

På bortebane

En kulturvitenskapelig analyse av norsk mediedekning av
OL i Beijing og fotball-VM i Sør-Afrika

Håvard Knoff

Masteroppgave i kulturvitenskap

Institutt for arkeologi, historie,
kultur- og religionsvitenskap

Vår 2010

”I bunn og grunn dreier det seg om oppdragelse, respekt, antirasisme, inkludering og sist, men ikke minst: Fotballen som rollemodell og viktig samfunnsaktør.”

Aftenposten, ”Dette trenger fotballen”, 07.10.09.

Forord

En stor takk sendes herved til min veileder Eva Reme, som har vært en tålmodig og skarp blyantspisser under hele arbeidet med denne oppgaven. Mine medstudenter Mariela og Mary Ann skal takkes, for inspirerende slarving både på lesesalen og utenfor. Masterseminarene på 415 har vært skjerpene, men også oppklarende; takk for alle bidrag! Takk til Meltzerfondet for økonomisk støtte til feltarbeid. En takk må også sendes til foreldre, for pirking og datateknisk kyndighet. Takk til kildene, som sikkert kommer til å besøke meg i mine drømmer i årevis.

Og takk til min kjære Linn for at du har lest og kommentert, og for at du heldigvis ikke kan dissekeres som en diskurs.

Bergen, mai 2010

Håvard Knoff

Abstract

Non-Western countries are becoming increasingly visible in the field of international sport. This is obvious not least when considering the allocation of major sporting events in the most recent past and in the years to come. This has, arguably, led to an intensified “struggle” between the logics of identity and commercial capitalism, both frequently associated with the field of sport. Whilst international sporting bodies and local governments claim that the sporting events will benefit host cities and countries both economically and in terms of being popular celebrations, other agents are not so optimistic. Sporting events have, in the past, rarely proven to be economic boosts for host cities and countries. And what’s worse: In the shadows of major sporting events, human rights violations are often taking place. The media play the role as both the public’s eye and mediators between the different agents taking part in the public debates on these issues. The thesis thus examines various media accounts of different agents’ ambitions of using the Beijing Olympics (2008) and the football World Cup in South Africa (2010) for sociopolitical purposes. Using Norman Faircloughs critical discourse analysis as a methodological backdrop, the emphasis is on how political, economic and cultural aspects of these events are presented in four Norwegian newspapers. The thesis also attempts to sketch out a brief history of the modern field of sport, in order to illustrate the dynamics behind the specific globalization process characterizing the field of sport today, which has led to the increased visibility of non-Western countries. Integral in this discourse are explicit articulations of both nationalism and neoliberalism, promoting a transnational private business sector. This dual character may represent a challenge for the media, as it blurs some of the practices constituting the field of sport.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Den olympiske våpenhvile	9
Sport som katalysator for sosial utvikling.....	9
Problemstilling	10
Oppgavens struktur.....	11
Et forskningsfelt i medvind.....	12
Teoretisk innfallsvinkel	17
Annengjøring.....	18
Ikke-diskursive praksiser	19
Den kommunikative begivenhet.....	20
Diskursorden	21
Metodisk framgangsmåte.....	22
Utvelgelse og kategorisering av materialet	22
Utspørring av tekstene	24
Refleksivitetsproblematikk	26
Sekundærmateriale – intervju og feltarbeid	27
Avspark	28
Kapittel 2: Sportens utvikling	29
Kapittelets innhold.....	30
Nasjonale strateger	31
Harmonisk konsolidering, eller konfliktfylt kolonisering?.....	34
Nasjonalt tempel i et globalt marked	36
Sportens meningsinnhold ved et nytt <i>fin de siècle</i>	39
En idealistisk vending?	41
Nye markeder sør og øst for Vesten	44
Sport som arena for motkulturelle bevegelser.....	47
Implikasjoner for media.....	50
Kapittel 3: Medaljens bakside som forside.....	52
Kapittelets innhold.....	53
Kategorisering av utvalget og noen hovedtrekk.....	54
OL som geopolitisk overgangsrite.....	58
Det nye Kina – en trussel mot Vesten?.....	60
”Made in China”	63

Raskere, høyere, sterkere – diskursens stemmer	65
Alliansen mellom IOC og kinesiske myndigheter.....	67
”Ifølge Amnesty”	70
Norske, sosialdemokratiske stemmer	72
Mot en ny kinesisk ”andre”?	75
Fra konfliktstoff til kuriosa	78
Arven etter OL.....	82
Kapittel 4: Fotball, frykt, fred og forsoning i (Sør-)Afrika.....	85
Kapittelets innhold.....	86
Kategorisering av utvalget og noen hovedtrekk.....	87
Afrikas tur	91
Mellom panafrikanisme og Afrika-reduksjonisme	93
Alt det snakkes om, og ikke snakkes om	99
FIFA – på lag med Afrika for fotball og håp	101
Sport-og-utvikling.....	105
Norge og Sør-Afrika post-Nobel?	108
ANC og arven etter apartheid.....	110
Fotballens kulturelle rolle	113
Å sparke seg ut av fattigdommen	115
Harmonisering av VM	116
En velvillig, men skjør diskurs.....	117
Kapittel 5: Avslutning	120
Tilbakevendende problemstillinger	124
Litteratur	126
Vedlegg:	
<i>Vedlegg I:</i> Kina: Referanser til avisoppslag	
<i>Vedlegg II:</i> Kina: Kommentarer til kategoriene	
<i>Vedlegg III:</i> Kina: Kategorisering av oppslag - temaer og tekstelementer	
<i>Vedlegg IV:</i> Kina: Kategorisering av oppslag - representanter fra ulike aktørgrupper	
<i>Vedlegg V:</i> Sør-Afrika: Referanser til avisoppslagene	
<i>Vedlegg VI:</i> Sør-Afrika: Kommentarer til kategoriene	
<i>Vedlegg VII:</i> Sør-Afrika: Kategorisering av oppslag - temaer og tekstelementer	
<i>Vedlegg VIII:</i> Sør-Afrika: Kategorisering av oppslag – representanter fra ulike aktørgrupper	

Forsidefoto: AP/Oded Balilty, hentet fra: "No fun Olympics", Aftenposten, 26.07.08.

Figurer:

Kapittel 2:

Figur 1: Hovedparadigmer i den moderne sportens utvikling, side 30

Figur 2: Skjerm bilde hentet fra www.olympic.org, oktober 2009, side 43

Figur 3: Amnesty Norges OL-kampanje 2008, side 49

Kapittel 3:

Figur 4: Kina: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene, i 174 oppslag; alle aviser for hele perioden, side 56

Figur 5: Kina: Antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget; alle aviser, hele perioden, side 66

Figur 6: Bilde hentet fra Aftenposten, "OL vil forandre Kina", 26.08.08, side 74

Figur 7: Kina: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene før OL-start, i 90 oppslag; alle aviser, for perioden 01.07.08-07.08.08, side 79

Figur 8: Kina: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene under OL, i 71 oppslag; alle aviser, for perioden 08.08.08-26.08.08 under OL, side 79

Kapittel 4:

Figur 9: Sør-Afrika: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene, i 51 oppslag; alle aviser for hele perioden, side 89

Figur 10: VM-logoen, side 93

Figur 11: Sør-Afrika: Antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget; alle aviser, helle perioden, side 100

Kapittel 1: Den olympiske våpenhvile

Etter at Hellas i flere århundrer hadde vært hjem søkt av kriger, hungersnød, kulturelt forfall og epidemier, tok Iphitus – kongen av Eleia – affære. Han oppsøkte orakelet i Delphi, og fikk beskjed om å gjenopplive de olympiske leker, en tradisjon som nøden under de greske ”mørke århundrene” nær hadde slettet fra folks minne. Gjennom idrettens forbrødring på Olympia skulle fred og harmoni gjenopprettes. Iphitus kom til enighet med sine motstandere, Cleosthenes av Pisa og Lycurgus av Sparta, og de inngikk ”en olympisk våpenhvile”, etter også å ha fått profetiguden Apollos velsignelse. Tradisjonen skulle gjeninnføres, og for en avgrenset periode, både før og etter lekene, forpliktet alle parter seg til å la våpnene ligge. På den måten skulle man sikre at deltagere og publikum kunne reise trygt til og fra Olympia. I tillegg ga våpenhvilen anledning for de krigførende parter til å puste ut, kjenne på freden, snuse på hverandre, slik at grunnlaget for en *varig* fred kanskje også kunne legges. Det var under disse omstendighetene lekene i år 776 f. Kr. ble brakt til live igjen. Med lekene blomstret både det politiske og det handelsmessige samarbeidet mellom de greske by-statene, og filosofer, poeter og skulptører lot seg inspirere til mesterlige verker. Revitaliseringen av den olympiske tradisjonen innleder således det antikke Hellas’ absolutt mest praktfulle epoke.

Sport som katalysator for sosial utvikling

Hendelsene og aktørene i denne legenden tilhører, med filosof G. Papantoniou, ”the shadowy realm that divides myth from history” (2008:38). Fortellingen lar seg uansett fint lese som en slags opprinnelsesmyte for forestillingen om at *sport kan fungere som katalysator for sosial utvikling*. ”Sosial utvikling” gjennom sport kan forstås på mange måter, og har blitt forsøkt gjennomført i mange ulike sammenhenger. For det første kan sport virke konstituerende for en følelse av gruppetilhørighet. For det andre kan sport bli forsøkt brukt som et verktøy i forhandlinger mellom politiske meningsmotstandere. Den Internasjonale Olympiske Komité (IOC) har ved flere anledninger profilert slike prosjekter som en sentral del av sitt virke. Dernest kan sport generere et kommersielt markedsgrunnlag for potensielle handelspartnere, i tillegg til at utbygging av arenaer og infrastruktur i forbindelse med store idrettsarrangementer

kan skape arbeidsplasser som ellers ikke ville eksistert. Videre kan sport fungere som en arena for opposisjonelle grupper som ønsker å belyse samfunnsforhold de mener er urettferdige.

Slike forståelser og bruk av sport har manifestert seg på ulikt vis gjennom historien, og er nå – det er en av oppgavens hovedteser – i ferd med å anta en ny skikkelse. Med det nye årtusenet ser man en tendens til at globalt omfattende sportsarrangementer, også kalt mega events, blir forsøkt brukt som katalysatorer for å bedre sosiale forhold i ikke-vestlige land. Sportsfeltet gjennomgår en globaliseringsfase kjennetegnet av at land i øst og sør blir større og mer innflytelsesrike aktører. Denne tendensen finner sitt kanskje mest eksplisitte uttrykk i at ”sportens episenter” forskyves fra Vest-Europa og Nord-Amerika til nyindustrialiserte land utenfor Vesten. Stadig oftere blir mega events tildelt land og byer utenfor ”den første verden”.

Problemstilling

Det er i seg selv ingen nyhet at sportsfeltet står midt i en brytningstid i så henseende. Tvert imot er dette noe mange forskere på forholdet mellom sporten og samfunnet har fattet interesse for i det siste. I denne oppgaven vil jeg imidlertid ta for meg et aspekt ved denne utviklingen som ikke er så grundig studert, nemlig rollen media spiller innenfor denne konteksten. Jeg vil analysere norske avisoppslag som er produsert i forbindelse med to mega events i ikke-vestlige land, henholdsvis Beijing-OL i 2008 og fotball-VM i Sør-Afrika i 2010. Disse mesterskapene er nærliggende å velge; de er gode eksempler på forskyvningen, i tillegg til at sommer-OL og fotball-VM for menn er de to desidert største sportsarrangementene i verden. Hovedproblemstillingen min er å undersøke *hvordan media formidler ambisjonene om å bruke disse arrangementene som katalysatorer for å oppnå sosial utvikling i landene*. Sentrale aspekter for en slik undersøkelse er, for det første, *hvordan økonomiske, politiske og kulturelle forhold blir presentert i avisoppslagene*; og for det andre, *hvilke omstendigheter som kan forklare denne spesifikke presentasjonen*? For å kunne svare på disse spørsmålene er det nødvendig med en framstilling av de mest toneangivende aktørene på sportsfeltet. Både arrangører, lokale og internasjonale myndigheter og ulike interesseorganisasjoner går aktivt inn for å bruke evenementene som katalysatorer for sosial utvikling. Det er til syvende og sist deres arbeid som reflekteres i avisoppslagene.

Begrepet ”sportsjournalistikk” anvendes i oppgaven i vid forstand. Jeg begrenser det ikke til å gjelde bare oppslag som trykkes i avisenes sportsdeler, men bruker det om alle tekster som er

produsert på bakgrunn av idrettsarrangementene. Når så store arrangementer som OL og fotball-VM forberedes, får det ringvirkninger på mange samfunnsfelt, og arrangementene blir dermed aktuelle i flere deler av avisene¹.

Oppgavens struktur

I dette kapittelet vil jeg først gjennomgå noen hovedparadigmer som har opptatt kultur- og samfunnsforskere på sport generelt. Særlig står forbindelsene mellom sport og nasjonalisme, kommersialisme og globalisme sentralt. Videre følger en gjennomgang av tidligere forskning som er gjort på mediesport, før jeg kobler denne forskningen til mitt eget studiefelt – mega events i den ikke-vestlige verden. Deretter vil oppgavens teoretiske og metodiske utgangspunkt beskrives. Min metodologiske innfallsvinkel til de to mediediskursene er *kritisk diskursanalyse*, en retning innenfor konstruktivistisk teori. Dette valget av teori og metode kan medføre visse etiske implikasjoner, som vil bli behandlet avslutningsvis i dette kapittelet.

Til forskjell fra enkelte andre diskursteoretiske innfallsvinkler innebærer kritisk diskursanalyse en forståelse av at diskurser også konstitueres av mekanismer som må forstås som ikke-diskursive, for eksempel økonomiske logikker eller visse former for sosial institusjonalisering. En kritisk diskursanalyse må derfor også implementere andre kultur- og samfunnsteoretiske perspektiver som påvirker diskursen man analyserer. I *kapittel 2* vil jeg diskutere ulike ikke-diskursive logikker som påvirker mediediskursen om OL i Kina og fotball-VM i Sør-Afrika. Dette kapittelet vil knytte an til tidligere forskning på sport gjennom at sammenhengen mellom sport og nasjonalisme, kommersialisme og globalisme vektlegges. Diskusjonen av disse perspektivene vil deretter lede over i en diskusjon rundt hvordan ikke-vestlige land i løpet av de siste ti-tjue årene har blitt atskillig viktigere sportspolitiske aktører. Det vil her være helt nødvendig å trekke fram den økonomiske logikken som IOC og FIFA delvis styres etter, nemlig nyliberalisme. Nyliberalisme har siden 1980-tallet vært en så dominerende økonomisk filosofi at en rekke kulturelle og sosiale fenomener må ses i lys av dennes innflytelse; deriblant OL og fotball-VM.

Perspektivene som diskuteres i kapittel 2 skal samtidig være et grunnlag for analysen av mediematerialet om Kina og Sør-Afrika i kapitlene 3 og 4. I *kapittel 3* tar jeg for meg norske

¹ Se metodedel for en avgrensning og forklaring rundt utvelgelsen av mediematerialet som analyseres i oppgaven.

mediers behandling av Kina i tida rundt Beijing-OL. Jeg vil først plassere arrangementet inn i en sosiokulturell kontekst. Deretter vil jeg analysere avisoppslag som knytter an til denne konteksten. Et sentralt begrep i denne forbindelse vil være *annengjøring*², som her vil si former for kontrastering mellom vårt og deres samfunn. Videre vil jeg diskutere hvordan de mest sentrale aktørgruppene i Kina-diskursen kommer til uttrykk i mediematerialet. Denne undersøkelsen kan avdekke hva slags ”innfallsvinkel” til OL som dominerte i media. Til slutt vil jeg sammenligne mediedekningen av Kina i tida like før OL startet og under OL.

Kapittel 4, om Sør-Afrika, vil hovedsakelig bygges opp over samme lest som kapittel 3. Jeg vil først se den politiske retorikken rundt fotball-VM i lys av større økonomiske, politiske og kulturelle kontekster; for så å analysere norske avisoppslag som tar for seg aspekter ved denne konteksten. Deretter vil medias framstilling av ulike aktørgrupper i diskursen analyseres. En sammenligning mellom deknningen av Kina og Sør-Afrika vil integreres i disse analysene. Slik kan ulikheter i forventninger og diskursive framstillingsmønstre av de to landene belyses. Avslutningsvis vil jeg se på hvordan fotball-VM og fotballs kulturelle rolle i Sør-Afrika framstilles. Helt til slutt, i *kapittel 5*, vil jeg kort oppsummere oppgavens hovedpoenger, i tillegg til å peke mot framtidige sportslige mega events i ikke-vestlige land.

Et forskningsfelt i medvind

Sportens plass i samfunnet er et tema forskere fra en rekke fagdisipliner har behandlet på ulike måter. Særlig mener jeg at tre perspektiver må belyses for å oppnå en adekvat forståelse av oppgavens tema: 1) Sport som fellesnasjonalt meningsrom, 2) sportens samband med kommersialisme og globalisering, og 3) sport og sivilt samfunnsengasjement. Disse tre perspektivene står samtidig i dialektiske forhold til hverandre.

Den mest tradisjonelle innfallsvinkelen til sport innenfor kultur- og samfunnsfag er å framheve idrettens rolle i de europeiske nasjonalstatsprosjektene. Folklorist Olav Christensen har for eksempel framhevet dette perspektivet med sin avhandling *Skiidrett før Sondre* (1993). Christensen beskriver her borgerskapets strategier for å konstituere ski som et særegent trekk ved norsk kultur så tidlig som på 1770-tallet. Et av de nyeste bidragene til dette perspektivet er Rune Slagstads (*Sporten*) *En idéhistorisk studie* (2008). Slagstads formål med dette nokså monumentale verket (850 sider) er todelt. For det første ønsker han å ta for seg utviklingen av

² Se teoridel lenger bak i dette kapittelet for en lenger redegjørelse for begrepet annengjøring.

organisert idrett i Norge. Viktigst i denne forbindelse er konstitueringen av et kulturelt kunnskapsregime, som skulle være felles for hele det norske folk. For det andre beskriver Slagstad det han betrakter som sportens postmoderne uttrykk. Her er det særlig sponning og kommersialisme som analyseres. Det tredje av perspektivene jeg stilte opp ovenfor, sport og sivil samfunnsengasjement, er imidlertid mangelfullt behandlet i (*Sporten*). Først og fremst er det offentliges og andre mer eller mindre elitistiske aktørers arbeider som refereres av Slagstad. Folkebevegelser og kritiske NGO'er³ som retter seg mer mot grasrota enn det, for eksempel, IOC gjør, nevnes knapt i det hele tatt. Riktignok omtales Amnesty Internationals arbeid i forbindelse med Beijing-OL et par ganger, men organisasjonens sportspolitiske engasjement blir verken utdypet eller teoretisert. Slagstads behandling av sportens innvirkning på det folkelige plan de siste par tiårene begrenser seg til drøftinger rundt den "meningsløse sportens" massesuggerende effekter.

Konsekvenser av globalisering av sportsfeltet har vært tema for en rekke arbeider de siste årene. For eksempel ga sosiolog Mette Andersson nylig ut boka *Flerfarget Idrett – Nasjonalitet, migrasjon og minoritet* (2008). Blant flere temaer som tas opp her, finnes en forståelse av sport som et av få gjenværende steder hvor nasjonal identitet uttrykkes: "Mens nasjonalstatene tappes for økonomisk og politisk makt, styrkes den nasjonale symbolikken og retorikken på det kulturelle området" (ibid:193). Denne sportsretorikken kjennetegnes videre av et tydelig skille mellom "oss" og "dem". Sport blir slik "(...) et 'contested terrain' – et sosialt rom hvor rase- og etnisitetsforestillinger, -ideologier og -ulikheter stadig blir rekonstruert, reproduert, og hvor det foregår en kamp om fortolkningene av dem" (ibid:18). Slike "ideologiske kamper" finnes nok overalt, men framtrer meget eksplisitt i forbindelse med sport.

Globaliseringsforsker Amit Gupta (2009) har også levert et ferskt bidrag til forståelsen av globaliseringen av sportsfeltet. Gupta argumenterer for at særlig to (riktignok beslektede) tendenser innen internasjonal sport må forstås som et resultat av økt globalisering. For det første, det akselererende antall land som søker om å få arrangere mega events; og for det andre, det stigende antall ikke-vestlige investorer i vestlige idrettsligaer og -klubber. Gupta framhever særlig den voksende "klassen" av ekstremt rike i det tidligere Sovjet, den Arabiske

³ Non Governmental Organizations

Gulf og Sør-Øst Asia. Begge disse tendensene kan kobles til sportsfeltets dreining mot markedskapitalisme og kommersialisme de siste par tiårene.

Et annet karakteristisk trekk ved denne globaliseringen som får konsekvenser på sportsfeltet, er framveksten av mot-kulturelle grupper til kamp mot blant annet nyliberalisme, vestlig kulturimperialisme og forurensende industri. Innenfor sportsforskning er dette et nyere fokusområde, noe som er naturlig i og med at slikt engasjement kan ses som en reaksjon på kommersialisering og globalisering av sport. Sosiolog Richard Giulianotti er blant dem som har befattet seg med slike bevegelsers inntog på sportsfeltet. I følge Giulianotti burde enkelte sportsforbund, som IOC og FIFA, være naturlige mål for kritiske NGO'er, da de ofte oppfattes som korruperte, uansvarlige og udemokratiske (Giulianotti 2004:361).

Her i Norge kan Mona Lundes hovedfagsoppgave i statsvitenskap fra 2003 trekkes fram som et nyttig bidrag til forståelsen av sport og sivilt samfunnsengasjement. *Beijing 2008 – The Games of Reform?* (2003) omhandler debatten som oppstod like etter at Beijing ble tildelt OL i 2001. Lunde identifiserer debattens aktører og foretar en innholdsanalyse av deres ulike argumenter og posisjoneringer. Hovedvekten legges på NGO'er som Human Rights Watch, Amnesty International og IOC.

De siste tiårene har også forskning på media og sport gradvis blitt en etablert retning innenfor sportsforskning. Sosiolog David Rowe redigerte i 2004 en antologi med den hensikt å gi en historisk oversikt over kultur- og medievitenskapelige arbeider som på ulikt vis omhandler samspillet mellom sport, kultur og media. Rowe beskriver her et felt som lenge ble oversett innenfor akademia fordi konsumpsjon av massemediert sport ble sett på som lavkulturelt. Det var først med Cultural studies-bevegelsens vektlegging av populærkultur på 70-tallet at mediesport ble "anerkjent" som forskningsområde. Særlig ble forskere opptatt av sportens sosiokulturelle utvikling fra å være en del av skolens fysiske fostring, til å bli et globalt kulturelt fenomen, som tiltrekker seg enorme investeringer også fra privat sektor. Denne utviklingen kan ikke forstås uavhengig av den nære alliansen mellom sport og media. For Rowe har disse to institusjonene i dag "interpenetrated to the point of merger" (Rowe 2004:6).

Innenfor forskningen på mediesport har særlig materielle kapitalinvesteringer og kommersialisering fått mye oppmerksomhet. Dette henger utvilsomt sammen med at sportsfeltets kommersielle sider utviklet seg i et voldsomt tempo nettopp i den perioden da

forskning på mediesport etablerte seg på 1980- og 90-tallet. Samtidig kommer også dialektikken mellom nasjonalisme og kommersialisme på sportsfeltet til syne i denne forskningen. I sosiolog John Goldlusts pionerarbeid fra 1987 beskrives mediesportens utvikling gjennom 1800-tallet og første halvdel av 1900-tallet. Goldlust kobler denne utviklingen sammen med etableringen av nasjonalstaten, og framhever den lokale og nasjonale sportspressens bidrag til å skape en følelse av tilhørighet innenfor geografisk avgrensede territorier, også på tvers av klasseskiller (Goldlust 2004⁴). Samtidig framhever Goldlust at sportspressen sjelden påpeker kritiske aspekter ved sport som sosial institusjon. Hovedsakelig består sportssidene av ”mundane and descriptive [writing] with a heavy emphasis on results, individual performance and records” (ibid:42). Ikke desto mindre kan man hevde at sportsjournalistikk har bidratt til å konstituere nasjonalstatstanken.

Markedslogikkens betydning for sportsfeltet og for mediebedrifters prioriteringer og redigeringer av tekster, har også opptatt mange forskere på feltet. For så vidt kan også John Goldlusts arbeid leses som en historisk oppbygging av et slikt perspektiv. Goldlust tolker sportens utvikling til et massekommunisert fenomen som et illustrerende eksempel på generell industrialisering av kulturen (Goldlust 2004:39). Som alt nevnt var det først på 80- og 90-tallet at sportsfeltet ble den kommersielle industrien det er i dag. Ett aspekt ved denne utviklingen er private mediemogulers investeringer på sportsfeltet. Utflagging av tv-sport fra offentlige, nasjonale kringkastningsselskaper til private, multinasjonale tv-selskaper er et meget betegnende trekk, som også forstås som et tegn på sportsfeltets globalisering (se Andrews 2004; Miller et al. 2004).

Mange som forsker på forholdet mellom sport, media, globalisering og kommersialisme påpeker at det foregår utstrakt spill på nasjonal tilhørighet i denne type medietekster. Slike forbindelser kan medføre visse paradokser; for eksempel når nasjonale identitetsmarkører brukes som salgselementer i reklamefilmer for multinasjonale utstyrsfabrikanter (Wenner 1994). Også Pierre Bourdieus essay om de olympiske leker bør nevnes i denne sammenheng. Bourdieu argumenterer her for at den ”tilsynelatende referent”, den iøynefallende kampen mellom ulike nasjoner som OL skal forestille, er styrende for medias tekstproduksjon (1998). Hver enkelt nasjons tv-selskaper og aviser vier større oppmerksomhet til grener der den gitte nasjonen har utøvere med reell medaljesjanse. I neste omgang virker dette styrkende for

⁴ Opprinnelig fra 1987.

følelsen av nasjonal tilhørighet. Etnolog Fredrik Schoug (1997) tar også for seg former for iscenesettelse av nasjonal identitet i massemedierte referater fra sportsarrangementer. I tillegg er Schoug opptatt av at slike ”intimitetsskapende teknikker” (ibid:65) ikke bare frambringer intern (nasjonal) fellesskapsfølelse, men også at de kan inneholde klare skiller mellom ”oss” og ”dem”. Den ”opprinnelige” rollen sportsjournalistikk hadde, som en nasjonsbyggende aktør (jf. Goldlust) synes dermed ikke å være redusert. Snarere virker nasjonal kollektivfølelse og kommersialisme gjensidig å forsterke hverandre.

Foruten spill på nasjonale stereotyper har medias reproduksjon av hegemoniske forestillinger knyttet til kjønn og rase opptatt en rekke forskere. Flere studier har konkludert med at mediesport gjennomgående preges av heteronormative oppfatninger om hvordan både menn (Messner et al. 2000; Langeland 2007) og kvinner (Davis 1997; Stevenson 2002) skal oppføre seg og se ut. Reproduksjon av rasestereotyper har også vært gjenstand for en del forskning på mediesport. Kulturforsker Kyle W. Kusz har for eksempel tatt for seg raseproblematikk i massemediert sport (2001). Med utgangspunkt i at svarte utøvere har blitt stadig mer dominerende i amerikansk idrettsliv de siste par tiårene, viser Kusz at dette har medført en form for nostalgi i visse hvite middelklassemiljøer. 1950-tallets idealbilde av sunne, all-American atleter, i all hovedsak hvite, er ikke lenger dominerende. Enkelte opplever dette som en trussel mot hvit normativitet i samfunnet generelt, og denne forestillingen gjenspeiler seg i blant i populærkulturelle tekster.

På sett og vis kan alle disse perspektivene ses i lys av hverandre. Alle viser til en eller annen form for produksjon og reproduksjon av symbolsk kapital knyttet til nasjonalitet, rase og kjønn. Videre kan alle perspektivene kobles til økonomiske hensyn hos mediebedrifter, ettersom en vanlig salgsstrategi i media er å produsere tekster som samsvarer med målgruppers allerede eksisterende verdensbilde (Bird 1992).

Virkinger av hendelser utenfor Vesten er et nokså lite studert sub-felt i forskning på mediesport. Til dels henger dette sammen med at dette er et tema som ikke har vært like aktuelt før. Sosiolog Maurice Roche (2004) berører temaet i en drøfting av Seoul-OL i 1988 som *media event*. Roche beskriver her et kulissespill preget av sterke motsetninger mellom folket og de sør-koreanske myndighetene. Samtidig framhever Roche at striden stort sett ble holdt innenfor Sør-Koreas grenser og dermed gikk klar av vestlige linser. Sånn sett er Roche

også innom et annet tema som er viet lite plass i forskning på mediesport, nemlig sivil samfunnsengasjement i forbindelse med mega events.

Også skandinavisk forskning om sportsjournalistikk antyder at det finnes en tendens til at lettfattelige gjengivelser av konvensjonelle relasjoner preger spaltene. Samfunnsbyggende og -nedbrytende effekter av sport har ikke vært prioriterte områder for journalister. En analyse foretatt av den danske tenketanken *Mandag Morgen*, konkluderte med at skandinavisk sportsjournalistikk:

(...) is basically uncritical and skyes [sic] away from dealing with wider issues such as the sports world's impact on society in regards to social, economic and health-related issues. (Jørgensen 2002:3)

I følge analysen er skandinavisk mediedekning av sportsfeltet preget av underholdning, kvinner er nærmest usynlige, og nasjonalpatriotismen får nærmest fritt utløp.

Nettopp noen av disse etablerte praksisene innenfor mediesporten kan nå utfordres i sterkere grad enn tidligere. Når ikke-vestlige land blir synligere og mektigere på sportsfeltet, forskyves til en viss grad grensene for hva det er relevant å skrive om i sportsjournalistikk.

Problematiske temaer som for eksempel fattigdom, tvangsflytting og minoriteters rettigheter, blir aktualisert på sportsfeltet i langt større monn enn de har vært før. Hvorvidt både menneskelige og økonomiske ressurser som investeres i sportsarrangementer medfører forbedrede eller forverrede levekår for lokalbefolkningen, blir et brennaktuelt og kontroversielt sportsjournalistisk tema.

Teoretisk innfallsvinkel

Den teoretiske innfallsvinkelen til denne mediediskursen vil hovedsakelig bygge på Norman Faircloughs *kritiske diskursanalyse*. Kritisk diskursanalyse befinner seg innenfor et konstruktivistisk paradigme, som innebærer en anti-essensialistisk kultur- og samfunnsforståelse. Viten og identiteter forstås som å være betinget av sosiale og kulturelle forhold, og er dermed foranderlige. Likevel kan fortolkningsrammer og talemønstre være dypt forankret i nokså fastbundete praksiser. En vanlig konseptualisering av slike praksiser er begrepet *diskurs*. Diskursbegrepet brukes i mange ulike sammenhenger, men en fellesnevner for mange diskursanalytiske innfallsvinkler er ideen om at språket som er tilgjengelig for oss

”er strukturert i forskjellige mønstre, som vores utsagn følger, når vi agerer inden forskjellige sociale domæner” (Winther Jørgensen & Phillips 1999:9). En diskursanalyse dreier seg om å identifisere slike mønstre, og å avdekke tekstlige og sosiokulturelle praksiser som kan forklare forekomsten av disse mønstrene. I det følgende vil jeg beskrive noen teoretiske begreper og konsepter som vil være sentrale i oppgaven.

Annengjøring

Ettersom norsk mediediskurs om ikke-vestlige land ligger til grunn i denne oppgaven vil begrepet *annengjøring* stå sentralt. Det er hendelser, land, mennesker og kulturer som befinner seg utenfor vår umiddelbare livsverden som beskrives i oppslagene jeg analyserer. I konstruktivistisk og postkolonial teoritradisjon er nettopp studiet av hvordan ”de andre” representeres ofte i fokus. Derfor finnes det også mange ulike forståelser av ”de andre”. Nøyaktig hvem man definerer inn i denne kategorien varierer avhengig av distanse til en selv i både tid og rom. Annengjøring skal her forstås som en aktiv handling foretatt fra et eurosentrisk ståsted.

I følge medieviterne Elisabeth Eide og Anne Hege Simonsen er det å definere noen som *en annen* ”en normal psykologisk reaksjon, avgjørende for å finne ens egen plass i verden, men også for å definere hva som er ”normalt”, eller for den saks skyld det som er utenfor normaliteten” (2008:32). Samtidig er annengjøring en dynamisk prosess, ”den andre” må hele tida aktualiseres som ”den andre”. Disse ”spontane reaksjonene kan ofte være påvirket – mer eller mindre subtilt – av forholdet mellom de mektige og de maktstjålne i et gitt samfunn – lokalt eller transnasjonalt” (ibid).

Et annet sentralt element i konstruktivistisk-inspirert ”de andre”-forståelse er å vektlegge hvordan forhold i andre land og kulturer kontrasteres mot vestlige forhold. I avisoppslag kan for eksempel forhold fra ulike kulturer settes opp som motsetningspar til hverandre. I følge Line Alice Ytrehus finnes det nærmest noen uuttalte forutsetninger i vestlig behandling av andre kulturer. ”Våre” forestillinger om ”dem” kjennetegnes, i følge Ytrehus, av fire implisitte premisser:

- 1) culture as a delimitable and homogeneous entity; 2) non-Western cultures as traditional and static; 3) individuals from 'traditional' societies as governed by religion and traditions; 4) persons with non-Western backgrounds described in terms of their otherness. (Ytrehus 2007:149-150)

Slike premisser for tekstproduksjon indikerer en form for fatalisme hva angår ”de andres” muligheter for å utvikle seg og sine samfunn i (underforstått) vestlig retning. I neste omgang blir det dermed opp til ”oss” å sørge for ”deres” utvikling. En sentral del av mange konstruktivistiske arbeider er å ”avsløre” slike implikasjoner i tekster. For mitt vedkommende er det naturlig å undersøke hvorvidt tekster som tar for seg hendelser fra sportsfeltet svarer til sosiokulturelle praksiser som griper over i andre felt, for eksempel i politiske og økonomiske prosesser. Dersom sport skal være en katalysator for sosial utvikling, må bakgrunnen og premissene for denne utviklingen ha røtter i andre sektorer av samfunnet. I denne sammenheng er kritisk diskursanalyse et egnet verktøy. Det er utviklet for å kunne avdekke hvordan enkel og hverdagslig språkbruk kan bidra til å reprodusere, eller forhandle, dyptliggende sosiokulturelle praksiser. Faircloughs marxistiske utgangspunkt innebærer en forståelse av at hegemoniske strukturer påvirker tekstproduksjon innenfor et gitt felt, slik at det oppstår en dimensjon av dominans og underordning. Slike tekstelementer trenger ikke å være tilsiktede fra forfatterens side, men kan være integrert i en vestlig, hierarkisk måte å forholde seg til andre folk og kulturer (jf. Fairclough 1995:54).

Ikke-diskursive praksiser

Et annet sentralt trekk ved kritisk diskursanalyse er vektleggingen av *ikke-diskursive praksiser*. Til forskjell fra for eksempel Laclau og Mouffes teoretiske innfallsvinkel forstås ikke alle praksiser som å være diskursive innenfor kritisk diskursanalyse (jf. Winther Jørgensen & Phillips 1999:28-29). Norman Fairclough opererer med en dialektisk diskursforståelse som innebærer at diskursive praksiser og sosiale praksiser forstås som gjensidig konstituerende. Ikke-diskursive kulturelle og sosiale relasjoner:

(...) fungerer etter andre logikker end diskurserne og må undersøges med andre redskaper end de diskursanalytiske. Det kan være økonomiske logikker eller institutionaliseringer af bestemte former for social handlen. (ibid:28)

Det er imidlertid viktig å merke seg at også ikke-diskursive praksiser kan ha sin ”opprinnelse” i språket. Det er gjennom tekst og språkbruk at sosiale praksiser reproduseres eller forhandles, og dermed også *kan* anta nye former. Kritisk diskursanalyse trekker som nevnt på marxistisk teoritradisjon. Dette innebærer at diskursformasjoner ikke oppfattes som statiske, men tvert imot påvirkelige dersom det legges tilstrekkelig press på for å få dem endret.

Det vekslende blikket på konkrete tekster og sosiokulturelle kontekster, er noe av grunnen til at jeg har funnet kritisk diskursanalyse hensiktsmessig. Medieoppslagene jeg ser på har til dels blitt aktualisert av forhold som ikke kan avdekkes med Faircloughs diskursforståelse. Som nevnt faller økonomiske og institusjonelle betingelser utenfor Faircloughs diskursbegrep, og det er derfor nødvendig å inkorporere andre kultur- og samfunnsteoretiske perspektiver i oppgaven. Ikke-diskursive praksiser som påvirker mediediskursen vil bli behandlet i kapittel 2. Særlig er relasjonene mellom sport og nasjonalisme, kommersialisme og globalisme sentral. Disse trekkene ved sportsfeltet får stor betydning for mediediskursens utforming, og blir – i tråd med Faircloughs dialektiske diskursforståelse – både konstituerende for og konstituert av mediediskursen som framtrer.

Faircloughs diskursforståelse består videre av to deler: for det første må man analysere *den kommunikative begivenhet* (et tilfelle av språkbruk, dvs. en tekst). For det andre skal man analysere *diskursordenen* (summen av diskurser og sjangre som brukes innenfor et sosialt felt). Disse to aspektene er til stede til enhver tid i en tekst, og skal innlemmes i en kritisk diskursanalyse simultant.

Den kommunikative begivenhet

Den kommunikative begivenhet skal, med Fairclough, ses i sammenheng med tre nivåer: 1) tekstnivået, 2) diskursiv praksis, og 3) sosiokulturell praksis. Med *tekstnivået* mener Fairclough de rent lingvistiske trekkene som befinner seg i en tekst, for eksempel i et avisoppslag. Undersøkelser av hvordan setninger er koblet sammen og plassert i forhold til hverandre, av hvem som får uttale seg om hva, etc., er rettesnorer som inngår i analysen på dette nivået. Å se på en teksts *diskursive praksis* vil si å identifisere i teksten de ”handlinger” som tilhører en gitt diskurs; for eksempel norske mediers Kina-diskurs i forbindelse med OL. Tekstforfatteres bruk og forhandling av eksisterende diskurser og sjangre er sentralt i denne fasen av arbeidet (Winther Jørgensen & Phillips 1999:81). Analyse av dette nivået bidrar dermed til forståelsen av hvorvidt en tekst tjener til å opprettholde eller forandre en diskursorden (se nedenfor). Nært knyttet til dette er Faircloughs forståelse av *interdiskursivitet*. I følge Fairclough kan massemedierte tekster inneholde ”complicated mixtures of different discourse types” (Fairclough 1995:55). Dette innebærer at diskurser og sjangre som tilhører ulike diskursordener dras veksel på i én og samme tekst.

Diskursiv praksis fungerer videre som et bindeledd mellom tekstnivået og sosiokulturell praksis-nivået. På *sosiokulturell praksis-nivået* retter man blikket utover og ser etter samfunnmessige eller kulturelle kontekster som kan belyse en teksts utforming. Det er på dette nivået de ikke-diskursive sosiale praksisene synliggjøres. Som jeg har vært inne på ønsker jeg å utvikle en forståelse av de aktuelle mediediskursene i lys av mer omfattende kultur- og samfunnsvitenskapelige perspektiver rundt samspillet mellom sporten og samfunnet for øvrig.

Diskursorden

Som et verktøy i denne fasen av en kritisk diskursanalyse bruker Fairclough begrepet *diskursorden*. Analysen av diskursordenen skal supplere analysen av konkrete tekster. Diskursordenen kan kort defineres som ”summen av alle de genrer og diskurser, som er blevet brukt inden for en social institution eller et socialt domæne” (Winther Jørgensen & Phillips 1999:83). Samtidig kan diskursordenen innenfor ett sosialt felt smitte over på andre felt og påvirke disse feltenes diskursorden. Aktører fra forskjellige sosiale felt engasjerer seg i gitte tilfeller for det samme. I dette tilfellet engasjerer både sportsforbund, diverse NGO’er, nasjonale og internasjonale myndigheter og media seg i kampen for å bruke OL og/eller fotball-VM til å oppnå sosial utvikling. Relasjoner mellom disse ulike aktørene kan være avgjørende for hvordan media formidler politiske, økonomiske og kulturelle forhold som aktualiseres av sportslige mega events.

Analysen av den kommunikative begivenhet og diskursordenen utgjør sammenlagt en kritisk diskursanalyse. Ut i fra et kritisk diskursanalytisk perspektiv kan OL og fotball-VM betraktes som rom hvor ulike aktører kjemper om å gjøre sine interesser til de *kulturelt hegemoniske*. Eller med Fairclough, de er sosiale domener med ”dominant groups struggling to assert and maintain particular structuring within and between them” (1995:56). Media formidler disse kampene til allmennheten, og er samtidig underlagt sitt eget felts spesifikke logikk. Denne logikken påvirker det journalistiske felt i tekstproduksjonsfasen. Min undersøkelse kan bidra til forståelsen av hvilke faktorer som påvirker medias formidling av sosialt arbeid i forbindelse med mega events. Videre kan analysen av denne diskursen gi innsikt i medias bidrag til konstitueringen av tilgrensende sosiokulturelle praksiser; som for eksempel praksisene som gjelder på sportsfeltet, og konstruksjoner av ”de andre” sett med norske øyne.

Metodisk framgangsmåte

Kritisk diskursanalyse legger opp til bruk av *kvalitativ innholdsanalyse* som metode. Dette innebærer at dybde vektlegges framfor bredde, samt at en viss grad av fleksibilitet knyttet til både problemformulering og utvelgelse av analysemateriale er tillatt. De konkrete oppslagene om Kina og Sør-Afrika som er med i analysen kommer jeg tilbake til i kapitlene 3 og 4. I denne omgang vil jeg beskrive noen grep jeg har funnet nyttige for å *strukturere utvelgelsen av materialet*, og noen generelle kriterier for ”*utspørring*” av *teksters innhold*. Avslutningsvis vil jeg kort beskrive hvilke etiske problemstillinger prosjektet innebærer; samt hvilke andre kilder jeg har innhentet informasjon fra. De etiske implikasjonene av prosjektet er knyttet til refleksivitetsproblematikk. Dette henger for det første sammen med kritisk diskursanalyses konfliktteoretiske utgangspunkt. For det andre hadde jeg allerede en viss kjennskap til avismaterialet som fantes om Kina da jeg begynte på prosjektet, og det var viktig å unngå at denne forforståelsen farget analysen på noen måte. Politiseringen av OL i Beijing var voldsom, og interessen min for denne rammen rundt mesterskapet tok form før arbeidet med denne oppgaven tok til.

Utvelgelse og kategorisering av materialet

Den enorme interessen for kinesisk samfunnsliv i tida rundt OL tydeliggjorde at sportslige mega events ikke bare er temporære sirkus. De er også politiske og kulturelle rom hvor intense debatter kan utspilles. I tråd med oppgavens problemstilling, vil jeg undersøke hvordan slikt engasjement formidles i norske medier. Jeg har avgrenset undersøkelsesfeltet til fire aviser: Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv og Morgenbladet. I henhold til Sigmund Grønmos gjennomgang av hvilke forberedelser en innholdsanalyse krever, er det viktig å ”*avklare fokus for datainnsamlingen*” (2004:189). Jeg håper og tror at disse fire avisene kan dekke et vidt og forholdsvis representativt spekter av norske medier. Aftenposten henvender seg hovedsakelig til akademikere og er Norges største abonnementsavis. Dagbladet baserer seg på løssalg og har en mer tabloid tilnærming til stoffet i sine oppslag. Dagens Næringsliv leses for det meste av folk med bedrifts- og samfunnsøkonomisk utdanning. Morgenbladet, som kun kommer ut én gang i uka, tilbyr lengre og ofte mer bearbeidede artikler. Morgenbladet henvender seg, i likhet med Aftenposten, også til akademikere. En komparativ avisstudie vil samtidig kunne avdekke hvilke temaer de ulike avisene prioriterer

og neglisjerer. Til dette må det sies at denne generaliseringen er basert på egen forforståelse før analysen, og er ingen udiskutabel evaluering av avisene.

Ettersom mitt fokus er på økonomiske, politiske og kulturelle praksiser vil jeg se bort i fra oppslag som bare er rene referater fra konkurranser. Det er likevel verken mulig eller hensiktsmessig å skille mellom oppslag som er katalogisert under avisenes sportsdeler og andre avisseksjoner. For det første kommer dette av at avisredaksjonene *selv* ikke er helt konsekvente. I noen tilfeller kan oppslag om økonomiske og politiske aspekter ved mega events være arkivert som ”sportsnyheter”, i andre tilfeller arkiveres de som ”utenriksnyheter”. Det er også flytende grenser mellom journalisters rolle når aviser dekker arrangementer som OL og fotball-VM. Journalister som vanligvis skriver om sport kan i gitte tilfeller skrive om politisk betente temaer, mens utenriksreportere kan forfatte stemningsrapporter fra folkelivet utenfor stadion.

For det andre kan det være vanskelig å avgjøre hvilke hendelser som har med sportsarrangementene å gjøre og hvilke som ikke har det. For å ta et eksempel: Fire dager før OL i Beijing startet ble en politistasjon i den urolige Xinjiang-regionen, i grenseområdene mellom Kina og Afghanistan, angrepet av to uighurske separatister. 16 politimenn ble drept i angrepet som styringsmaktene i Beijing betraktet som et forsøk på å ramme Kina nettopp mens landet forberedte OL. Konfliktlinjen som er kilden til uoverensstemmelsene mellom uighurene og de han-kinesiske styringsmaktene har naturligvis ingen direkte sammenheng med OL. Likevel var tidspunktet for angrepet neppe tilfeldig, og man må regne med at enhver nyhet fra Kina så kort tid før OL ville få lesere til å assosiere angrepet med OL⁵. Hendelsen fikk også mye bredere dekning i norske aviser enn den ville fått dersom den ikke hadde funnet sted så kort tid før OL. Episoden illustrerer også poengteringen innledningsvis om at sportslige mega events forårsaker ringvirkninger på mange samfunnsfelt.

Etter at de relevante avisoppslagene er funnet fram, må de plasseres innunder et visst antall kategorier ut i fra hvilke temaer de tar for seg, for eksempel ”Terrorisme” og/eller ”Kriminalitet”. Dette er en prosess som foregår parallelt med en første finlesning av utvalget:

⁵ Det kan også argumenteres for at både OL og det ”han-kinesiske innrykket” i den mineralrike Xinjiang-regionen de seinere årene er ledd i kinesiske myndigheters ønske om å generere sterk økonomisk vekst. Således finnes det en indirekte link mellom angrepet og OL.

Det er i denne forbindelse at vekslingen mellom datainnsamling og dataanalyse kommer sterkest til uttrykk. Innholdet i tekstene blir vurdert og fortolket i forhold til problemstillingen, og ulike deler av innholdet vurderes i forhold til hverandre. Dette danner grunnlaget for å identifisere felles trekk mellom ulike tekstelementer og gruppere disse sammen i kategorier. (Grønmo 2004:191)

Det er også her det første store metodiske problemet dukker opp. Man må bestemme seg for et operasjonaliserbart og rettferdig kriterium for *når* et oppslag kan sies å inneholde en gitt kategori. Som beskrevet ovenfor går Fairclough inn for å studere diskurser på flere nivåer. I tillegg til å se på teksten, er det også nødvendig å studere den sosiokulturelle konteksten en tekst er produsert og befinner seg innenfor. Kategoriseringen kan derfor være viktig for den videre diskursanalysen, og Faircloughs forståelse av hvordan tekster skal kategoriseres er dermed et naturlig utgangspunkt. Fairclough beskriver følgende tommelfingerregel for hvordan man skal vurdere temaer som operative i tekster:

In identifying a category as operative in a text, the analyst is suggesting that it will be oriented to by those who produce and consume the text. (Fairclough 1995:78)

Kategoriseringen av materialet skal fungere som et grunnlag for seinere utvelgelse av konkrete avisoppslag å analysere. Å kunne se enkeltteksters plass og relevans i en større diskursiv sammenheng er derfor helt avgjørende. Slik kan man også unngå de vanligste hermeneutiske feiltolkningsfellene, som overfortolkning, underfortolkning og anakronistiske fortolkninger (jf. Grimen 1996). En god og konsekvent kategorisering kan gi tilstrekkelig oversikt over diskursen til at jeg ikke står i fare for å lese en gitt tekst som enkeltstående når den i virkeligheten inngår i en føljetong eller alluderer til andre tekster eller hendelser.

Utspørring av tekstene

Kategorisering av materialet befinner seg på det tekstnære planet. Men dette er, som nevnt i teoridelen, bare ett av flere nivåer som må undersøkes i en kritisk diskursanalyse. En studie av utvalgte tekster krever et blikk på hvilke sosiokulturelle faktorer som kan være av betydning for tekstenes utforming. Fairclough skiller ut tre overordnede domener av sosiokulturelle praksiser man kan ta utgangspunkt i: 1) økonomiske, 2) politiske (knyttet til makt og ideologi) og 3) kulturelle (knyttet til verdier og identitet) (Fairclough 1995:62). Sosiokulturelle praksiser innenfor disse områdene påvirker, i følge Fairclough, diskursive praksiser i media

på ulikt vis. Ved å lese avisoppslagene med disse tre domene for øye, kan jeg danne meg et inntrykk av hvilke sosiokulturelle praksiser tekstene bidrar til å reprodusere og forhandle.

I denne ”oppskriften” sammenkobles også kritisk diskursanalysens teoretiske og metodiske innfallsvinkler. Å avdekke hvordan sosiale og kulturelle relasjoner uttrykkes er, kan man påstå, hovedhensikten med en kritisk diskursanalyse. For å avdekke slike relasjonsforhold finnes det et sett av hjelpemidler man kan benytte seg av (jf. Fairclough 1995:33-34). For mitt vedkommende vil det, i tillegg til å se på hvilke temaer avisene tar for seg, være sentralt å undersøke *hvem* som får uttale seg om *hva*. Som nevnt kan OL og fotball-VM betraktes som verktøy ulike aktører ønsker å bruke for å oppnå sosialpolitiske formål. Disse aktørgruppens ulike forståelser av arrangementene bidrar til å konstituere feltets diskursorden. Hyppigheten og omfanget av hvordan ulike aktørgrupper slipper til i media kan derfor være en god målestokk for hvilken innfallsvinkel som er kulturelt hegemonisk innenfor de to mediediskursene jeg studerer.

Identifiseringen av hvilke stemmer som formidles i oppslagene, bør etterfølges av en undersøkelse av hvordan disse stemmene rammes inn i teksten for øvrig. Fairclough bruker begrepet *framing* om en slik undersøkelse:

Analysis of 'framing' draws attention to how surrounding features of the reporting discourse can influence the way in which represented discourse is interpreted. (Fairclough 1995:83)

Retorikken i avisoppslag og måtene setninger er sammenkoblet på, legger føringer for hvordan leserne tolker innholdet. Undersøkelse av framing bidrar dermed, for det første, til avdekking av den diskursive praksisen som styrer medias tekstproduksjon. Generelle tendenser og mønstre i diskursen synliggjøres; dvs. de ”handlingene” som tilhører diskursen (jf. teoridelen). For det andre kan undersøkelse av framing bidra til å avdekke hierarkiserende trekk ved konstruksjoner av forholdet mellom ”oss” og ”dem”. Et element ved tekster som kan ha slik effekt er *rekontekstualisering*, som henviser til at fenomener og hendelser tas ut av sin opprinnelige kontekst og overføres til nye. Dette kan for eksempel foregå ved at trekk ved ”deres” kultur beskrives ved disse trekkenes avvik fra ”vår” kultur, heller enn ved deres spesifikke egenart (jf. Fairclough 1995:115). Slike framstillinger reproducerer en forestilling om at ”vår” kultur kan og bør være et siktemål for ”deres” videre utvikling.

Å strukturere utspørringen av materialet rundt disse tekstlige forholdene kan være svært nyttig for å besvare oppgavens problemstilling. Jeg tar for meg et nokså nytt utviklingstrekk ved internasjonal sportspolitikk. En bivirkning av denne utviklingen er at økonomiske, politiske og kulturelle forhold i ikke-vestlige land vil bli hyppig dekket i norske medier. Det kan derfor være nyttig å se denne dekningen i lys av diskursive praksiser som lenge har vært utbredt i mediedekning av ikke-vestlige land og representanter for ”de andre”. Den journalistiske diskursen rundt sportslige mega events medvirker til den kulturelle arven som både arrangører og publikum sitter igjen med i ettertid.

Refleksivitetsproblematikk

Arbeidet involverer utelukkende offentlige kilder, og det er derfor verken nødvendig eller mulig å anonymisere dem. Det er imidlertid en viss fare for at *min* forforståelse av mediediskursen og kritisk diskursanalysens konfliktteoretiske utgangspunkt, kan legge føringer for hvordan jeg fortolker avisoppslagene. Følgelig er det viktig at jeg opparbeider et refleksivt forhold til kritisk diskursanalyse som teoretisk og metodisk verktøy. Dette er en problemstilling som også behandles i NESHs retningslinjer (pkt. 2):

Det må stilles høye krav til forskeres begrunnelse for valg av spørsmålsstillinger, metoder og analytiske perspektiver, slik at forskning i minst mulig grad preges av forutinntatte oppfatninger og ubevisste vurderinger. (NESH 2006:9)

Kritisk diskursanalysens marxistiske utgangspunkt gjør behovet for refleksivitet særlig stort ettersom målet er å avdekke urettmessige dominansforhold innenfor diskursen man studerer. Fristelsen til å være selektiv i utvelgelses- og analysefasen kan dermed være stor – enten man er seg dette bevisst eller ikke. Jeg vil forsøke å unngå dette ved å forholde meg aktivt til kategoriseringen av materialet som helhet idet jeg velger ut spesifikke oppslag for dypere analyse. Kategoriseringen kan, som nevnt, gjøre det mulig å avklare enkeltteksters representativitet i en større diskursiv sammenheng.

En annen potensiell kime til refleksivitetsproblematikk er den teoretiske forståelse av at hegemoniske strukturer bidrar til å konstituere forholdet mellom aktører fra ulike felt. Ovenfor relaterte jeg dette aspektet ved konstruktivistisk teori til relasjonen mellom ”oss” og ”dem”, og til identifiseringen i tekster av hvilke stemmer som får uttale seg om hva. Men denne forståelsen kan også gjelde forholdet mellom media og akademien. De etiske

implikasjonene av dette grenser til Mats Alvesson og Kaj Sköldbergs poengtering om at en må være bevisst den relasjonen som finnes mellom ens eget felt og feltet en studerer. Man kan ikke forstå sin rolle som ”fristilt” fra samfunnet for øvrig. Aktører innenfor academia må forstå seg selv som ”en retoriker som ingår i ett samhälleligt och politisk sammanhang” (Alvesson & Sköldberg 1994:322). Man står, som akademisk tekstfortolker, i et interaksjonsforhold med aktører fra andre felt.

Dette er et problem som – kan det argumenteres for – imøtekommes av kritisk diskursanalyse, i og med at sosiokulturelle praksiser som påvirker et felts tekstproduksjon skal med i analysen. For at bruken av kritisk diskursanalyse skal være ”korrekt” finnes det en betingelse om at man skal vurdere feltet man studerer på feltets egne premisser – i dette tilfellet, det journalistiske felt. Det må, m.a.o., ikke stilles urealistiske forventninger til tekstene som media produserer. Sammenlignet med tekstproduksjon på det akademiske felt ligger det helt forskjellige produksjonsbetingelser til grunn for arbeid med massemedierte tekster. Bente Alver og Ørjar Øyen har påpekt at ”mens forskeren arbeider med sitt prosjekt under lengre tidsperspektiv, er journalistens oppgave som regel ’her og nå’” (1997:171). De to feltene henvender seg også til ulike målgrupper. Media ønsker å nå et stort publikum, mens det på det akademiske felt produseres tekster for et lite, men innvidd publikum. Jeg må derfor ta hensyn til medias produksjonsbetingelser gjennom hele arbeidet. Slik gjør man bedre bruk av kritisk diskursanalyse, i tillegg til at man opptrer mer etisk forsvarlig overfor det man studerer.

Sekundærmateriale – intervju og feltarbeid

I tillegg til å se på mediemateriale har jeg også hentet inn stoff fra andre kilder. IOC-medlem Gerhard Heiberg lot meg få et intervju. I forkant av Beijing-OL, mens kritikken mot IOC og Kina raste som verst, representerte Heiberg IOCs stemme i norsk media⁶. Intervjuet som ble gjort til denne oppgaven ble foretatt et drøyt år etter bråket rundt fakkelf stafetten, og dreide seg hovedsakelig om IOCs forhold til media og til kritiske NGO’er i tida rundt Beijing-OL.

I oktober 2009 var jeg til stede ved en konferanse som ble arrangert i samarbeid mellom Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), Raftostiftelsen og Norges Idrettshøyskole (NIH). Konferansen hadde tittelen ”Sports for Peace and Development? – the 2010 FIFA World Cup as a Tool for Peace and Development”. Deltagerne kom fra forskjellige leire. Både VM-

⁶ Se for eksempel ”Heiberg mener IOK-kritikken er urettferdig”, Aftenposten, 25.03.08.

arrangører, representanter fra både norsk og sørafrikansk politikk, og kritiske og mer optimistiske forskere deltok. Konferansens foredrag og paneldebatter har også bidratt til min forståelse av det sportspolitiske felt.

Sist, men ikke minst, har arbeidet med oppgaven innbefattet et to måneder langt opphold i Sør-Afrika, noen måneder før VM ble sparket i gang. Dette oppholdet ga uvurderlig innblikk både i sosiale forhold i landet, og i den lokale debatten rundt fotball-VM. I Sør-Afrika påvirket VM-forberedelsene så godt som alle sektorer av samfunns- og næringsliv. VM blir av mange betraktet som det største som har hendt landet siden opphevelsen av apartheid. Debattene om hvorvidt man er klare og godt nok forberedt til å arrangere VM fylte både bøker, aviser og sørafrikaneres hverdagslige samtaler. I løpet av oppholdet fikk jeg også møtt professor Andre Travill, ved institutt for ”Sport, Recreation and Exercise Science” ved University of Western Cape. I løpet samtalen med Travill ble flere av perspektivene som er sentrale i kapittel 4 diskutert.

Avspark

Sport er utvilsomt det populærkulturelle feltet som i dag opptar mest plass i det offentlige rom og som genererer størst publikumstall. Ikke minst henger dette sammen med at sport gjennom hele moderniteten har vært aktivt brukt som mobiliseringsstrategi i både nasjonal og kommersiell sammenheng. En relativt ny sportspolitisk bølge karakteriseres av at ikke-vestlige land blir mektigere og synligere på feltet. For media medfører dette enkelte utfordringer. Sosialpolitiske problemstillinger og forhold i ikke-vestlige kulturer aktualiseres på sportsfeltet i større grad enn det som har vært tilfellet tidligere. Mediediskursene som oppstår i forbindelse med mega events i ikke-vestlige land kan dermed regnes som et relativt nytt studiefelt innenfor akademisk sportsforståelse.

Jeg har valgt å gripe mediedekningen av OL i Beijing og fotball-VM i Sør-Afrika gjennom kritisk diskursanalyse. Et teoretisk premiss for dette verktøyet er at teksters utforming er uløselig knyttet til den sosiokulturelle konteksten som tekstene er produsert på bakgrunn av. Studiet av de konkrete mediediskursene bør derfor suppleres med en analyse av den historiske utviklingen av sportsfeltet. Det er denne utviklingen som har banet vei for tendensene som nå er toneangivende, og som kan påvirke medias diskursive praksis.

Kapittel 2: Sportens utvikling

”En seier for den tredje verden.”
- Fidel Castro⁷

Noen timer etter at Rio de Janeiro vant avstemningen om å få avholde sommer-OL i 2016, publiserte Fidel Castro en kommentar på den cubanske nettsiden CubaDebate.cu, hvor han har sin egen spalte. Kommentaren har overskriften ”En seier for den tredje verden”. For Castro reflekterer Rios triumf over Chicago, Tokyo og Madrid en generell tendens til at utviklingsland nå nyter stadig større innflytelse i verden. Det kan virke litt paradoksalt at Cubas kommunistiske eks-president ønsker et kommersielt sirkus som OL velkommen til en region som ellers har tatt flere skarpe venstresvinger de siste årene. Samtidig *kan* kommentaren leses som en indikasjon på at sportsfeltet står overfor en brytningstid.

I sine første hundre år ble den moderne sporten, nær sagt utelukkende, styrt og definert ut i fra vestlige interesser (Gupta 2009). Særlig spilte idretten en viktig rolle i etableringsfasen av den europeiske nasjonalstatsideologien. Fra og med 1980-tallet har det også eksistert en frodig allianse mellom sporten og kommersielle krefter. Som en konsekvens av dette gjennomgikk sportsfeltet en ny form for globalisering. Transnasjonale selskaper og organisasjoner ble viktigere aktører, og sportens geografiske nedslagsfelt ble utvidet. Nå gjør enda en tendens seg gjeldene: Sportsarrangementer skal i tillegg fungere som katalysatorer for sosial utvikling i ikke-vestlige land. I løpet av perioden 2008-2014 skal alle de fem såkalte BRICS-landene⁸ avholde hver sine mega events. Foruten Beijing-OL og fotball-VM i Sør-Afrika, skal Commonwealth Games 2010 avholdes i India, vinter-OL 2014 i Sotsji (Russland) og fotball-VM 2014 i Brasil⁹. Retorikken som føres av både arrangører og observatører i forbindelse med slike arrangementer preges i tiltagende grad av et utviklingsperspektiv. Arrangementene skal ikke bare være sportslige, men også sosialpolitiske suksesser. Hertil spiller også kritiske NGO'er en sentral rolle. Den kommersielle logikken som sportsfeltet i dag i stor grad styres

⁷ “Un triunfo del tercer mundo”, CubaDebate.cu, 02.10.09; se også “Rio’s Olympic Win is ‘Victory of the Third World’ Castro says”, Bloomberg.com, 03.10.09.

⁸ Betegnelse for de fem raskt voksende verdensøkonomiene Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika (Scholte 2005:31).

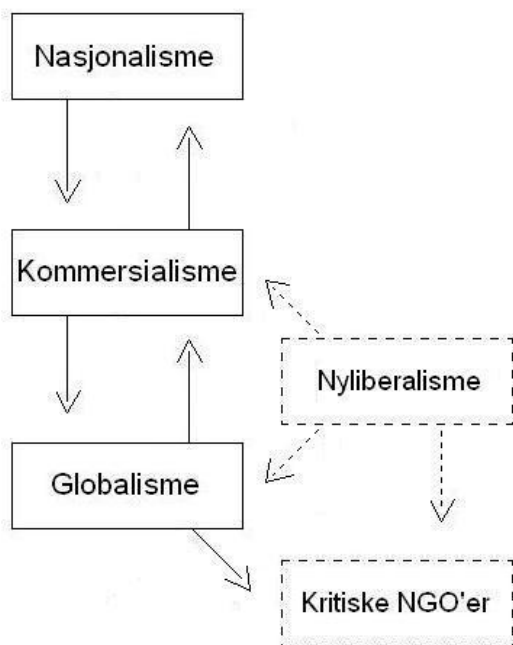
⁹ I tillegg skal ungdoms-OL 2010 avholdes i Singapore, friidretts-VM 2011 i Daegu (Sør-Korea), fotball-EM 2012 i Polen og Ukraina, friidretts-VM 2013 i Moskva og ungdoms-OL 2014 i Nanjing (Kina). Dette er mindre mesterskap, men kan også ses som eksempler på forskyvningen av sportens episenter.

etter, er medvirkende til at nyindustrialiserte land utenfor Vesten blir viktigere aktører på sportsfeltet. Samtidig forårsaker slik form for ”kommersiell globalisme” en rekke problemer som gjør aktører og hendelser på sportsfeltet til siktemål for sivile demonstrasjoner og protestbevegelser.

Kapittelets innhold

I dette kapittelet vil jeg ta for meg utviklingen det moderne sportsfeltet har gjennomgått (skissert i figur 1). En gjennomgang av noen epokegjørende trinn i moderne sportshistorie kan belyse flere perspektiver rundt sportens plass og rolle i samfunnet for øvrig. Det er i så måte svært viktig å merke seg at disse paradigmenes på ingen måte avløser hverandre, men snarere ”vokser” på hverandres skuldre. Sportens nasjonalistiske karakter er et vedvarende element i den kommersielle sporten; og kommersielle motiver er et sentralt aspekt ved den formen for globalisering som sportsfeltet nå gjennomgår. De ulike paradigmenes henter hele tida elementer fra de foregående, og utvikler disse videre med sine spesifikke byggesteiner.

Figur 1: Hovedparadigmer i den moderne sportens utvikling

I følge kritisk diskursanalyse påvirkes som nevnt en gitt diskurs av ikke-diskursive former for sosial handling og forhandling. Mediedekningen av denne oppgavens arrangementer foregår i dialog med praksiser som må forklares uavhengig av journalisters konkrete tekstproduksjonsfase. Perspektivene jeg vil belyse, er derfor nødvendige for seinere å kunne foreta en adekvat fortolkning av den sosiokulturelle rammen som avisoppslagene er produsert innenfor. Først vil jeg ta for meg idrettens plass i nasjonalstatsideologien. Sportens funksjon som sosialt samlende, dvs. *sportens identitetslogikk*, er et kulturelt

viktig og politisk anvendbart trekk ved feltet. Deretter følger en beskrivelse av kommersialismens gjennombrudd på sportsfeltet. 1980-tallets nyliberalistiske vending

innenfor verdensøkonomien påvirket i aller høyeste grad også sportsfeltet. Dette paradigme utgjør *kapitallogikken* som råder på sportsfeltet i dag. Disse logikkene, identitet og kapital, er helt grunnleggende trekk ved den moderne sporten. Hensikten med denne kulturhistoriske gjennomgangen er å vise hvordan samspillet mellom disse logikkene medfører at land som Kina og Sør-Afrika nå seiler opp som sentrale arenaene for sportslige mega events. I siste del av kapitlet vil jeg diskutere noen konsekvenser av denne formen for globalisering. Samtidig er det en tvetydig form for globalisering sportsfeltet går igjennom; som nevnt forsterker disse paradigmene hverandre heller enn å avløse hverandre. Det nasjonale er et vedvarende element i en globalisert verden. Noen av de mest sentrale elementene i denne nasjonale forståelsesrammen preger sportsfeltet også i en globalt orientert tidsalder.

Nasjonale strateger

Å betrakte sport som et fellesnasjonalt, emosjonelt meningsrom er kanskje den mest tradisjonelle kultur- og samfunnsvitenskapelige innfallsvinkelen til sportens samfunnsrolle. Et slikt perspektiv bygger gjerne på moderniseringsforståelser der idrettens rolle i de europeiske nasjonalstatsprosjektene står sentralt. På 1800-tallet ble forestillingen om sport som noe potensielt samfunnsutviklende aktivt brukt av den nasjonalromantiserende embetsstanden. Sport ble forstått som et sosialt rom hvor hele nasjonen kunne finne kulturell samhørighet. Gjennom blant annet kanonisering av enkelte idrettsgrener som typiske for folket og nasjonen, for eksempel skisport i Norge, og etter hvert også opprettelser av landslag i ulike idretter, ble sport en av få legitime arenaer for ekspressiv utfoldelse i det moderne samfunnet.

I norsk sammenheng har folklorist Olav Christensen synliggjort en slik forståelse av skiidrettens rolle for konstitueringen av en særegen *norsk* kultur. For ham er det ikke nok bare å gå tilbake til den norske nasjonalromantikken (avrundet til 1830-1850). Christensen spenner skiene fast til kontinentale strømninger innen filosofi og litteratur på 1700-tallet, og hevder at skisportens symbolverden ble utviklet allerede da. Løsrevet fra sin opprinnelige status som et livsnødvendig verktøy i bygdefolks arbeidsliv, ble skigåing alt i 1770-åra beskrevet i romantiske og abstrakte termer av datidas norske borgerskap. Disse tidlige nasjonale strategene var inspirert av den europeiske opplysningstidas natursvermeri, og fant i den et egnet begrepsapparat for å idealisere relasjonen mellom nordmannen og den norske vinternatur (Christensen 1993). Verken svenskene eller danskene kunne pårope seg slike egenskaper i samme grad, mente disse nasjonsbyggerne. I følge Christensen høstet man

fruktene av dette grunnlaget da man seinere, i det så å si selvstendige Norge, skulle ”utbre skiløpingen i nasjonal sammenheng” på midten av 1800-tallet (ibid:147). Denne nasjonale sammenhengene innebar blant annet en slags *sportifisering* av ski, ved at deres funksjon som uunnværlig framkomstmiddel i vinterterrenget gradvis forsvant til fordel for estetiske og konkurranseløpiske hensyn – en abstrahert ”skiforståelse”.

Rune Slagstad ønsker også å dekonstruere forestillingen om skigåing som noe essensielt norsk, men har samtidig en noe annerledes innfallsvinkel enn Christensen. Slagstad mener Christensens analyse går for langt i vektleggingen av embetsstandens bidrag til ”skisportens nasjonalisering” (2008:272). Rune Slagstad mener sportens framvekst også må ses i lys av ”forfallet” til en annen samfunnspilar: religion. Sportens ekspansjon i det offentlige rom sammenfaller tidsmessig med religionens tilbakegang. Slagstad mener sporten har fylt det emosjonelt-rituelle tomrommet som oppstod da Kirken mistet sin posisjon som ”overordnet samlende institusjon” (Slagstad 2008:276; se også Redeker 2008). Samtidig er det naturligvis ikke uten betydning at dette tidsmessig også sammenfaller med nasjonsbyggingen.

Slagstad drar i denne delen av sin studie veksel på Stein Rokkans identifisering av to strømninger som ble forent på 1800-tallet, og som fikk særlig betydning for utviklingen av den norske nasjonalstaten:

for det første *'framveksten av en nasjonal-populistisk ideologi* til forsvar for bygdesamfunnets hevdvunne språk og kultur', og for det annet *'utviklingen av en radikal-demokratisk bevegelse i byene, også til vern om tradisjonelle verdier mot det som ble tolket som fremmed påvirkning'*. (Rokkan referert i Slagstad 2008:274. Min kursivering.)

Skisport fungerte, i følge Slagstad, som et samlingspunkt på tvers av klassene i 1800-tallets konfrontasjon mellom det dannede sentrum og den udannede periferi. Skisport og – i forlengelsen av dette – sport i sin alminnelighet ble en felleskulturell identitetsmarkør for hele folket. En slik affektiv-emosjonell tilknytning ses videre som helt avgjørende for en vellykket konstituering av det forestilte fellesskapet som en nasjon kan defineres som (Anderson 1993).

Et annet trekk ved idrettens spede barndom bør også nevnes i denne forbindelse. Ofte lå det militære motiver bak 1800-tallets organiserte fysiske aktivitet. I de fleste europeiske land så myndighetene behov for å skolere sin ungdom i gymnastiske øvelser, slik at nasjonen skulle

være fysisk rustet i tilfellet det brøt ut krig¹⁰. Napoleonskrigene var nylig blitt utkjempet, og med dem var også en ny type krig blitt etablert: ”Krigen var ikke lenger først og fremst en strid mellom dynastier, men mellom nasjoner, til dels under etablering” (Slagstad 2008:297). Man kan dermed si at idrett også hadde en instrumentell rolle i den nye nasjonalstaten, ikke bare emosjonell. Delvis var det også mot denne bakgrunnen at den moderne olympismen vokste fram. For Baron Pierre de Coubertin, den moderne olympismens ”far”, var et av de viktigste motivene for å gjenopplive den olympiske tradisjon at verdens ungdom skulle møtes under ordnede former. Gjennom gemyttlig kappestrid skulle neste generasjons ledende borgere utvikle gjensidig respekt for hverandre og hverandres nasjoner (Hill 1992).

Slagstads hensikt med å plassere ski inn i Rokkans sentrum-periferi-modell er å vise at sport var en problemfri fellesnevner for allmuen og borgerskapet. I tilfellet ”skisport” fantes et viktig interessemessig sammenfall mellom periferi og sentrum, som ga næring til det som skulle bli den fellesnorske ekspressiviteten. Skigåing var allerede etablert blant de bredere lag av befolkningen, og dette grunnlaget videreutviklet embetsstanden i sitt bilde. For så vidt er dette helt forenlig med Christensens argumentasjon. Skisport blir også hos Slagstad skilt fra sine lokale betydningssammenhenger og integrert i det nasjonale kulturelle kunnskapsregimet.

Konsolidering av folke- og elitekultur gjennom sport framstilles som å ha foregått ganske uproblematisk i Slagstads (*Sporten*). For Slagstad henger den ”ekspanderende fascinasjon[en] over sporten” sammen med ”de to konstituerende modernitetstrekk: instrumentalitet og ekspressivitet, i kombinasjon med et tredje: performativitet” (2008:420). Med performativitet mener Slagstad at visse former for sportsutøvelse nærmest må betraktes som opptredener. Utøverne opptrer foran entusiastiske tilskuere. Men samtidig har ethvert initiativ som har fått betydning for sportens utvikling kommet ovenifra i Slagstads analyse. Det er nær sagt utelukkende aktører fra embetsstanden, borgerskapet, og etter hvert arbeiderpartistaten og multinasjonale mediekonserner som har ”æren” for sportens utvikling og utforming. Folkelig bearbeiding av sportens uttrykk vies lite oppmerksomhet¹¹. Konsekvensen av dette er at ekspressivitet, forstått som emosjonell tilknytning, virker å ha blitt integrert i sporten kun i den grad det har vært forenlig med elitens målsettinger. Ekspressivitet uttrykt i tilknytning til sportsarrangementer reduseres dermed til å være et uttrykk for ett av to (eller begge samtidig):

¹⁰ I Norge lå faktisk idrett under forsvarsdepartementet til langt inn i mellomkrigstida (Goksøyr 2004).

¹¹ Idretts sosiolog Gerd von der Lippe (2009) har publisert en lignende kritikk av (*Sporten*), som kan leses på Idrottsforum.org sine nettsider.

enten en feiring av et forstilt fellesskap, eller en henrykkelse over en gigantisk forestilling. Motkulturelle bevegelser er så godt som fraværende hos Slagstad. Dermed blir en forståelse av sportsevenementer som arena for opposisjon mot samfunnets eliter nærmest utelukket.

Harmonisk konsolidering, eller konfliktfylt kolonisering?

Et nokså annerledes perspektiv på sport i denne henseende, kan man finne hos kultur- og medievitner John Fiske. Fiske har en atskillig tydeligere konfliktteoretisk innfallsvinkel enn Slagstad. Gjennom oppfatningen av *elitenes kolonisering av folkekulturen*, framhever Fiske det disiplinerende motivet som lå bak borgerskapets interesse for enkelte idrettsformer:

throughout the nineteenth century the middle classes attempted to impose their ethos and forms of organization upon sport. Football and cricket, for instance, were “stolen” from their popular, disorderly origins, and were organized, made respectable, and turned into the means of building the character of young gentlemen, and thus of the nation. (Fiske 1998:80)

For Fiske var elitenes kolonisering av idretten ment å tjene to formål: På den ene siden ønsket man å konstituere et nasjonalt fellesskap for alle samfunnsklasser; på den annen side ville man oppdra de lavere lag av befolkningen. Dette prosjektet var bare delvis vellykket. ”Folkelige eksesser” og ”uorden” er fremdeles elementer som assosieres med enkelte idretter, for eksempel fotball og boksing. Dette kan være med på å forklare den lave statusen som er forbundet med visse former for sportskonsumpsjon. Samtidig har en del sportskonkurranser oppnådd status som nasjonale begivenheter. Til en viss grad kan man dermed si at sport som strategi for å etablere borgerskapets ideologi har vært vellykket.

Denne forståelsen av sportens framvekst står ikke direkte i motsetning til Slagstads. Folkelige eksesser er en del av en slik ekspressivitetsforståelse som Slagstad står for. Likevel tilegner John Fiske folkelig motstandskraft atskillig større betydning. Koloniseringsperspektivet slår an en mer motsetningsfull tone. I tillegg gis kulturformenes førmoderne utbredelse avgjørende betydning for sportens utseende i dag¹², nettopp fordi koloniseringen bare var *delvis* vellykket. Fortsatt finnes det noe ukontrollerbart ved sporten, og sport kan – for Fiske – være

¹² Arven fra det førmoderne er ikke helt fraværende hos Slagstad, men gis aldri noen framtreddende plass. Det førmoderne samfunnet kommer så vidt fram gjennom et forklaring av *sportens spektakkel* som en etterlevning av en ”førmoderne emosjonalitet” i kombinasjon med ”en postmoderne eliminering av kravet om mening og dybde” (2008:636). I tillegg kommer noen spredte omtaler av sportens rituelle aspekter. Heriblant referanser til den franske etnologen Christian Brombergers analyser av ”fanskulturen som kultisk-rituell praksis” (ibid:646).

en arena for å overskride etablert sosial orden. I Slagstads analyse har massemedia og kommersialismen ”videreført” en nærmest uproblematisk konsolidering av elite- og folkekultur; en konsolidering som nasjonsbyggerne i sin tid satte i gang. Kommersialismen framstår nærmest som en postnasjonal sosial orden par excellence. ”Konsolideringen” av eliten og allmuen er like fullkommen i *dette* kulturelle kunnskapsregimet, som den i sin tid var under det forrige – det nasjonalstatlige kulturelle kunnskapsregimet. Slagstad avviser til og med relevansen av en koloniseringstese for sportens vedkommende; riktignok hentet fra Habermas, og ikke Fiske:

Kolonialisering av livsverden følger ifølge Habermas’ analyse av at former for økonomisk og administrativ rasjonalitet trenger seg inn på samfunnsfelt som tradisjonelt har motsatt seg å bli styrt av penger og makt. (...) Denne Habermas-teorien (...) lar seg ikke uproblematisk forlike med sporten som moderne kulturelt fenomen. Så vel Tour de France som den engelske toppfotballen var i utgangspunktet kommersielle sportsprosjekt. (Slagstad 2008:536)

Stikkordet her er ”motsatt seg”. For Slagstad har aktører på sportsfeltet aldri opponert mot initiativene som kommer ovenifra; enten disse er av nasjonalideologisk, eller kommersiell karakter. Denne avvisningen styrer også motsetningene i disse to sportsforståelsene inn mot større kulturvitenskapelige konseptualiseringer av begrepene *populærkultur* og *massekultur*. Begrepet massekultur er i seg selv uløselig knyttet til Adorno og Horkheimers forståelse av ”kulturindustrien”. Dette perspektivet innebærer en oppfatning om at markedskreftene passiviserer mennesket, og opprettholder det kapitalistiske samfunnets status quo gjennom å produsere platte, lett fordøyelige kulturuttrykk (Reimer 1987; Eriksen & Selberg 2006). Et slikt paradigme levner liten, om noen, tiltro til at subjektiv bearbeidelse av populærkulturelle uttrykk er mulig. Andre innfallsvinkler til populærkulturen, vektlegger derimot det ”aktiva subjekt med möjlighet att påverka sin egen tillvaro” (Reimer 1987:10). John Fiskes betoning av at visse ureglementerte sosiale praksiser fremdeles assosieres med enkelte idretter, faller innunder en slik konseptualisering av populærkultur. Innbakt i Fiskes sportsforståelse, finnes en oppfatning om at gitte former for sportskonsumpsjon kan overskride meningsinnholdet som i utgangspunktet var ”tiltenkt” disse evenementene fra arrangørenes side.

Denne digresjonen innom masse- kontra populærkultur-debatten fører beskrivelsen av sportsfeltet over på det kommersielle paradigmet, som har hatt stor innvirkning på feltet de siste tretti årene. Særlig viktig her er nettopp samspillet mellom sporten og media. Det er

gjennom relativt nye allianser mellom de mektigste aktørene på sportsfeltet (f.eks. IOC og FIFA) og tv-kommersialisme, at sport har fått det gigantiske formatet feltet har i dag.

Nasjonalt tempel i et globalt marked

De fleste forskere på feltet snakker nokså unisont når de beskriver de rent empiriske trekkene ved denne kommersielle utviklingen. Det er bred konsensus om at det i løpet av 1980-tallet skjedde en voldsom utvikling. Sport har i løpet av de tre siste tiårene blitt et nærmest allestedsnærværende elementet i vår massemedierte hverdag. For eksempel har sport blitt et fast segment i Dagsrevyen; og i 2005 lanserte både VG og Dagbladet egne sportsbilag i håp om å lokke til seg både lesere og annonsører i et hardt presset avismarked¹³. En slik ”tabloidkrig” med sport som artilleri er et utvetydig tegn på den brede folkelige resonansen og den enorme kommersielle verdien sport har i dag.

To betydningsfulle enkelthendelser for denne utviklingen framheves gjerne: Utnevnelsen av Juan Antonio Samaranch som IOC-president i 1980 og sommer-OL i Los Angeles i 1984. Samaranch overtok et IOC som var hardt prøvet både økonomisk og politisk. Det foregående OL, Montreal 1976, hadde gått med stort underskudd, som til syvende og sist gikk ut over skattebetalerne; og i Vesten gjorde man seg klare for å boikotte Moskva-OL (Hill 1992). Slik sett var 1980 et beleilig tidspunkt for en reformator som Samaranch å overta presidentskapet i IOC. I forkant av Los Angeles-OL ble et helt nytt sponsorprogram lansert. Blant annet innebar dette at private selskaper, som Coca Cola og McDonald’s, knyttet seg opp til lekene og fikk bruke OL-ringene på emballasjen til sine produkter. I tillegg skjøt også prisen for å sikre seg tv-rettighetene for lekene i været. I USA hadde NBC betalt 72,3 millioner dollar for å få sende Moskva-lekene, mens ABC måtte ut med 225 millioner bare fire år seinere (Roche 2004). Naturligvis henger denne voldsomme prisøkningen sammen med at USA ikke stilte i Moskva, slik at disse lekene ikke var like attraktive for amerikanske tv-seere. Ikke desto mindre bidro prisstigningen til å gjøre OL til det milliardforetaket det er i dag¹⁴.

Samaranchs strategier og sponsorprogrammet i Los Angeles-OL er viktige, men på ingen måte unike årsaker til kommersialismens gjennombrudd på sportsfeltet på 80-tallet. Faktisk

¹³ VG tilbød et daglig sportsbilag, mens Dagbladet nøyde seg med et ukentlig.

¹⁴ I Europa har ikke tv-rettighetene til OL kostet like mye som i USA, selv om det også i Europa har vært en jevn prisstigning siden 1984. EBU (European Broadcasting Union) betalte 5,6 millioner dollar i 1980, og 19,8 i 1984 (Roche 2004).

noe tidligere, i 1976, inngikk FIFA en avtale med Coca Cola. Også den engelske toppfotballen ble gradvis mer kommersialisert og privatisert i løpet av 80-tallet (Slagstad 2008). I 1983 ble tv-kanalen ESPN (Entertainment Sports Programming Network) lansert. Tv-kanalen har siden starten sendt sport 24 timer i døgnet, hadde per 2001 sendinger på 21 ulike språk og kunne ses i 182 land (Miller et al. 2004). Til sammen, kan man påstå, utgjør eksempler som disse – i tillegg til utallige andre – en samlet årsakskjede for sportens kommersielle utvikling. Denne utviklingen kjennetegnes også av at sport opptar stadig større plass i media og i det offentlige rom for øvrig. Dersom tv-selskaper og annonsører skal få tilstrekkelig avkastning for sine investeringer, må de sørge for å få promotert sportsarrangementene grundig og på iøynefallende måter.

Kultur- og medieforsker Toby Miller (et al. 2004) ser denne kommersialiseringen i lys av nyliberalistiske utviklingstrekk ved tv-mediet generelt. Denne utviklingen identifiseres ved fire særtrekk:

The global fashion for neo-liberalism has: (a) cut down cross-ownership regulations (encouraging capitalists to invest across the media); (b) reduced public-sector budgets (drawing labour, product development, and technological initiative to profit-centred services); (c) opened up terrestrial TV to international capital (undercutting local production); and (d) attacked the idea of public broadcasting as elitist (blurring distinctions between education and entertainment) and inefficient (crowding out investment in the private sector). (Miller et al. 2004:88)

For denne omstruktureringen av tv-mediet har sport spilt en avgjørende rolle. Utflagging av tv-sport fra nasjonale kringkastningskanaler til privateid, multinasjonal betalings-tv har bidratt til at tv-selskaper som utelukkende sender underholdningsprogrammer, for eksempel Canal +, har fått massiv økning i antallet abonnenter (ibid). Samtidig oppstår en synergieffekt ved at også sportsforbund og -arrangementer oppnår økt omsetning som følge av slik kommersialisering og massemediering.

Denne forklaringsmodellen tangerer hele veien Slagstads tese om at sportsfeltet i dag utgjør et postnasjonalt kulturelt kunnskapsregime, forankret i markedsøkonomisk logikk. Samtidig finnes det en viss dialektikk mellom denne logikken og en nasjonal identitetslogikk, noe Slagstad også poengterer. Jeg har så vidt vært inne på denne dialektikken tidligere, da jeg innledningsvis henviste til at spillet på nasjonale identitetsmarkører ofte er synlig også i medias tekstproduksjon rundt sportsarrangementer med global rekkevidde. Slike former for

interdiskursivitet henger sammen med at den moderne sporten i sin tid ble etablert innenfor en nasjonsbyggingskontekst. Det finnes her et interdiskursivt samspill mellom, på den ene siden, nyliberalistiske prosesser basert på åpne, globale markeder; og, på den andre siden, en tradisjonell nasjonalstatlig ideologi, hvor klare territorielle grenser lenge har fungert sosialt konstituerende. Denne dialektikken kan også ses som en indikasjon på at nasjonalisme og globalisme ikke står i et ukomplisert, evolusjonistisk forhold til hverandre. Vi er på ingen måte i ferd med å tre inn i en postnasjonal æra (Calhoun 2004). Også Mette Andersson er opptatt av denne tosidigheten ved sporten:

Idrettsfeltet preges i særlig grad av en *identitetslogikk* og en *kapitallogikk*. *Identitetslogikken* handler om hvem og hva idretten skal representere, mens *kapitallogikken* handler om hvordan man får best uttelling for minst innsats. (Andersson 2008:162)

Disse to logikkene er begge aktive på sportsfeltet. Mette Andersson ser videre for seg en intensivering av disse to logikkene som følge av sportens globalisering. Når norske sportsklubber får lettere tilgang til utenlandske spillermarkeder (kanskje særlig i Afrika), oppstår samtidig en vanskelig balansegang mellom identitets- og kapitallogikken. På den ene siden er det billigere å importere unge, talentfulle afrikanere enn å ”avle opp” egne, lokale spillere. På den annen side risikerer man å skape identitetsmessig avstand mellom klubben og kjernepublikummet dersom man ikke satser lokalt i det hele tatt. Også på det nasjonale nivå intensiveres slike forhandlinger om sportens meningsinnhold. Som nevnt betrakter Andersson idrett som en av få gjenværende *nasjonale* skanser:

Nasjonal symbolikk er blitt viktigere som motvekt mot tendenser til mindre innflytelse på den globale økonomien og som motvekt mot tendenser til angloamerikansk kulturell homogenisering. Idrett og innvandringskontroll er i dag blant de feltene der globaliseringen har ført til en styrking av den nasjonale kode. (Andersson 2008:192)

Anderssons case er ganske annerledes enn mitt¹⁵, men flere av dynamikkene som påvirker hennes undersøkelsesområde, påvirker naturligvis også mitt. Det kan derfor være hensiktsmessig å videreføre perspektivet om intensivering av identitets- og kapitallogikken. Forskyvningen av sportens episenter medfører også visse former for intensivering av disse to logikkene.

¹⁵ De empiriske delene av Anderssons *Flerfarget idrett* handler hovedsakelig om sportsmigrasjon til norske klubber og ligaer, og norske idrettsutøvere med ikke-vestlig bakgrunn.

Sportens meningsinnhold ved et nytt *fin de siècle*

Som en prolog til oppgaven, gjenga jeg legenden om gjenopplivingen av den olympiske tradisjon i antikkens Hellas. Denne legenden har vært en konstant tilstedeværelse gjennom hele den moderne olympiske bevegelses historie. IOCs grunnlegger, Pierre de Coubertin – som var svært grekofil til sinns – så i denne legenden en parallell til sin egen tids Europa, hvor nye nasjonalstater lå i konflikt med hverandre¹⁶ (Loland 1995). En mulig befrielse fra denne spente situasjonen fant Coubertin i den gryende internasjonalismen som vokste fram i borgerlige og intellektuelle kretser, og som blant annet ga opphav til Røde Kors og Esperanto-bevegelsen (ibid:58). I Coubertins øyne kunne også idrett fungere som et universelt språk, til fremme for fred og forståelse mellom verdens nasjoner.

Denne internasjonale tidsånden som Coubertin deltok i, ga opphav til IOCs ”grunnleggende prinsipper” (IOC 2007:11). Disse prinsippene utgjør IOCs ideologiske manifest, og alle avgjørelser organisasjonen fatter skal være i overensstemmelse med og inspirert av disse prinsippene. Et av prinsippene lyder som følger:

The goal of Olympism is to place sport at the service of the harmonious development of man, with a view to promoting a peaceful society concerned with the preservation of human dignity. (ibid)

Nettopp dette grunnprinsippet er en yndet skyteskive for IOC-kritikere, og var det også i forbindelse med Beijing-OL. Det er et nokså vagt prinsipp, det gis ingen indikasjoner om hvordan dette skal oppnås. Likevel antyder det et idealbilde av sportens samfunnsrolle. FIFA ilegger også idrettens antatte samfunnsoppbyggende potensial vesentlig vekt. For eksempel ønsker FIFA å bidra til å oppnå FNs millenniumsmål gjennom prosjektet ”Football for Hope”, opprettet i 2005. I forordet til prosjektets handlingsplan skriver FIFA-president Sepp Blatter:

in 2005, following the decision of the FIFA Congress to add a new pillar to our mission (“build a better future”), our organisation was prompted to take its social responsibility even more seriously. Since then, FIFA’s approach has seen a critical evolution: a change from “charitable giving” to meaningful “socially responsible, involved, and committed” development cooperation. (FIFA 2005:3)

¹⁶ Særlig var Coubertin preget av den fransk-prøyssiske krigen, 1870-1871 (Hill 1992).

For å vende tilbake til intensiveringsperspektivet presentert ovenfor: postulater som disse dreier tilsynelatende rundt idrettens identitetslogiske akse. De uttrykker *hva* disse organisasjonene spesielt, og idretten generelt, skal representere. Denne identitetsforståelsen¹⁷ har i økende grad, siden århundreskiftet, blitt intensivert i møtet som har oppstått mellom sportsfeltet og ulike globaliseringsdynamikker.

Én dynamikk som man tydelig kan se elementer av på sportsfeltet, er nyliberalisme. 80-tallets nyliberalistiske politiske vending bidro enormt til at sport har blitt det kommersielle produktet det er i dag. Sentrale faktorer i denne vendingen er privatisering av tv-sport og store endringer i sponsorreglementer. Den markedsvennlige innstillingen i nyliberalistisk politisk teori står sentralt også i IOC og FIFAs sosialøkonomiske strategier. Samfunnsgeograf David Harveys forståelse av nyliberalistisk filosofi kan belyse dette:

Neoliberalism (...) proposes that human well-being can best be advanced by liberating individual entrepreneurial freedoms and skills within an institutional framework characterized by strong private property rights, free markets, and free trade. (Harvey 2007:2)

Videre skal staten ikke være mer enn en tilrettelegger for at slike praksiser og markedsstyrte investeringer skal gjennomføres (ibid). Ikke minst gjelder dette på, og i, områder hvor det foreløpig ikke finnes noe markedsfundament. Så snart et marked er etablert bør staten, i følge nyliberalistisk filosofi, holde seg unna og la markedet regulere seg selv. Av dette følger også at nyliberalisme fungerer som en ”agent” for globalisering ved å fremme transnasjonale økonomiske investeringer.

Denne formen for kapitallogikk kan havne i konfrontasjoner med sportsorganisasjonenes identitetslogikk. Gnistene til slike konfrontasjoner kan komme både innenifra og utenifra. Både journalister og kritiske NGO’er kan utøve press mot arrangører av mega events, dersom gitte prioriteringer eller tiltak oppfattes som urettferdige. I neste omgang kan dette, for sportsorganisasjonenes del, resultere i forhandlinger om hva sportens meningsinnhold skal være, og hvordan dette meningsinnholdet best kan sikres eller nås.

¹⁷ For IOC og FIFAs vedkommende basert på en universalistisk kode, og ikke nasjonal, slik tilfellet er i Anderssons case. Samtidig er nasjonalstatsideologien meget framtrødende hos IOC og FIFA, ettersom det er verdens ulike *nasjoner* som trommes sammen til tvekamp i internasjonale sportsarrangementer.

Slike forhandlinger er svært synlige på sportsfeltet nå. Etter hvert som ikke-vestlige, nyindustrialiserte land inntar sportsfeltet i større grad, blir referansene til forestillinger om sport som katalysator for sosial utvikling særlig eksplisitte. Dette kan ses som en intensivering av sportens identitets- og kapitallogikk. Utviklingen på sportsfeltet medfører en tidvis vanskelig balansegang mellom disse to logikkene. IOCs og FIFAs forsterkede vektlegging av et utviklingsperspektiv kan, etter min mening, forklares ved tre ”konfrontasjoner” som har oppstått i kjølvannet av denne intensiveringen:

1. Reaksjonær ”lengsel” etter en idealisme som har blitt bortimot usynlig sammenlignet med kommersielle satsninger. Til dette kan man legge til at denne kommersialismen samtidig har gitt sportsfeltet et økonomisk fundament som (i tråd med nyliberalistisk filosofi) kan gjøre det lettere å forfølge idealistiske målsettinger.
2. Satsing på voksende markeder utenfor Vesten for å øke arrangementenes omdømme i regioner hvor de ikke står veldig sterkt. Integret i dette omdømmebegrepet finnes tanken om at arrangementene kan bevirke et fruktbart markedsgrunnlag for potensielle handelspartnere, og at utbygging av arenaer og infrastruktur skaper nye arbeidsplasser.
3. Svar på tiltale fra miljø- og menneskerettighetsorganisasjoner som kritiserer sportsforbundene for kun å tenke på økonomisk profitt, og for ikke å ta tilstrekkelig hensyn til sosiale aspekter ved arrangementene.

Delvis går disse konfrontasjonene inn i hverandre, og det er ingenting i veien for at de kan være aktive samtidig. Jeg vil videre behandle disse konfrontasjonene etter tur, og vise noen eksempler på hvordan hver av dem kommer til uttrykk på sportsfeltet. Avslutningsvis vil jeg veldig kort antyde implikasjonene som disse konfrontasjonene har for media.

En idealistisk vending?

Idealer som universalisme og pasifisme har alltid, på papiret, hatt en sentral plass i internasjonal sport, kanskje spesielt hos IOC. De siste årene har likevel slike idealer blitt aktualisert på en hel del nye måter. En drøy uke etter at Tokyo tapte kampen om å få avholde sommer-OL i 2016, ble en fellessøknad fra Hiroshima og Nagasaki lansert som et japansk søkeralternativ for OL i 2020. For å skape blest om ideen tok Hiroshimas ordfører, Tadatoshi Akiba, til orde for at verdenssamfunnet må forsøke å eliminere alle atomvåpen innen 2020. Et

OL i Hiroshima og Nagasaki skal være en feiring av dette framskrittet¹⁸. Når dette skrives befinner muligheten for en slik søknad seg fremdeles bare på spekulasjonsstadiet. Mange porter må forseres før Hiroshima og Nagasaki eventuelt blir tildelt OL. Først og fremst må søknaden satses på av Japans olympiske komité, og byene kommer allerede *her* til å få skarp konkurranse av nettopp Tokyo¹⁹. Dersom Hiroshima og Nagasaki skulle bli valgt som Japans søkeralternativ, vil det bety en endelig skrinlegging av Tokyos OL-planer. Tokyo brukte 165 millioner dollar på søknaden for OL 2016²⁰. Noen av disse ressursene kan sikkert overføres til Hiroshima og Nagasaki, men mange penger vil utvilsomt også gå tapt. At det i det hele tatt er et alternativ å skrinlegge Tokyos planer kan tolkes som en ”tilpasningsstrategi” til et nytt sportspolitisk paradigme, hvor sosialpolitiske motiver ved å arrangere mega events blir stadig viktigere dimensjoner av søkeprosessen. I tildelingsprosessene rundt både fotball-VM 2010 og OL 2016, var nettopp slike motiver svært sentrale. Sørafrikanske myndigheter ser på VM som en anledning til å styrke den økonomiske utviklingen og til å markedsføre både Sør-Afrika og hele kontinentet for resten av verden²¹. Også for Brasils olympiske komité var et utviklingsperspektiv framtreende i søknaden. Selve ”visjonen” for OL i Rio de Janeiro er ”to invest in sport as a catalyst for social integration” (IOC 2009a:46).

Valget av Rio som vertskapsby foregikk under IOC-kongressen i København i oktober 2009. Det hadde da gått 15 år siden forrige gang IOCs tropper samlet seg til en tilsvarende kongress, og organisasjonens sosiale og humanitære ansvar ble tillagt betydelig vekt av flere talere. I IOCs oppsummeringsrapport heter det blant annet:

The Olympic Movement fully embraces the importance of embedding the key values of environmental protection, development and sustainability within the Olympic ideals. As part of this commitment, all members of the Olympic Family should facilitate the delivery of a lasting sporting, environmental, and social legacy and the IOC should accelerate the integration of sustainability principles in the hosting of the Olympic Games, which will also help to safeguard their status as a premier event. (IOC 2009b:10-11)

For IOC finnes det, med andre ord, en sammenheng mellom arrangementenes sosialpolitiske ettermæle og opplevelsen av selve de olympiske leker. Det optimale OL er ikke bare en

¹⁸ ”Hiroshima Considers 2020 Summer Bid”, GamesBids.com, 10.10.09.

¹⁹ IOC aksepterer bare én offisiell OL-søknad fra hvert land.

²⁰ ”Tokyo To Bid For 2020 Summer Games”, GamesBids.com, 07.11.09.

²¹ I kapittel 4 vil disse aspektene ved VM 2010 stå sentralt.

kortvarig fest, men også en anledning for å generere kapitalinvesteringer og arbeidsplasser i vertskapsbyen. Slike sosiale løft skal sørge for en vedvarende positiv opplevelse av lekene.

IOCs sosialpolitiske engasjement går også utover rent økonomiske perspektiver. I 1993 allierte IOC seg med FN for å gjenopplive tradisjonen med ”den olympiske våpenhvile”. FN har i forkant av alle OL siden 1993 vedtatt en resolusjon som oppfordrer medlemsstatene til å overholde en slik våpenhvile i én uke før og én uke etter hvert OL²². Formelt sett har denne ideen også fått globalt gjennomslag. De fleste av FNs medlemsstater har offisielt støttet oppfordringen; samtlige foran Torino-OL 2006, 183 av 192 foran Beijing-OL. Hvorvidt prinsippet blir overholdt i praksis er derimot en annen sak; for eksempel gikk russiske styrker inn i Georgia samme dag som Beijing-OL åpnet.

Nylig ble en ytterligere forsterkning av relasjonen mellom IOC og FN ratifisert. I oktober 2009 ble IOC innvilget observatørstatus i FN (UN 2009a). Dermed har IOC havnet i selskap med en rekke utviklingsorganisasjoner, deriblant Røde Kors. Observatørstatusen *kan* gi mer substans til IOCs utopiske idealisme. IOC har nå talerett i FNs generalforsamling og de kan signere FN-resolusjoner, og på den måten bidra med *sin* tyngde for å påvirke FNs medlemsstater til å vedta reformforslag.

Figur 2: Skjerm bilde fra www.olympic.org, oktober 2009. FN ga IOC observatørstatus, og IOC presiserte samtidig, gjennom en retorisk formulert spørrekonkurranse, at organisasjonen arbeider for et høyere ideal.

²² Se bl.a. www.olympictuce.org og www.un.org/events/olympictuce/

Samtidig gjør statusen at IOC er mer sårbar for kritikk. Andre aktører, både medlemsstater og observatører, kan konfrontere IOC fra samme talestol²³. Dette kan tvinge IOC til å måtte ta stilling til politiske spørsmål i større grad enn organisasjonen kanskje har hatt for vane å gjøre tidligere. I forkant av Beijing-OL ble nettopp IOCs ambivalente og til dels unnvikende befatning med menneskerettighetssituasjonen i Kina gjort til gjenstand for mye kritikk.

På den samme FN-sesjonen hvor IOC ble innvilget observatørstatus høstet også FIFA lovord for sitt arbeid. FIFA fikk skryt for sitt ønske om å bidra til å oppnå millenniumsmålene, og FN framhevet også at fotball-VM i 2010 for første gang skal avholdes i Afrika:

Acknowledging also the role played by sport in Africa as an instrument for the promotion of unity, solidarity, peace and reconciliation, and the preventive campaigns against scourges, such as HIV/AIDS, affecting the youth of the continent. (UN 2009b:1)

Eksemplene som her er gjengitt kan tjene som illustrasjoner på at en ”idealistisk bølge” for tida virvles opp fra det sportspolitiske dyp. I alle fall til en viss grad. I utgangspunktet ligger det ingen forpliktelser verken i IOCs observatørstatus, eller i honnøren til FIFAs prosjekt. FN-resolusjonene som her er referert har nok mer symbolverdi enn realverdi. Samtidig bidrar slik anerkjennelse til å konstituere IOC og FIFAs politiske selvbilder. Organisasjonene får ”bekreftet” sine forståelser av hva idretten skal representere, og de får anerkjennelse for sine strategier for å nå disse målene. På den ene siden bidrar FN-resolusjonene dermed til å styrke IOCs og FIFAs identitetslogiske akse. Samtidig reproducerer offisielle diskurser av denne typen også et bilde av sport generelt som et anvendbart verktøy for realiseringen av en universalistisk ideologi som hele FN er tuftet på (jf. Giulianotti & McArdle 2006).

Nye markeder sør og øst for Vesten

Disse bemerkningene rundt FNs anerkjennelser av IOCs og FIFAs arbeider, utgjør på ingen måte noe komplett bilde av hvordan de omtalte globaliseringsdynamikkene aktualiseres på sportsfeltet. Forskyvningen av sportens episenter kan ikke utelukkende forstås som å være forårsaket av idealistiske motiver hos IOC og FIFA. Kapitallogikken spiller også en svært sentral rolle. Vurderingen av økonomisk avkastningspotensial er til en viss grad avgjørende for hvor arrangementer legges. Som jeg var inne på innledningsvis i kapittelet, er det særlig

²³ Se også tidligere NUPI-forsker Andreas Selliaas' kommentar til IOCs observatørstatus: <http://sportensuutholdelighet.blogspot.com/2009/10/fn-serverer-ioc-pa-et-slvfat.html>.

land og byer i sterk økonomisk vekst som blir tildelt mega events. Sett i sammenheng med nyliberalistisk markedslogikk er dette et meget vesentlig utviklingstrekk.

Globaliseringsforsker Amit Guptas beskrivelse av ikke-vestlige lands inntog på sportsfeltet gir et godt bilde av denne siden ved sportens utvikling. Gupta påpeker at internasjonale sportsarrangementer ble etablert i en epoke da store deler av den tredje verden var kolonisert av vestlige land. Vestlige aktører grunnla de fleste internasjonale sportsforbund, fastsatte reglene for hver enkelt idrettsgren, sørget for finansiering av arrangementer og avgjorde hvor mesterskapene skulle avholdes (Gupta 2009). Etter hvert som kommersialisme og et gigantisk omfang ble toneangivende på sportsfeltet, bidro det i første omgang til å befeste Vestens privilegerte posisjon. Det var, foreløpig, i all hovedsak vestlige land som kunne oppfylle "den nye sportens" krav til velutviklet infrastruktur, finansiering av sportslige fasiliteter og sikkerhet. Fra og med 90-tallet har dette bildet delvis endret seg. Etter hvert som sport har blitt en stadig større handelsvare, har både sponsorer og arrangører sett seg om etter nye markeder å etablere seg i. Som en konsekvens av dette, blir nyindustrialiserte land viktige satsningsområder (ibid). Det foregår, med andre ord, en intensivering av sportens kapitallogikk gjennom globaliseringen av verdensøkonomien.

For myndigheter i nyindustrialiserte land, virker samtidig de antatte mulighetene for å tiltrekke investeringer fra multinasjonale selskaper som en stimulus for å søke om å få arrangere mega events. Sosiolog Harry Hiller har tatt for seg nettopp dette aspektet ved OL og urban utvikling. I følge Hiller er betoningen av slike økonomiske motiver enda mer framtrædende i utviklingsland, enn i postindustrielle land:

Cities bidding from developing countries or countries wishing to redefine their global position have been especially attracted to the Olympics for this reason. The Olympics becomes a tool in the more general goal of greater economic development as represented by urban boosterism. (Hiller 2006:320)

Selv om Hiller hovedsakelig skriver om OL, kan dette poenget godt tillempes andre mega events også. Sett i sammenheng med David Harveys forståelse av nyliberalisme, blir Hillers poengtering et tydelig vitnesbyrd om intensiveringen av sportsfeltets identitets- og kapitallogikk. Ved å søke om mega events og framlegge statsgarantier for at nødvendige byggeløyver vil bli innvilget, legger myndighetene i nyindustrialiserte land til rette for at nye markeder kan etableres. På sett og vis kan OL og fotball-VM betraktes som varer som må

kjøpes av IOC og FIFA. Prisen er omfattende utbygging av infrastruktur, midlertidig oppmykning av visumregler og tilrettelegging av det kommersielle markedet slik at IOCs og FIFAs offisielle sponsorer får monopol. Håpet er at disse tilpasningene vil betale seg i form av økt velstand for befolkningen på lang sikt; at arbeidsplasser skapes, at turistnæringen vil blomstre, at internasjonale selskaper investerer, og at nasjonalfølelsen styrkes.

Til dette hører det med at det også stilles spørsmålsteget ved hvorvidt mega events faktisk er lønnsomme (Preuss 2006). Særlig gjelder dette arrangementer som avholdes i postindustrielle land. I utviklingsland er arbeidskraften som behøves for å bygge ut arenaer og infrastruktur billigere, og utviklingspotensialet for næringslivet er langt større enn i utviklede land. Sosialøkonom Elmer Sterken har påpekt at nettopp det antatte avkastningspotensialet spiller en viss rolle for sportsforbunds valg av vertskapsland og -byer, særlig for IOC (Sterken 2006).

Det er ikke vanskelig å se at dersom en slik antagelse stemmer, henger dette sammen med den kommersielle utviklingen av sportsfeltet. Fotball-VM ble fra og med 1930 til og med 1990 utelukkende lagt til land i Latin-Amerika og Europa; det vil si til de kontinentene hvor fotballinteressen var størst. I 1994 ble fotball-VM lagt til USA, i et forsøk på å skape større interesse for spillet i verdens største marked. I 2002 ble fotball-VM avholdt i Japan og Sør-Korea, også det i et forsøk på å etablere fotball som en handelsvare i noen av verdens største markeder. OL har også flere ganger siden kommersialismens gjennombrudd blitt lagt til byer hvor vekstpotensialet er relativt stort. I 1988 ble OL arrangert i Seoul, hovedstaden i et Sør-Korea som da i en tiårsperiode hadde opplevd enorm økonomisk vekst (Black & Bezanson 2004). I 1992 ble OL avholdt i Barcelona. Et sentralt motiv for de lokale initiativtakerne, var nettopp et ønske om å gjenoppfriske hele den catalonske regionen, som mer eller mindre hadde forfalt under Francos regime (Preuss & Solberg 2006).

Motivene om å stimulere økonomiske investeringer, enten de fremmes av sportsorganisasjonene selv eller av aktører som ønsker å avholde mega events, reflekterer sportsfeltets kapitallogiske akse. Når mega events legges til land eller byer med særlig stort potensial for økonomisk avkastning, kan det også gi næring til organisasjonenes identitetslogikk. I overensstemmelse med sportsfeltets kapitallogikk får arrangementene et utviklingsperspektiv integrert i seg. Tildelingen av mega events til nyindustrialiserte land kan med andre ord bidra til å intensivere både identitets- og kapitallogikken på feltet.

Sport som arena for motkulturelle bevegelser

Kommersialisme har gjort sport til en handelsvare, og global spredning av nyliberalistisk økonomisk politikk har gjort denne varen til en egnet inngangsport til nye markeder i sør og øst. I forlengelsen av denne utviklingen har sportsfeltet blitt et potensielt ”angrepsmål” for motkulturelle bevegelser. I David Harveys øyne er nettopp ekspansjonen av kritiske NGO’er et svært karakteristisk trekk ved nyliberalismens frammarsj (Harvey 2007:175ff). Slik kritikk går gjerne ut på at uregulert industriell produksjon og utbygging medfører miljø-ødeleggelser, brudd på arbeideres rettigheter, og undertrykking av minoriteters og marginaliserte gruppers landrettigheter. Ved å ta i bruk økonomiske strategier med nyliberalistiske trekk åpner IOC og FIFA arrangementene sine for slik opposisjonell virksomhet.

Tradisjonelt har ikke sport vært det populærkulturelle feltet hvor opposisjonelle bevegelser og ytringer har kommet tydeligst til uttrykk²⁴. I følge Mette Andersson henger dette sammen med at sport kanskje enda mer eksplisitt enn andre populærkulturelle former har vært brukt som redskap for å konstituere et nasjonalt fellesskap:

Mens man i idretten typisk insisterer på at idrett er et politisk nøytralt og samfunnsganglig felt, har det i kunstens verden vært et større rom for å inkludere samfunnskritikk og anarkistiske uttrykk. (Andersson 2008:15)

Et lignende perspektiv finner man ofte i arbeider hvor sport betraktes som et massekulturelt fenomen. Også her anses sport som et felt hvor allmuen ikke motsetter seg de mektigste aktørenes betydningsdannelser av feltet. Til forskjell fra perspektivet Andersson referer til, er det derimot kommersielle krefter og ikke nasjonalstaten som ses som å ha definisjonsmakten innenfor et slikt perspektiv. Avslutningskapittelet i Rune Slagstads (*Sporten*) er et illustrerende eksempel på dette. Kapittelet har fått tittelen ”Den postmoderne kvartett”, og Slagstad ønsker å signalisere sportens kurs i en ”epoke hinsides modernitetens ideologiske koordinatsystem” (2008:678). Det ”nye” postmoderne koordinatsystemet som sporten skal forstås innenfor har fire punkter:

sportsavisen VG, den olympiske markedsagenten Gerhard Heiberg, den kulturkapitalistiske markedsagenten Kjartan Fløgstad og sosialdemokratiets eventminister Trond Giske. (ibid:757)

²⁴ Et nevneverdig sportshistorisk unntak i så måte er de afro-amerikanske sprinterne Tommie Smith og John Carlos’ black power-markering under seiersseremonien i OL i Mexico i 1968.

I harmoni med (*Sporten*)s gjennomgangsmelodi for øvrig, antyder også dette ensemblet underholdningsparadigmets dominans på sportsfeltet. VG rendyrker en ”postmoderne, ekspressiv retorikk”, med fokus på resultater og følelser (ibid:760). Heiberg representerer et moralrelativistisk IOC som vil inn i det kinesiske markedet, men samtidig lukker øynene for menneskerettighetssituasjonen i landet. Fløgstad har med sin kritikk av kulturelitisme gjort det vanskeligere for middelklassen å kritisere at sport har blitt et såpass synlig element i det offentlige rom. Kritiserer man dette risikerer man å bli oppfattet som elitistisk. Trond Giske legitimerte også sportens utbredte plass i samfunnet ved å prioritere sportsevenementer framfor kirkearrangementer i sin periode som kirke- og kulturminister (ibid:767).

Man kan godt si at alle disse fire aktørene representerer punkter som hører med i et koordinatsystem over sportsfeltet, men kvartetens besetning er litt *for* samspilt. Selv om de er av ulike politiske oppfatninger, bidrar de alle likevel til å gjøre sport til et samfunnsfelt som først og fremst tilbyr underholdning. Den økonomiske logikken som siden 1980-tallet har hatt grep om sportsfeltet, styrkes dermed ubetinget av hele kvartetten.

Kanskje kan en utvidelse av Slagstads kvartett til en *kvintett* være på sin plass. Bølgen av kritiske NGO’er, som følger tett i nyliberalismens fotspor, skyller også over sportsfeltet. For IOC og FIFA medfører dette en helt spesiell konfrontasjon mellom identitets- og kapitallogikken som deres praksiser styres etter. Likeverdet og bærekraftigheten som IOC og FIFA ønsker å fremme gjennom sine arrangementer, er – i følge slik kritikk – uforenlig med den kapitallogikken de samtidig har innrettet seg etter.

Hos noen forskere har et slikt perspektiv fått et visst gjennomslag de siste årene. Sosiolog Richard Giulianotti mener slike konfrontasjoner mellom kritiske NGO’er og mektige sportsorganisasjoner burde være et mer eller mindre uunngåelig utviklingstrekk i det sportspolitiske landskapet. I følge Giulianotti ligner globaliseringspraksisene i IOC og FIFA nokså mye på praksisene som World Trade Organization (WTO), G8, og en rekke transnasjonale selskaper representerer. Så lenge disse til stadighet konfronteres av kritiske NGO’er og må svare for sine aktiviteter i utviklingsland, burde det ikke være lenge før også sportsorganisasjoner møter tilsvarende kritikk:

International sports governing bodies must confront the genesis of a 'culture of rights' that operates at popular and legal levels. This culture is represented institutionally through the growth of critical NGOs, legally through the advent of human rights conventions and charters (Giulianotti 2004:361)

Etter hvert som ikke-vestlige land blir synligere på det internasjonale sportsfeltet, burde slike konfrontasjoner oppstå desto hyppigere. I forbindelse med Beijing-OL var tilløpene til dette klare. En rekke ad hoc-bevegelser ble dannet i håp om å gjøre OL til en anledning for å fremme menneskerettighetssituasjonen i Kina²⁵. I tillegg engasjerte etablerte NGO'er seg. Særlig var Amnesty International og Human Rights Watch svært offensive. I denne sammenheng er spesielt én av Amnesty Norges OL-kampanjer interessant (figur 3). Amnesty allierte seg med flere av Norges mest profilerte utøvere, og bidro på den måten også til å reproducere sportsfeltets nasjonalkulturelle forståelsesramme.

Figur 3: Fra Amnesty Norges OL-kampanje 2008, hentet fra <http://www.amnesty.no/>. Gro Hammerseng var på dette tidspunktet kaptein på kvinnelandslaget i håndball, hvilket effektivt gjorde henne til Norges kanskje mest profilerte utøver. Sportens nasjonale dimensjon synes dermed å være sentral også her.

Slikt sivilt samfunnsengasjement er ikke forbeholdt mega events i den ikke-vestlige verden. I forkant av vinter-OL i Vancouver 2010 ble det dannet lignende bevegelser²⁶. Det er viktig å merke seg at mange av de samme problemstillingene aktualiseres i forbindelse med mega events i både vestlige og ikke-vestlige land. Miljø-ødeleggelse er naturligvis et stort problem

²⁵ Se "Incorporating Responsibility 2008", <http://www.ir2008.org/>, og "Olympic Watch", <http://www.olympicwatch.org/>.

²⁶ Se "2010 Olympic Games Watch", <http://2010watch.com/>, og "No Vancouver 2010 Winter Olympics On Stolen Native Land", <http://no2010.com/>.

overalt, men også menneskerettighetsspørsmål aktualiseres av sportsarrangementer i Vesten. For eksempel framheves det ofte at mega events fører med seg økt prostitusjon, hvilket underbygger menneskehandel. Ekspropriering av eiendom for å bygge ut infrastruktur er også vanlig. I tillegg blir uteliggere, tiggere og narkomane svært ofte tvangsflyttet eller satt i varetekt for at by-bildet midlertidig skal bli penere, såkalt kriminalisering av fattigdom²⁷.

Når slik kritikk rettes mot sportsarrangementer setter det sportsorganisasjonene i en nokså kinkig posisjon. IOCs og FIFAs forståelse av sport som et samlende og samfunnsbyggende element blir ikke bare kritisert, men også framstilt som uforenlig med sportsfeltets kapitallogikk. Alt i alt intensiveres forhandlingene om sportens meningsinnhold ved at feltet ”åpnes” for mot-kulturelle bevegelser. Forestillingen om sport som noe politisk nøytralt og udiskutabelt samfunnsgagnlig kan ikke lenger framføres med samme patos.

Implikasjoner for media

Sportens meningsinnhold er gjenstand for konstant reproduksjon, forhandling og utvikling. Det sentrale i dette kapittelet har vært å vise at sportsfeltet i særlig grad preges av en identitets- og en kapitallogikk, som i gitte tilfeller kan havne i konfronterende og antagonistiske forhold til hverandre. Dette gjør sporten og sportsarrangementer til sosiale rom som ulike aktørgrupper forsøker å utfylle med *sine* spesifikke agendaer. Hyppigheten av og styrken i slike konfrontasjoner intensiveres av at sportens episenter nå forskyves til nyindustrialiserte, ikke-vestlige land. Et uttalt formål med flere av disse arrangementene er at de skal fungere som katalysatorer for sosial utvikling på lang sikt. Som regel søker arrangørene å oppnå denne utviklingen gjennom økonomisk politikk som bærer flere av nyliberalismens kjennetegn – på godt og vondt.

Den allmenne forståelsen av slike hendelser og praksiser på sportsfeltet avhenger av medias formidling av slike sportspolitiske prosjekter. Kontekstene som hendelser settes inn i og medias vektlegging av ulike aktørers ståsted og ansvarsområder er av betydning for den kulturelle arven etter mega events. I tillegg påvirkes mediediskurser rundt mega events av de

²⁷ I en rapport utarbeidet av Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE), ble det estimert at så mange som to millioner mennesker har blitt tvangsflyttet og/eller kastet ut av sine hjem i forbindelse med de seks siste sommer-OL. OL-arrangementene i Seoul og Beijing står alene for et overveldende flertall, men tendensen til at byer ”renses” for hjemløse og fattige er felles for alle de seks vertskapsbyene (COHRE 2007). De enorme tallene for Seoul og Beijing sammenlignet med de andre byene må ses i sammenheng med at disse byene var i sterk økonomisk vekst da lekene ble arrangert, slik at byggeaktiviteten og -behovet i utgangspunktet var større.

forskjellige aktørgruppernes særegne fokus og konseptualiseringer av arrangementene. Slike møter og konfrontasjoner er svært avgjørende for hvordan hendelser på sportsfeltet formidles. De skaper kontekster rundt og forståelser av arrangementene som sammenlagt utgjør feltets diskursorden. En slik forståelse gjenspeiler Norman Faircloughs oppfatning av at diskurser og andre sosiale mekanismer gjensidig konstituerer hverandre (Winther Jørgensen & Phillips 1999).

Det er slike sosiokulturelle kontekster og diskursive praksiser rundt OL i Beijing og fotball-VM i Sør-Afrika, og dynamikkene bak disse, jeg vil lete etter og analysere i de neste kapitlene. Sportslige mega events er storpolitiske prestisjeprosjekter med enorme konsekvenser for vertskapslandene og -byene. Medienes formidling av disse setter sitt preg på totalopplevelsen av arrangementene. Aller først, norske mediers behandling av Kina i tida rundt OL i Beijing.

Kapittel 3: Medaljens bakside som forside

”Men at det er et ufyselig regime bør vi kunne enes om.”
- Dagens Næringsliv, 12. april 2008²⁸

Da den rituelle fakkelfestet nådde Europa i april 2008, nådde også demonstrasjonene mot Kina et kokepunkt. I London og Paris samlet hundrevis av demonstranter seg for å markere sin avsky for de kinesiske myndighetenes Tibet-politikk. Demonstrasjonene ble ganske voldsomme. I London ble nærmere førti aktivister arrestert, og i Paris ble rullestolen til fakkelfører Jin Jing nesten veltet da hun forsvarte OL-ilden fra en demonstrant som forsøkte å slukke den²⁹. En drøy uke før disse demonstrasjonene publiserte Amnesty International en rapport om hvordan OL-forberedelsene også innbefattet intensivt jakt på dissidenter i Kina (Amnesty 2008). Samtidig mobiliserte en rekke Hollywood-stjerner for å få vestlige statsledere til å utøve press mot myndighetene i Beijing. OL bidro til å rette noen av verdens skarpeste lyskastere mot myndighetenes brudd på menneskerettighetene; og Beijing-OL ble stemplet som ”de mest politiske lekene siden Moskva-OL i 1980” (Selliaas 2008:92).

Det sivile samfunnsengasjementet i Vesten og Norge i tida rundt OL var preget av fordømmelse av kinesiske myndigheter. Særlig sentrerte den sivile aktivismen seg rundt Tibet-spørsmålet og mangelen på ytringsfrihet i Kina. Noe forenklet kan man si at også norske mediers Kina-diskurs i all hovedsak var preget av lignende fordømmelse. Innledningssitatet ovenfor, ”Men at det er et ufyselig regime bør vi kunne enes om”, er i så måte illustrerende. Daværende redaktør i Dagens Næringsliv, Stein B. Hauglid, argumenterte for at kritisk mediedekning av Kina i forbindelse med OL kunne bidra til å presse myndighetene i en mer åpen og demokratisk retning. Sitatet kan dermed leses som en slags postulering av det journalistiske felts ideelle innstilling overfor kinesiske myndigheter. Samtidig er dette på ingen måte noen helt *ny* norsk Kina-diskurs. I norsk mediesammenheng har Kina lenge vært et ganske ”privilegert” land. Revolusjonen i 1949, 70-tallets Mao-kult og 80-tallets økonomiske reformer er alle begivenheter som har vært godt dekket i norske medier, og som har bidratt til å konstituere ”det norske bildet” av midtens rike (jf. Eide & Simonsen 2008:112ff). Siden 80-tallet har også brudd på menneskerettighetene preget

²⁸ ”En vanskelig Olympiade”, Dagens Næringsliv, 12.04.08.

²⁹ ”Fakkelfører i rullestol heltedyrkes i Kina”, VG, 11.04.08.

dekningen av Kina. Mye på grunn av massakren på Den himmelske freds plass i 1989 har deknningen av landet blitt stadig mer kritisk de siste tjue årene (ibid). Sånn sett var det sivile samfunnsengasjementet i tida rundt OL bensin på et allerede glødende bål.

Kapittelets innhold

I dette kapittelet vil jeg ta for meg den norske mediedekningen av Kina i tida rundt OL. Etter en gjennomgang av hvordan jeg har gått fram for å innhente og kategorisere utvalget vil jeg kort presentere hele materialet grafisk ut i fra hvilke temaer avisopplagene inneholder.

Deretter vil jeg plassere Beijing-OL inn i en større sosiokulturell kontekst. Virksomheten i og rundt det sportspolitiske felt, slik dette ble beskrevet i forrige kapittel, er her særlig viktig.

Den samfunnsøkonomiske og politiske bakgrunnen for at kinesiske myndigheter ville ha og fikk OL står her sentralt. Denne delen av kapittelet fortsetter med en analyse av hvordan Kinas relativt nye geopolitiske posisjon kommer til uttrykk i materialet. Kinas økende globale betydning representerer et mulig vannskille for norsk massemediert Kina-diskurs. Ettersom OL kan ses som en markering av Kinas utvikling de siste årene, burde også mitt materiale indikere noen diskursive endringer i mediedekningen av landet.

Kapittelet fortsetter med en analyse av hvordan noen av utvalgets ulike aktørgrupper behandles og presenteres. Aktørgruppene, eller de sosiale feltene, som skal undersøkes er IOC og kinesiske myndigheter, kritiske NGO'er, norske myndigheter og alminnelige kinesere (mannen og kvinnen i gata). Denne delen overlapper delvis undersøkelsen av hvordan Kinas nye geopolitiske status beskrives. I begge tilfeller står framstillingen av "de andre" kontra "oss" sentralt. Som tidligere beskrevet, ser jeg OL som et sosialt domene ulike aktører ønsker å bruke for å fremme sine interesser. Disse ulike innfallsvinklene utgjør til sammen diskursordenen. Undersøkelsen av "styrkeforholdet" mellom ulike aktørgrupper kan avklare hvilken tilnærming til OL som dominerte i media.

Samtidig påvirker distinkte trekk ved sport som sosialt og kulturelt fenomen både medias tekstproduksjon og de ulike aktørgruppenes strategier i deres bruk av OL. Sportens særegenhet bidrar også til å konstituere medias diskursorden i tilknytning til Beijing-OL. Ikke minst blir dette tydelig dersom man sammenligner mediedekningen før og under selve arrangementet, som vil bli gjort mot slutten av kapittelet.

Kategorisering av utvalget og noen hovedtrekk

Jeg har hentet materialet fra Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv og Morgenbladet. Ved hjelp av søkeordet "Beijing" i de respektive avisenes nettarkiver var det lett å finne fram relevante oppslag; det enorme omfanget gjorde likevel at jeg la inn et par avgrensninger for utvelgelsen. For det første snevret jeg tidsperspektivet inn til en drøy måned før og en drøy måned etter lekene; dvs. f.o.m. 1. juli, t.o.m. 30. september 2008. Det var, naturligvis, i denne perioden at interessen for OL og Kina var aller størst. Likevel medførte innsnevringen at jeg mistet en del oppslag. For eksempel kom bråket rundt fakkelf stafetten og de fleste oppslagene om hvorvidt man skulle boikotte OL ikke med i utvalget som blir analysert nedenfor. Jeg luket også vekk alle oppslag som ikke var direkte knyttet til økonomiske, politiske, og kulturelle forhold i Kina. I alt består materialet av 174 oppslag, fordelt som følger: Aftenposten, 101; Dagbladet, 48; Dagens Næringsliv, 18; og Morgenbladet, 7.

Jeg har valgt å avvike noe fra Faircloughs oppskrift for kategorisering av avisoppslag. Faircloughs forståelse av når et gitt tema skal vurderes som operativt i en tekst, beskrevet i kapittel 1, passer ikke helt for den undersøkelsen jeg vil foreta. I følge Fairclough kan man betrakte et tema som operativt i nyhetsoppslag dersom teksten kan få leseren til å assosiere til disse trekkene ved diskursen, nærmest uavhengig av hvor grundig temaene behandles (jf. Fairclough 1995:78). En konsekvens av dette, som Fairclough selv påpeker, er at:

(...) a category may be marked or evoked by even the most minimal textual cue – a single word, a detail of oral delivery, a detail of visual appearance in the case of a written or televisual text. (Fairclough 1995:78)

For mitt vedkommende er dette lite hensiktsmessig. Dersom temaer, eller tekstelementer, bare nevnes i forbifarten kan det å markere dem som operative medføre at disse temaene ser overrepresenterte ut sammenlignet med andre temaer, som er operative i større monn. Artikkelen "Hårreisende hvis dette OL skal være et forbilde" (Aftenposten, 29.07.08), kan eksemplifisere denne mulige skjevheten. Jeg vurderer temaet "Ytringsfrihet" som *ikke* å være operativt i oppslaget, da ytringsfrihet kun kommer til uttrykk på denne måten:

- Det er mye å sette fingeren på. Jeg vil bruke mitt opphold til å ta opp noen av disse spørsmålene. Jeg planlegger møter med folk fra forlagsbransjen, og andre personer og institusjoner som arbeider med presse og ytringsfrihet, har Giske tidligere uttalt til NTB. (Aftenposten, 29.07.08)

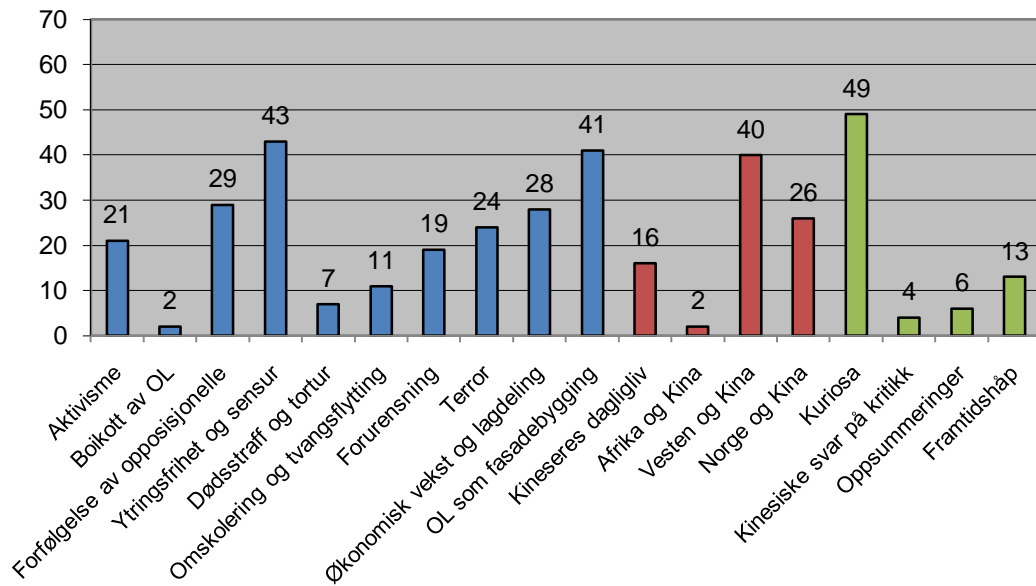
Ytringsfrihet kommer kun til syne gjennom en rask uttalelse fra Trond Giske mot slutten av artikkelen. Uttalelsen er heller ikke hentet inn i journalistens arbeid med denne artikkelen³⁰. Giske går ikke i detalj om hva han mener om myndigheters sensur, og temaet utdypes ikke. Oppslaget som helhet omhandler en rapport Amnesty International ga ut i forkant av OL, som konkluderte med at myndighetenes brudd på menneskerettighetene var blitt flere og verre den siste tida. Noen konkrete eksempler gis imidlertid ikke. Det er denne rapporten som er oppslagets tema og premiss, ikke ytringsfrihet. Det ville derfor ikke, heller ikke etisk sett, være rettferdig å markere ”Ytringsfrihet” som en operativ kategori i dette oppslaget. Journalisten har ønsket å framstille Amnestys arbeid (jf. kategorien ”Aktivisme”, se figur 4) og hvordan den norske stat skal forholde seg til OL (”Norge og Kina”). Et felt skal studeres på feltets egne premisser, og man bør derfor ta hensyn til hvilke temaer tekstforfatterne *selv* ønsker å formidle mens man kategoriserer. Jeg har derfor innført en regel om at dersom stikkord som henspiller på et gitt tema ikke følges opp av en behandling eller betraktning om temaet, kan ikke kategorien regnes som operativ i oppslaget. Dette kriteriet gjør graden av skjønn i kategoriseringsfasen større. Men med tanke på at kategoriseringen mest sannsynlig vil gi et skjevt bilde av hele materialet dersom jeg ikke tar et slikt forbehold, er det likevel et nødvendig kriterium å tilføye.

Bortsett fra dette har jeg ikke lagt inn noen begrensninger for hvor mange temaer eller tekstelementer et gitt oppslag kan inneholde. Jeg har for eksempel kunnet betrakte temaene ”Forurensning”, ”OL som fasadebygging” og ”Vesten og Kina” som tilstedeværende i én og samme tekst. I alt består kategoriseringen av atten temaer eller tekstelementer som de 174 oppslagene inneholder enten ett eller flere av. Temaene er identifisert ut i fra gjennomlesninger av hele materialet, i tillegg til å være valgt ut på bakgrunn av hvilke saker som opptok aktørene i den politiske debatten rundt OL i forkant av arrangementet. Omgjort til et diagram ser kategoriseringen slik ut³¹:

³⁰ Framingen rundt denne uttalelsen, ”har Giske tidligere uttalt til NTB”, gjør også at jeg ikke vurderer Trond Giske som et aktivt subjekt i dette oppslaget, se figur 2. Uttalelsen er utelukkende en referanse til noe Giske har sagt til et annet nyhetsmedium tidligere, og han er dermed ikke noen aktiv aktør i denne artikkelens diskusjon.

³¹ Se vedlegg I for internettreferanser til oppslagene som inngår i kategoriseringen. Vedlegg II for kommentarer til kategoriene. Vedlegg III for detaljert kategorisering av oppslagene, med spesifikke aviser, overskrifter og datoer.

Figur 4: Kina: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene, i 174 oppslag; alle aviser for hele perioden.

Temaene som er representert i figur 4, antyder at media la seg på en kritisk linje. *Søylene i blått* viser de problematiske sidene ved det kinesiske samfunnet og de politiske aspektene ved OL som tematiseres i utvalgets aviser. I de fleste tilfeller blir myndighetenes politikk framstilt som årsaken til at problemene eksisterer. Et unntak er et par av oppslagene om terrorisme, som utelukkende fokuserer på opprørsgruppene, f.eks. ”- Vi skal angripe OL”, (Dagbladet, 26.07.08). Ikke desto mindre belyser også disse oppslagene problematiske sider ved Kina, og bidrar til å konstituere en konfliktfylt Kina-diskurs. Et annet påfallende trekk i utvalget er at Dagens Næringsliv knapt nevner forskjeller mellom fattig og rik i sine oppslag om Kinas økonomiske vekst, mens sosial stratifikasjon er et nyanseringsmoment i omtrent alle oppslagene om økonomisk vekst i de andre avisene. Dagens Næringslivs oppslag om økonomi blir dermed ikke like kritiske som de andre avisenes.

Menneskerettighetsbrudd, som forfølgelse av etniske og religiøse minoriteter og mangel på ytringsfrihet, vies en god del oppmerksomhet i utvalget. Dette var også temaer som Amnesty International eksplisitt ønsket at norske medier skulle ta for seg. I forkant av OL ga Amnesty, i samarbeid med Norsk Journalistlag og P.E.N.³², ut et hefte som skulle være et ”hjelpemiddel for journalister som skal dekke Kina før eller under OL” (Amnesty, NJ & P.E.N. 2007:3-4).

³² ”Poets, Editors and Novelists”, en internasjonal organisasjon som arbeider for forfatters og andre skribenters rett til ytringsfrihet.

Dødsstraff, tortur, sensur og forfølgelse av annerledestenkende var de mest sentrale temaene som ble beskrevet i denne kampanjen. Den konfronterende innfallsvinkelen som kritiske NGO'er står for, synes dermed å ha et stødig fotfeste også på det journalistiske felt.

De røde søylene refererer til kategorier som i utgangspunktet er nøytrale; som kineseres dagligliv og relasjoner mellom Kina og resten av verden. Noen av oppslagene hvor kineseres dagligliv beskrives er dessuten positivt vinklede; for eksempel "Tai chi når dagen gryr" (Aftenposten, 17.08.08), som handler om at mange eldre kinesere møtes i parken hver morgen for å praktisere tai chi, en tradisjonell kinesisk avspenningsøvelse. Den relativt store representasjonen av kategoriene "Norge og Kina" og "Vesten og Kina" indikerer at en sammenligning mellom "oss" og "dem" er en vanlig diskursiv praksis. Disse kategoriene omhandler diplomatiske og næringslivsmessige forbindelser mellom Kina og Norge eller Vesten. I tillegg kommer oppslag hvor trekk ved kinesisk og vestlig kultur sammenlignes, stort sett på kontrasterende måter. I mange tilfeller overlapper også disse tekstelementene hverandre, slik at for eksempel ideologiske og kulturelle motsetninger brukes som forklaring på hvorfor kinesiske og vestlige politiske interesser i gitte tilfeller er uforenelige. Slike kontrasteringer innebærer også former for rekontekstualisering: integrert i journalistenes diskursive praksis ligger en implisitt betingelse om at særtrekk ved kinesisk kultur belyses ved at avvik fra norsk og vestlig kultur vektlegges.

De grønne søylene refererer ikke til konkrete hendelser, men snarere til tekstelementer som enten modererer eller forsterker oppslagenes budskap. Kategorien "Oppsummeringer" viser til oppslag skrevet i etterkant av OL, hvor den post-olympiske hverdagen i Beijing og de sosiale konsekvensene av OL vurderes. "Framtidshåp" refererer til noe av det samme. I denne kategorien inngår oppslag hvor mulighetene for demokratisk utvikling av Kina beskrives. "Kinesiske svar på kritikk" viser til oppslag hvor representanter fra kinesiske myndigheter, Kinas olympiske komité eller kinesiske forskningsinstitusjoner får svare på kritikk som rettes mot Kina fra vestlige medier. Svarene må være mer enn bare en rask uttalelse på en pressekonferanse dersom denne kategorien skal betraktes som operativ. Kineserne må få godt med både tid og spalteplass til å forklare situasjonen ut i fra et "kinesisk" perspektiv.

Den kategorien som er hyppigst representert i utvalget er "Kuriosa". Når jeg har markert denne kategorien som operativ, mener jeg at en vesentlig hensikt med oppslaget virker å være å underholde leseren med anekdoter og bisarre historier (se også Eide & Simonsen 2008:30).

Denne underholdningen foregår som regel ved at representanter for ”de andre” (som her vil si kinesere) framstilles i merkelige, eksotiske og kuriøse positurer, sett med norske øyne³³. Den store tilstedeværelsen av kuriosa-elementer i utvalget henger nok sammen med at det er et underholdningsarrangement som ligger til grunn for hele diskursen. Ikke desto mindre er mange oppslag preget av stor interdiskursivitet mellom kuriosa og ideologi i den forstand at den politiske virkeligheten i Kina brukes som forklaring på hvorfor disse kuriøse episodene finner sted. Slik politisert kuriosa innebærer en form for latterliggjøring av det kinesiske regimet, og dermed en hierarkisk posisjonering av ”oss” over ”dem”.

En annen vanlig diskursiv praksis er å betrakte Beijing-OL som en myndighetsstyrt kampanje for å framstå som sterke og vellykkede. Tiltak som ble satt i verk kort tid før OL, som for eksempel å redusere trafikken i Beijing, og å fjerne ”forstyrrende elementer” fra sentrale områder av byen, framstilles i en god del oppslag som ledd i en kinesisk fasadebygging. Man ønsket at Beijing og Kina skulle se mest mulig prikkfritt ut under OL. Slike strategier blir tatt i bruk i forbindelse med så å si alle sportslige mega events, og de er dermed ikke spesifikt *kinesiske* praksiser, men sportspolitiske praksiser mer generelt. Likefullt er slik fasadebygging et interessant fenomen, da det illustrerer sportens rolle som et vindu land ønsker å presentere seg, og bli sett, igjennom.

OL som geopolitisk overgangsrite

At Kina ville ha og fikk OL, må ses i sammenheng med den økonomiske og politiske utviklingen i landet. Siden 1980-tallet har Kina opplevd stor økonomisk vekst og mange kinesere har også opplevd betydelig økning i levestandard. Også internasjonalt har Kina blitt en langt viktigere aktør. I desember 2001 ble landet medlem av World Trade Organization (WTO). Faktisk foregikk innlemmelsen av Kina i WTO og tildelingen av OL til Beijing bare med et noen måneders mellomrom (Lunde 2003). For USA har Kina blitt en langt viktigere samarbeidspartner de siste årene, både økonomisk og politisk. Etter 11. september allierte USA seg med Kina i kampen mot terror, og oppførte den uighurske organisasjonen East Turkestan Islamic Movement (ETIM) på sin liste over terrororganisasjoner. Seinere kom organisasjonen også på FNs liste etter initiativ fra kinesiske myndigheter³⁴. Også i Tibet-spørsmålet trår omverdenen mer varsomt overfor Kina nå enn tidligere. For eksempel ville

³³ I oppslagene ”OL-turist drept i Beijing” (Aftenposten, 09.08.08) og ”Lerdueskytterne setter pris på smog” (Aftenposten, 05.08.08), er det derimot ikke kinesere som kuriøseres, men personer fra den vestlige verden.

³⁴ ”Belønner tips om OL-terror”, Aftenposten, 16.07.08.

ikke Barack Obama ta i mot Dalai Lama da han var i Washington høsten 2009. Obama ville snakke med Kinas president, Hu Jintao, først³⁵.

Beijing-OL ble av mange sett på som en markering av Kinas nye geopolitiske status. Fra å ha vært et økonomisk underutviklet land er Kina i dag en verdensmakt, og OL kan ses på som en seremoniell markering av denne overgangen. Både den nasjonale og den økonomiske logikken sportsfeltet styres etter er nært knyttet til dette. Det er ikke tilfeldig at Kina ble tildelt OL relativt kort tid etter at myndighetene åpnet for mer handel med resten av verden. Samtidig er en slik vekstperiode egnet til å styrke den folkelige oppslutningen om Partiets forståelse av hva som er i nasjonens interesse. Sport er en effektiv katalysator for å fremme emosjonell tilknytning, noe som virker positivt på opplevelsen av nasjonsfellesskapet.

Beijing-OL er ikke det første arrangementet som har blitt tolket inn i en slik kontekst. OL i Tokyo i 1964, faktisk lenge før nyliberalismens gjennombrudd på sportsfeltet, ble sett på som en markering av at Japan hadde reist seg etter 2. verdenskrig og var en fremadstormende industriell aktør. OL i Seoul i 1988 blir også forstått som en lignende markering av at en ny æra var i emning for vertskapslandet (Black & Bezanson 2004). Også i Vesten har mega events hatt noe av den samme effekten. Da Tyskland arrangerte fotball-VM i 2006 bidro det sterkt til å forandre landets ”globale omdømme”. Det fine været under mesterskapet og medias mange godlynte stemningsrapporter bidro til å konstituere et bilde av Tyskland som et mer gjestfritt og kulturelt rikt land enn det som hadde dominert tidligere (du Plessis & Maennig 2009). Fotball-VM fungerte også samlende mellom folk fra det tidligere Vest- og Øst-Tyskland. I tillegg gjorde VM-suksessen det mer legitimt for folk flest å vaie med tyske flagg, noe som har vært en problematisk gest i Tyskland siden krigen.

Både for IOC og Kinas olympiske komité var tilsvarende motiver helt sentrale i forkant av Beijing-OL. IOC-medlem Gerhard Heiberg framhever nettopp disse aspektene som årsaken til at IOC ville samarbeide med Kina om OL:

(...) vi likte de to hovedgrunnene for å søke lekene, for det første at det skulle forene Kinas befolkning rundt et stort arrangement – det er 1,3 milliarder mennesker, 56 forskjellige ethnic groups; og nummer to at de ville åpne Kina mot omverdenen, slik at kinesere fikk en anledning til å reise ut og utlendinger til å besøke Kina. (Heiberg i intervju)

³⁵ ”Obama vil ikke møte Dalai Lama”, Aftenposten, 06.10.09.

Dette ønsket om og troen på at OL skulle hjelpe til med å åpne Kina ytterligere for omverden delte for så vidt IOC både med media, kritiske NGO'er og flere vestlige lands styringsmakter. Til forskjell fra de andre inngikk imidlertid IOC en allianse med kinesiske myndigheter. Betingelsene for denne alliansen fant IOC og Kina i sammenfallende økonomiske prioriteringer og verdisyn. Den samme nyliberalistiske politikken som gjorde Kina til medlem av WTO, gjorde også landet til en egnet samarbeidspartner for IOC. For IOCs sponsorer er Kina et attraktivt marked å etablere seg i, og et OL er en god anledning for å få markedsført sin logo og sitt produkt. I tillegg kan OL gi lokale selskaper mulighet til å promotere sine produkter til resten av verden. Det nasjonsbyggende og samlende motivet kommer også eksplisitt til uttrykk i Heibergs uttalelse. Disse to aspektene, det økonomiske og det nasjonsbyggende, går samtidig inn i hverandre. For ethvert lands politiske ledelse er det å arrangere en sportslig mega event forbundet med mye prestisje³⁶. Å vinne retten til å avholde for eksempel OL eller fotball-VM er et tegn på at landet anses som stabilt og attraktivt under det lederskapet som for tida styrer. Effekten av å få en slik anerkjennelse utenifra kan være økt legitimitet i befolkningen (Black & Bezanson 2004). Et OL vil kunne assosieres med en stolt og god periode i en nasjons historie. Å arrangere OL kan bidra positivt til befolkningens følelse av nasjonal tilhørighet, samtidig som tiltroen til myndighetenes økonomiske politikk kanskje styrkes den også.

Det nye Kina – en trussel mot Vesten?

Kinas nye geopolitiske posisjon kan, for media, medføre forhandlinger av hvordan Kina og kinesere framstilles. I følge Norman Faircloughs diskursforståelse foregår slike forhandlinger rundt den diskursive praksis først og fremst når diskursens sosiokulturelle praksiser er i forandring (Fairclough 1995). Ut i fra dette skulle man kunne anta at medias Kina-diskurs i tida rundt Beijing-OL i det minste indikerer noen nye tendenser for hvordan Kina formidles. Det diskursive bildet man har internalisert av Kina og kinesere som ”underutviklet”, må implementere nye forventninger og referansepunkter.

³⁶ Dette gjenspeiles bl.a. ved at statsoverhoder ofte gjester IOCs konferanser for å promotere sine lands OL-søknader. Under kongressen i København i 2009 møtte statsledere fra alle de fire finalistlandene opp. I 2005 tilbrakte daværende statsminister i Storbritannia, Tony Blair, flere dager sammen med IOCs medlemmer i forkant av avstemningen om hvor OL skulle avholdes i 2012. Og daværende president i Russland, Vladimir Putin, holdt sin hittil eneste offentlige tale på engelsk da han i 2007 overbeviste IOC om at Sotsji var den beste kandidaten for å avholde vinter-OL i 2014.

Dette poenget framheves også av Elisabeth Eide og Anne Hege Simonsen (2008). Selv om norsk mediedekning av Kina lenge har vært politisk orientert, har Kina samtidig vært mindre utviklet, i økonomisk forstand, enn Vesten. Line Alice Ytrehus' (2007) påpekning om at vestlige blikk på andre kulturer er farget av en forestilling om "dem" som tradisjonsbundete og statiske kan relateres til dette. Som jeg har vært inne på kan en slik forestilling fostre en oppfatning om at "de" er avhengig av "oss" for å utvikle seg videre. Kinas relativt underlegne geopolitiske posisjon sammenlignet med Vestens de siste 150 årene har bidratt til å forme et bilde av Kina innenfor en slik ramme. Og det er disse rammebetingelsene som nå – kanskje – er i ferd med å forandre seg i følge Eide og Simonsen:

Fra å tolkes inn i en kolonial kontekst som et stort og turbulent rike *underveis* mot en vestliggjøring er Kina "plutselig" en stor og betydningsfull handlende aktør på den geopolitiske arenaen. (Eide & Simonsen 2008:279)

Det kan derfor være interessant å undersøke om det finnes et sårbart Vesten i utvalget. Det vil si om det lar seg gjøre å identifisere enten avsnitt eller hele nyhetsartikler som formidler et bilde av at Kina utfordrer Vestens hegemoni, både økonomisk og politisk. OL kan ses på som en markering av Kinas utvikling og burde derfor avføde diskursive forhandlinger om "vår" vis à vis "deres" geopolitiske posisjon. Til dette må det påpekes at OL i Beijing gikk av stabelen en drøy måned før "finanskrise" ble et allment begrep i norsk media. Kina har kommet seg relativt godt ut av "finanskrise" sammenlignet med for eksempel USA. Trolig ville fortellinger om et sårbart Vesten og et sterkt Kina blitt fortalt hyppigere dersom OL fant sted etter "finanskrises" gjennombrudd. At kategorien "Afrika og Kina" er såpass marginalt representert i utvalget som det den er kan tolkes som et tegn på at forestillingen om Kina som en sterk og handlende aktør ikke var helt etablert under OL. Kinas investeringer i og handel med en rekke afrikanske land har skutt voldsom fart de siste årene, og ses gjerne som en hovedårsak til Kinas stigende status som økonomisk og politisk supermakt.

Ikke desto mindre finnes det enkelte historier om at Kina utfordrer et vestlig hegemoni i utvalget. Hos Aftenposten finnes det for eksempel et oppslag om utstyrsprodusenten Adidas' inntog i det kinesiske markedet. Like før OL, åpnet Adidas en 3000 kvadratmeter stor butikk i Beijing, og Aftenposten påpeker at:

Butikken kommer til å bli halvannen ganger så stor som Adidas sin for tiden største butikk, som forøvrig ligger på Champs-Élysées i Paris. (”Adidas åpner gigantbutikk”, Aftenposten, 06.07.08)

Denne sammenligningen med butikken på Champs-Élysées, Frankrikes paradegate framfor noen, kan leses som en påpekning om at multinasjonale selskaper nå prioriterer Kina framfor Vesten. Denne forestillingen antydes også mot slutten av oppslaget:

Adidas planlegger å åpne i gjennomsnitt halvannen butikk om dagen i Kina i løpet av de neste to årene som en del av deres plan om å doble antallet Adidas-butikker i landet innen 2010. Adidas har i dag 2500 butikker i Kina, skriver FashionUnited. (ibid)

Et annet oppslag i Aftenposten tar for seg Londons utfordringer med tanke på å skulle arrangere det neste sommer-OL, i 2012. Også her framstilles en vesteuropeisk by som et par nummer mindre enn Beijing:

Nå er det London som skal prestere. Og slaget om å arrangere de mest storslagne og fantastiske lekene noensinne har de allerede gitt opp. (...) Uansett hvordan Sebastian Coe³⁷ vrir og vender på det hele, blir det umulig å konkurrere med den kinesiske måten å arrangere OL. En idrettsfest som har kostet 200 milliarder kroner og som har vært arrangert så godt som prikkfritt (”London Calling”, Aftenposten, 25.08.08)

Evalueringen av Beijing-OL som et ”prikkfritt” arrangement framstår ganske merkelig sett i lys av dekningen OL fikk i Aftenposten for øvrig. Og mot slutten av oppslaget blir påstanden også moderert:

Demokrati-problemer. At de olympiske arrangørene i London lever i et annet politisk system enn Beijing 2008, har de fått merke allerede. I Kina har Beijings olympiske organisasjonskomité (BOCOG) stort sett kunne gjøre nøyaktig som de vil. Londons organisasjonskomité (LOCOG) har allerede problemer med økt oppmerksomhet rundt kostnadene. (ibid, utheving i originaltekst)

Oppslagets fokus vendes med dette fra å ligge på Londons begrensninger til å framheve at Kina er udemokratisk. Mangelen på åpenhet rundt ressursbruk i Kina ses som noe av årsaken til at Beijing-OL ble så storslått som det ble. Denne avslutningen kan ses som et retorisk grep. London og Vesten beholder et moralsk hegemoni. Den vanvittige pengebruken framstilles som å tilhøre et land som ikke er helt ferdigutviklet ennå. Det økonomiske systemet som er

³⁷ Styreformann i organisasjonskomiteen for London-OL 2012.

nødvendig for å generere slike summer er kanskje på plass, men landets politiske system er fremdeles underutviklet. Det er dette oppslaget konkluderer med. Aftenpostens gjennomgang av først den økonomiske og deretter den politiske situasjonen i Kina og Storbritannia brukes nærmest til å vrake oppslagets innledende tese om at Vesten utfordres av Kina.

”Made in China”

Kanskje ikke helt overraskende inneholder også Dagens Næringsliv et par betraktninger om Kinas enorme økonomiske vekst sammenlignet med Vestens. For eksempel tar artikkelen ”Kinas nye klær” for seg kineseres økende kjøpekraft og diverse moteprodusenters strategier for å nå kinesiske konsumenter. Særlig fokuseres det på luksusprodukter, som en slags påpekning om at kinesere nå har råd til å omgi seg med en forbrukspraksis som tidligere var forbeholdt mennesker i Vesten:

(...) i takt med at amerikanske og tildels europeiske kunder har begynt å spørre seg selv trenger jeg egentlig en veske til? og har jeg råd til å handle på Gucci?, er ikke Kina lenger bare stjerner på flagget, men også på luksushimmelen. (”Kinas nye klær”, Dagens Næringsliv, 29.07.08)

Men også i dette oppslaget avvises det etter hvert at styrkeforholdet mellom Kina og Vesten er i ferd med å redefineres; riktignok på en mer subtil måte enn i Aftenpostens ”London Calling”. Etter å ha presentert både de rike kineserne og de oppmerksomme motehusene, spør Dagens Næringsliv seg hvor disse varene nå skal produseres. For parallelt med at kinesere konsumerer disse varene, er Kinas rolle som produksjonsland i ferd med å forvitre. Skjerpede miljøkrav, nye arbeidsmiljøbestemmelser og økte lønnskostnader i Kina fører til at de store kjedene nå ser seg om etter nye lavkostnadsland hvor varene deres kan produseres. Dagens Næringsliv kunne fint problematisert denne moralsk høyst tvilsomme praksisen hos de store merkevarekjedene. I stedet velger avisa å avslutte med å se denne produksjonsdynamikken som et kretsløp der stadig flere løftes ut av fattigdom etter hvert som industrien flytter til nye land:

Når kambodsjanske eller vietnamesiske kvinner vil tørste etter Prada-sko i kinesisk stil er uvisst, men triangelet³⁸ vil sannsynligvis flytte på seg igjen. Hvem som da skal ta over stafettpinnen som lavkostprodusent, er også uvisst. Made in USA? (ibid)

³⁸ Henvisning til et kallenavn brukt om de italienske toppmerkene.

Dette "Made in USA" er en interessant allusjon. Som følge av konteksten assosierer leseren det uvilkårlig med det langt vanligere uttrykket "Made in China"; brukt i årevis i Vesten som en litt nedsettende henvisning til at noe er av middels kvalitet og billig å anskaffe seg. Samtidig brukes "Made in USA" her på en slik måte at man ikke tror på det. Det finnes en implisitt ironisk distansering fra et slikt scenario i måten allusjonen er presentert. Denne avvisningen av at muligheten for at "de" kan gå forbi "oss" antyder også en hierarkisering av forholdet mellom Kina og Vesten. Forestillingen om Kina som Vestens fabrikk holdes i live. Den amerikanske kulturforskeren Kyle W. Kusz har vært inne på et lignende diskursivt grep i sin studie av "hvite svar" på at svarte utøvere i dag dominerer tradisjonelt sett hvite idretter i USA. Gjennom en diskursanalyse av en artikkel i magasinet Sports Illustrated identifiserer Kusz en hvithetsnormativitet som preger sportsfeltet, og som har sine røtter i en hvithetsnormativitet i samfunnet for øvrig. Denne hvithetens fortrinn ligger i dens usynlighet. Så lenge den er usynlig oppleves den som normal og udiskutabel. Den blir først gjort synlig når noe er i ferd med å utfordre dens hegemoniske stilling:

Whiteness is often made visible in the national-popular when particular performances of White-skinned subjects or historical events (...) potentially challenge, and threaten to disrupt, our "naturalized" ideas about the cultural meanings of Whiteness (its invisibility and/or normativity) or its centered social positioning. (Kusz 2001:406-407)

En slik forståelse kan kanskje forklare dynamikken i Dagens Næringslivs oppslag også. Omstruktureringen av maktforholdet mellom øst og vest medfører en situasjon hvor Vesten "synliggjøres". Det er ikke lenger en selvfølge at den største kjøpekraften befinner seg i Vesten. Men ved å spille på en forestilling om Kina som underlegen Vesten ("Made in China") gjenoprettes Vestens "usynlighet". Vestens overlegne geopolitiske posisjon bekreftes ved at det ironiseres over alternativet – *Kina* som maktsentrum. Bildet av at kinesere rår over større ressurser nå enn tidligere og av at merkevaregigantene prioriterer Kina framfor Vesten får bestå gjennom hele oppslaget; men det poengteres samtidig at dette ikke utgjør noen trussel mot "oss". Når alt kommer til alt har Vesten lite å frykte økonomisk, og et "verstefallsscenario" hvor "vi" står i det samme relasjonsforholdet til "dem" som "de" tradisjonelt har gjort overfor "oss" blir nærmest latterliggjort.

Det er m.a.o. lite som tyder på at varslede endringer i det geopolitiske styrkeforholdet mellom Vesten og Kina har fått særlig store ringvirkninger i Kina-diskursen som framtrer av utvalget.

Fremdeles finnes det klare spor av en eurosentrisk hierarkisering av forholdet mellom ”oss” og ”dem”. Noen tilløp til å betrakte Kinas økonomiske vekst de siste årene som overlegen Vestens finnes, men det avvises samtidig at dette utgjør noen ”trussel” mot vestlig hegemoni. Dette skjer enten med henvisning til at vårt politiske system er overlegent deres, eller ved ironisk distansering fra påstanden om at Østen er i ferd med å overta Vestens økonomiske hegemoni.

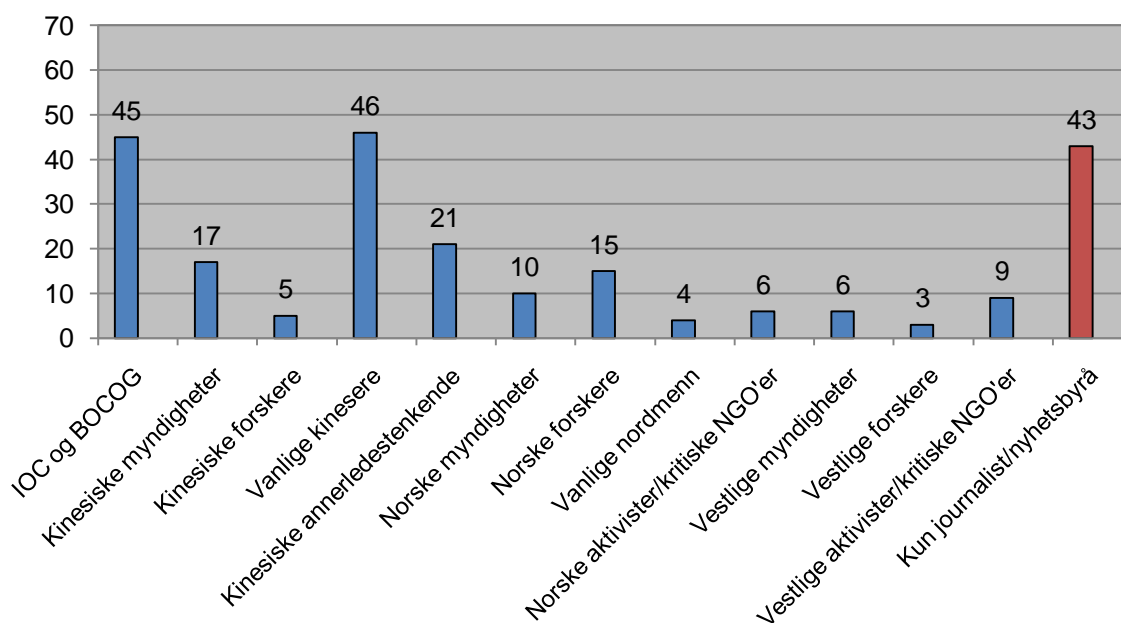
Raskere, høyere, sterkere – diskursens stemmer

Kontroversene rundt de tradisjonelle økonomiske og politiske skillelinjene mellom Kina og Vesten ble ytterligere intensivert ved at aktører fra en rekke sosiale felt engasjerte seg i OL. Debattene rundt Beijing-OL gjorde arrangementet til arena for internasjonal storpolitikk. Kinesiske myndigheter, kritiske NGO’er og flere vestlige lands myndigheter gikk inn i dialog med hverandre, og media fungerte i mange tilfeller som talerør. Omfanget av de ulike aktørgruppene nærvær i utvalget, samt rammene deres uttalelser pakkes inn i, blir derfor viktig å undersøke. Dette kan fortelle mye om hvilken tilnærming til OL og Kina media gikk inn for. I det følgende vil jeg først skissere noen utvalgte aktørgruppers representasjon i materialet. Deretter vil jeg gå nærmere inn på fire av de mest sentrale stemmene i diskursen: først ”alliansen” mellom IOC og kinesiske myndigheter, så kritiske NGO’er, deretter norske myndigheter, og til slutt alminnelige kinesere.

Diagrammet nedenfor er basert på en undersøkelse av hvilke og hvor mange *aktive subjekter* som finnes i materialet; dvs. det samlede antallet representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget. Sitater forekommer, naturligvis, i mange ulike varianter. I noen tilfeller dreier det seg om forholdsvis lange og dyptgripende intervjuer, noen ganger kan det være snakk om ett enkelt sitat fra en pressekonferanse, mens det andre ganger igjen kan dreie seg om korte utspøringer av tilfeldig utvalgte kinesere på gata i Beijing. I en rekke tilfeller inneholder også én og samme artikkel sitater fra flere representanter for det samme sosiale felt. For eksempel er fem kinesiske homofile sitert i Aftenpostens ”Kinas homofile forblir i skapet” (15.08.08)³⁹, og fire norske Kina-forskere slipper til i Dagbladets artikkel ”OL kan gjøre millioner stoltere, lykkeligere og friere” (08.08.08). I grafisk form ser nedtegningen av hvor mange representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget, slik ut:

³⁹ Homofile forstås i denne sammenheng som å være ”annerledestenkende” (se figur 5), ettersom de opplever mye diskriminering, og fordi homofili inntil relativt nylig (2001) var definert som en sinnssykdom i Kina.

Figur 5: Kina: Antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget; alle aviser, hele perioden⁴⁰.

Arrangørene av OL (IOC, BOCOG og kinesiske myndigheter) er den mest siterte aktørgruppen. Noe av årsaken til dette er utvilsomt at sitater fra arrangørene var veldig tilgjengelige. Det ble avholdt daglige pressekonferanser og svært mange av disse sitatene er relativt korte svar på kritiske spørsmål fra media. Kategorien ”Vanlige kinesere” henviser til tilsynelatende tilfeldig utvalgte kinesere som journalistene har støtt på i arbeidet med en artikkel eller reportasje. Disse alminnelige kineserne intervjues ikke fordi de representerer en spesiell yrkesgruppe eller interesseorganisasjon, men heller for å gi oppslagene en autentisitet som ikke kan oppnås dersom uttalelser utelukkende hentes fra pressekonferanser eller pressemeldinger. Sitater fra ordinære kinesere gir oppslagene et menneskelig ansikt, og de viser at journalisten er til stede som øyenvitne (jf. Eide & Simonsen 2008:217).

Norske forskere er tre ganger så høyt representert som kinesiske forskere i utvalget⁴¹. Det er først og fremst norske Kina-forskere som får bruke sin ekspertise til å forklare hva som

⁴⁰ BOCOG er en forkortelse for “Beijing Organizing Committee for the Olympic Games”. ”Kinesiske annerledestenkende” henviser til kinesere som opponerer mot myndighetenes politikk; disse kineserne kan for eksempel være menneskerettighetsforkjempere, tibetanere eller kristne. “Vanlige nordmenn” henviser til norske OL-turister. Den røde søylen, ”Kun journalist/nyhetsbyrå”, viser til antallet oppslag hvor det ikke forekommer noen sitater i det hele tatt. Se vedlegg IV for detaljert nedtegning av antallet aktive subjekter i Kina-materialet.

foregår i Kina. Denne vektleggingen av ”norsk ekspertise” kan relateres til begrepet *stedfortredermakt* (Tvedt 2003). Stedfortredermakt refererer i denne sammenheng til en praksis hvor representanter fra vår del av verden taler på ”deres” vegne. Slik praksis lar seg identifisere innenfor en rekke felt. Både kritiske NGO’er, norske myndigheter og – altså – norske forskere gis ved en rekke anledninger mulighet til å representere kinesere. En konsekvens av stedfortredermakt kan være reproduksjon av eurosentrisk annengjøring. Dersom det gjennomgående formidles et bilde av at ”vi” vet mer om deres situasjon enn det ”de” gjør selv, kan det gi inntrykk av at ”de andre” ikke har kontroll over egen tilværelse. Til dette hører det også med at både norske forskere og norske representanter fra kritiske NGO’er gjerne siteres med lange svar og analyser. Selv om disse feltene ikke er de mest representerte rent numerisk, får man som leser likevel inntrykk av at disse gruppene er mektige aktører innenfor diskursen.

Alliansen mellom IOC og kinesiske myndigheter

18. juli 2008 publiserte Dagbladet en sak om at det ville være forbudt å vise politiske og religiøse symboler på stadionene under OL⁴². Oppslaget er illustrert med et bilde av demonstranter med tibetanske flagg og t-skjorter, og myndighetenes intoleranse overfor annerledestenkende framsettes som årsaken til at slike symboler forbys. Hvordan IOC forholder seg til denne saken framgår ikke av oppslaget. Det er den manglende ytringsfriheten i Kina som blir tematisert. Denne vinklingen er typisk for mange oppslag. Til tross for at kinesiske myndigheter og IOC var sammen om å arrangere OL, er det i all hovedsak Kina som får skylden når noe problematisk inntreffer. Til en viss grad er dette naturligvis en legitim prioritering fra avisenes side; Kina er en suveren stat, OL foregikk på kinesisk jord og det er kinesiske statsborgere som må tåle effekten av styringsmaktens ugjerninger. Likevel: i en del tilfeller var det praksiser som hører innunder IOC som gjorde det mulig for myndighetene å legitimere disse handlingene. For eksempel heter det i kapittel 51, pkt. 3 i Det Olympiske Charter:

No kind of demonstration or political, religious or racial propaganda is permitted in any Olympic sites, venues or other areas. (IOC 2007:98)

⁴¹ Til dette må det påpekes at jeg har markert Baisha Lui som norsk, og ikke kinesisk forsker (”Levende kulturkollisjon, Aftenposten, 16.08.08). Baisha Lui er født i Kina, men flyttet til USA da hun var tolv, og videre til Frankrike og Norge på 60-tallet. Hun har vært ansatt ved UiO i over førti år.

⁴² ”Forbud mot tibetanske flagg og politiske symbol”, Dagbladet, 18.07.08.

Når OL arrangeres i et land hvor for eksempel tibetanske flagg defineres som religiøs og politisk propaganda gir dette punktet anledning til å forby alle former for støtteerklæringer for tibetansk selvstyret. Det er ikke bare kinesiske myndigheter som bør kritiseres; IOC praksiser bør også gjøres til gjenstand for kritisk inspeksjon. IOC selv uttrykker en viss ambivalens vedrørende sitt eget politiske ansvar. På den ene siden fastholder de at deres rolle ikke er å blande seg inn i politikken i søker- eller vertskapsland. På den annen side taler flere av punktene i Charteret for at de ser på seg selv som forvaltere av en universalistisk ideologi. Deres engasjement i FN tilsier også at de har et ansvar som pådrivere for sosial utvikling.

Medias framstilling av IOC under Beijing-OL reflekterer kanskje organisasjonens litt innviklede selvbilde. Litt forenklet kan man si at IOC framsto som ettergivende overfor kinesiske myndigheter og uten særlig kontroll over hva som foregikk. Samtidig ble IOC gjentatte ganger bedt om å ta stilling til og gripe inn i myndighetenes brudd på menneskerettighetene. Det er også dette Gerhard Heiberg trekker fram når han evaluerer forholdet mellom IOC og media:

HK: Hvordan fungerte dialogen med media?

GH: Ja en del av media har jo da forbannet seg på at IOC tar altfor lett for eksempel på fri Tibet og for eksempel på menneskerettighetsspørsmål, så vi har jo hatt en del clash (...) Men media må jo stå for sitt, og kritikken var jo kanskje ikke så mye av IOC som det var av Kina, at her så man en mulighet til å påvirke Kina på *sin* måte, og bruke IOC i den sammenheng. (Heiberg i intervju)

Det menneskerettighetsbruddet media interesserer seg desidert mest for, er mangelen på ytringsfrihet (jf. figur 4). I en del av disse oppslagene kommer også interaksjonen mellom IOC og kinesiske myndigheter til syne. Særlig vies én sak relativt mye oppmerksomhet i utvalget. En drøy uke før OL begrenset myndighetene journalisters tilgang til internett. Blant annet ble hjemmesidene til Amnesty, Human Rights Watch og Falun Gong gjort utilgjengelige inne på pressesenteret i Beijing. Både Aftenposten og Dagbladet grep tak i saken, men med noe annerledes syn på IOCs handlekraft og ståsted. To av overskriftene illustrerer dette. Mens Aftenposten presenterer saken som at: "IOC godkjente internettensur" (31.07.08), velger Dagbladet å passivisere IOC: "IOK tatt på senga av nettsensur" (31.07.08). I Dagbladet har IOC (i følge overskriften) sovet i timen og gitt anledning for myndighetene til å sensurere enkelte internettsider. Aftenposten stiller på sin side IOC til ansvar ved å framheve at dette har hendt som følge av en avtale gjort mellom IOC og myndighetene:

IOC gjorde avtale. Nå innrømmer IOC at de i en avtale med myndighetene har akseptert sensuren. - IOC-funksjonærer har gjort en avtale hvor kinesiske myndigheter får lov til å sperre tilgangen til enkelte sider, til tross for lovnader om fri internettilgang under lekene, sier en seniorfunksjonær i IOC til nyhetsbyrået Reuters. ("IOC godkjente internettsensur", Aftenposten, 31.07.08, utheving i originaltekst.)

Kommunikasjonen mellom IOC og myndighetene framstilles som litt kaotisk og inkonsekvent. Det er ikke helt godt å si hvem som har lovet hva. Ikke desto mindre får IOC lov til å hente seg inn igjen mot slutten av oppslaget:

Pinlig for IOC - Jeg må beklage at Beijings olympiske komité har annonsert at det vil være begrensinger på internettilgangen under lekene, sier [IOCs pressesjef Kevan] Gosper. **- Jeg har nå kjennskap til at IOC-medlemmer har forhandlet med kinesiske myndigheter om sensur av enkelte sider. Det ble gjort med bakgrunn i at sidene ikke var av relevans for lekene, sier han.** (ibid, uthevinger i originaltekst.)

Også i Dagbladet blir IOC tildelt rollen som megler. Etter først å ha blitt tatt på senga, gjør IOC det godt igjen. I oppslaget "Sensurkrisen i OL er løst" lyder ingressen som følger: "Kineserne bøyde av for press" (Dagbladet, 01.08.08). Den eneste som får uttale seg i oppslaget er IOCs visepresident, Gunilla Lindberg; det er også hun som får siste ord i saken:

- Det er ingen tvil om at denne saken nå er løst. Koordinasjonskomiteen i IOK hadde et møte med Beijings OL-arrangører torsdag kveld og kom til enighet. Nå kan alle internasjonale journalister bruke internett som de har gjort i alle tidligere OL, sier Lindberg. (ibid)

IOC framstilles i varierende grad som en handlende og ansvarlig aktør i disse oppslagene. Organisasjonens påvirkningskraft er tilstrekkelig til å få kinesiske myndigheter til å oppheve internettsensuren. Likevel var det (i begge aviser) IOCs tafatte og ukritiske holdning overfor Kina til å begynne med som forårsaket at "krisen" oppstod. Denne vinklingen reproducerer samtidig et velkjent diskursivt bilde av Kina som et land hvor styringsmaktene stort sett gjør som de vil (jf. Eide & Simonsen 2008). Særlig foregår slik reproduksjon i Dagbladets første oppslag ("IOK tatt på senga av nettsensur"). Selv om både overskriften og det tekstlige innholdet setter IOC i forgrunnen, er organisasjonen likevel ikke noen *kausal aktør* i oppslaget (jf. Fairclough 1995:109). IOC har ikke *selv* foretatt seg noe, men har snarere undervurdert faren for myndighetsstyrt sensur. Denne kontekstualiseringen medfører at IOC

bare indirekte stilles til ansvar for hva som foregår inne på pressesenteret. Kinas manglende ytringsfrihet forblir det diskursive premisset for lesningen av oppslaget.

Tendensen til å legge hovedvekten på Kina framfor IOC går igjen i hele utvalget. I og for seg korresponderer dette godt med en Kina-diskurs som gjennom flere tiår har dominert i norsk media. Men passiviseringen av IOC bidrar samtidig til å bagatellisere konsekvensene av praksiser som uløselig er knyttet til det sportspolitiske felt⁴³. Midlertidig nedleggelse av byggingsarbeid, ekspropriering av eiendom og tvangsflytting av hjemløse og narkomane foregår i forbindelse med de fleste virkelig store sportsarrangementer. Når disse praksisene ikke framstilles som sportspolitiske, men først og fremst kinesiske, medfører det at kontroversene rundt Beijing-OL utelukkende tjener til å intensivere en allerede kritisk Kina-diskurs. Naturligvis er ikke dette kritikk uten rot i virkeligheten, men noe ubalansert kan det likevel sies å være.

”Ifølge Amnesty”

Også kritiske NGO'er la hovedvekten av sin kritikk på Kina. I norsk sammenheng var særlig Amnesty International synlige. For Amnesty har Kina lenge vært i søkelyset og rapporten de ga ut i forkant av OL bygger i stor grad videre på ”kjent” Kina-kritikk. Amnesty vektlegger særlig at OL fungerer som et påskudd for myndighetene til å trappe opp jakten på dissidenter (Amnesty 2008). Mot slutten av rapporten lister Amnesty opp et par punkter som de ønsker at både IOC, andre lands styringsmakter og OL-sponsorene skal ta opp med Kina (ibid:32). I tillegg bes IOC om å oppklare hva de legger i kapittel 51, pkt. 3 i Det Olympiske Charter, som kan brukes til å legitimere begrensinger på religiøs og politisk ytringsfrihet (se ovenfor). Men bortsett fra dette får IOC og det sportspolitiske felt stort sett gå fri fra Amnestys kritikk.

Samtidig kritiserer ikke Amnesty at OL ble lagt til Kina. De velger heller en pragmatisk tilnærming til situasjonen og ser arrangementet som en anledning til å generere økt oppmerksomhet på myndighetens handlinger (se også Close et al. 2006). Denne tilnærmingen står i skarp kontrast til det standpunktet Amnesty inntok da Kina og Beijing i 1993 søkte om å få avholde sommer-OL i 2000. Den gang ble søknaden fordømt av både Amnesty og andre

⁴³ IOC er på ingen måte alene om å ”styre” dette feltet. Andre sportsorganisasjoner, utstysprodusenter og sponsorer har også en viss definisjonsmakt over hvilke praksiser som skal være gangbare på feltet.

NGO'er (Lunde 2003). Mona Lunde tolker dette stemningsskiftet som et tegn på at Kina i løpet av 90-tallet ble en mektigere geopolitisk aktør:

This change may indicate in one sense a shift in the interpretations of which effects the Olympics will have, as well as a change in the perception of which measure is better for the human rights situation; i.e., whether inclusion or exclusion is the more effective approach in order to influence an actor and possibly bring about the desired changes. (Lunde 2003:15)

Da Kina i 2001 ble tildelt OL var landet atskillig mektigere enn det var da Beijing tapte avstemningen for Sydney i 1993. Den gang, bare fire år etter massakren på Den himmelske freds plass, var forholdet mellom Vesten og Kina langt svakere enn i dag. I løpet av 90-tallet fikk det økonomiske og politiske samarbeidet mellom Kina og Vesten et voldsomt oppsving. Internasjonal boikott av OL var dermed ikke en like sannsynlig sanksjon som det hadde vært i 1993, da Amnesty gikk imot at Kina skulle få OL. Deres innfallsvinkel f.o.m. 2001 ble derfor heller å bruke OL som en anledning til å sette fokus på situasjonen i landet. Ikke minst rettet Amnesty sitt arbeid inn mot media. Som nevnt allierte de seg her i Norge med Norsk Journalistlag og P.E.N. om å gi ut en håndbok for journalister som skulle dekke OL. I tillegg ble det arrangert både konferanser og andre opplysningskampanjer. Flere norske utøvere valgte også å stille opp for Amnesty i forkant av OL.

Derfor er det litt overraskende at både Amnesty og kritiske NGO'er generelt er såpass lavt representert i kategoriseringen over hvilke stemmer som slipper til i utvalget. I alt opptrer Amnesty Norge som primærkilde bare fem ganger⁴⁴. Når det er sagt, Amnestys representanter får snakke *mye* når de først slipper til. For eksempel er Amnesty Norges Kina-ansvarlige, Gerald Kador Folkvord, den eneste som snakker i Aftenpostens ”- Hårreisende hvis dette OL skal være et forbilde” (29.07.08). Han får gjort grundig rede for Amnestys syn på både Beijing-OL, kinesiske myndigheter og IOC uten at noen av disse får bruke sin tilsvarsrett⁴⁵.

Det er likevel som sekundærkilde at Amnesty brukes hyppigst. Særlig i oppslag om sensur av både journalister og menneskerettighetsforkjempere refereres det en god del til Amnestys OL-rapport. For eksempel beskriver Dagbladet Amnestys arbeid på følgende måte:

⁴⁴ Ett av disse oppslagene (”Nepal vil deportere tibetanske flyktinger”, Aftenposten, 15.09.08) har i tillegg perifer sammenheng med OL. Saken sto på trykk nokså kort tid etter OL og ettersom Tibet-problematikken var et av de mest debatterte spørsmålene i forbindelse med OL tok jeg oppslaget med i mitt utvalg.

⁴⁵ Det kan være verdt å merke seg at Amnesty, NJ og P.E.N. eksplisitt oppfordrer media til å la kinesiske myndigheter bruke sin tilsvarsrett i deres kampanje (Amnesty, NJ & P.E.N. 2007:39).

Amnesty publiserte mandag en rapport som kritiserer kinesiske myndigheter for å ha gjort for lite for å bedre menneskerettighetssituasjonen i landet. (...) Da Beijing i 2001 ble tildelt OL, var et av kravene fra IOC at myndighetene skulle bedre menneskerettighetssituasjonen i Kina. Amnesty mener det stikk motsatte har skjedd. ("OL-journalister klager på sensur", Dagbladet, 29.07.08)

Den eneste som får uttale seg i oppslaget er IOCs pressesjef Kevan Gosper, som blir konfrontert med at visse nettsider var sensurert inne på pressesenteret. Ganske raskt ses denne hendelsen i lys av menneskerettighetssituasjonen i Kina generelt. Det er her Amnesty kommer inn i bildet. Amnestys ståsted fungerer som et springbrett for medias tekstproduksjon. Gospers uttalelser rammes inn i Amnestys kontekstualisering av Beijing-OL. Til tross for at organisasjonen bare brukes som sekundærkilde får de likevel en viss definisjonsmakt. Amnesty og andre NGO'ers kampanjearbeid refereres til og brukes av utvalgets journalister for å underbygge poengene de vil få fram. For så vidt tyder dette på at de kritiske NGO'enes engasjement var vellykket. De ble lagt merke til av media. Selv om de ikke fikk uttale seg særlig hyppig, ble deres ståsted likevel et slags utgangspunkt for hele Kina-diskursen i tida rundt OL.

Denne statusen som en av diskursens premissettere styrkes også ved at representanter for kritiske NGO'er får snakke mye og kanskje til og med uimotsagt når de oppsøkes av media. Som leser sitter man dermed igjen med et inntrykk av at disse aktørene besitter mer objektiv kunnskap om situasjonen i Kina enn både IOC og kinesiske myndigheter. Ut i fra et kritisk diskursanalytisk begrepsapparat, kan man betegne de kritiske NGO'enes stemme som kulturelt hegemonisk (jf. Fairclough 1995:56). Norske mediers innfallsvinkel til Kina går i stor grad hånd i hånd med de kritiske NGO'enes.

Norske, sosialdemokratiske stemmer

Amnestys forståelse av OL fungerer i gitte tilfeller som et utgangspunkt for medias diskursive praksis også når representanter for norske myndigheter intervjues. I Aftenpostens "Norge skuffet over Kina" rammes UD's standpunkt inn som følger:

- Ifølge Amnesty har Kina brutt løftene de ga da landet ble tildelt OL? Men statssekretæren i UD er ikke enig i spørsmålsstillingen: Det er ingenting direkte i Kinas OL-søknad om bedring av menneskerettighetene, sier Johansen. (...) Ifølge Johansen har hverken Amnesty eller IOC kunnet

dokumentere at menneskerettighetsløfter ble gitt i forbindelse med tildelingen. Amnesty Norge har imidlertid en sitatsamling som synes å bekrefte at bedring av menneskerettighetene ble koblet til sommer-OL i Beijing. ("Norge skuffet over Kina", Aftenposten, 07.08.08, utheving i originaltekst.)

Avvisningen av UD's svar med henvisning til at Amnesty påstår noe annet, kan tolkes som at den kritiske innfallsvinkelen, som blant andre Amnesty gikk inn for, er hegemonisk i diskursen. Raymond Johansens uttalelse stemmer ikke helt overens med gjennomgangstonen i avisenes Kina-diskurs for øvrig. For å opprettholde det dominerende bildet av Kina i forbindelse med OL valgte Aftenposten å sette uttalelsen opp mot en mer "korrekt" holdning, dvs. Amnestys. Denne avvisningen er likevel et unntak i den alminnelige framstillingen av norske myndigheter i utvalget. Langt vanligere er det å framheve norske myndigheters arbeid for en positiv utvikling i Kina.

Det ble ingen norsk boikott av OL, slik enkelte ønsket seg⁴⁶. Snarere tvert imot. Norge sendte en delegasjon til Beijing bestående av Kong Harald, Dronning Sonja, Kronprins Haakon, kulturminister Trond Giske og olje- og energiminister Terje Riis-Johansen. I tillegg var miljø- og utviklingsminister Erik Solheim på statsbesøk i Kina en drøy måned før OL startet. Trond Giske uttalte at han ønsket å møte folk for å snakke om ytringsfrihet, mens Terje Riis-Johansen ville snakke om energipolitikk. Begge argumenterte for at OL var "en mulighet for dialog som vi bør benytte oss av" ("Ingen norsk OL-boikott", Aftenposten, 23.07.08).

Samtidig fungerte den sportslige rammen rundt denne dialogen styrende for hvordan det norske engasjementet ble framstilt i media. Som tidligere nevnt inneholder medias behandling av de diplomatiske forbindelsene mellom Norge og Kina ofte former for kontrasteringer mellom "vår" og "deres" kultur. Ettersom sport i seg selv innbefatter en ikke ubetydelig grad av nasjonalisme intensiveres denne diskursive praksisen ytterligere. På håndballjentenes gullbankett fikk Trond Giske oppsummere sitt opphold i Kina. Først snakket han om det langsiktige samarbeidet mellom Norge og Kina, og framhevet den skandinaviske velferdsmodellen som et forbilde:

- Kina ser til Skandinavia. På mange måter er verdens største nasjon tiltrukket av vår samfunnsmodell med høy vekst, materiell velstand og sosial utjevning. Norge blir faktisk oppfattet som en partner. ("OL vil forandre Kina", Aftenposten, 26.08.08)

⁴⁶ Se for eksempel "Kan bli norsk OL-boikott", Aftenposten, 03.04.08.

Den norske samfunnsmodellen framstilles her som et mål kineserne bør strekke seg etter. I seg selv er det ingenting i veien for at en AP-politiker tar til orde for en sosialdemokratisk velferdsmodell. Uttalelsen er Trond Giskes og hans ideologiske ståsted er velkjent. Giske fortsatte med en allegori som knytter norsk idrett til dette ideologiske ståstedet:

- (...) toppidretten [representerer] mange av de verdiene vi vil at Norge skal stå for. Dette kommer kanskje klarest til uttrykk gjennom håndballjentene, måten de jobber sammen på, lagspillet, spillegleden. (ibid)

Oppslaget er illustrert med et bilde av Giske og Kronprins Haakon sammen med håndballjentene (figur 6). Håndballjentene har medaljene rundt halsen, champagneglass i hånda og alle sammen smiler bredt.

Figur 6: *Aftenposten*, ”- OL vil forandre Kina”, 26.08.08. Foto: Erik Johansen

Giskes liknelse mellom sporten og den norske samfunnsmodellen får dermed noe litt sjåvinistisk over seg. Vi har vunnet takket være karaktertrekk som også gjenspeiler seg i norsk samfunnsliv for øvrig. Sporten fungerer her som et affektivt referansepunkt som Giske hentyder til for å fremme et ideologisk ståsted. Slik populærnasjonalisme knyttet til sport har røtter i 1800-tallets nasjonsbyggingsprosjekter (jf. Christensen 1993; Slagstad 2008). Uttalelsen illustrerer sportens rolle som nasjonal identitetsmarkør. Når idrettsarrangementer i tillegg brukes som arena for internasjonal storpolitikk kan denne populærkulturelle konteksten innby til overskrifter og digresjoner som framhever forskjeller mellom ”oss” og ”dem”.

Mot en ny kinesisk "andre"?

Uavhengig av hvilken innfallsvinkel til OL man hadde, ønsket alle aktørgrupper – media inkludert – å bidra til at "vanlige kinesere" fikk bedret sine levekår. "Vanlige kinesere" er også en av de aktørgruppene som får uttale seg hyppigst i materialet. Til dette kan det innvendes at det i mange tilfeller bare er snakk om raske uttalelser som ikke drøftes noe særlig. Spesielt i stemningsrapporter fra OL-området er dette en vanlig journalistisk praksis. I noen tilfeller – særlig i lengre reportasjer – får mannen og kvinnen i gata imidlertid en langt mer framtrædende plass.

Morgenbladet trykket over to uker en reportasjeserie fra Beijing hvor svært mange ordinære kinesere fikk uttale seg ("Og vinneren er: Diktaturet", 15.08.08; og "Diktatur er helt fett", 22.08.08). Denne serien skiller seg ut fra resten av materialet på et par meget vesentlige punkter. For det første er reportasjene de desidert lengste oppslagene i hele utvalget. For det andre snakker journalisten utelukkende med kinesere han treffer underveis i arbeidet. Verken representanter fra IOC, kritiske NGO'er eller norske myndigheter er aktive subjekter i serien. På denne måten får oppslagene en aura av tilstedeværelse på gateplan som er atypisk for utvalget som helhet. Etersom reportasjene er såpass lange, fanger de også opp en rekke temaer. Morgenbladet konfronterer sine ordinære kinesere med både Tibet-spørsmålet og Kommunistpartiets virke.

Kinesernes svar på Morgenbladets spørsmål viser seg til en viss grad å moderere det generelle bildet av Kina som framtrer av materialet. Kineserne som Morgenbladet har snakket med er stort sett mer positive til regimets politikk enn hva kritiske NGO'er og kinesiske annerledestenkende er. Eurosentrisk tankegang blir også utfordret av avisas kilder i reportasjeserien:

- Hva er din mening om Catalonia? Nord-Irland? Vi kinesere kjenner ikke disse sakene, så vi dømmer dem heller ikke. Dere vestlige dømmer oss, med dobbeltmoral. Min generasjon kinesere har sett landet vårt vokse, bli gradvis sterkere, rikere. Vi tror på lederskapet her. ("Og vinneren er: Diktaturet", Morgenbladet, 15.08.08)

Ut i fra dette sitatet isolert sett virker kineseren som en godt opplyst og reflektert person. Han lar seg ikke vippe av pinnen av spørsmål om Tibet, men kvitterer med å konfrontere journalisten med situasjonen i Catalonia og Nord-Irland. Han er ingen passiv aktør innenfor

en ”de andre”-diskurs hvor ”de” er avhengig av ”vår” hjelp for å utvikle seg. Snarere representerer han det ”nye” Kina; som er sterkere og rikere, og – kanskje – i ferd med å overta Vestens politiske og økonomiske hegemoni. Kineseren har tro på at regimets politikk er til det beste for landet.

Kinas styrkede geopolitiske posisjon er framtredd også andre steder i Morgenbladets reportasjer. Kina framstilles som et fremadstormende land, og OL betraktes som en feiring av denne utviklingen. Allerede i den første overskriften og ingressen slår Morgenbladet an en slik tone:

”**Og vinneren er: Diktaturet** Patriotisme og sjåvinisme blomstrer i Kina. OL i Beijing er blitt en triumfferd for det kinesiske lederskapet.” (ibid)

Morgenbladets behandling av Kina beveger seg dermed innenfor en relativt ny journalistisk Kina-diskurs som framhever politisk og økonomisk styrke (jf. Eide & Simonsen 2008:279). Tidligere i kapittelet beskrev jeg hvordan Aftenposten nærmest avviste at Kinas geopolitiske utvikling utgjør noen ”trussel” mot vestlig hegemoni. Dette ble gjort ved at beskrivelsene av denne utviklingen ble rammet inn på måter som framhevet Vestens vedvarende moralske overlegenhet. Dagens Næringsliv gjorde det tilsvarende gjennom ironisk distansering til hele problemstillingen. Både Aftenposten og Dagens Næringslivs oppslag befant seg på makronivå. Det var de store, statlige økonomiske investeringene og politikken som ble behandlet. Morgenbladets reportasjer befinner seg derimot på mikronivå. Journalisten tar utgangspunkt i kineseres hverdagsliv. En undersøkelse av hvordan disse kinesernes uttalelser rammes inn kan derfor supplere analysen av hvordan den politiske og økonomiske utviklingen framstilles i utvalget. For å vende tilbake til sitatet ovenfor: til tross for at kineseren gir uttrykk for både refleksjon og kunnskap, finnes det også tvetydigheter i framstillingen av ham. Han blir introdusert på følgende måte:

Li Ying [journalistens tolk] har en mentor, en tidligere sjef. Hun beskriver ham slik: «god, ærlig, høflig, elsker hjemlandet sitt, insisterer på å følge sine prinsipper». Vi venter på ham på en kaffebar. Han er 37 år. Når han kommer inn, ser jeg at han har stritt hår, stor nese, ru hud, kviser. (ibid, utheving i originaltekst.)

Påpekningen av at kineseren har ru hud og kviser kan ses som en form for umyndiggjøring. Man får et inntrykk av ham som litt keitet og uordentlig, ikke helt voksen. Dette inntrykket tar

man med seg videre i lesningen, og kineserens meninger framstår også som litt umodne. Beskrivelsen av kineserens fysiske utseende føyer seg inn i et mønster som går igjen gjennom hele reportasjeserien. En annen av journalistens kilder presenteres på denne måten:

Neste intervju er en 29 år gammel gutt som lesper. Han har trang svart genser, som man kan se brystvortene igjennom. (...) Han har piggsveis, og tre kviser på nesen. ("Diktatur er helt fett", Morgenbladet, 22.08.08, utheving i originaltekst.)

Selv om han er 29 år gammel omtales ikke denne kineseren som en mann, men som en gutt. Også han har kviser og er følgelig ikke helt voksen han heller. På samme måte som disse kinesiske mennene ikke framstilles som særlig maskuline, blir heller ikke kinesiske kvinner framstilt som særlige "kvinnelige", men som grå og kjedelige. Journalistens tolk, Li Ying, blir for eksempel beskrevet slik:

Li Ying er et steinansikt. Fjeset hennes er støpt i stein, og hun har orden på det meste. Hun ler sjelden. ("Og vinneren er: Diktaturet", Morgenbladet, 15.08.08)

De to neste kvinnene Morgenbladet snakker med omtales også i lignende former:

Chen Hong kommer til bordet vårt. Hun er neste intervjuobjekt. Hun er fra Hubei, er 28 år, og har en BA i «business management». Hun er solid, rak i ryggen, beskjeden. I likhet med Zhang Hui, har hun ingen spesiell utstråling. (ibid, utheving i originaltekst.)

Disse trekkene i Morgenbladets framstilling av kinesere kan ses som en nokså konvensjonell form for eurosentrisk annengjøring. Journalistens inntrykk av kineserne han møtte er helt sikkert subjektivt riktige. Likevel kan disse inntrykkene fint ha blitt tolket av ham ut i fra et internalisert eurosentrisk ståsted, slik at de blir uttrykk for annengjøring. Mennenes barnslige og kvinnes kjedelige utseende står i kontrast til vestlige kjønnsnormer. Når disse skavankene stilles i forgrunnen, slik de gjør i disse reportasjene, fører det til at "de andre" framstår som litt mindreverdige. Selv om journalisten (stort sett) framhever sine kilders utdanningsbakgrunn og lar dem snakke relativt mye sammenlignet med hva de fleste av utvalgets journalister gjør i materialet for øvrig, framstår kineserne samtidig som litt uselvstendige.

Noe av årsaken til denne umyndiggjøringen kan kanskje også komme av at de aller fleste av kildene støtter regimet. De er stolte av utviklingen de har vært vitner til de siste årene og stiller seg litt i forsvarsposisjon når de blir konfrontert med for eksempel Tibet-spørsmålet. En slik støtte til kinesiske myndigheter strider med den ”offisielle” Kina-diskursen i tida rundt OL. Kineserne får uttale seg og de er følgelig aktive subjekter, men deres *agens* (eller agency) blir samtidig begrenset ved at den knyttes til en politisk og kulturell samfunnsdoktrine som ses som noe mindreverdige sammenlignet med ”vår”. Det finnes en skepsis i mange av Morgenbladets skildringer. Denne skepsisen kan minne om Line Alice Ytrehus’ (2007) påpekning om at individer fra ikke-vestlige samfunn ofte ses som styrt av religion og tradisjon. For eksempel blir Chen Yong beskrevet på denne måten:

Chen Yong er en bekjent av Li Ying. Han er 45 år. Han er spesialist på «femte generasjons high performance computers». Han skriver forskningsartikler på engelsk, og snakker som om setningene hans er tatt ut av Newsweek eller China Daily. «Chinese preparation for this olympics has been highly praised by the international community» og så videre. (...) Chen Yong er en velsignet hyggelig person. Jeg liker ham. Likevel er det som det han sier, liksom er for perfekt, at han er for sikker i sin sak. (”Og vinneren er: Diktaturet”, Morgenbladet, 15.08.08, utheving i originaltekst.)

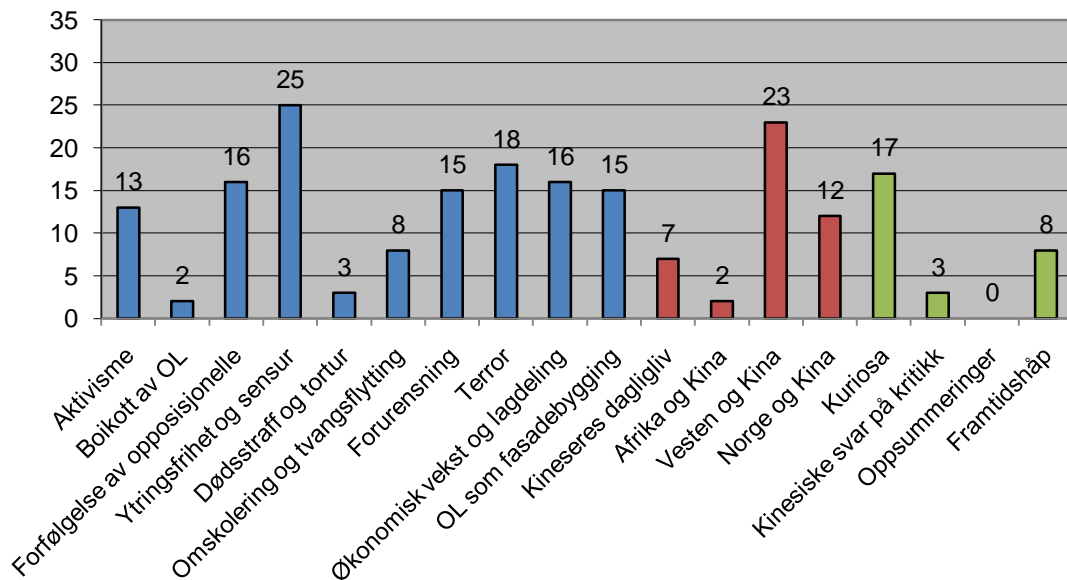
Framstillingene av kinesere som umyndige og rotfestet til en autoritær politisk kultur har noe av den samme effekten som Aftenpostens framheving av Vestens moralske overlegenhet i artikkelen ”London Calling” (25.08.08). Gjennom slike diskursive praksiser holdes Kina nede. ”Trusselen” som Kinas nye geopolitiske status utgjør mot tradisjonell vestlig dominans avfeies, og et vestlig moralsk hegemoni opprettholdes.

Fra konfliktstoff til kuriosa

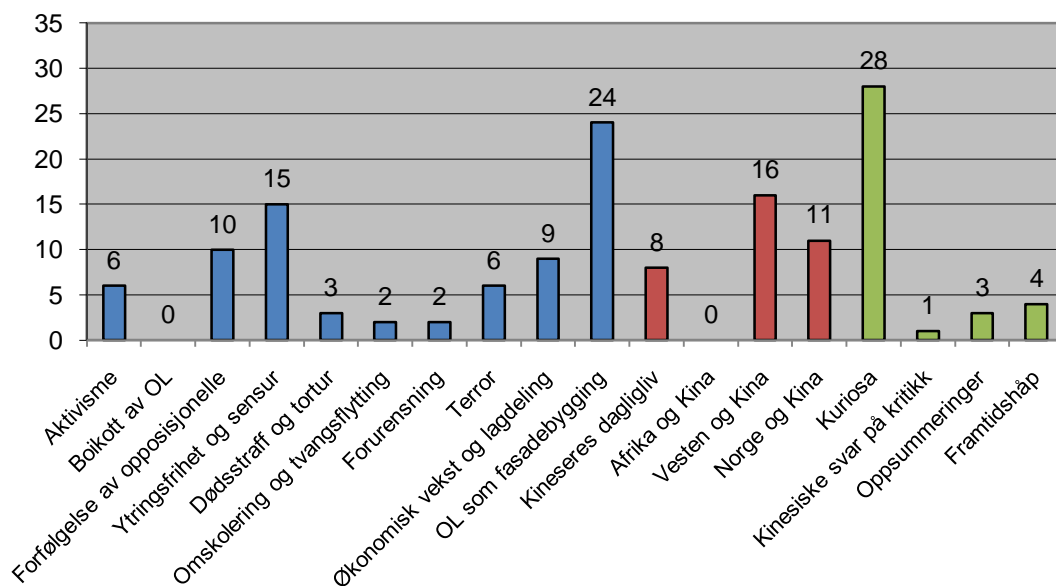
Bruken av Beijing-OL som en politisk begivenhet foregikk over et like langt tidsperspektiv som de rent arrangementtekniske forberedelsene. Allerede før Beijing ble tildelt OL framhevet daværende kulturminister Ellen Horn at et eventuelt OL i Beijing burde benyttes som en anledning til å gå i dialog med Kina (Amnesty, NJ & P.E.N. 2007). Også kritiske NGO’er kom raskt på banen. Human Rights Watch forsøkte tidlig å presse OL-sponsorer til å praktisere større sosialt ansvar; særlig rettet de seg inn mot Coca Cola (Lunde 2003). Da OL startet havnet imidlertid fokuset på menneskerettighetssituasjonen i Kina litt i skyggen; i alle fall for medias vedkommende. Hendelsene på banen ble langt viktigere enn hendelsene utenfor banen. Men også oppslag som *skulle* ta for seg utenomsportslige begivenheter fikk et

mer markert underholdningspreg over seg. En sammenligning av kategoriseringen av avisoppslagene fra før og under selve OL-arrangementet, kan illustrere dette fokusskiftet:

Figur 7: Kina: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene før OL-start, i 90 oppslag; alle aviser, for perioden 01.07.08-07.08.08.

Figur 8: Kina: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene under OL, i 71 oppslag; alle aviser, for perioden 08.08.08-26.08.08.

Antallet oppslag som inneholder kuriosaelementer skyter i været, samtidig som mer problematiske temaer nedprioriteres. Det er likevel et viktig poeng at svært mange av de kuriøse oppslagene også inneholder former for regimekritikk. Som jeg nevnte innledningsvis kan effekten av denne interdiskursiviteten mellom underholdningsstoff og ideologi være at det kinesiske regimet framstår som litt komisk. Særlig kan én hendelse som fikk *mye* oppmerksomhet i både norsk og annen vestlig media illustrere dette: den såkalte ”mimeskandalen”.

Som et ledd i å vise fram kinesisk kulturhistorie under OLs åpningsseremoni, framførte den kinesiske barnestjernen Li Miaoke ”Ode til moderlandet”. I ettertid viste det seg derimot at Miaoke bare mimet, og at stemmen man hørte tilhørte en annen mindre billedskjønn jente, Yang Peiyi. Her i Norge ble særlig Dagbladet opptatt av denne saken. I alt tar sju av Dagbladets oppslag for seg ”mimeskandalen”, og saken blir dermed den mest omtalte enkelthendelsen i Dagbladet i hele mitt utvalg⁴⁷. Sett under ett får Dagbladets dekning av mimesaken nærmest en narrativ struktur. Nye detaljer avsløres gradvis slik at hvert oppslag blir som en episode i en større fortelling. I det første oppslaget presenteres saken:

Den vakre stemmen tilhørte (...) sju år gamle Yang Peiyi, som ikke fikk delta på seremonien fordi hun (...) har ”et lubbent ansikt og ujevne tenner” (...) - Vi ønsket at prosjektet skulle gi det riktige bildet og tenkte på hva som var best for nasjonen, sier Chen Qigang, musikalsk ansvarlig (”Kinesisk barnestjerne var også juks”, 12.08.08)

I neste oppslag avklares fortellingens sosiokulturelle rammer. Dagbladet har intervjuet Kinaforsker Henning Kristoffersen som forklarer hvordan arrangørene har tenkt og hva som har gått galt. OL er et enormt prestisjearrangement for myndighetene, og de ønsket at det skulle framstå plettfritt. Men på denne måten gjorde regimet seg også sårbart:

Kineserne er vant til å kontrollere alt og forstår ikke hvordan et fritt mediesamfunn fungerer. - Det viser hvordan de får problemer med å kombinere sitt eget land og egne tradisjoner, der de er vant til å kontrollere alt, og så tar de den tradisjonen ut i verden, der det blir forventet åpenhet (”Yang Peiyi (7) for stygg for OL”, 12.08.08).

⁴⁷ Den siste artikkelen i føljetongen, ”Kina forbyr playback” (14.11.08), faller utenfor det tidsrommet jeg har undersøkt. Jeg valgte likevel å ta den med ettersom den henger direkte sammen med såpass mange andre av utvalgets oppslag.

Tekstutdraget kan ses som en form for rekontekstualisering. Kineserne forstår ikke ”hvordan et fritt mediesamfunn fungerer”, slik normen er i Vesten. Når de prøver å ta med seg sine tradisjoner til oss går det dårlig, fordi disse strider mot tradisjonene våre.

Seinere i føljetongen frikjennes Miaoke. Det viser seg nemlig at heller ikke hun var klar over at det var en annens stemme som hørtes:

Miaokes far (...) fikk den tunge jobben med å overlevere budskapet til datteren (...) - Det er noe jeg må fortelle deg. Musikksjefen har akkurat annonsert at det ikke var du som sang under åpningsseremonien, forteller Miaokes far til The New York Times.

Partitopper krevde utskiftninger. Med avsløringen av Peiyi som den egentlige sangfuglen, kommer det også fram stadig nye detaljer om prosessen som førte fram til valget av både Peiyi og Miaoke.

(”- Yang Peiyi er ikke stygg”, 13.08.08, utheving i originaltekst.)

I denne passasjen sammenkobles hendelsens offentlighetsdiskurs med hendelsens livsverdensdiskurs (jf. Fairclough 1995:164). Journalisten veksler mellom å formidle historiens makro- og mikrofortelling. Glimtet inn i den private sfæren mellom far og datter forsterker inntrykket av partitoppenes metoder som uredelige.

Dagbladets to siste oppslag er begge avslutninger av historien. Først avsluttes mikrofortellingen om Miaoke. Hun skal bli filmstjerne, og har fått en rolle som ”blomsterpike i tre minutter, og for det får hun 450.000 kroner” (”Mimejenta får 450.000 for tre minutter på film”, 19.08.08). Makrofortellingen blir også avsluttet; alt bråket rundt mimeskandalen har fått kinesiske myndigheter til å vurdere et lovforslag om å forby playback. På sett og vis legitimerer Dagbladet slik sin brede dekning av saken. Den kritiske dekningen av kinesiske myndigheter har ført fram; selv om sanksjonene artistene risikerer å måtte høste framstilles i et litt umoderne lys: ”Artister som bryter forbudet, vil bli hengt ut offentlig som juksemakere” (”Kina forbyr playback”, 14.11.08).

Gjennom å blande sammen lett underholdende stoff med mer alvorlige trekk ved det kinesiske samfunnet, blir oppslagene mer kuriøse enn problematiserende. Pierre Bourdieu bruker i essaysamlingen *Om TV – og journalistikkens magt* (1998) begrepet *omnibus* om omtrent det samme som jeg har kalt kuriosa. I følge Bourdieu er omnibusoppslag nyheter som ”ikke må chokere noen, der ikke setter noget på spill, ikke deler, som skaber konsensus, interesserer alle, men på en måte så de ikke berører noget viktig” (1998:17). Omnibusoppslag er, m.a.o.

lette å forstå; de er engasjerende ved at de vekker interesse (de er svært salgbare), men samtidig uengasjerende idet de ikke oppmuntrer til særlig mye refleksjon hos publikum. Oppslagene avleder oppmerksomheten fra alvorlige sider ved kinesiske myndigheters politikk, og retter oppmerksomheten samtidig inn mot underholdende og latterlige ”bivirkninger” av kinesisk samfunnsideologi.

Bourdieu går imidlertid videre og hevder at omnibusnyheter ”tømmer informationerne for politik, afpolitiserer og reduserer verden til anekdote og sladder” (1998:59). Det kan i denne sammenheng derimot være fruktbart å forstå kuriosaoppslagene som politiserte og politiserende. Bak den kuriøse fasaden ligger det ideologi til grunn. Denne ideologien har røtter i en tradisjon som fortsatt preger Kina og kinesere. Som følge av sin tradisjon forstår ikke kinesere ”hvordan et fritt mediasamfunn fungerer” (”Yang Peiyi (7) for stygg for OL”, 12.08.08). Kina og kinesere framstår dermed som umoderne og begrensede i sine handlingsmønstre. Kuriosaoppslagene får slik en kontrasterende effekt. ”De andre” framstår som statiske og fastlåst i en litt avleggs kultur – i underforstått sterk kontrast til ”oss”. Oppslagene om mimeskandalen bidrar til å opprettholde en slik eurosentrisk annengjøring, og er dermed ikke tømt for politisk innhold.

Arven etter OL

Ettersom de ulike aktørgruppene som engasjerte seg i OL stilte med nokså motstridende oppfatninger av hvilke forhold det burde gjøres noe med, ble meningsutvekslingen tidvis ganske hissig. I Kina så man først og fremst for seg OL som en anledning til å vise omverdenen de siste par tiårenes økonomiske utvikling, i tillegg til at man håpet OL kunne samle hele befolkningen. Med seg i dette prosjektet hadde myndighetene IOC, som på sin side anså et OL i Beijing som en mulighet til å stimulere både identitets- og kapitallogikken organisasjonen styres etter. I motsatt ende av skalaen befant kritiske NGO’er seg. Slike organisasjoner ønsket også, som kinesiske myndigheter og IOC, at OL skulle fremme dialog mellom Kina og resten av verden, men ville naturligvis heller at dialogen skulle resultere i flere sivile rettigheter i Kina, enn kapitalinvesteringer. Også norske myndigheter ville bruke OL til å gå i dialog med Kina, og sendte en relativt stor delegasjon til Beijing.

Reaksjonene fra vestlige lands styringsmakter ble ikke så sterke som mange ønsket seg i forkant av lekene. Bråket rundt fakkelf stafetten nådde sitt klimaks mens ilden var i Europa og

USA, men avtok relativt raskt i styrke. Likevel må disse demonstrasjonene og andre lignende hendelser forstås som en viktig del av arven etter Beijing-OL. Ikke bare satt engasjementet sitt preg på det norske og vestlige bildet av OL, også i Kina ble den vestlige kritikken en vesentlig del av OL-opplevelsen. Gerhard Heiberg beskriver denne siden av saken slik:

GH: [Arrangørene] var, sånn sett innstilt på at det ble mye kritikk, men spesielt det som skjedde rundt fakkelf stafetten i de tre byene jeg nevnte⁴⁸ overgikk nok det de følte at var berettiget, for å bruke det ordet, og det ble jo en veldig opposisjon i Kina. Ikke bare myndighetene, men kineserne selv, ikke minst mot Frankrike etter det som skjedde i Paris, så kineserne rundt om i Kina boikottet jo Carrefour og andre [franske] bedrifter, fransk vin, reiser til Frankrike, og sånt, så det ble en voldsom opposisjon, og det var jo dette som samlet befolkningen, de følte at de ble urettferdig behandlet, av Vesten. Så det var ingen enkel sak altså.

HK: Tror du det kan skape noen varige skrammer?

GH: Nei, det tror jeg ikke. (...) Det var reaksjonene der og da, og sånt går over. (...) Og franskmennene fant plutselig ut at de var mer avhengig av Kina enn det de trodde fra før, og har krøpet til korset, og har sendt da delegasjoner av både statsråder og næringslivsfolk for å prøve å dempe, og det er, så det er over det nå. Men der og da var det ganske mye følelser ute og gikk. (Gerhard Heiberg i intervju.)

I følge Heiberg bidro altså den vestlige kritikken paradoksalt nok til at myndighetene, i alle fall delvis, oppnådde sin agenda om å samle befolkningen. I tillegg ble boikotten av franske varer en anledning for myndighetene til å vise Vesten hvor avhengig den faktisk er av at kinesere opprettholder sitt forbruksmønster. Sånn sett ble OL en bekreftelse av Kinas nye geopolitiske posisjon. Man kan godt kritisere denne franske ettergivenheten og påpeke at det nettopp *derfor* er viktig at media, i sin rolle som den fjerde statsmakt, opprettholder en kritisk linje overfor Kina. Spørsmålet blir likevel hva slags ideologiske og kulturelle undertoner medias beskrivelser lades med. Det var til dels disse undertonene som førte til de kinesiske reaksjonene mot Vesten.

Mitt utvalg peker i retning av en vedvarende hierarkisering av forholdet mellom Vesten og Kina. Det finnes noen antydninger til at nye elementer i norsk massemediert Kina-diskurs er i ferd med å etableres. Disse elementene framhever Kina som en økonomisk og politisk stormakt, og kinesere som høyt utdannede og ressurssterke. Men det henger samtidig igjen enkelte former for kontrasteringer av kulturelle forhold i Vesten og Kina. Særlig viktig i så måte er det moralske hegemoniet som ut i fra disse kontrasteringene tilskrives Vesten. Dette

⁴⁸ London, Paris og San Francisco.

moralske hegemoniet uttrykkes for det første gjennom et ensidig fokus på kinesiske myndigheters brudd på menneskerettighetene. Dersom disse beskrivelsene er riktige er det selvfølgelig bare rimelig at de blir tatt opp. Likevel kunne nok IOC i større grad blitt stilt til ansvar i en rekke tilfeller. For det andre uttrykkes Vestens moralske hegemoni ved at kinesere som støtter myndighetene i gitte tilfeller framstilles som uselvstendige og tradisjonsbundet til en autoritær politisk kultur.

Menneskerettighetssituasjonen i Kina har preget norsk mediedekning av landet siden 1989 (Eide & Simonsen 2008). At dette er et etablert elementet i norsk Kina-diskurs må ses som noe av årsaken til at mediedekningen ble så ensidig som den ble. Når kritiske NGO'er i tillegg inntok feltet med såpass kraftig skyts som de gjorde ble Beijing-OL et evenement hvor positivt vinklede oppslag ville skilt seg ut og antagelig framstått som litt naive. Beijing-OL var en propaganda-event i kritikernes øyne, og noen annen fortolkning av arrangementet ville vært vanskelig for media å adoptere. Slik ensidig vinkling kan imidlertid fort bikke over i en form for fatalisme. De politiserte kuriosaoppslagene bidrar også til å "spre" slik fatalisme. Disse oppslagene oppfordrer ikke til handling, men framstiller i stedet myndighetenes politikk som så gjennomgripende at det blir til underholdning.

Beijing-OL vil gå inn i historiebøkene som et kontroversielt mesterskap, og som et spektakulært skue. I alt brukte myndighetene 200 milliarder kroner på arrangementet. Dette er mer enn hva som ble brukt på de tre foregående sommer-OL til sammen (Slagstad 2008:586). Åpningsseremonien ble sett av 4,7 milliarder mennesker på verdensbasis. Til tross for massiv kritikk i forkant av arrangementet ble OL opplevd som en stor suksess i Kina. Landet beviste for både seg selv og resten av verden at de er i stand til å imøtekomme det moderne sportsfeltets krav til gigantisme. Beijing-OL er utvilsomt tidenes mest kolossale sportsforestilling. På plass i Kina var også en delegasjon fra Sør-Afrika for å lære av de kinesiske erfaringene med å arrangere en sportslig mega event. Budsjettet for fotball-VM 2010 er betydelig mindre, men forventningene til arrangementet er like store. Og problemene er mange av de samme.

Kapittel 4: Fotball, frykt, fred og forsoning i (Sør-)Afrika

”Mangel på respekt for Afrika”
- Sepp Blatter, FIFA-president⁴⁹

To dager før Afrikamesterskapet i fotball skulle starte i Angola 10. januar 2010, ble bussen til det togolesiske landslaget angrepet i Cabinda-provinsen, et område som har vært urolig i mange år. Angrepet varte i 20 minutter og tre mennesker ble drept. Medlemmer fra separatistbevegelsen FLEC⁵⁰, som lenge har kjempet for uavhengighet fra Angola, hevdet at de sto bak angrepet. For arrangørene av Afrikamesterskapet var angrepet en realisering av deres verste mareritt. Angrepet på det togolesiske landslaget overskygget alt annet, og mesterskapet ble ikke den feiringen av seinere års økonomiske vekst som man hadde ønsket seg i Angola. Men også i Sør-Afrika la hendelsen en demper på stemningen. Angrepet i Cabinda ble i flere vestlige lands medier tatt til inntekt for en dyp skepsis knyttet til sikkerhetssituasjonen under fotball-VM i Sør-Afrika, tre og en halv times flytur unna.

Vestlig skepsis har fra dag én satt sitt preg på de sørafrikanske forberedelsene. Mange har stilt spørsmålsteget ved hvorvidt Sør-Afrika er klare til å arrangere et så stort mesterskap som fotball-VM. Flere, deriblant den tyske fotballegenden Franz Beckenbauer, har også tatt til orde for å flytte mesterskapet. Både Tyskland, USA og Australia har vært nevnt som alternative VM-arrangører. I Sør-Afrika oppleves naturligvis slike forslag som svært krenkende. Fotball-VM blir ansett som det største som har hendt landet siden apartheid tok slutt. Særlig at *Australia* ble lansert som en kandidat falt mange tungt for brystet, ettersom Australia har blitt et tilfluktssted for en god del hvite sørafrikanere som er misfornøyde med det nye styresettet (Czeglédy 2009). Når denne skepsisen i tillegg bærer i seg et anslag av Afrika-reduksjonisme, slik koblingen mellom angrepet i Cabinda og fotball-VM gjør, blir de ideologiske konnotasjonene i ”striden” desto sterkere. Afrika-reduksjonisme betegner en tendens til at hele det afrikanske kontinentet ses som én og samme ting, slik at kulturelle og politiske særtrekk som tilhører ulike områder ikke blir spesifisert. Det var disse trekkene i den vestlige medieomtalen av angrepet i Cabinda som fikk FIFA-president Sepp Blatter til å påstå at Vesten mangler respekt for Afrika.

⁴⁹ Aftenposten, ”- Mangel på respekt for Afrika”, 12.02.10.

⁵⁰ Front for the Liberation of the Enclave of Cabinda.

Samtidig er Sør-Afrika kanskje det landet i Afrika som norske og vestlige avislesere kjenner best. Kampen mot apartheid og valget av Nelson Mandela som president har plassert Sør-Afrika på verdenskartet på en helt unik måte i afrikansk sammenheng. Fremdeles blir sørafrikansk politikk viet relativt mye oppmerksomhet i Norge, for eksempel ved valget av Jacob Zuma i april 2009⁵¹. På sett og vis spiller også Sør-Afrika rollen som ”Vestens vindu inn i Afrika”. Sør-Afrika er det eneste afrikanske landet som er med i G20, og en viktig målsetting i sørafrikansk utenrikspolitikk er å styrke hele kontinentets posisjon i verden (Cornelissen 2008). Fotball-VM brukes på mange måter som et ledd i denne politikken.

Kapittelets innhold

Norske mediedekning av forberedelsene og oppladningen til fotball-VM står i fokus i dette kapittelet. For å innhente og kategorisere mediematerialet har jeg stort sett gått fram på samme måte som da jeg hentet inn Kina-materialet til forrige kapittel. Noen metodiske endringer har jeg likevel blitt nødt til å foreta, og jeg vil begynne med å beskrive disse. Videre vil jeg plassere VM inn i en sosiokulturell kontekst. Sør-Afrika-VM er, som Beijing-OL, et arrangement med svært politiske undertoner. Denne delen av kapittelet vil bygge videre på innledningen ovenfor. Sør-Afrika opplever en vanskelig balansegang mellom det å *ville* representere hele kontinentet på den ene siden, samtidig som man vil unngå å bli et ”offer” for vestlig Afrika-reduksjonisme.

I neste del av kapittelet vil jeg analysere hvordan noen av utvalgets aktørgrupper presenteres. Forberedelsene til VM preges, som forberedelsene til Beijing-OL, av en del kontroversielle hendelser. Likevel er det store forskjeller i hvordan de to arrangementene blir ansett av omverdenen. Hensikten med analysen av utvalgets ulike stemmer vil for det første være å avklare hvordan forskjellige aktørgrupper tilnærmer seg VM, og for det andre å ”måle tyngden” av disse aktørgruppene i norsk media. Aktørene som inngår i undersøkelsen vil være FIFA og LOC⁵², interesseorganisasjoner, norske myndigheter og sørafrikanske myndigheter.

Fotball-VM er den enkelthendelsen etter avviklingen av apartheid som har generert mest internasjonal oppmerksomhet mot Sør-Afrika, og i en god del oppslag ses fotball som et

⁵¹ Se for eksempel ”Skjebnevalg i Sør-Afrika”, Dagbladet, 14.04.09; og ”ANC feirer i Sør-Afrika”, Aftenposten, 24.04.09.

⁵² Local Organizing Committee.

verktøy i sørafrikansk nasjonsbygging post-apartheid. Mot slutten av kapittelet vil jeg ta for meg oppslag som fokuserer på denne kulturelle rollen som fotball spiller i Sør-Afrika. Dette perspektivet skiller seg klart fra oppslag om kulturelle forhold i Kina-materialet. I den grad OL og sport ble betraktet som et politisk prosjekt i Kina, var det først og fremst ved at regimet brukte OL til å befestе sin autoritære posisjon. I deknigen av Sør-Afrika, er synet på fotball og fotball-VM som en nasjonsbyggende faktor ganske annerledes.

Kategorisering av utvalget og noen hovedtrekk

Sammenlignet med Kina-utvalget er det tilgjengelige mediematerialet om Sør-Afrika og fotball-VM atskillig mindre. Den viktigste grunnen til dette er naturligvis at VM ennå ikke er spilt når dette skrives. Interessen for Sør-Afrika vil nok bli større og større etter hvert som VM nærmer seg, for så å nå et toppunkt i juni og juli 2010, mens VM pågår. Analysen i dette kapittelet baserer seg derfor på mediedekningen av forberedelsene og oppladningen til VM. Jeg tror likevel at tendensene i utvalget kan være en god indikasjon på hva media vil være opptatt av også under VM. En annen årsak til at deknigen av fotball-VM har vært relativt liten sammenlignet med deknigen av OL, er at det sivile samfunnsengasjementet har vært mye mindre kritisk i forbindelse med VM. Jeg kommer tilbake til dette seinere når jeg skriver om ulike interesseorganisasjoners engasjement i VM.

Ettersom deknigen av fotball-VM har vært mindre omfattende enn det deknigen av OL var, har jeg ikke trengt å innsnevre utvalgsperioden like grundig som da jeg hentet inn oppslag om Kina. Utvalget som presenteres nedenfor består av oppslag om Sør-Afrikas VM-forberedelser fra og med Beijing-OL ble avsluttet og fram til 15. april 2010. Jeg har valgt Beijing-OLs slutt som startskudd for søket etter oppslag om VM, fordi VM i Sør-Afrika da var den neste store sportslige mega event i et ikke-vestlig land. I den grad norske medier og NGO'er engasjerer seg i sportsrelaterte utviklingsprosjekter, burde fokuset derfor vendes mot Sør-Afrika etter Beijing-OL. Jeg har kun valgt ut oppslag som eksplisitt knytter VM til politiske, økonomiske og kulturelle forhold. I tillegg til å lete igjennom mine fire avisers nettarkiver, har jeg tatt med tre oppslag fra Aftenpostens utenriksmagasin, *Innsikt*. I september 2009 var VMs betydning for Sør-Afrika hovedtemaet i *Innsikt*. Til sammen har jeg samlet 51 oppslag, fordelt mellom avisene slik: Aftenposten, 32; Dagbladet, 15; Dagens Næringsliv 2; Morgenbladet, 2.

I kategoriseringsfasen av arbeidet har jeg hovedsakelig fulgt samme oppskrift som da jeg kategoriserte Kina-materialet. Jeg har stilt tilsvarende krav til når temaer kan sies å være operative i oppslag. Enkle stikkord uten noen behandling av temaet er ikke tilstrekkelig til at et tema kan betraktes som operativt. Det kan tilføyes at dette uansett ikke representerer en like stor utfordring i arbeidet med Sør-Afrika-materialet, som det gjorde i arbeidet med Kina-materialet. Oppslagene om Sør-Afrika preges ikke på samme måte av knappe referanser til hendelser som i utgangspunktet ikke tematiseres. Den massemedierte Sør-Afrika-diskursen rundt VM er (i skrivende stund) ikke like etablert som det Kina-diskursen i tida rundt OL var. Journalistene har derfor ikke et like vidt spekter å relatere slike korte referanser til.

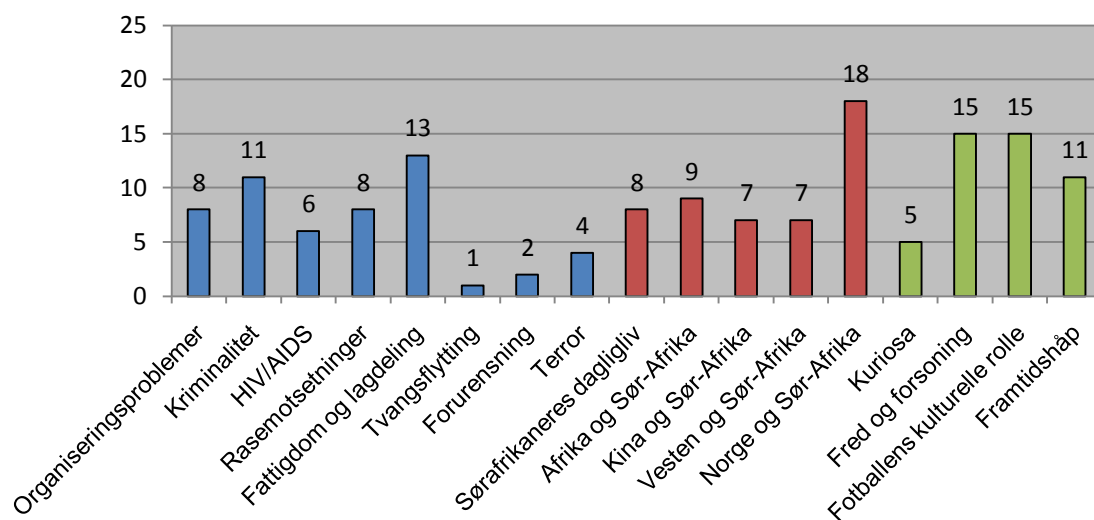
Som da jeg kategoriserte Kina-utvalget har jeg også nå valgt ut temaer og tekstelementer på bakgrunn av gjennomlesninger av hele materialet, samt ut i fra hvilke temaer og hendelser som opptar aktørene i den politiske debatten rundt VM. Dette reflekteres blant annet i at temaer som ”Fred og forsoning”, ”HIV/AIDS” og ”Kriminalitet” er relativt godt representert. Disse temaene ble ikke satt i forgrunnen i Kina-materialet på samme måte⁵³. I forkant av fotball-VM har kriminalitet og HIV/AIDS blitt en sentral del av den politiske debatten. En rekke oppslag dreier seg om hvorvidt kriminalitets- og HIV/AIDS-raten i landet vil utgjøre en trussel mot arven etter mesterskapet. Disse faktorene ble ikke trukket inn i diskusjonene rundt Beijing-OL.

På samme måte er enkelte temaer som var svært aktuelle i Kina-diskursen fullstendig fraværende i Sør-Afrika-materialet, for eksempel ”Dødsstraff og tortur” og ”Ytringsfrihet og sensur”. Et annet sentralt poeng er at kategorien om den økonomiske situasjonen i Sør-Afrika har fått tittelen ”Fattigdom og lagdeling”; mens tilsvarende kategori i Kina-diskursen heter ”Økonomisk vekst og lagdeling”. Denne justeringen henger sammen med oppslagenes framing (jf. Fairclough 1995). I oppslagene om Sør-Afrikas økonomi blir fattigdom brukt nærmest som et diskursivt utgangspunkt. Fattige, svartes situasjon stilles eksplisitt til skue i absolutt alle reportasjer som tar for seg sørafrikaneres dagligliv. Oppslagene om kinesisk økonomi har på sin side ofte de siste par tiårenes vekst som utgangspunkt, før denne omtalen eventuelt modereres ved at forskjeller mellom fattig og rik påpekes.

⁵³ Med unntak av i oppslagene ”OL-turist drept i Beijing”, Aftenposten, 09.08.08; og ”Amerikansk turist drept under OL”, Dagbladet, 09.08.08. Hendelsen ble likevel ikke brukt til å sette søkelys på kriminalitetssituasjonen i Kina.

Bortsett fra disse tingene, har min metodiske framgangsmåte vært den samme i kategoriseringsfasen av Sør-Afrika-materialet som den var da jeg kategoriserte Kina-materialet. Ingen begrensninger er lagt for hvor mange temaer et gitt oppslag *kan* inneholde. Kategoriseringen består av sytten temaer eller tekstelementer, som de 51 oppslagene inneholder enten ett eller flere av. Omgjort til et diagram ser kategoriseringen av Sør-Afrika-materialet slik ut⁵⁴:

Figur 9: Sør-Afrika: Antall forekomster av de ulike temaene og tekstelementene, i 51 oppslag; alle aviser for hele perioden.

Skal man dømme etter temaene i denne framstillingen har norske medier lagt seg på en nokså kritisk linje også i dekingen av Sør-Afrika. Søylene er gruppert etter de samme fargekodene som Kina-materialet. De problematiske sidene ved VM som opptar utvalgets journalister, er markert i blått. De røde søylene refererer, i utgangspunktet, til nøytrale kategorier som for eksempel sørafrikaneres dagligliv og relasjoner mellom Sør-Afrika og andre land, eller hele Afrika generelt. De grønne søylene refererer til tekstelementer som enten modererer eller forsterker oppslagenes budskap. Både ”Fred og forsoning” og ”Fotballens kulturelle rolle” framstår i utgangspunktet som oppløftende temaer. I tillegg er antallet oppslag hvor det uttrykkes håp om at forholdene vil bedre seg i framtida mye større enn i Kina-materialet⁵⁵. Sør-Afrika-diskursen blir dermed mindre preget av fatalisme. Likevel er det et sentralt trekk

⁵⁴ Se vedlegg V for internettreferanser til oppslagene som inngår i kategoriseringen. Vedlegg VI for kommentarer til kategoriene. Vedlegg VII for detaljert kategorisering med spesifikke aviser, overskrifter og datoer.

⁵⁵ 11 av 51, mot 13 av 174 i Kina-utvalget.

ved flere av oppslagene hvor det refereres til ”sørafrikansk” fred og forsoning, at også disse hovedsakelig belyser problematiske hendelser. ”Fred og forsoning” fungerer i flere tilfeller som et slags utgangspunkt som i løpet av oppslagenes gang blir problematisert, for eksempel ved at vedvarende rasemotsetninger påpekes. Ikke desto mindre antyder dette at en forventning om ”fred og forsoning” er sentral i norsk, massemediert Sør-Afrika-diskurs.

”Organiseringsproblemer” er en middels høyt representert kategori i utvalget. Denne merkelappen refererer til oppslag hvor rent arrangementstekniske problemer tas opp, som for eksempel budsjettsprekke på utbygging av stadioner og problemer med finansiering. Slike utfordringer står naturligvis enhver arrangør av en sportslig mega event overfor, men i forkant av fotball-VM har slike spørsmål fått et særegent ideologisk skjær over seg. Helt siden Sør-Afrika vant retten til å avholde VM, har en del vestlige kommentatorer sådd tvil om Sør-Afrikas evner til å organisere et så stort arrangement. Kritikerne av *slike* utspill, hevder på sin side at denne skepsisen har røtter i en nedlatende holdning overfor Afrika og afrikanere. Uansett ble ikke slik kritikk framsatt mot Beijing-OL på samme måte. Selve OL-arrangementet ble framstilt som et spektakulært propagandaverk. I den grad sprekker i den flotte fasaden ble avdekket, ble disse oppslagene rammet inn som politisert kuriosa.

Det store antallet oppslag hvor relasjoner mellom Norge og Sør-Afrika tematiseres, må ses i sammenheng med ”fred og forsoning”-stempelet Sør-Afrika har fått. I alt har fire sørafrikanere vunnet Nobels fredspris, og Nobelinstituttet har vært engasjert i prosjekter i tilknytning til fotball-VM. En annen årsak til at kategorien ”Sør-Afrika og Norge” er den hyppigst representerte i utvalget, henger sammen med at en nordmann, Kjetil Siem, jobber som direktør for den sørafrikanske fotballigaen. Kjetil Siem var tidligere direktør for Norsk Toppfotball og denne relasjonen mellom norsk og sørafrikansk fotball har avfødt flere samarbeidsprosjekter, som for eksempel landskamper mellom Sør-Afrika og Norge.

Kulturelle og politiske forskjeller mellom Sør-Afrika og Norge eller Vesten, blir ikke kontrastert mot hverandre på samme måte som tilfellet var i Kina-materialet. Dette henger nok sammen med at fotball-VM ikke blir brukt til å konfrontere Sør-Afrika med landets sosiale problemer på samme måte som OL ble brukt til å konfrontere Kina. Sosiale problemstillinger blir tatt opp, men media legger ikke skylden på sørafrikanske myndigheter. Dette fører til at annengjøringen av sørafrikanere blir noe annerledes enn det annengjøringen av kinesere var, noe jeg kommer tilbake til seinere.

Det er få innslag av kuriosa i dette utvalget sammenlignet med i Kina-utvalget. Én eksotiserende artikkel, ”Bavianbander raider turister i Cape Town” (Aftenposten, 02.12.09), er svært politisert. Her blir bavianer framstilt som godt organiserte gangstere som kommer til å angripe turister under fotball-VM. I et annet oppslag ”Frykter hai-sommer” (Aftenposten, 21.03.10), er det hvithai som truer turistene. Men bortsett fra disse oppslagene er utvalget så godt som fritt for latterliggjøring av situasjonen i Sør-Afrika. Dette kan naturligvis ta seg opp etter hvert som VM avvikles og avisene blir mer opptatt av at VM skal underholde leserne. I Kina-materialet skjøt forekomsten av kuriosa-elementer først i været etter at selve OL-arrangementet var i gang.

Et stadig tilbakevendende trekk ved utvalget, er at forbindelser mellom VM i Sør-Afrika og andre afrikanske land både blir omtalt, og til dels konstruert. Den kontinentale betydningen som tilkjennes VM er et særtrekk ved dette arrangementet som skiller det fra de fleste mega events. Også arrangørene ønsker at VM skal bidra til å sette fokus på hele Afrika. VM blir betegnet som et ledd i ”the African Renaissance”, et politisk prosjekt som har til hensikt både å skape økonomisk og kulturell fornyelse samt større uavhengighet fra i-land for hele det afrikanske kontinentet (Czeglédy 2009). Samtidig kan plasseringen av VM innenfor dette panafrikanske idealet ha en utilsiktet konsekvens ved at det bidrar til å reprodusere vestlig Afrika-reduksjonisme, kjennetegnet av at hele kontinentet omtales som om det var ett land.

Afrikas tur

Fotball-VM har aldri før vært avholdt i Afrika, og det afrikanske fotballforbundet (CAF) har heller aldri fått tildelt like mange plasser i mesterskapet som det har fått nå (seks)⁵⁶. For FIFA representerer denne satsningen på Afrika fotballens globalisering. 1994-VM i USA og 2002-VM i Japan og Sør-Korea, de to første noensinne utenfor Europa og Latin-Amerika, er også eksempler i så måte. Det er heller ikke vanskelig å se den markedsøkonomiske logikken som ligger bak denne globaliseringen. Som jeg nevnte i kapittel 2, kan disse mesterskapene tolkes som forsøk på å få opp interessen for fotball i markeder hvor interessen tidligere ikke har vært særlig stor. Til forskjell fra i Nord-Amerika og Sørøst-Asia, har fotball derimot lenge vært den mest populære sporten i mange afrikanske land. Likevel har afrikanske land stort sett stått

⁵⁶ Da fotball-VM ble utvidet fra 24 til 32 lag i 1998 ble også Afrikas kvote utvidet fra 3 til 5. Før 1970 hadde ikke Afrika noen fast plass i VM i det hele tatt.

på sidelinja i internasjonal fotballpolitikk. I sportsforskning blir denne svake posisjonen, ikke helt overraskende, ofte sett som en illustrasjon på kontinentets marginale globale status generelt (se f.eks. Cornelissen 2004; van der Merwe 2009).

VM i Sør-Afrika brukes som en brikke i en politisk agenda for å utfordre denne marginaliseringen. Både Sør-Afrika og flere andre afrikanske land er i ferd med å utvikle sine geopolitiske posisjoner. Ikke minst foregår dette ved at mange afrikanske land samarbeider tettere og tettere med Kina, noe som gir det lokale næringslivet flere strenger å spille på. Sånn sett kan også fotball-VM ses som en slags geopolitisk overgangsrite. Fotball-VM inngår i ”the African Renaissance”. I retorikken rundt arrangementet legges det atskillig vekt på at VM skal fremme sosial utvikling ved å generere internasjonale investeringer. Godt integrert i dette prosjektet er en økonomisk politikk med flere nyliberalistiske trekk. Da Sør-Afrika offisielt lanserte sin søknad om å få avholde VM i 2010 uttalte daværende president Thabo Mbeki følgende i sin tale på banketten:

We are bidding to host the 2010 World Cup on behalf of the continent, as we are confident that our success will have advantages for the whole region. Our bid will reflect both the challenges of underdevelopment and the successes of transformation of soccer in the continent. (...) We are in particular happy with the backing of major corporate players, such as Anglo American, Telkom, Vodacom, Supersport, the Daily Sun, Topsport, and South African Breweries. This paves the way for others to participate in this national cause. (Mbeki 2003; se også Cornelissen 2008)

Vektleggingen av både panafrikanisme og kommersialisme svarer til det moderne sportsfeltets krav om forening av identitets- og kapitallogikk. VM i Sør-Afrika skal for det første være en kulturell berikelse for hele det afrikanske kontinentet, og for det andre bidra til at kommersielle aktører får etablert seg i raskt voksende markeder.

Det hører samtidig med til historien at Sør-Afrika *ikke* fikk VM i 2006. Da avstemningen om hvem som skulle arrangere VM i 2006 ble holdt i juli 2000, var Sør-Afrika og Tyskland etter hvert de to gjenværende finalistene. Foran siste runde var Sør-Afrika favoritter, men det endte likevel med at Tyskland vant med én stemme (12-11) etter at en av Oseanias representanter trakk seg foran siste runde. Charlie Dempsey, som avstod fra å stemme, var egentlig blitt instruert av sitt nasjonale forbund om å stemme på Sør-Afrika. Dersom han hadde gjort det ville president Sepp Blatters dobbeltstemme gått i Sør-Afrikas favør. Dempseys avholdelse førte naturligvis til både skuffelse og sinne blant Sør-Afrikas tilhengere, og Dempsey ble også

anklaget for å ha tatt imot bestikkelser, noe som aldri ble bevist. Kontroversene rundt avstemningen førte likevel til at FIFA innførte et rotasjonssystem som skulle sikre at de seks kontinentale forbundene fikk arrangere VM etter tur⁵⁷. Det ble samtidig bestemt at det første forbundet som skulle få nytte godt av ordningen, var det afrikanske.

I 2004 vant Sør-Afrika retten til å avholde VM i 2010 etter å ha slått Marokko. På plass i Zürich under avstemningen var en sørafrikansk delegasjon bestående av Nelson Mandela, F.W. de Klerk og Desmond Tutu, i tillegg til president Mbeki (Cornelissen 2004). Mye på

Figur 10: VM-logoen

grunn av omstendighetene beskrevet ovenfor, har VM 2010 hele tida vært ”Afrikas VM”. Dette utgangspunktet for VM gikk godt sammen med den utenrikspolitiske linja som ble ført i Sør-Afrika i Mbekis regjeringstid: panafrikanisme drevet fram av en økonomisk politikk inspirert av nyliberalisme⁵⁸ (Boonzaier & Spiegel 2008; Koelble 2008). Ikke minst gjenspeiles dette i den politiske retorikken rundt arrangementet, hvor forståelsen av fotball-VM som en anledning til å promotere hele kontinentet står sentralt. En slik konseptualisering av fotball-VM har vedvart; VM-logoen er et tydelig eksempel (figur 10). Logoen framstiller det afrikanske kontinentet drapert i Sør-Afrikas flagg. Dette

er første gang i fotball-VMs historie at et spesifikt kontinent eller en region er avbildet i logoen. Tidligere har VM-logoen avbildet enten kun vertskapslandet, kun deltagerlandene, hele verden, eller ingen nasjoner i det hele tatt.

Mellom panafrikanisme og Afrika-reduksjonisme

Den sosiokulturelle rammen om fotball-VM som ”det nye Afrikas mesterskap”, kan representere en utfordring for media. På samme måte som Beijing-OL var en anledning til å se ”det nye Kina” fra innsida, kommer også fotball-VM på en tid da dekningen av både Sør-Afrika og Afrika generelt kan stå overfor et vannskille. I Elisabeth Eides og Anne Hege Simonsens (2008) analyse av norsk mediedekning av den ikke-vestlige verden, framheves det

⁵⁷ F.o.m. 2007 valgte FIFA å gå bort i fra denne ordningen igjen, ettersom Brasil var det eneste søkerlandet for VM i 2014. FIFA syntes det var uheldig at det ikke var mer konkurranse om å få VM.

⁵⁸ Blant annet var Mbeki en av initiativtakerne til opprettelsen av NEPAD (New Partnership for Africa’s Development) i 2001; en organisasjon som skal jobbe for å styrke det afrikanske kontinentets posisjon i verden. Én av strategiene i så måte er å få Afrika integrert i verdensøkonomien (”About NEPAD”, fra NEPAD.org)

at særlig kriger, konflikter, bistand og misjon har preget dekningen av Afrika i større grad enn dekningen av de andre kontinentene. Samtidig scorer Afrika relativt lavt når det gjelder økonomi og politikk. Dette har til sammen skapt en Afrika-diskurs hvor ”afrikanere/afrikanske land bare [er] sporadisk framstilt som handlende subjekter” (ibid:51). I og med kampen mot apartheid, er dekningen av Sør-Afrika mer politisk orientert enn medias dekning av det afrikanske kontinentet generelt. Ikke desto mindre blir fotball-VM stadig artikulert som del av en afrikansk, og ikke bare sørafrikansk, revitalisering. Slike artikuleringer kommer både fra FIFA/LOC og sørafrikanske myndigheter. I tillegg sammenfaller VM med en periode i afrikansk historie hvor selvhevdelse og økonomisk uavhengighet fra Vesten er på vei opp. Fotball-VM aktualiserer derfor ikke bare fokus på Sør-Afrika, men også på Afrika som helhet.

Oppslagene som inngår i kategorien ”Afrika og Sør-Afrika” i figur 9 ovenfor, kan litt grovt deles videre inn i to grupper. For det første oppslag hvor fotball-VM bidrar til å sette fokus på hele det afrikanske kontinentet eller enkeltland som påvirkes av VM. Det er for så vidt en slik effekt arrangørene ønsker at VM skal ha når de promoterer mesterskapet som en kontinental begivenhet⁵⁹. For det andre inneholder kategorien oppslag hvor hendelser som i utgangspunktet ikke har noe med Sør-Afrika å gjøre, likevel blir framstilt som om de har det. Den vestlige omtalen av terroraksjonen i Cabinda er et eksempel på en slik dynamikk. Det er særlig oppslag i den siste av disse to gruppene som kan bidra til å reprodusere Afrika-reduksjonisme. Samtidig kan det argumenteres for at FIFAs og myndighetenes retorikk rundt VM til en viss grad gjør at arrangementet havner i en slags gråsoner mellom disse to diskursive praksisene. Det kan være vanskelig for både journalister og andre å finne en helt presis balansegang mellom det å formidle VMs betydning for hele kontinentet på den ene siden, og samtidig unngå å gjøre betraktninger som kan beskyldes for å være reduksjonistiske.

Blant oppslagene i utvalget hvor VM brukes som et bakteppe for å sette fokus på hele eller deler av kontinentet finnes Morgenbladets ”Nynasjonalisme i Afrika” (08.01.10)⁶⁰. Fotball-VM vies riktignok ikke stor plass i oppslaget. Først og fremst handler kommentaren om en tendens til at både folk og myndigheter i flere afrikanske land nå ønsker å spille en større og mer selvstendig rolle i verdenssamfunnet. Sann sett samsvarer oppslaget, i det minste

⁵⁹ Med unntak, naturligvis, av negativt ladede artikler som for eksempel ”Barn i Zimbabwe selger sex for mat”, (Aftenposten, 14.06.09) som, blant annet, handler om at menneskesmuglere planlegger å sende unge jenter til Sør-Afrika for å jobbe som prostituerte under fotball-VM.

⁶⁰ Kommentarartikkelen er skrevet av Ingrid Samset, som er forsker ved CMI og ikke egentlig journalist. Samset leverer likevel regelmessige analyser fra det afrikanske kontinent til Morgenbladet.

tematisk, med mantraet i ”the African renaissance” og president Mbekis retorikk rundt denne politiske filosofien. Fotball-VMs rolle i oppslaget illustrerer sportens status som et folkelig mobiliseringsverktøy. Inngressen lyder som følger:

To begivenheter kommer til å prege Afrika i år: fotball-VM i Sør-Afrika, og markeringen av 50 års uavhengighet i flere tidligere kolonier. (”Nynasjonalisme i Afrika”, Morgenbladet, 08.01.10)

Fotball-VM forstås, m.a.o., som en viktig feiring av og bidragsyter til afrikansk geopolitisk selvhverdelse. Samtidig byttes begrepet ”panafrikanisme” ut med ”nynasjonalisme”, noe som i denne sammenheng begrenser inntrykket av Afrika som én samlet ”front”. Blant annet trekkes angrepene på afrikanske utlendinger i Sør-Afrika våren 2008 fram som et eksempel på at et borgerskapsbegrep med utgangspunkt i nasjonalstatsideologi er på frammarsj.

Borgerskapsbegrepet som vokser fram i Afrika beskrives slik:

Ideen om statsborgerskap står sentralt i nynasjonalismen: De som ikke anses å ”høre til” blir utelatt som borgere av et land. Det står i kontrast til nasjonalismen som drev frem avkoloniseringen, som søkte å mobilisere alle i hvert land. Nynasjonalismen i dag snevrer inn borgerbegrepet til dem som er ”innfødt”. **Panafrikanismen**, som skulle forene alle afrikanere politisk, sto sterkt på 1950- og 60-tallet. Sør-Afrikas Freedom Charter fra 1955 inneholdt en visjon om et fellesskap av alle innbyggere uten hensyn til hudfarge, men panafrikanismen ble også et grunnlag for å mobilisere bare de svarte eller ikke-hvite. Det er denne ideen om Afrika for ”innfødte” afrikanere som nå har vind i seilene. (ibid, utheving i originaltekst.)

Omformuleringen av ”panafrikanisme” til ”nynasjonalisme” bidrar her til å nyansere bildet som formidles av Afrika. Oppslaget gir et analytisk innblikk i afrikansk politisk historie, noe som er relativt uvanlig i norsk mediesammenheng (jf. Eide & Simonsen 2008). Bruddet med konvensjonell Afrika-diskurs kan ses i sammenheng med at den sosiokulturelle konteksten for mediediskursen er i forandring. Afrikanske lands stigende økonomiske og geopolitiske stilling medfører at tradisjonell Afrika-diskurs nå forhandles. Dette er i tråd med Norman Faircloughs forståelse av når brudd med etablerte diskursive praksiser som regel forekommer:

(...) one would expect a complex and creative discourse practice where the sociocultural practice is fluid, unstable and shifting, and a conventional discourse practice where the sociocultural practice is relatively fixed and stable. (Fairclough 1995:60)

Norsk mediedekning av Sør-Afrika i forkant av VM peker imidlertid ikke utelukkende i én retning i så henseende. Som nevnt finnes det også eksempler på at dekningen av fotball-VM bidrar til å reprodusere en reduksjonistisk Afrika-diskurs, snarere enn å utfordre den konvensjonelle framstillingen av kontinentet. For eksempel aktualiserte terrorangrepet mot det togolesiske landslaget i Cabinda en slik unyansert *afrikanisme*⁶¹. Sammenlignet med for eksempel britisk og tysk presse, var ikke norske medier på langt nær like raske til å sette likhetstegn mellom Angola og Sør-Afrika, men et par tilfeller av slike koblinger forekom også her. For eksempel meldte NRK, som riktignok ikke er med i min kategorisering, at:

Angrepet mot Togo har også reist spørsmål om sikkerheten ved fotball-VM i sommer. VM går i Sør-Afrika, og er det første fotball-VM på det afrikanske kontinentet noensinne. ("To arrestert etter Togo-angrepet", NRK, 11.01.10)

For arrangørene av fotball-VM representerer Afrika-reduksjonisme, som NRK her gir uttrykk for, en betydelig utfordring. Terrorisme anses som en trussel mot enhver sportslig mega event, og er for så vidt ikke irrelevant å ta opp. Men i dette tilfellet blir en, i utgangspunktet, innenrikspolitisk sak i Angola brukt til å nøre opp under frykten for sikkerhetssituasjonen i Sør-Afrika, med et argument om at VM skal foregå i Afrika.

Blant avisene som inngår i oppgavens kategorisering, er det først og fremst Morgenbladet som har koblet terroraksjonen i Angola til fotball-VM slik at det minner om Afrika-reduksjonisme. Morgenbladet snakket med Strømsgodset-spiller Komlan Amewou som var med i en av bussene som ble angrepet. I samtalen mellom journalisten og Amewou blir det spesifisert at Cabinda lenge har vært urolig, men samtalen dreier også inn på fotball-VM:

– Til sommeren, om noen ganske få måneder, skal fotball-VM sparkes i gang, og for første gang arrangeres turneringen i Afrika. Tror du noe lignende kan skje i Sør-Afrika når hele verdens øyne rettes mot landet?

– Sør-Afrika er jo også Afrika, og landet har sine problemer. Store problemer.

– Så svaret er ja?

– Nei, jeg tror ikke det. Det kommer ikke til å skje noe slikt der. Det som skjedde med oss i Angola kommer ikke til å skje igjen. Sikkerheten er nok bedre under VM, og Sør-Afrika og Angola er to helt ulike land. Men det er jo opp til Gud. ("Glad han lever", Morgenbladet, 15.01.10)

⁶¹ Begrepet afrikanisme er hentet fra Eide & Simonsen (2008:49), og refererer til det samme som jeg har kalt Afrika-reduksjonisme.

Svaret som her gis på journalistens spørsmål setter ikke noe likhetstegn mellom Angola og Sør-Afrika. Oppslaget blir dermed, når alt kommer til alt, en avkreftelse av at det er noen grunn til å frykte terrorangrep under VM. I dette tilfellet kan det likevel være relevant å undersøke hva som *ikke* blir sagt. Det kan virke påfallende hvor lett koblingen mellom urolighetene i Angola og VM i Sør-Afrika gjøres. Journalisten trenger ikke å forklare den. Som leser er man allerede inneforstått med ”relevansen” av en slik kobling. Med et uttrykk hentet fra Fairclough kan man si at journalisten her henvender seg til en *idealleser*:

The ideal interpreter is relied upon to fill in the gaps, make explicit what is left implicit, and construct a coherent, preferred, meaning of the text. (Fairclough 1995:123)

Faircloughs begrep om idealleser innebærer en diskursiv praksis hvor journalister spiller på allerede eksisterende forventninger til og forforståelser av det de skriver om, og derfor ikke gjør rede for enhver antagelse. Det finnes en antatt dominerende teksttolkning som idealleseren av seg selv vil foreta uten å få den ferdig servert. I dette tilfellet går den dominerende teksttolkningen ut på at dersom noe skjer i ett område at Afrika, kan den samme dynamikken ses som gyldig også for andre deler av kontinentet.

Nært knyttet til denne reduksjonismen er *afropessimisme*. Richard Tomlinson, som forsker på mega events og urbanitet, definerer afropessimisme slik: “the international perception of a continent characterised by starvation, disease, war, dictators and lions” (Tomlinson 2009:103). Afropessimisme kjennetegnes av at disse trekkene blir overdrevet i en slik grad at bildet av Afrika som noe underutviklet, ustabil, farlig og i gitte tilfeller også eksotisk, blir naturalisert. Når ustabilitet i et spesifikt område av Afrika, her Cabinda, genererer spørsmålstegn ved sikkerhetssituasjonen i en helt annen del av kontinentet, er det et tydelig eksempel på en diskursiv tendens til at Afrika framstilles som om det var ett land. Bekjempelse av afropessimisme er en sentral del av Sør-Afrikas forberedelser til VM. I følge den sørafrikanske avisa *Mail & Guardian* har myndighetene brukt mer enn 2 milliarder rand (tilsvarende ca. 2 milliarder kroner) på kampanjer som skal forandre omverdenens oppfatninger av Sør-Afrika og Afrika⁶². Også Richard Tomlinson framhever kampen mot afropessimisme som et av hovedmotivene med arrangementet:

⁶² ”Spinning South Africa”, *Mail & Guardian*, 08.01.10.

(...) then President Thabo Mbeki's primary concern around hosting the World Cup was less with economic returns than with reducing Afro-pessimism by showing that Africa 'can do it', with all the attendant risks if problems arises. (Tomlinson 2009:97)

Som jeg så vidt var inne på i kapittel 2, peker en god del nyere forskning på mega events i retning av at deres anslåtte lønnsomhet for vertskapslandet eller -byen, er sterkt overdrevet (Preuss 2006). De statlige utgiftene til utbygging av stadioner og infrastruktur kan fort vise seg å bli større enn det som genereres av internasjonale investeringer og turisme som følge av arrangementene. For Sør-Afrikas vedkommende har det også vist seg å være vanskeligere enn først antatt å få private selskaper med på å finansiere utbygging, slik at myndighetene har måttet dekke det aller meste selv (du Plessis & Maennig 2009).

Dessuten har budsjettet som arrangørene opererte med da de søkte om VM i 2003 sprukket voldsomt. I den opprinnelige søknaden, som myndighetene godkjente, var det budsjettet med at drøyt 1 milliard rand ville bli brukt på stadionutbygginger. Etter hvert som byggingen begynte i 2006 hadde kostnadsestimatet eskalert til 9,7 milliarder (Davis 2009:47). To av de viktigste årsakene til denne sprekken er at stålprisen steg, og at FIFA ønsket seg helt nye stadioner framfor at eksisterende fasiliteter ble pusset opp (se også Swart & Bob 2009). Det ser heller ikke ut til at Sør-Afrikas turistnæring vil nyte like godt av VM som man håpet. For et par år siden forventet arrangørene at nesten 450.000 utenlandske turister ville komme til Sør-Afrika under VM. I april 2010 lå det derimot an til at tallet ikke ville bli særlig mye høyere enn 200.000 ("Færre utenlandske VM-turister", Aftenposten, 15.04.10).

Til sammen har sørafrikanske myndigheter brukt 33 milliarder rand på forberedelsene til VM⁶³. Mange i Sør-Afrika tviler på at den økonomiske arven etter fotball-VM vil veie opp for disse kostnadene. Dermed blir immaterielle aspekter, som bekjempelse av afropessimisme og nasjonal stolthet, desto viktigere mål ved VM. Samtidig håper man at bekjempelse av afropessimisme kan gi turisme og næringsliv et løft på lang sikt. Store summer brukes på å markedsføre Sør-Afrika, men dersom media overdimensjonerer problematiske sider, kan det fort svekke effektene av denne markedsføringen. Når en episode som terroraksjonen i Cabinda kaster en ufortjent skygge over Sør-Afrika, bidrar det negativt til en allerede sårbar oppladning til fotball-VM. Afrika-reduksjonisme er en etablert diskursiv praksis i både Norge

⁶³ "Tourists stay away from World Cup", Times Live, 19.04.10.

og resten av Vesten. Materialet som inngår i denne oppgaven tyder ikke på at denne praksisen er helt i ferd med å slippe taket til fordel for en mer progressiv Afrika-diskurs.

Alt det snakkes om, og ikke snakkes om

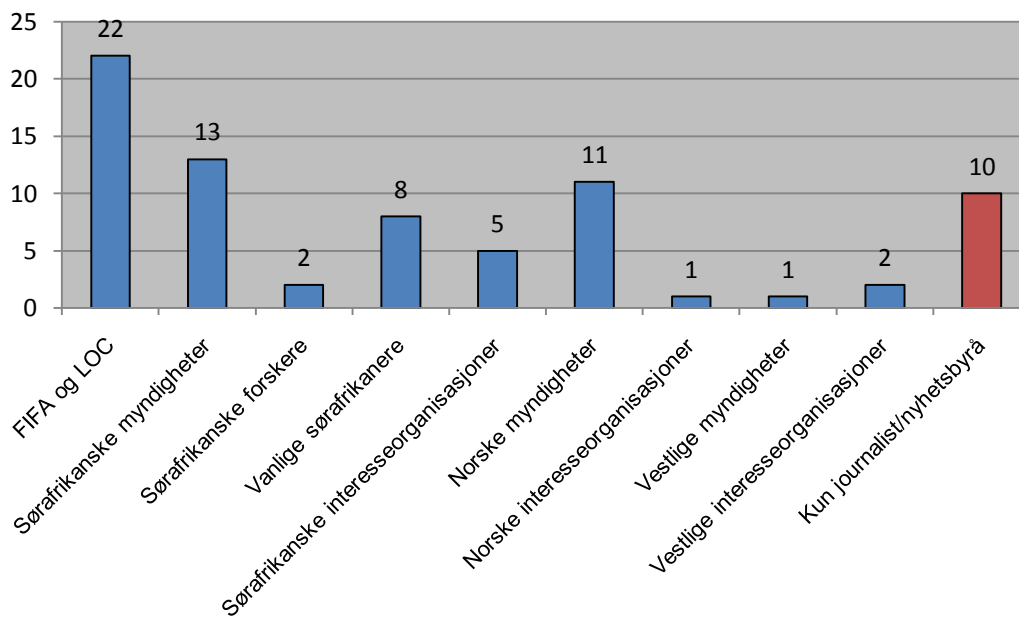
Fotball-VM i Sør-Afrika er, som Beijing-OL, en arena hvor aktører fra ulike sosiale felt møtes. VM, som OL, har bidratt til å plassere vertskapslandet i sentrum for verdens oppmerksomhet. Diplomatiske forbindelser mellom Sør-Afrika og andre land styrkes. VM har gitt anledning til flere offisielle statsbesøk til og fra Sør-Afrika. Disse statsbesøkene omfatter gjerne diskusjoner om hvordan fotball-VM kan brukes til å styrke utdanning, redusere fattigdom og bekjempe HIV/AIDS⁶⁴. De samme sakene står også sentralt i ulike interesseorganisasjoners engasjement i tilknytning til VM. Samtidig skiller disse diskusjonene seg markant fra debatten som gikk om Beijing-OL. De er ikke på langt nær like hissige, og er atskillig mer preget av samarbeidsånd enn konfrontasjon. Sørafrikanske myndigheter får, litt forenklet, ikke skylden for sosiale problemer på samme måte som kinesiske myndigheter fikk skylden for forholdene som ble debattert i forbindelse med OL.

Som nevnt innledningsvis, vil jeg videre analysere framstillingen av fire utvalgte aktørgrupper i utvalget: arrangørene av VM (FIFA og LOC), ulike interesseorganisasjoner, norske myndigheter og sørafrikanske myndigheter. Dette kan for det første gi god innsikt i medias tilnærming til fotball-VM og Sør-Afrika. For det andre kan forskjeller i hvordan både media og andre felt forholder seg til Kina og Sør-Afrika avdekkes.

Diagrammet nedenfor viser hvor mange aktive subjekter som finnes i Sør-Afrika materialet, og hvilke sosiale felt de representerer. Søylen viser til det samme som i nedtegningen av aktive subjekter i kapittel 3; dvs. antallet representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget i sin helhet. Som i Kina-materialet forekommer det også her at flere representanter fra samme aktørgruppe blir sitert i samme oppslag. Grafisk ser noteringene av Sør-Afrika-utvalgets aktive subjekter slik ut:

⁶⁴ Se f.eks. "Use 2010 soccer to give education a header", Cape Argus, 06.10.09.

Figur 11: Antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert i utvalget; alle aviser, hele perioden ⁶⁵

Arrangørene er den mest representerte aktørgruppa også i Sør-Afrika-materialet. Som under OL er sitater fra arrangørene svært tilgjengelige i forbindelse med VM. Vanlige sørafrikanere er på sin side nokså dårlig representert sammenlignet med hva vanlige kinesere var under OL. Dette henger sammen med at det foreløpig er laget relativt få reportasjer fra Sør-Afrika. Man kan anta at denne gruppa vil bli hyppigere representert når VM starter, i hvert fall dersom avisene sender egne korrespondenter for å dekke sosiale og kulturelle aspekter ved arrangementet. Ikke desto mindre, for utvalget som undersøkes i denne oppgaven har den lave representasjonen av vanlige sørafrikanere en passiviserende effekt. Mange oppslag tar for seg temaer som påvirker sørafrikaneres hverdag, jf. figur 9. Men når vanlige sørafrikanere ikke blir sitert i disse, mister oppslagene mye dynamikk og liv som, nødvendigvis, egentlig er tilstede i prosessene som beskrives. Norman Fairclough bruker begrepet *nominalization* om denne diskursive praksisen:

When a process is nominalized, some or all of its participants are omitted (...) A lot of nominalizations in a text (...) make it very abstract and distant from concrete events and situations. (Fairclough 1995:112)

⁶⁵ Aktørgruppene "Norske forskere", "Vanlige Nordmenn" og "Vestlige forskere" var med i oversikten over aktive subjekter i Kina-materialet, men er ikke representert i Sør-Afrika-materialet. Den røde søylen viser ikke til et antall representanter som er sitert, men til antallet avisoppslag fra utvalget hvor kun journalisten eller nyhetsbyrået "snakker". Se vedlegg VIII for detaljert nedtegnning av antallet aktive subjekter i Sør-Afrika-materialet.

Fairclough påpeker at abstraheringer av reelle hendelser svært ofte skjer i beskrivelser av fattiges situasjon. Abstraheringer og fravær av "ekte mennesker" forekommer, i tillegg, ofte samtidig med en tendens til at årsakssammenhenger ikke belyses. Et godt eksempel fra utvalget på nettopp dette er Aftenpostens artikkel "Fattigdomskrise i Sør-Afrika" (23.10.08). Oppslaget tar for seg en undersøkelse om unge fattige i Sør-Afrika, foretatt av organisasjonen African Monitor. Ingen fattige får selv si noe om situasjonen, den eneste som snakker er tidligere erkebiskop Njongonkulu Ndungane. Det blir heller ikke sagt noe om bakgrunnen for fattigdomskrisen, bare at mange *er* fattige, arbeidsløse og mangler mat. En slik passiv erkjennelse av en krisesituasjon reproducerer en form for afropessimisme karakterisert av at sult og fattigdom naturaliseres. Dette innebærer i sin tur en form for annengjøring av sørafrikanere hvor de framstår som uløselig bundet til en ubehjelpelig situasjon, og ikke som aktive subjekter som forsøker å gjøre noe med sin stilling.

Et annet viktig trekk ved undersøkelsen av aktive subjekter i dette utvalget, sammenlignet med i Kina-utvalget må også påpekes: aktører som driver med sivilt samfunnsengasjement betegnes som å tilhøre "interesseorganisasjoner", og ikke "kritiske NGO'er". Denne omformuleringen var nødvendig for at kategorien bedre skulle reflektere det sivile arbeidet rundt fotball-VM. Det sivile engasjementet foregår på helt andre premisser i forbindelse med VM enn under OL. For det første foregår det ofte i tettere samarbeid med og i regi av arrangørene. For det andre er det mer utviklingsorientert enn konfronterende; det er i det minste dette inntrykket man får av å lese oppslagene i utvalget. Delvis kan dette forklares ved at det sørafrikanske politiske systemet er ganske forskjellig fra det kinesiske; det legges ikke de samme begrensningene på sivil, ikke-statlig organisering i Sør-Afrika som i Kina. Det ville derfor ikke være riktig å bruke samme betegnelse på det sivile engasjementet rundt de to arrangementene.

FIFA – på lag med Afrika for fotball og håp

Av kategoriseringen over hvilke temaer som belyses i utvalget (figur 9), framgår det at organiseringsproblemer er et trekk ved denne mediediskursen som dukker opp regelmessig. Ovenfor definerte jeg denne kategorien som oppslag hvor rent arrangementstekniske problemer tas opp. Jeg nevnte også at slike oppslag får en særegen ideologisk betydning i konteksten rundt VM i Sør-Afrika. For å oppnå målet om at VM skal bidra til å bekjempe afropessimisme, er naturligvis slike tekniske og organisatoriske problemstillinger viktige å få

på plass for arrangørene. I tråd med FIFAs reglement er det Sør-Afrikas fotballforbund og sørafrikanske myndigheter som har ansvaret for at disse tingene kommer på plass; FIFA selv bærer ingen utbyggingskostnader (FIFA 2007). Likevel er det først og fremst representanter fra FIFA som uttaler seg i oppslagene hvor utfordringer ved forberedelsene til VM tas opp. Stort sett tar FIFA de lokale arrangørene i forsvar, og bedyrer at alt går som det skal. Ved markeringen av at det var hundre dager igjen til VM, ble progresjonen oppsummert slik:

- Vi er i rute, og vi er klare til å gjennomføre VM. Det er det gjennomgående inntrykket etter denne inspeksjonsrunden, sier generalsekretær Jerome Valcke i Det internasjonale fotballforbundet (FIFA). ("Blatter mener Sør-Afrika er klare", Dagbladet, 02.03.10)

I oppslag som eksplisitt handler om budsjettsprekk er det også FIFA som får uttale seg om situasjonen. Artikkelen "Smalhans for fotball-VM" (Aftenposten, 24.11.08) tar for seg finanskrisas konsekvenser for VM. Jerome Valcke får konkludere også her:

Jerome Valcke sier at hadde den økonomiske nedturen inntruffet for rundt 18 måneder siden, kunne organiseringen av fotball-VM i Sør-Afrika vært i alvorlig fare.

- Heldigvis er det meste av arbeidet i gang, men det er fortsatt en kostnadseksplisjon og vanskelige tider i Sør-Afrika, sier FIFA-sjefen.

Tidligere er det meldt at fotball-VM blir ti ganger dyrere enn planlagt. Sør-Afrikas regjering har til nå måttet ut med 136 millioner dollar (nesten 1 mrd. kr) ekstra på grunn av økende priser. Dermed er den totale prisen nå ti ganger så høy som planlagt. (ibid)

Det framkommer av tekstutdraget at det er sørafrikanske myndigheter som må dekke "kostnadseksplisjonen", likevel blir ingen representanter for Sør-Afrikas regjering konferert. Heller ingen representanter fra VM-kritiske organisasjoner eller forskere som jobber med økonomiske konsekvenser av VM blir spurt. Dermed blir spørsmål knyttet til FIFAs praksiser unngått. Budsjettsprekken framstår utelukkende som forårsaket av finanskrisa og de økonomiske nedgangstidene i Sør-Afrika. En annen meget viktig årsak til budsjettsprekken var, som nevnt, FIFAs ønske om nye stadioner framfor oppussing av gamle. I Cape Town, for eksempel, var den opprinnelige planen å bruke Newlands Stadium, som vanligvis brukes til rugby og cricket. Seinere la arrangørene fram et forslag om heller å oppgradere Athlone Stadium, som ligger i en fattigere bydel⁶⁶, i håp om at det kunne ha en revitaliserende effekt på hele området. FIFA gikk på sin side imot disse planene, og ønsket seg heller et tredje

⁶⁶ Arbeidsledighetsraten i Athlone ligger på 18 %, og 22 % av innbyggerne lever under fattigdomsgrensa (Swart & Bob 2009:119).

alternativ; Green Point Stadium. FIFA så for seg at et stadionanlegg i Green Point, en atskillig rikere og mer turistvennlig del av byen, kunne bli et varig landemerke i Cape Town (Tomlinson 2009). For å overtale bystyret til å gå inn for Green Point, tilbød FIFA Cape Town en semifinale på Green Point, mens de andre alternativene ikke ble betraktet som store nok til å huse mer enn en kvartfinale. Hvorvidt dette løftet ble avgjørende er ikke godt å si, men Green Point ble i alle fall til slutt vedtatt.

Valget av Green Point framfor Newlands står alene for en meget stor del av de totale kostnadsoverskridelsene. Likevel trenger ikke FIFA å kompensere verken bystyret i Cape Town eller sørafrikanske myndigheter på noen måte for deres ekstra utgifter. For FIFA er fotball-VM et gigantisk overskuddsprosjekt; nesten alle pengene fra salg av tv-rettigheter og sponsoravtaler tilfaller FIFA (du Plessis & Maennig 2009). Det burde derfor være mulig for FIFA å delfinansiere stadionutbygginger. Slike årsaker til budsjettsprekke kommer ikke fram i lyset når det utelukkende er representanter fra FIFA som snakker. I likhet med IOC i Kina-materialet, blir heller ikke FIFA stilt til ansvar for problematiske hendelser; til tross for at man kan spore deler av problemenes årsak tilbake til praksiser som tilhører det sportspolitiske felt og FIFAs reglement. Denne vinklingen fører i tillegg til at sørafrikanske myndigheter framstilles som ufortjent dårlige til å organisere utbyggingen. Det er ikke bare de lokale arrangørene og den sørafrikanske økonomiens skyld at "fotball-VM blir ti ganger dyrere enn planlagt", slik Aftenposten presiserer.

I tillegg blir FIFA i enda mindre grad enn IOC kritisert for at deres praksiser medfører brudd på menneskerettighetene. I Kina-utvalget ble IOC i det minste holdt delvis ansvarlig for internettsensur under OL. Samtidig ble andre hendelser, som for eksempel tvangsflytting og kriminalisering av fattigdom, framstilt som om de utelukkende hadde opphav i kinesiske myndigheters politikk. Blant oppslagene om Sør-Afrika som inngår i denne oppgaven, finnes det overhodet ingen kritikk av FIFA for menneskerettighetsbrudd som fotball-VM forårsaker. Fotball-VM er, som de fleste sportslige mega events, åsted for en rekke tiltak som skal gjøre vertskapsbyene penere. Menneskerettighetsorganisasjonen *Centre on Housing Rights and Evictions* (COHRE) har dokumentert tvangsflytting av hjemløse i forkant av fotball-VM i både USA i 1994 og Japan/Sør-Korea i 2002 (COHRE 2007). Lignende hendelser foregår også i Sør-Afrika. For eksempel har samfunnsgeograf Claire Bénit-Gbaffou (2009) avdekket hvordan utbyggingen av Ellis Park Stadium i Johannesburg foregår på en slik måte at de fattigste i området risikerer å måtte flytte. I Durban har det også vært rapportert om

tvangsflytting. Politiet har blitt anklaget for å plukke opp gatebarn i byens sentrumsområder for så å kjøre dem av gårde til såkalte "safe houses" flere mil utenfor byen⁶⁷. I tillegg vil alt byggingarbeid i vertskapsbyene midlertidig stanse under VM (du Plessis & Maennig 2009); hvilket betyr at mange arbeidere vil tape inntekter de ellers ville fått.

Omfanget av slike hendelser i Sør-Afrika er ikke på langt nær like stort som under Beijing-OL⁶⁸, men logikken bak praksisene er den samme: landet må ta seg best mulig ut når det får alle verdens øyne rettet mot seg. Tallene og eksemplene i COHREs og andres rapporter viser tydelig at dette er en etablert sportspolitisk praksis. Derfor er det betenkelig at media – i mitt materiale – kun legger skylden på nasjonale styringsmakter og ikke er mer kritiske til IOC og FIFA, i den grad slike saker blir belyst i det hele tatt. Sportspolitiske praksiser som kriminalisering av fattigdom og tvangsflytting i forkant av mega events står ikke i stil til den anerkjennelsen IOC og FIFA får av blant andre FN.

En årsak til at FIFA har vært enda mindre utsatt for kritikk enn IOC, kan være at FIFA har vært flinkere til å promotere egne utviklingsprosjekter. Gjennom prosjektet "Football for Hope" har FIFA opprettet en rekke sentre over hele Afrika hvor barn og unge skal få skolegang og helseopplysning, samt spille fotball. FIFA håpet å skaffe \$10 millioner gjennom private sponsorer for å finansiere prosjektet (Davies 2009). Til sammenligning tjente FIFA \$2,19 milliarder på sponsoravtaler og salg av tv-rettigheter under VM i Tyskland 2006 (du Plessis & Maennig 2009). Samtidig kan FIFAs fokus på utviklingsarbeid ses som en del av en ny trend på sportsfeltet, kjennetegnet av at både sportsorganisasjoner, kommersielle selskaper og nasjonale myndigheter subsidierer ulike sport-og-utviklingsprosjekter. Sportsforsker Cora Burnett har påpekt at denne trenden for alvor slo igjennom i 2003:

Sport-for-development has received overnight global status and international legitimacy through the adoption of resolution 58/8 by the General Assembly of the United Nations in November 2003, entitled 'Sport as a means to promote education, health, development and peace'. (Burnett 2009:1192)

Det bør legges til at også andre krefter enn FN har blåst liv i denne bølgen. I kapittel 2 beskrev jeg hvordan NGO'er kritiserer både sportsforbund og sponsorer på måter som antagoniserer sportsfeltets identitets- og kapitallogikk. Den eskalerende vektleggingen av et

⁶⁷ "Rounded up and shipped out", Mail & Guardian, 22.01.10.

⁶⁸ COHRE rapporterte at 1,25 millioner mennesker var blitt tvangsflyttet i forkant av Beijing-OL, og fryktet at tallet kunne komme opp i 1,5 (COHRE 2007:217).

utviklingsperspektiv på sportsfeltet kan blant annet ses som et svar på denne kritikken. Det er også påfallende at denne trenden slo igjennom relativt raskt etter at Beijing ble tildelt OL. OL i Beijing bidro nok sterkt til å sette sport i forbindelse med menneskerettighetsspørsmål.

Sport-og-utvikling

Det sivile engasjementet rundt fotball-VM er også mye mer preget av et utviklingsperspektiv enn hva engasjementet rundt Beijing-OL var. Dette gjenspeiles i utvalget som inngår i oppgaven. Alt i alt blir NGO-representanter som er kritiske til konsekvenser av VM sitert i to oppslag, begge handler om prostitusjon. I Aftenpostens artikkel ”- Fotball-VM kan bli en helsekatastrofe” (20.01.10) tar en representant fra organisasjonen SWEAT⁶⁹, til orde for å legalisere prostitusjon, slik at det skal bli lettere å drive forebyggende arbeid. I artikkelen ”Barn i Zimbabwe selger sex for mat” (Aftenposten, 14.06.09) er representanter fra to organisasjoner sitert, henholdsvis fra Redd Barna og Leger Uten Grenser. I dette oppslaget er fotball-VM riktignok bare et sekundærfokus. Først og fremst handler artikkelen om situasjonen i Zimbabwe, men det blir påpekt at trafficking av barn kan forekomme i enda større skala under fotball-VM.

Dagbladet hadde i oktober 2008 en reportasjeserie som tok for seg sport-og-utviklingsarbeid i det sørlige Afrika. To reportasjer var fra Sør-Afrika og to fra Zambia⁷⁰. Reportasjene fra Sør-Afrika er begge skrevet med utgangspunkt i township-områder, dvs. områder like utenfor byene hvor apartheidregimet i sin tid plasserte svarte arbeidere, og som i dag fortsetter å vokse fordi mange mennesker fra rurale strøk flytter til byene for å lete etter arbeid. Leserne får et innblikk i både sørafrikansk politikk, fattige svartes dagligliv, og i arbeidet ulike utviklingsorganisasjoner driver i områdene. I begge reportasjene legges det vekt på at arbeidet som gjøres skal sørge for at lokalbefolkningen kan videreføre initiativene på egenhånd etter at de norske/vestlige organisasjonenes arbeid er avsluttet. Den første reportasjen forklarer denne sport-og-utviklingsfilosofien:

NYLIG flyttet Norges Idrettsforbund og de andre hjelpeorganisasjonene bak den internasjonale kampanjen Kicking Aids Out hovedkontoret sitt til Cape Town. Der deler Sverre Aarsand og den lille

⁶⁹ Sex Workers Education and Advocacy Task Force.

⁷⁰ Reportasjene fra Zambia inngår ikke i kategoriseringen: ”- Jeg er ikke glad når jeg snakker med menn” 15.10.08; og ”Gavene er blitt igjen hjemme”, 16.10.08.

staben hans arbeidslokaler med Score⁷¹ og jobber etter samme tankegang; at det er effektivt å bruke lokalt idrettsarbeid som verktøy for å skape sosiale endringer. (”VM-festen kommer for tidlig”, Dagbladet, 13.10.08)

Dagbladet intervjuer også én av de norske deltagerne i prosjektet ”Idrettens Fredskorps”, i Norges Idrettsforbunds regi. Også gjennom hans uttalelse blir denne tankegangen formidlet:

- (...) Det er ikke noe vits å skape behov som ingen klarer å oppfylle. Oppgaven blir å tenke litt annerledes; å lage varige muligheter for sosial trening, sier Anders [Pettersen]. (ibid)

I den neste reportasjen i serien, ”I Cape Town uten Mercedes”, blir lokale initiativer belyst. Journalisten har blant annet møtt initiativtakerne til ”Active Youth in Action”; en klubb startet av to sørafrikanske studenter som samler ungdom til ballspill. I denne som i den forrige reportasjen framstilles organisering av lagspill som et første steg på veien til et bedre organisert lokalsamfunn generelt:

Nå kommer det hundrevis av jenter og gutter hver dag til banene der for å spille netball eller fotball, og gutta har fått det første samlingsstedet i området som de håper å utnytte til å lage større sosiale endringer. Eget hus skal bli det neste: - Folk her er ikke apatiske. De vil ha forandring, men vet ikke hvordan det kan skje. Vi vil gjøre ungdomssenteret til et sted der vi sammen finner mulighetene, sier Anolile. (Dagbladet, 14.10.08)

Det formidles et bilde av fattige svarte sørafrikanere som aktive og ressurssterke i disse reportasjene. Sånn sett representerer de et klart brudd med konvensjonell massemediert Afrika-diskurs, hvor afrikanere stort sett ikke blir skildret som handlende subjekter (jf. Eide & Simonsen 2008:51). Dette bruddet kan tolkes som et tegn på at tradisjonelle forestillinger om Sør-Afrika og Afrika generelt⁷² er i ferd med å vike til fordel for en Afrika-diskurs som i større grad vektlegger selvhevdelse og økonomisk uavhengighet fra Vesten. Likevel må disse reportasjene betraktes som unntak sett ut i fra utvalget som helhet. Som nevnt er ikke mange sørafrikanske interesseorganisasjoner eller ”vanlige sørafrikanere” representert i materialet, selv om dette naturligvis kan ta seg opp når VM starter.

Et annet trekk ved disse reportasjene må nevnes. Under brødteksten følger utdypende informasjon om ”Idrettens Fredskorps”. Dagbladet henvender seg direkte til leseren med

⁷¹ Sport Coaches Outreach.

⁷² De samme trekkene går også igjen i reportasjene fra Zambia.

spørsmålet ”Vil du være med i Idrettens Fredskorps?”. Leseren får vite mer om hva prosjektet går ut på, samt hvor man skal finne søknadsskjema. Denne oppfordringen til aktiv handling er sterkere og mer eksplisitt enn i noe annet oppslag som inngår i denne oppgaven, Kina-materialet inkludert. At en så tydelig oppfordring forekommer i forbindelse med en reportasjeserie om utviklingsarbeid i Afrika, kan nok forklares ved at bistand og utviklingshjelp lenge har stått sentralt i norsk utenriksjournalistikk fra Afrika (Eide & Simonsen 2008).

Det må også dveles litt ved den marginale representasjonen av kritiske NGO’er i dette utvalget sammenlignet med i Kina-utvalget. Dette skyldes nok at u-hjelp lenge har stått sentralt i medias Afrika-diskurs, mens myndighetenes brudd på menneskerettighetene i lang tid har preget medias Kina-diskurs. Samtidig henger naturligvis disse diskursive forskjellene sammen med andre sosiokulturelle faktorer som påvirker medias diskursive praksiser, deriblant ulike NGO’ers arbeider. Kritiske NGO’er, som for eksempel Amnesty International og Human Rights Watch, var svært dominerende aktører i medias Kina-diskurs i tida rundt OL. Denne posisjonen skyltes utvilsomt det enorme arbeidet organisasjonene la ned i god tid før OL startet. Deres kontekstualisering av OL rakk å bli kulturelt hegemonisk i diskursordenen som oppstod rundt Beijing-OL. Amnesty og Human Rights Watch publiserte rapporter, arrangerte konferanser og aksjoner, og lanserte egne OL-nettsider⁷³ med informasjon om hvilke menneskerettighetsbrudd som ble begått som følge av OL. I forkant av fotball-VM, derimot, har både Amnesty og Human Rights Watch vært veldig stille. Amnesty nevner som en notis i et nyhetsbrev datert 19. februar 2010 at sørafrikanske myndigheter lover å prioritere turisternes helse og sikkerhet under VM (Amnesty 2010); i Human Rights Watch’ nettarkiver har jeg ikke funnet noen nyheter relatert til fotball-VM i det hele tatt. Denne skjevheten kan virke litt paradoksalt ettersom akkurat de samme bruddene på menneskerettighetene foregår i forbindelse med begge arrangementene, om enn i mindre skala i Sør-Afrika. Samtidig er det, når dette skrives, fremdeles to måneder til VM starter, og det er ikke for seint for mer kritiske NGO’er å engasjere seg. Likevel spørres det om sakene som kritiske NGO’er eventuelt tar opp vil rekke å prege mediediskursen rundt VM like mye som de preget OL-diskursen. Kritiske NGO’er har ikke bygget opp et like solid fundament som media kan plukke eksempler og forestillinger fra foran dette mesterskapet.

⁷³ <http://www.amnesty.org/en/china-olympics> og <http://china.hrw.org/>.

Norge og Sør-Afrika post-Nobel?

Samarbeid og utvikling er sentrale begreper også i oppslag om politiske og økonomiske forbindelser mellom Norge og Sør-Afrika. I november 2009 var den norske kongefamilien og utenriksminister Jonas Gahr Støre på besøk i Sør-Afrika. Støre benyttet anledningen til å presisere at samarbeidet mellom Norge og Sør-Afrika var på vei inn i en ny æra:

Utenriksminister Jonas Gahr Støre signerte en bilateral samarbeidsavtale mellom Norge og Sør-Afrika.
- Endelig faser vi ut det meste av den tradisjonelle bistanden til Sør-Afrika til fordel for regionale initiativ og samarbeid innen miljø, klima, energi og forskning, sier Joans Gahr Støre. ("Sør-Afrika vil aldri glemme Norges støtte", Aftenposten, 24.11.09)

I Dagens Næringsliv er det totalt sett få oppslag om fotball-VM, men der hvor VM *blir* nevnt er nettopp samarbeid og handelsavtaler bakgrunnen for oppslagene. Artikkelen "Rød grafikk hos Vizrt" (26.05.09) handler om selskapet Vizrt som driver med TV-grafikk. I en bisetning nevnes det at Vizrt håper å profitere på fotball-VM. Forbindelsen mellom denne saken og norsk næringsliv er imidlertid ikke særlig sterk. Selskapet er ikke opprinnelig norsk, men de har kontorer i Norge, og det er den norske administrerende direktøren, Bjarne Berg, Dagens Næringsliv har snakket med.

Det er likevel med bakgrunn i Nobels Fredspris at relasjonen mellom Sør-Afrika og Norge oftest blir tematisert. Som nevnt har Nobelinstituttet engasjert seg i flere VM-relaterte prosjekter, mye takket være Kjetil Siem som er direktør for den sørafrikanske fotballligaen. Dagbladet skriver, for eksempel, om Siem og Nobels Fredssenters direktør Bente Erichsen, som avtalte at Nobels Fredssenter skal lage en utstilling om Sør-Afrikas fire fredsprisvinnere ("Noble planer", 17.07.09). Utstillingen skal blant annet stå i Oslo mens VM pågår.

Et annet samarbeidsprosjekt ble imidlertid en kilde til atskillig mindre hyggelig publisitet. I mars 2009 skulle det etter planen vært arrangert en konferanse i Sør-Afrika om hvordan fotball kan brukes til å bekjempe rasisme og fremmedfrykt i forkant av VM. På deltakerlisten sto blant andre Desmond Tutu, F.W. de Klerk, Erik Solheim, Nobelkomiteens leder Thorbjørn Jagland og sekretær Geir Lundestad, i tillegg til Tibets åndelige leder Dalai Lama. Noen dager før konferansen ble Dalai Lama nektet innreise til Sør-Afrika. Som begrunnelse oppga sørafrikanske myndigheter at:

- Sør-Afrika ville blitt en kilde til negativ publisitet om Kina. Og vi verdsetter vårt vennskap med Kina, opplyste Thabo Masebe, en talsmann for president Kgalema Motlanthe. ("Fredskonferansen avlyst", Aftenposten, 24.03.09)

Kort tid etter visumavslaget trakk både biskop Tutu og de Klerk seg fra konferansen i protest. Den norske Nobelkomiteen var også tidlig ute med å trekke seg:

- Vårt syn er helt klart. Hvis Dalai Lama ikke slipper inn, så vil ikke Den Norske Nobelkomite delta på fredskonferansen i Johannesburg, sier komiteens sekretær Geir Lundestad til Aftenposten. ("Nobelkomiteen dropper Sør-Afrika", Aftenposten, 24.03.09)

For Nobelkomiteen var det altså uaktuelt å stille opp på arrangementet når Dalai Lama ble nektet å komme. Noe annet ville for så vidt vært rart. Men mot slutten av samme artikkel blir den norske regjeringens standpunkt i saken etterlyst. Erik Solheim er ikke like avvisende som Lundestad, men åpner for at Norge kan stille til tross for at fredsprisvinnerne har trukket seg:

- Vi vil ikke legge press på Sør-Afrika. Dette er et sørafrikansk arrangement, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim (SV), som skal delta på konferansen i Johannesburg fredag denne uken, melder NTB. (...) **Norge har bevilget tre millioner kroner til arrangementet som arrangeres i forbindelse med den årlige vennskapskampen i fotball mellom Norge og Sør-Afrika, ifølge Utenriksdepartementet.** (ibid, utheving i originaltekst)

Ved å stille Nobelkomiteens og regjeringens ståsteder mot hverandre på denne måten, blir saken på sett og vis til en diskusjon om hva slags forhold Norge skal ha til Sør-Afrika. Artikkelen sine siste setning kan nærmest leses som en utfordring. Konklusjonen blir implisitt en spekulering i om ikke rammen rundt "den årlige vennskapskampen" nå er skjendet. Bildet man har internalisert av Sør-Afrika som en Nobelprisvinnende nasjon, og derfor en nær Norgesvenn, utfordres. Nobelkomiteen trakk seg, og i Norge må vi kanskje finne flere ting å assosiere Sør-Afrika med.

Erik Solheim slapp å ta stilling til hvorvidt Norge skulle boikotte konferansen. Arrangørene avlyste arrangementet selv. Likevel lå det an til at Norge ville trekke seg uansett:

- Dersom fredskonferansen ikke lenger er et nobelarrangement med nobelkomiteen og tidligere fredsprisvinnere til stede, blir det vanskelig for Norge å delta, sier Solheims informasjonssjef Trond Viken til Aftenposten.no. ("Kan trekke seg fra fredskonferanse", Aftenposten, 24.03.09)

Dette sitatet forteller mye om hvor nært knyttet til Nobelprisen forholdet mellom Sør-Afrika og Norge er. Uten denne referanserammen ”blir det vanskelig for Norge å delta” (ibid). Et annet aspekt ved denne boikott-trusselen er også interessant. VM i Sør-Afrika har ikke vært et like kontroversielt arrangement som Beijing-OL, det er for eksempel få som har tatt til orde for at verdenssamfunnet skal boikotte VM⁷⁴. Paradoksalt nok kunne man likevel fått en norsk boikott av et VM-relatert arrangement, som attpåtil har indirekte opphav i kinesiske myndigheters politikk og geopolitiske posisjon.

I Sør-Afrika genererte også visumavslaget mye diskusjon om dagens politiske ledelse. Prioriteringen av forholdet til Kina ble av mange kommentatorer møtt med vantro, mens enkelte påpekte at noe annet ville være rart ettersom sørafrikansk økonomi er helt avhengig av samarbeidet med Kina⁷⁵. I Aftenposten ble de lokale reaksjonene formidlet gjennom Siem:

- Myndighetene her får jo det glatte lag fra alle i pressen og ellers. De mener at myndighetene har solgt sjelen sin. (”Fredskonferansen avlyst”, 24.03.09)

ANC og arven etter apartheid

Dagen etter at fredskonferansen ble avlyst, kommenterte Aftenposten hendelsen på lederplass. Etter å ha oppsummert hendelsesforløpet og kritisert Solheim for hans utydighet, konkluderer Aftenposten med å påpeke paradokset om at nettopp Sør-Afrika ga etter for kinesisk press:

Mest avslørende er saken selvsagt for Sør-Afrika, som er Kinas største handelspartner på det afrikanske kontinent. Visumnektelsen er særlig opprørende når man tenker på at dagens sørafrikanske makthavere i mange tiår var avhengig av hjelp og støtte fra det internasjonale samfunn da de selv ble rammet av stor urett. (”Avslørende”, 25.03.09)

Også denne kommentaren tyder på en viss usikkerhet rundt hvordan den politiske situasjonen i Sør-Afrika skal forstås. Visumavslaget fungerte kanskje som en øyeåpner for deler av norsk media, og mediekonsumenter. Sør-Afrika er ikke *bare* fred og forsoning, men også en av

⁷⁴ Noen av gruppene som har fremmet boikottingskampanjer er dessuten politisk svært kontroversielle, som f.eks. gruppa ”Why We Are White Refugees”, se <http://white-refugee.co.nr/>. Denne gruppa har blant annet sendt brev til den norske Nobelkomiteen for å få Tutus, Mandelas og de Klerks fredspriser trukket tilbake.

⁷⁵ Se ”Balancing China and the Dalai Lama”, Thought Leader, 24.03.09.

Kinas største handelspartnere. At fotball-VM, og arrangementer relatert til VM, kan bidra til å ”oppdatere” det diskursive bildet av Sør-Afrika, er kanskje ikke så overraskende. Fotball-VM er en markering av at politikken ANC har ført siden 1994, har gjort landet til et forholdsvis rikt land. I februar 2010 markerte Sør-Afrika at det har gått tjuve år siden Mandela ble løslatt, og VM kan representere et nytt kapittel i landets historie. Tidligere nevnte jeg at fred og forsoning i gitte tilfeller fungerer som et slags diskursivt utgangspunkt som blir problematisert etter hvert som oppslagene skrider fram. Dekningen av fredskonferansen er et eksempel på dette. Her blir ”tradisjonell” sørafrikansk fred og forsoning kontrastert mot det sørafrikanske samarbeidet med Kina. Denne prosessen, hvor fred og forsoning ”avløses” av dagens realiteter, kan betraktes som en forhandling av et etablert bilde av Sør-Afrika og sørafrikanere.

Likevel blir sørafrikanske myndigheter i svært varierende grad stilt til ansvar for og konfrontert med problematiske sider ved fotball-VM. Visumavslaget til Dalai Lama er en av få hendelser med tilknytning til VM som har fått norske medier til å kritisere Sør-Afrikas politiske system. Dette står i skarp kontrast til framstillingen av kinesiske myndigheter under OL, til tross for at det også i Sør-Afrika-utvalget er en god del oppslag som fokuserer på negative forhold. Aftenpostens artikkel ”Zuma vil fjerne krav om varselskudd i politiet” (07.10.09) inneholder et sentralt trekk i denne forbindelse. Oppslaget handler om at Sør-Afrika er et farlig land, hvor femti mennesker blir myrdet hver dag. For å gjøre landet tryggere til fotball-VM foreslår president Zuma å fjerne en paragraf i lovverket som sier at politiet kun har lov til å skyte mot en mistenkt etter at et varselskudd først er avfyrt:

- Politiet har ikke tid til å skyte varselskudd. Hvis de gjør det, kommer vi til å begrave en hel del politifolk. Jeg tenker at idet en kriminell tar frem et våpen, er intensjonen klar (...) **Politiet skal ikke være «trigger happy» [raske på avtrekkeren, journ. anm.], men de må beskytte seg selv og borgerne, sa Zuma på møtet.** (Aftenposten, 07.10.09, utheving i originaltekst)

Videre poengterer Aftenposten at menneskerettighetsgrupper har stilt spørsmålstegn ved hvorvidt dette lovforslaget vil være en fruktbar strategi for å minske kriminaliteten. Det står riktignok ikke noe om hvilke organisasjoner som har fremmet denne kritikken, eller hva deres argumenter går ut på. Ikke desto mindre må poengteringen betraktes som en kritikk av ANCs politikk. I artikkelens siste avsnitt får likevel ANC oppreisning igjen. Etter å ha presentert mord- og voldtektsstatistikken i Sør-Afrika nok en gang, avsluttes oppslaget slik:

Statistikken viser riktignok at det går rett vei. Ifølge politiets egne tall har raten for de 21 alvorligste forbrytelsene falt med nærmere tyve prosent de seneste 15 årene. Mordraten er nesten halvert, og antall voldtekter har gått ned med om lag 30 prosent. Antall voldelige innbrudd er derimot fordoblet i løpet av de siste fem årene. (ibid)

Denne avslutningen antyder at arven fra apartheidregimet var så befyngt med kriminalitet at dagens situasjon tross alt er bedre. ANC's politikk har, m.a.o., bidratt til å bedre situasjonen. Man kan godt si at dette er en rettferdig nyansering, femten år er relativt kort tid. I tillegg er dette opplysninger som viser til en viss samfunnsdynamikk. I så måte representerer oppslaget et brudd med et nokså vanlig funn innen konstruktivistisk og postkolonial forskning, nemlig at ikke-vestlige land og kulturer framstilles som statiske og avhengig av vestlig assistanse for å utvikle seg (Ytrehus 2007). Bruddet er riktignok ikke utvetydig. Den høye kriminalitetsraten rammer inn både innledningen og avslutningen av artikkelen, og man kan godt si at gjennomgangstonen dermed blir pessimistisk.

Poengetingen om at det tross alt var verre under apartheid, kan også tolkes som et ønske om at situasjonen i Sør-Afrika skal bli bedre, og som velvilje overfor ANC. Protester mot rasesegregering og apartheid i Sør-Afrika ble en del av norsk mediediskurs så tidlig som i 1947, og fra og med 60-tallet ble denne interessen større og større (jf. Eide & Simonsen 2008:70). Kampen mot apartheid er et godt etablert trekk som fremdeles setter sitt preg på norsk, massemediert Sør-Afrika-diskurs. Dette gjenspeiles også ved at det i relativt mange oppslag gis uttrykk for framtidshåp (jf. figur 9), til tross for erkjennelser av at det er store problemer i landet. I en annen Aftenposten-artikkel får denne velviljen enda klarere utløp. Med kongeparet og Jonas Gahr Støre på besøk, uttrykker Jakob Zuma følgende:

- Sør-Afrika vil aldri glemme Norges støtte mot apartheid-regimet. Fremover er det viktig å bidra til at demokratiseringsprosessen i Sør-Afrika og hele Afrika drives videre, sier Jakob Zuma. ("Sør-Afrika vil aldri glemme Norges støtte", Aftenposten, 24.11.09)

Ingen problematiske temaer blir behandlet i oppslaget, som kun er et hyggelig referat fra møtet mellom Zuma og kongeparet.

Inntrykket utvalget gir av sørafrikanske myndigheter er ikke helt lett å gripe. Myndighetene blir i veldig liten grad konfrontert med kontroversielle hendelser som skjer som følge av VM.

Tvangsflytting av familier, kriminalisering av fattigdom og midlertidig nedleggelse av byggingarbeid er så godt som fraværende i utvalget. Dette er likevel temaer det fort kan bli større interesse for etter hvert som VM nærmer seg. Samtidig blir problematiske aspekter ved det sørafrikanske samfunnet ofte tematisert. Særlig blir kriminalitet og fattigdom hyppig beskrevet. I slike oppslag blir derimot ikke skylden bestandig lagt på dagens myndigheter. Arven fra apartheidtida brukes i blant som et nyanseringsmoment. Et slikt diskursivt trekk tyder på en form for annengjøring som sympatiserer med sørafrikanere og sørafrikanske myndigheter. Politiske forhold i Sør-Afrika og Vesten blir ikke kontrastert mot hverandre slik som i Kina-materialet. Tvert imot spiller ”vi” på lag med ”dem” på en helt annen måte. Ideologi brukes som forklaring på sosiale problemer i Sør-Afrika også; men først og fremst *fortidas* ideologi. Forestillingen om dagens Sør-Afrika som en nær alliert av Norge og Vesten er svært utbredt. Vi liker å framheve vår rolle i kampen mot apartheid. Nettopp derfor var det overraskende, og kanskje til og med sårende, da Sør-Afrika ”prioriterte” samarbeidet med Kina, og nektet Dalai Lama visum. Denne hendelsen genererte en uforbeholden kritikk av sørafrikanske myndigheter som ellers er svært uvanlig for utvalget.

Fotballens kulturelle rolle

Fotball-VM er samtidig ikke det eneste som påvirker norsk Sør-Afrika-diskurs. Parallelt med forberedelsene til VM blir også andre politiske og kulturelle begivenheter dekket i norske aviser. To eksempler kan nevnes i denne sammenheng som begge sammenfaller tidsmessig med Sør-Afrikas VM-forberedelser. I april 2009 var det valg, det fjerde siden avskaffelsen av apartheid. Og i februar 2010 markerte Sør-Afrika at det har gått tjue år siden Nelson Mandela ble løslatt, etter at forbudet mot ANC ble opphevet. Norske avisers dekning av disse hendelsene er atskillig mer kritisk til dagens politikk enn det oppslagene som eksplisitt tar for seg VM-forberedelsene er⁷⁶. I og for seg er begge disse hendelsene naturlige korsveier å oppsummere ANCs regjeringstid ved. Men det burde forberedelsene til fotball-VM også være. Investeringene som gjøres i forbindelse med VM er enorme, og arrangementet blir promotert som en markering av utviklingen i Sør-Afrikas geopolitiske posisjon de siste årene. Likevel blir ikke VM-forberedelsene fulgt like kritisk som den politiske utviklingen i landet ellers. Som beskrevet ovenfor blir ikke kontroversielle konsekvenser av VM dekket i særlig stor grad. Noe av grunnen til dette kan være at fotball-VM i nokså mange oppslag framstilles som

⁷⁶ Se bl.a. ”Sør-Afrika strømmer til valglokalerne”, Dagbladet, 22.04.09; og ”Sør-Afrika sliter 20 år etter Mandelas løslatelse”, Aftenposten, 11.02.10.

en harmonisk og samlende nasjonsbyggende faktor. Det er først og fremst denne diskursive rammen som blir satt rundt de folkelige, populærkulturelle sidene ved VM.

Det er relativt mange fortellinger om fotballens posisjon i sørafrikansk kultur i utvalget. I hele 12 av 51 oppslag blir fotballens og fotball-VMs betydning for sørafrikansk nasjonsbygging og identitetsfølelse tematisert. "Fotballens kulturelle rolle" blir dermed en av de hyppigst representerte kategoriene i utvalget som helhet (jf. figur 9). De fleste av disse oppslagene framhever denne rollen som positiv. Fotball-VM blir stort sett ansett som en populærkulturell folkefest. Dagbladets artikkel "- Vi bråker for å forvirre motstanderne" (29.06.09), for eksempel, tar for seg sørafrikanske fotballtilhengers uhemmede feiring. I følge Dagbladet er denne feiringen så vill at det er vanskelig for både spillere og trenere å konsentrere seg. Men samtidig blir engasjementet tilskrevet sørafrikansk kultur, og det gis utførlige beskrivelser av tribuneengasjementets historie. Artikkelen avslutter med Sepp Blatters forsvar av sørafrikanske fotballtilhengere:

- Men jeg har alltid sagt at når vi drar til Sør-Afrika, så er det Afrika. Det er ikke Vest-Europa. Det er lyd, energi, rytme, dans og trommer. Det er Afrika, og vi er nødt til å tilpasse oss litt, sier sveitseren. (ibid)

Utvalget inneholder også fortellinger hvor fotballens plass i Sør-Afrikas politiske historie blir framstilt som viktig og god. I forkant av en privatlandskamp mellom Norge og Sør-Afrika høsten 2009 ble fotballens historie i Sør-Afrika oppsummert slik i Aftenposten:

I landet som har fire fredsprisvinnere i Frederik Willem de Klerk (1993), Nelson Mandela (1993), Desmond Tutu (1984) og Albert Lutuli (1961) har fotballen en sterk plass. Så sterk at svarte og hvite spilte fotball sammen før apartheidregimet endelig opphørte for 15 år siden.

Fotballen var samlende.

Fotballen var inkluderende.

Fotballens gjennomslagskraft var enorm.

Fotballen spilte en aktiv rolle som brobygger. ("Dette trenger fotballen", 07.10.09)

Det er for så vidt riktig at fotball, og sport generelt, spilte en viktig rolle under apartheid, men påstanden om at fotball bidro til å viske ut raseskiller er i beste fall en sterk overdrivelse. Både fotball og all annen sport ble organisert etter samme segregeringsprinsipp som kjennetegnet samfunnslivet for øvrig. Raseblandede lag var strengt forbudt. Faktisk allerede

før apartheid ble innført som offisiell politikk i 1948 fantes det fire ulike fotballforbund i Sør-Afrika; hvite, indere, fargede og svarte hadde hvert sitt (van der Merwe 2009). Tradisjonelt har fotball likevel først og fremst vært de svartes sport. Fotball ble av de hvite afrikanske styringsmaktene (boerne) betraktet som en arv etter britene, og ble derfor ikke ansett som en attraktiv fritidsaktivitet. Blant hvite sørafrikanere med britisk opphav var samtidig cricket og rugby de mest populære idrettene. Fra og med 1960-tallet begynte også de afrikanske myndighetene å favorisere disse grenene, delvis for å vinne de britisk-ættedes gunst (Farred 2003). Slik ble fotball hovedsakelig den svarte arbeiderklassens domene, og fotball står fremdeles sterkest blant svarte sørafrikanere.

Å sparke seg ut av fattigdommen

Denne historiske bakgrunnen for fotballens sosiokulturelle posisjon i Sør-Afrika har bidratt til å aktualisere et annet populært motiv i utvalget: forestillingen om at fotball kan tilby en vei ut av fattigdommen for barn og unge. Slike fortellinger har lenge blitt fortalt fra Latin-Amerika, og da særlig fra Brasil. Etter hvert som det nå blir stadig vanligere at europeiske klubber henter unge talenter fra Afrika, vil det antagelig i tida framover bli flere slike beretninger også fra det afrikanske kontinentet. Både ”VM-festen kommer for tidlig” (Dagbladet, 13.10.08) og ”Fotballens bakgård” (Dagbladet, 28.03.09) er eksempler på slike fortellinger i mitt utvalg. Her tas leserne med til slummen, hvor barna spiller fotball selv uten sko på beina. Begge disse oppslagene er reportasjer. De er illustrert med mange bilder og er forfattet i et til dels skjønnlitterært språk. Et av barna, åtte år gamle Nkuzo Sokhweba, blir presentert slik:

Offsidegrensa gjelder visst ikke for Nkuzo. Samme hvordan motstanderlaget setter den. Høyt eller lavt; det betyr ingen ting fordi bitte lille Nkuzo Sokhweba både har farten til å løpe fra alle og den medfødte følelsen i de nakne beina som gjør at han bare trenger noen få meter med humpete bakrom for å skyte ballen i mål. (”VM-festen kommer for tidlig”, Dagbladet, 13.10.08)

Et annet sentralt trekk ved disse reportasjene er at de inneholder grundige beskrivelser av levekårene i slummen. Gjengkriminalitet og narkotikamisbruk framstilles som en del av ungdommens hverdag. Nettopp derfor er fotball et viktig fritidsalternativ. I ”Fotballens bakgård” heter det:

- Det er veldig viktig at de går inn for fotballen. Det kan være den eneste måten å holde dem borte fra TIK TIK. Det er metamfetamin, et dop som sprer seg som ild gjennom bydelene. [Treneren] Luyandas

lag trener på tirsdager og torsdager. Mandag og fredag møtes de bare for å snakke sammen, og da er livets skole agenda, i tillegg til fotball. (Dagbladet, 28.03.09)

Utdanning og skolegang blir ikke framstilt som en vei ut av fattigdommen. Fokuset holdes utelukkende på fotball. Det kan også virke litt rart at problematiske sider ved fotballbransjen ikke blir beskrevet i disse oppslagene. Kjøp og salg av afrikanske fotballtalenter innebærer ofte nokså lyssky forhandlinger mellom agenter og klubber. At slike aspekter ikke blir behandlet i reportasjene er desto mer påfallende ettersom ”Mikel-saken” burde ligge nokså friskt i minne hos enhver norsk sportsjournalist. ”Mikel-saken” omhandlet påstander om både kidnapping, drapstrusler og dokumentforfalskning. Aktørene var den nigerianske spilleren Jon Obi Mikel, hans norske klubb Lyn, hans agent og de to engelske klubbene Chelsea og Manchester United (se også Andersson 2008). Fraværet av slike problematiseringer gjør at reportasjene grenser til romantisering av fotballens kraft og virkning i slummen.

Forestillingen om at man kan sparke seg ut av fattigdom er en diskursiv praksis som er forenlig med dekningen av fotball og VM som populærkulturelt evenement for øvrig: Fotball framstilles som en positiv nasjonsbyggende og identitetsskapende faktor.

Harmonisering av VM

To av reportasjene i Aftenposten Innsikt bryter delvis med den harmoniske framstillingen av fotballens og VMs betydning for sørafrikanere. Bildereportasjen ”Zumaland” inneholder utvalgets eneste omtale av tvangsflytting. Et bilde av en kvinne og to barn foran sitt hjem med en nybygd fotballstadion i bakgrunnen, støttes av en bildetekst som påpeker at: ”Disse menneskene frykter at de vil bli fjernet fra hjemmene sine før VM starter i juni 2010” (Aftenposten, 01.09.09). Reportasjen ”Sørafrikansk sluttspill. Svart sport.” (Aftenposten, 01.09.09) gir en historisk oversikt over fotballens utbredelse i Soweto, utenfor Johannesburg. Under apartheid, hevdes det, var fotball det viktigste samlingspunktet for svarte:

”Den gang var Orlando Stadium det eneste stedet vi følte oss frie. (...) Vi ble oppdratt til å tenke at vi ikke var verdt noe i forhold til hvite, men når det gjaldt fotball var vi best,” sier Mike, en 55-årig arbeidsledig mann som sitter i sitt hjem i Soweto sammen med vennen Charles. (ibid)

Etter apartheid, derimot, flyttet Soweto-klubbene ut av townshipet og inn til Johannesburg. Sørafrikansk fotball ble eksponert for kommersialismen som preger det globale fotballfeltet, og ble forsøkt flyttet dit hvor pengene er. Det er innenfor denne konteksten fotball-VM blir

beskrevet i reportasjen. Fotball har blitt fjernet fra sine sosiokulturelle røtter i Sør-Afrika. VM underbygger sportsfeltets kapitallogikk heller enn den tradisjonelle identitetslogikken. Det er i hvert fall et slikt budskap som formidles i reportasjen.

Disse to reportasjene er likevel unntak blant fortellingene om fotballens og VMs betydning for vanlige sørafrikanere. VM ses først og fremst som en populærkulturell feiring og som en samlende begivenhet på det folkelige plan i Sør-Afrika. Forestillingen om sport som et samlingspunkt på tvers av klasseskille, og i Sør-Afrikas tilfelle t.o.m. raseskille, er framtrepende i utvalget. Denne diskursive praksisen minner om Rune Slagstads tese om sportens framvekst, jf. kapittel 2. I følge Slagstads tese henger sportens ekspansjon i det offentlige rom sammen med at sport i nasjonalstatens barndom ble promotert som en felleskulturell identitetsmarkør for hele folket. Konsolideringen av folke- og elitekultur gjennom sport var vellykket, fordi man i sporten klarte å finne et interessemessig sammenfall mellom samfunnsklassene (Slagstad 2008). Det er først og fremst en slik sportsforståelse som reproduseres i utvalgets Sør-Afrika-diskurs. Sportsforståelsen i reportasjen ”Sørafrikansk sluttspill. Svart sport.”, minner på sin side mer om John Fiskes koloniseringsteori.

At en harmoniserende sportsforståelse råder grunnen i diskursen kan kanskje også forklare hvorfor hendelser som tvangsflytting og kriminalisering av fattigdom nedprioriteres. Når en harmonisk sportsforståelse er kulturelt hegemonisk blir det lite plass til å fokusere på kontroversielle aspekter ved VM. Dette betyr ikke nødvendigvis at utvalgets journalister ikke er klar over at slike ting også foregår, men intensjonen om å fremme en harmonisk sportsforståelse veier kanskje tyngre. Noe annet som tyder på at sport blir harmonisert i Sør-Afrikas tilfelle, er at omtalen av myndighetene er atskillig mer kritisk når hendelser som ikke har noen tilknytning til VM blir beskrevet; som for eksempel valget og markeringen av Mandelas løslatelse. Dette kan tyde på at det finnes et ønske hos media om at VM skal bli en positiv opplevelse for Sør-Afrika tjueto år etter avskaffelsen av apartheid.

En velvillig, men skjør diskurs

Sør-Afrika-diskursen som framtrer i forkant av fotball-VM er langt mer sammensatt enn Kina-diskursen i tida rundt Beijing-OL. Mye av grunnen til dette ligger i at ulike aktørgrupper kontekstualiserer fotball-VM på en annen måte enn OL; til tross for at mange av de samme praksisene lar seg identifisere i forbindelse med begge arrangementene. For FIFA og deres

sponsorer er VM en anledning til å etablere seg i det voksende sørafrikanske markedet. I tillegg bruker FIFA VM i Sør-Afrika som et bakteppe for å få i stand utviklingsprosjekter over hele Afrika. Slik styrker VM både identitets- og kapitallogikken hos FIFA. Sport-og-utviklingsprosjekter preger også det sivile samfunnsengasjementet i tilknytning til VM. Dette er én viktig årsak til at diskursen som helhet blir mer gemyttlig enn Kina-diskursen. For norske myndigheter har VM vært en anledning til å styrke dialogen med Sør-Afrika; selv om omstendighetene rundt avlysningen av fredskonferansen i mars 2009 var litt ødeleggende der og da.

Denne hendelsen kan samtidig ses i sammenheng med sørafrikanske myndigheters konseptualisering av VM. Fotball-VM blir brukt politisk som en markering av Sør-Afrikas og Afrikas geopolitiske framgang de siste årene. Noe av årsaken til den økonomiske utviklingen mange afrikanske land opplever, er det tette samarbeidet med Kina. Det var dette samarbeidet som fikk sørafrikanske myndigheter til å nekte Dalai Lama visum. En annen målsetting for myndighetene er at VM skal bidra til å redusere vestlig afropessimisme. Disse to målsettingene, markering av Sør-Afrikas geopolitiske posisjon og reduksjon av afropessimisme, er også tett knyttet til hverandre. For eksempel uttalte Sør-Afrikas sport- og rekreasjonsminister, Makhenkesi Arnold Stofile, følgende i en tale i 2007:

Our leaders have launched the African Renaissance and the New Partnership for Africa's Development (NEPAD). This is our time to fit football concretely into these initiatives. Good managerial skills, sound finance management skills and overall good governance are a sine qua non of this Renaissance and the end to Afro-pessimism. (Stofile 2007⁷⁷)

Terroraksjonen i Cabinda illustrerte hvor utsatt Sør-Afrika er for afropessimisme. Slik Afrika-reduksjonisme er en godt etablert diskursiv praksis, som kjennetegnes av at særtrekk ved og utvikling i spesifikke afrikanske land eller kulturer ikke framheves. Samtidig er ikke utvalget entydig i denne forbindelse. Politiske og historiske prosesser utgjør også en vesentlig del av bildet som formidles av Sør-Afrika.

Tvetydigheten i dekingen av Sør-Afrika gjenspeiles også ved at innfallsvinklene i dekingen av økonomiske, politiske og kulturelle aspekter ved VM er ganske forskjellig. Omtalen av den økonomiske situasjonen i Sør-Afrika preges for det første av at fattigdom stilles eksplisitt til

⁷⁷ Hentet fra <http://www.sa2010.gov.za/en/node/53>.

skue. For det andre er flere av oppslagene om økonomi delvis kritiske til sørafrikanske myndigheter. Myndighetene og sørafrikansk økonomi får skylden for at VM har blitt atskillig dyrere enn planlagt. I enkelte tilfeller blir det også stilt spørsmålstegn ved prioriteringen av å arrangere fotball-VM framfor andre sosialpolitiske prosjekter. Et annet viktig poeng i så måte er at FIFA, og praksiser på det sportspolitiske felt generelt, ikke kritiseres for denne økonomiske smellen som Sør-Afrika går på som følge av VM. Samtidig blir politiske aspekter ved arrangementet ofte rammet inn av framtidshåp og velvilje. Arrangementet blir i flere oppslag sett på som en anledning til å videreføre Sør-Afrikas lange marsj mot fred og forsoning. Utviklingsperspektivet i flere av oppslagene om sivilt engasjement bidrar også til å konstituere en nokså optimistisk Sør-Afrika-diskurs. Framstillingen av VMs og fotballens kulturelle rolle er også stort sett positiv. Sport og fotball forstås som å kunne samle Sør-Afrikas befolkning, også på tvers av klasse- og raseskiller.

Kritiske røster anser fotball-VM som en hvit elefant for Sør-Afrika. VM er for stort og flott til å avslå, men dyrt å drifte og uten noen særlig stor gevinst i den andre enden. Dersom man kun fokuserer på de umiddelbare økonomiske og materielle konsekvensene av VM, er det ikke vanskelig å slutte seg til en slik allegori. De statlige utgiftene til utbygging av stadioner og infrastruktur har vært enorme. Stadionene er dessuten altfor store til at de jevnlig vil bli fylt opp etter VM. Mange frykter derfor at det offentliges strøm- og vedlikeholdskostnader kommer til å bli unødvendig store i årene framover. Det hjelper heller ikke på dette regnestykket at nesten alle pengene fra salg av tv-rettigheter og sponsoravtaler tilfaller FIFA.

Men arrangementet er også noe mer. VM er en gedigen folkefest og kan etterlate seg et stolt avtrykk i Sør-Afrikas kollektive minne. Arrangementets betydning for holdningene til Sør-Afrika i Norge avhenger i stor grad av media. Norsk og vestlig mediedekning av Beijing-OL bidro nok til å skade Kinas omdømme i vår del av verden; uten at det nødvendigvis har fått noen avgjørende betydning for verken kinesisk økonomi eller for opplevelsen kinesere flest hadde av OL. Selv om gjennomgangstonen i både media og på andre sosiale felt i utgangspunktet er langt mer positiv til fotball-VM, er norsk massemediert Sør-Afrika-diskurs svært sårbar. Terroraksjonen i Cabinda og visumavslaget til Dalai Lama brakte både pessimisme og bebreidelse til overflaten av en skjør fasade.

Kapittel 5: Avslutning

”En seier for Europa”
- Per Ravn Omdal⁷⁸

Da Tyskland slo Sør-Afrika i kampen om å få arrangere fotball-VM i 2006, proklamerte daværende president i Norges Fotballforbund, Per Ravn Omdal, at beslutningen var ”en seier for Europa”. Et snaut tiår seinere ble Rio de Janeiro valgt som vertskapsby for OL i 2016, og Fidel Castro kommenterte da at dette var ”en seier for den tredje verden” (jf. kapittel 2). De retoriske virkemidlene i disse to uttalelsene er slående like. Begge utsagnene er reaksjoner på sportspolitiske avgjørelser. Ordet ”seier” har naturligvis en meget sentral plass i sportens språkverden, og tilfører uttalelsene en slags ekstase over en prestasjon. Både Omdal og Castro identifiserer seg selv som en del av vinnerlaget. Omdal er ikke tysk og Castro er ikke brasilianer, men ved å fastslå at det er henholdsvis ”Europa” og ”den tredje verden” som har vunnet, knyttes begge triumfene til en geografisk/geopolitisk enhet som de selv kan inngå i. Ordet ”seier” forutsetter videre at det finnes en motstander, eller en ”annen”, for å fungere som metafor. I det første sitatet blir Afrika, representert ved Sør-Afrika, den motstanderen Europa har slått; i det andre sitatet blir motstanderen ”den første verden”, representert ved de andre finalistene, Madrid, Tokyo og Chicago.

I løpet av det tiåret som ligger imellom de to utsagnene har ”den tredje verdens” sjanser til å vinne slike sportspolitiske kamper blitt atskillig større. Hensikten med denne oppgaven har, blant annet, vært å vise hvordan dette har gått til. Oppgavens utgangspunkt har vært en hypotese om at ”sportens episenter” er i ferd med å forskyves fra Vest-Europa og Nord-Amerika til nyindustrialiserte land utenfor Vesten. Dette bidrar til å redefinere de politiske, økonomiske og kulturelle rammene rundt mega events; noe som også får konsekvenser for medias tilnærming til sportsfeltet. Etablerte praksiser innenfor massemediert sport må tilpasses en ny virkelighet.

I forlengelsen av dette må også forskning på mediesport trekke inn nye perspektiver. Forskning på mediesport har vært et etablert felt siden 1980-tallet. Særlig har forskere interessert seg for kommersialisering av sportsfeltet, og produksjon/reproduksjon av

⁷⁸ ”Omdal: - En seier for Europa”, VG, 06.07.00.

stereotype oppfatninger knyttet til nasjonalitet, rase og kjønn i massemedierte tekster. Dette er perspektiver som på ingen måte har mistet aktualitet, snarere tvert imot. Men samtidig tilsier utviklingen på sportsfeltet at samfunnsforhold i ikke-vestlige land i langt større grad må bli en del av forskningen. Krav til infrastruktur og statlig finansieringsevne er skyhøye for land som vil arrangere mega events. Ikke-vestlige land har derfor tradisjonelt vært utelukket som vertskapsland (Gupta 2009). Nå, derimot, brukes mega events ofte som anledninger til å vise fram og feire økonomisk framgang. I tillegg håper man at arrangementene skal stimulere turismen, næringslivet og byggingsbransjen ytterligere, slik at veksten på lang sikt styrkes som følge av arrangementene. Slike sosialpolitiske motiver tiltrekker også ulike former for sivilt samfunnsengasjement. Forskjellige NGO'er bruker arrangementene til å fremme sine interesseområder. Medias formidling av slike sportspolitiske prosjekter kan virke både positivt og negativt inn på resultatene av dem, alt ettersom hva media fokuserer på.

Med dette som bakteppe har jeg analysert norsk mediedekning av Kina i tida rundt OL i Beijing, og av Sør-Afrika fram mot fotball-VM. Jeg har brukt kritisk diskursanalyse som teoretisk og metodisk verktøy, og fokusert på avisoppslag om politiske, økonomiske og kulturelle forhold som påvirker og påvirkes av arrangementene. Et premiss for oppgaven har vært et syn på mega events som sosiale rom ulike aktørgrupper ønsker å fylle med sine forståelser. Det var derfor viktig å identifisere noen av de mest sentrale aktørgruppene, og å undersøke hvordan disse framstilles i de to mediediskursene. Medias vektlegging av ulike aktørers ståsted og ansvarsområder er avgjørende for hvordan bildet av arrangementenes sosialpolitiske sider konstitueres.

Forskyvningen av sportens episenter medfører at møtene og konfrontasjonene mellom de ulike aktørgruppene blir desto sterkere. I førersetet for forskyvningen finnes to prinsipper som dagens sportsfelt i særlig grad styres etter: identitets- og kapitallogikk. I *kapittel 2* ønsket jeg både å vise disse logikkens plass i den moderne sporten, og samspillet mellom dem. Identitetslogikken innebærer at sport forstås som en emosjonell og kulturell referanseramme med bred folkelig appell. Denne logikken kan ha både nasjonale og globale sider. Innenfor en nasjonal eller statlig horisont forstås sport som å kunne knytte bånd på tvers av økonomiske og etniske skillelinjer. Ut i fra en global, universalistisk forståelsesramme (som bl.a. IOC og FIFA står for) anses sport å kunne forene på tvers av landegrenser. Kapitallogikken handler om den kommersielle verdien av sport. Denne verdien har eksplodert de siste tretti årene, som følge av økonomiske reformer som bærer flere nyliberalistiske karaktertrekk. Transnasjonale

selskaper og mediekonserner blir stadig viktigere aktører på sportsfeltet. Forskyvningen av sportens episenter intensiverer begge disse logikkene. Land som tildeles sportslige mega events er gjerne i sterk økonomisk vekst, og tiltrekking av internasjonal kapital er ofte et motiv for å søke om å bli vertskapsland. Et annet motiv er at arrangementene skal forsterke fellesskapsfølelsen i befolkningen, hvilket styrker sportens identitetslogikk.

I skyggen av mega events foregår det imidlertid mye som virker forstyrrende på et slikt positivt bilde av sport. De store investeringene mega events medfører, går ofte ut over marginaliserte grupper, for eksempel ved tvangsflyttinger og former for kriminalisering av fattigdom. Ut i fra et slikt perspektiv står sportsfeltets identitets- og kapitallogikk delvis i et antagonistisk forhold til hverandre. Intensivering av identitets- og kapitallogikken, samt den vanskelige balansegangen mellom disse logikkene, kan være en årsak til den brede interessen for sport og mega events på tvers av ulike samfunnsfelt. Nasjonale og internasjonale myndigheter, private selskaper og diverse NGO'er gjør seg alle, i gitte tilfeller, til sportspolitiske aktører.

Både OL i Beijing og fotball-VM i Sør-Afrika kan forstås ut i fra en slik sosiokulturell kontekst. Begge arrangementene er på sett og vis geopolitiske overgangsriter for landene. Kina og Sør-Afrika er nå sterkere og mer stabile, både økonomisk og politisk, enn de noen gang har vært. OL og VM er seremonielle markeringer av denne utviklingen. Det har derfor vært viktig å undersøke om mediedekningen av de to arrangementene har inneholdt forhandlinger av etablerte diskursive bilder av Kina (*kapittel 3*) og Sør-Afrika (*kapittel 4*). Litt forenklet kan man si at norsk mediedekning av ikke-vestlige land tradisjonelt har vært preget av former for annengjøring som kontrasterer "oss" og "dem", og som framstiller ikke-vestlige samfunn som statiske og underutviklet (se f.eks. Ytrehus 2007; Eide & Simonsen 2008). Sammenlignet med dekningen av de fleste ikke-vestlige land, har norsk mediedekning av både Kina og Sør-Afrika vært relativt opptatt av politisk og økonomisk utvikling. I forbindelse med OL og VM kan man likevel se for seg at politiske og økonomiske tendenser i disse landene ville komme *enda* klarere fram i norske medier.

Menneskerettighetssituasjonen i Kina har fått mye medieoppmerksomhet de siste par tiårene. OL bidro nok til å bygge opp under dette kjente bildet, ikke minst takket være det enorme sivile samfunnsengasjementet i forkant av mesterskapet. Her i Norge var særlig Amnesty International svært aktive. Amnesty rettet også deler av sitt kampanjearbeid direkte inn mot

media, og oppfordret til kritisk mediedekning. Den samme tilnærmingen til OL som de kritiske NGO'ene gikk inn for, var i stor grad hegemonisk i mediediskursen rundt arrangementet. I all hovedsak var det kinesiske myndigheter som ble holdt ansvarlig for negative konsekvenser av OL. Inntrykket av at slik kritikk er en godt etablert praksis i norsk massemediert Kina-diskurs, forsterkes av at dette er trekk som går igjen i alle utvalgets fire aviser. Riktignok er oppslag om Kinas økonomi mindre kritisk i Dagens Næringsliv enn i de andre avisene, og kuriosa-andelen er klart størst i Dagbladet, men bortsett fra dette er det ikke store forskjeller mellom avisene.

Et annet sentralt trekk i Kina-diskursen er kontrastering mellom "oss" og "dem". Sammenligning av norsk/vestlig og kinesisk kultur og politikk forekommer svært ofte i utvalget, og vårt samfunn framstilles gjerne som mer utviklet enn deres. Disse to diskursive praksisene, kritikk av menneskerettighetssituasjonen og annengjøring av kinesere, er svært synlige i materialet. Ofte er de så dominerende at de kommer i veien for at IOC holdes ansvarlig for OLs skyggesider. Dette er samtidig et trekk som ikke bare kjennetegner medias behandling av OL. I Amnestys OL-rapport var kritikken også stort sett forbeholdt kinesiske myndigheter.

Mediediskursen som framtrer om Sør-Afrika i forkant av fotball-VM fortøner seg ganske annerledes enn Kina-diskursen rundt OL. Fokuset på menneskerettighetsbrudd forårsaket av arrangementet er nesten helt fraværende. En del problematiske aspekter ved det sørafrikanske samfunnet blir belyst, men myndighetene får i mye mindre grad skylden for disse problemene. Sør-Afrika-utvalget er atskillig mer velvillig enn Kina-materialet. Det kan virke som om norske medier ønsker at fotball-VM skal være en suksess for Sør-Afrikas utvikling, og for det sørafrikanske folk. Den, relativt, fredelige overgangen fra apartheid til demokrati har skapt et positivt bilde av dagens Sør-Afrika; dette er nok en årsak til at Sør-Afrika-diskursen er såpass lite kritisk til myndighetene. Denne velvilligheten er likevel sårbar. Utvalget inneholder antydninger til at VM kan bidra til å "oppdatere" dette bildet av landet, ved at problematiske sider ved myndighetenes politikk synliggjøres. I tillegg kaster former for Afrika-reduksjonisme ufortjent dårlig lys over Sør-Afrika. Slike diskursive trekk kan i verste fall virke ødeleggende på langsiktige hensikter med VM, ettersom Sør-Afrika ikke framstår som et attraktivt investerings- og turistmål.

I både Kina- og Sør-Afrika-diskursen er etablerte og, til dels, stereotype bilder av landene svært synlige. Den populærkulturelle rammen rundt de to diskursene kan være en medvirkende årsak til dette. De politiserte kuriosaoppslagene som preger Kina-diskursen under selve OL-arrangementet, karikerer den mer alvorlige samfunnskritikken som dominerer i utvalget før OL-start. I oppslag om populærkulturelle aspekter ved VM i Sør-Afrika, framstilles fotball og fotball-VM stort sett som noe harmonisk og nasjonsbyggende. Slik vinkling forsterker velvilligheten som kjennetegner Sør-Afrika-diskursen generelt.

Tilbakevendende problemstillinger

De to arrangementenes skyggesider framkaller i liten grad problematiseringer av praksiser som tilhører sportsorganisasjoner, og sportsfeltet generelt. Dette er problematisk, ikke minst med tanke på at mega events stadig oftere avholdes i land hvor de sosiale og økonomiske implikasjonene av dem er svært store. Tvangsflytting og kriminalisering av fattigdom forekommer i forbindelse med sportsarrangementer i vestlige land også, men slike problemer har vært mye mer omfattende i ikke-vestlige land (COHRE 2007). Det offentliges utgifter er kanskje også langt større i ikke-vestlige land. Infrastruktur og stadionfasiliteter er ofte mindre utviklet, og må bygges ut atskillig for å imøtekomme sportsfeltets krav. Dette går på bekostning av andre politiske prosjekter. Hvorvidt arrangementene tiltrekker seg nok turister og internasjonale investeringer til at disse utgiftene kan anses som lønnsomme, er diskutabelt.

OL i Beijing og fotball-VM i Sør-Afrika er to i en lang rekke av sportslige mega events som er tildelt ikke-vestlige land de siste årene. Forskyvningen av sportens episenter er godt i gang, og vil antagelig fortsette etter hvert som flere land blir rike nok til å kunne arrangere mega events. En slik forskyvning går godt overens med IOCs og FIFAs selvbilder som forvaltere av universelle verdier. IOC og FIFA ønsker å ha global innflytelse; Gerhard Heiberg beskriver nettopp dette som et kriterium for tildeling av OL-arrangementer:

(...) vi skal være over hele verden, og vi mangler å ha holdt lekene i Sør-Amerika og i Afrika. Cape Town søkte for lekene i 2004, da var jeg på inspeksjon. Da følte vi at det var for tidlig, og at man hadde for lite grep på ikke minst kriminaliteten. Så hvis nå dette blir vellykket i 2010, så kommer Syd-Afrika til å bli tildelt lekene relativt raskt etterpå. Nu har vi for 2016 Rio, som en av de fire finalistene, og dette skal avgjøres da i København i oktober⁷⁹. Og hvis vi da går inn for Rio, så har vi iallfall dekket Syd-Amerika, så har vi det afrikanske kontinentet igjen. (Heiberg i intervju.)

⁷⁹ Intervjuet ble gjort ca. et halvt år før Rio de Janeiro ble tildelt OL.

Forskyvningen av sportens episenter er forårsaket av et samspill mellom sportens identitets- og kapitallogikk. Disse logikkene intensiveres ytterligere på grunn av forskyvningen. Det er på bakgrunn av dette samspillet at mega events blir forsøkt brukt som katalysatorer for sosial utvikling i ikke-vestlige land. Samtidig gjør disse dynamikkene sportsfeltet til en konfliktsone mellom ulike sosiale felt. En rekke aktørgrupper fyller sportsarrangementer med politisk innhold, også i god tid før de avholdes. Både Norsk Journalistlag og Human Rights Watch har allerede engasjert seg i Sotsji-OL, som skal være i 2014⁸⁰. OL i Rio de Janeiro har også rukket å vekke medias interesse for politiske aspekter ved arrangementet⁸¹.

Forestillingen om sport som katalysator for sosial utvikling har alltid vært en viktig og integrert del av sportsfeltet. Når mega events avholdes i nyindustrialiserte land utenfor Vesten, lades denne ideen med en del nytt meningsinnhold. Mange av de samme problemstillingene som har oppstått i forbindelse med både Beijing-OL og fotball-VM i Sør-Afrika vil med stor sannsynlighet aktualiseres gang på gang i årene som kommer. Medias formidling av ulike ambisjoner om å bruke disse arrangementene til sosialpolitiske formål, kan være av stor betydning for hvem som vinner og hvem som taper.

⁸⁰ Se f.eks. "NJs Russlandprosjekt er ett år", Norsk Journalistlag, 02.02.09; og "Letter to the International Olympic Committee Regarding the Sotchi Games and Murders of Russia's Rights Defenders", Human Rights Watch, 28.08.09.

⁸¹ Se f.eks. "Her skal de arrangere fotball-VM og sommer-OL", Dagbladet, 19.10.09.

Litteratur

Trykte kilder:

- Alver, Bente Gullveig & Øyen, Ørjar (1997). *Forskningsetikk i forskerhverdagen. Vurderinger og praksis*. Tano Aschehoug, Oslo.
- Alvesson, Mats & Skoldberg, Kaj (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur, Lund.
- Amnesty International, NJ & P.E.N. (2007). *Menneskerettigheter i Kina. Arven etter OL i 2008? En håndbok for journalister*. Amnesty International Norge, Norsk Journalistlag og Norsk P.E.N.
- Amnesty International (2008). *People's Republic of China – The Olympics Countdown: Crackdown on activists threatens Olympics legacy*. International Secretariat, London.
- Anderson, Benedict (1993). *Imagined Communities – Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso, London.
- Andersson, Mette (2008). *Flerfarget idrett – Nasjonalitet, migrasjon og minoritet*. Fagbokforlaget, Bergen
- Andrews, David L. (2004). "Speaking the 'Universal Language of Entertainment': News Corporation, Culture and the Global Sport Media Economy", i: Rowe, David (red.): *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Open University Press, McGraw-Hill Education, Berkshire.
- Bénit-Gbaffou, Claire (2009). "In the Shadow of 2010: Democracy and displacement in the Greater Ellis Park Development Project", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*, HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Bird, Elisabeth (1992). "Writers, Texts and Audience: Tabloids as Folklore", i: *For enquiring Minds. A cultural study of supermarket tabloids*.
- Black, David R. & Bezanson, Shona (2004). "The Olympic Games, human rights and democratisation: lessons from Seoul and implications for Beijing", i: *Third World Quarterly*, vol. 25, nr. 7, 2004 (s. 1245-1261).
- Boonzaier, Emilie & Spiegel, Andrew D. (2008). "Tradition", i: Shepard, Nick & Robins, Steven (red.): *New South African Keywords*. Jocana Media, Johannesburg.
- Bourdieu, Pierre (1998). *Om TV – og journalistikkens magt*. Tiderne Skifter.
- Burnett, Cora (2009). "Engaging sport-for-development for social impact in the South African context", i: *Sport in Society*, vol. 12, nr. 9, 2009 (s. 1192-1205).
- Calhoun, Craig (2004). "Is it time to be postnational?", i: May, Stephen; Modood, Tariq; & Squires, Judith, red.: *Ethnicity, Nationalism and Minority Rights*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Christensen, Olav (1993). *Skiidrett før Sondre – Vinterveien til et nasjonalt selvbilde*. Ad Notam Gyldendal, Oslo.
- Close, Paul, Askew, David og Xin, Xu (2007). *The Beijing Olympiad – The Political Economy of a Sporting Mega-Event*. Routledge, London.
- COHRE (2007). *Fair Play for Housing Rights: Mega Events, Olympic Games and Housing Rights. Opportunities for the Olympic Movement and Others*. COHRE, Geneve.

- Cornelissen, Scarlett (2004). "It's Africa's turn!" The narratives and legitimations surrounding the Moroccan and South African bids for the 2006 and 2010 FIFA finals", : *Third World Quarterly*, vol. 25, nr. 7, 2004 (s. 1293-1309).
- Cornelissen, Scarlett (2008). "Scripting the nation: sport, mega-events, foreign policy and state-building in post apartheid South Africa", i *Sport in Society*, vol. 11, no. 4, 2008 (s. 481-493).
- Czeglédý, André P. (2009) "A World Cup and the construction of African Reality", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*, HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Davies, Glynn (2009). "Managing the alchemy of the 2010 Football World Cup", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*, HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Davis, Laurel A. (1997). *The Swimsuit Issue and Sport: Hegemonic Masculinity in Sports Illustrated*. State University of New York Press, Albany.
- du Plessis, Stan & Maennig, Wolfgang (2009). "South Africa 2010: Initial dreams and sobering economic perspectives", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*, HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Eide, Elisabeth & Simonsen, Anne Hege (2008). *Verden skapes hjemmefra – Pressedekningen av den ikke-vestlige verden 1902-2002*. Unipub.
- Eriksen, Anne og Selberg, Torunn (2006). *Tradisjon og Fortelling – En innføring i folkloristikk*. Pax forlag, Oslo.
- Fairclough, Norman (1995). *Media Discourse*. Hodder Education, London.
- Farred, Grant (2003). "Theatre of Dreams': Mimicry and Difference in Cape Flats Township", i: Bale, John & Cronin, Mike (red.): *Sport and Postcolonialism*. Berg, Oxford.
- FIFA (2005). *Football for Hope – Football's Commitment to Social Development*, FIFA, Zürich, Sveits.
- FIFA (2007). *Regulations 2010 FIFA World Cup South Africa*. FIFA, Zürich, Sveits.
- Fiske, John (1998). *Understanding Popular Culture*. Routledge, London.
- Giulianotti, Richard (2004). "Human Rights, Globalization and Sentimental Education: The Case of Sport", i *Sport in Society*, vol. 7, no. 3, 2004 (s. 355-368).
- Giulianotti, Richard & McArdle, David (2006). "Introduction", i: Giulianotti, Richard & McArdle, David (red.): *Sport, Civil Liberties and Human Rights*. Routledge, London.
- Goldlust, John (2004) [1987]. "Sport as Entertainment: The Role of Mass Communications", i: Rowe, David (red.): *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Open University Press, McGraw-Hill Education, Berkshire.
- Grimen, Harald (1996). "How conditions of Adequacy for Text-interpretations Depend on Practices for Explaining Actions", i: Johannesen, K.S. og Nordenstam, T (red.): *Wittgenstein and the Philosophy of Culture*. Hölder-Pichler-Tempsky.
- Gupta, Amit (2009). "The Globalization of Sports, the Rise of Non-Western Nations, and the Impact on International Sporting Events", i: *The International Journal of the History of Sport*, vol. 26, nr. 12, september 2009 (s.1779-1790).
- Grønmo, Sigmund (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget, Bergen.

- Harvey, David (2007). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press, Oxford.
- Hill, Christopher R. (1992). *Olympic Politics*. Manchester University Press, Manchester.
- Hiller, Harry H. (2006). "Post-event Outcomes and the Post-modern Turn: The Olympics and Urban Transformations", i: *European Sport Management Quarterly*, vol. 6, nr. 4 (s. 317-332).
- IOC (2007). *Olympic Charter. In force as from 7 July 2007*. The International Olympic Committee, Lausanne, Sveits.
- IOC (2009a). *Report of the 2016 IOC Evaluation Commission*. The International Olympic Committee.
- IOC (2009b). *The Olympic Movement in Society – 121st IOC Session & XIII Olympic Congress, The Recommendations*. The International Olympic Committee, København, Danmark.
- Jørgensen, Søren Schultz (2002). "Industry or Independence? Survey of the Scandinavian sports press", i: *Mandag Morgen*, November 2002.
- Koelble, Thomas (2008). "Market and Economy", i: Shepard, Nick & Robins, Steven (red.): *New South African Keywords*. Jocana Media, Johannesburg.
- Kusz, Kyle W. (2001). "I Want to be the Minority: The Politics of Youthful White Masculinities in Sport and Popular Culture in 1990s America", i: *Journal of Sport & Social Issues*, vol. 25, nr. 4 (s. 390-416).
- Langeland, Fredrik (2007). *Harde kropper – En kulturvitenskapelig analyse av maskulinitetskonstruksjoner i Dagbladets Sportsmagasinet*. Masteroppgave i kulturvitenskap, AHKR, Universitetet i Bergen.
- Loland, Sigmund (1995). "Coubertin's Ideology of Olympism from the Perspective of the History of Ideas", i: *OLYMPICA – The International Journal of Olympic Studies*, vol. 4, 1995 (s. 49-78).
- Lunde, Mona (2003). *Beijing 2008 – the Games of Reform? – An analysis of the debate concerning China as Olympic host and a normative evaluation of the IOC's responsibility*. Hovedfagsoppgave i statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Messner, Michael A.; Dunbar, Michele; & Hunt, Darnell (2000). "The Televised Sports Manhood Formula", i: *Journal of Sport & Social Issues*, vol. 24, nr. 4 (s. 380-394).
- Miller, Toby; Lawrence, Geoffrey; McKay, Jim; & Rowe, David (2004) [2001]. "Sports Media Sans Frontières", i: Rowe, David (red.): *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Open University Press, McGraw-Hill Education, Berkshire.
- NESH (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*.
- Papantoniou, G. (2008). "Religiosity as an element in the ancient Olympic Games", i: *Sport in Society*, vol. 11, nr. 1, (s. 32-43).
- Preuss, Holger (2006). "Impact and Evaluation of Major Sporting Events", i: *European Sport Management Quarterly*, vol. 6, nr. 4 (s. 313-316).
- Preuss, Holger & Solberg, Harry Arne (2006). "Attracting Major Sporting Events: The Role of Local Residents", i: *European Sport Management Quarterly*, vol. 6, nr. 4 (s. 391-411).
- Redeker, Robert (2008). "Sport as an opiate of international relations: The myth and illusion of sport as a tool of foreign diplomacy", i: *Sport in Society*, vol. 11, nr. 4, 2008 (s.494-500).
- Reimer, Bo (1987). "Populär och impopulär populärkultur. Avgrensning av ett akademiskt felt.", i: Carlsson (red.): *Forskning om populärkultur. En antologi från NORDICOM*. Sverige (s. 7-16).

- Roche, Maurice (2004). "Mega-Events and Media Culture: Sport and the Olympics", i: Rowe, David (red.): *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Open University Press, McGraw-Hill Education, Berkshire.
- Rowe, David (red.) (2004). *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Open University Press, McGraw-Hill Education, Berkshire.
- Scholte, Jan Aart (2005). *Globalization – A Critical Introduction*. Palgrave MacMillian, 2. utgave, New York.
- Schoug, Fredrik (1997). *Intima samhällsvisioner. Sporten mellan minimalism och gigantism*. Brutus Östlings bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag.
- Selliaas, Andreas (2008). "Våre urealistiske forventninger til OL i Beijing", i *Samtiden*, nr. 2, 2008 (s. 92-103).
- Slagstad, Rune (2008). *(Sporten) En idéhistorisk studie*. Pax forlag, Oslo.
- Sterken, Elmer (2006). "Growth Impact of Major Sporting Events", i: *European Sport Management Quarterly*, vol. 6, nr. 4 (s. 375-389).
- Stevenson, Deborah (2002). "Women, Sport and Globalization: Competing Discourses of Sexuality and Nation", i: *Journal of Sport and Social Issues*, vol. 26, nr. 2 (s. 209-225).
- Swart, Kamilla & Bob, Urmilla (2009). "Venue selection and the 2010 World Cup: A case study of Cape Town", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*, HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Tomlinson, Richard (2009). "Anticipating 2011", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*, HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Tvedt, Terje (2003). *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt – Den norske modellen*. Gyldendal Akademisk, Oslo.
- UN (2009a). *Observer status for the International Olympic Committee in the General Assembly*, 64th session, Agenda item 167.
- UN (2009b). *2010 International Federation of Association Football World Cup event*, 64th session, Agenda item 45.
- van der Merwe, Justin (2009). "The road to Africa: South Africa's hosting of the 'African' World Cup", i: Pillay, Udesch; Tomlinson, Richard; & Bass, Orli (red.): *Development and Dreams – The Urban Legacy of the 2010 Football World Cup*. HSRC Press, Cape Town, Sør-Afrika.
- Wenner, Lawrence A. (1994). "The Dream Team, Communicative Dirt, and the Marketing of Synergy: USA Basketball and Cross-Merchandising in Television Commercials", i: *Journal of Sport and Social Issues*, nr. 1, 1994, vol. 18 (s. 27-47).
- Winther Jørgensen, Marianne og Phillips, Louise (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.
- Ytrehus, Line Alice (2007). "The Generalised Other: Cultural Relativism and Ethics in Research on Ethnic Minorities", i: Alver, Bente Gullveig, Fjell, Tove Ingebjørg og Øyen, Ørjar (red.): *Research ethics in studies of culture and social life*. Academia Scientiarum Fennica.

Fra aviser og magasiner:

Mail & Guardian, Mandy Rossouw, "Spinning South Africa", 08.01.10.

Mail & Guardian, Niren Tolsi, "Rounded up and shipped out", 22.01.10.

Elektroniske kilder:

Artikler og lignende kun på nett:

- Amnesty International (2010). News for Health Professionals, AI Bulletin Vol. 13 No. 4, 19.02.10, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT84/004/2010/en/06c45686-8990-41e1-912d-48018c02ead7/act840042010en.pdf>, lastet: 01.04.10.
- Goksøy, Matti (2004). "Historisk perspektiv på idrett og konflikt/konfliktløsning", foredrag holdt på *Idrettens Etikkseminar*, Oslo, 11.02.04. <http://www.nif.idrett.no/files/%7B648D615F-8374-48DF-87BA-45EE663765EA%7D.doc>, lastet 15.10.09.
- Mbeki, Thabo (2003), "Address at the Official Banquet to launch South Africa's World Cup Bid", 21.05.03. http://www.thepresidency.gov.za/show.asp?type=sp&include=former_deputy/sp/2003/sp0522.htm&ID=775 lastet: 15.03.10.
- NEPAD, "About NEPAD", http://www.nepad.org/AboutNepad/sector_id/7/lang/en, lastet:22.03.10.
- Stofile, Makhenkesi Arnold (2007), "Opening address by Sport and Recreation Minister M Stofile at the International Year of African Football and 2010 World Cup workshop, ABSA Conference centre, Montana, Pretoria", 07.03.07, <http://www.sa2010.gov.za/en/node/53>, lastet: 08.04.10.
- von der Lippe, Gerd (2009). "Om menn og baller: Sport for litteraturidioter", anmeldelse av (*Sporten*) *En idéhistorisk studie*, på Idrottsforum.org, 02.09.09, http://www.idrottsforum.org/features/lipger/lipger090902.html#_ftn1, lastet: 21.04.10.

Nyhetsoppslag fra nettsteder, som ikke er med i kategoriseringer:

- Aftenposten, NTB, "Heiberg mener IOK-kritikken er urettferdig", 25.03.08, <http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2327333.ece>, lastet: 20.04.10.
- Aftenposten, Heidi Ertzeid og Stine Barstad, "- Kan bli norsk OL-boikott", 03.04.08, <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2345625.ece>, lastet: 21.04.10.
- Aftenposten, NTB, "ANC feirer i Sør-Afrika", 24.04.09, <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3043776.ece>, lastet: 17.03.10.
- Aftenposten, NTB, "Obama vil ikke møte Dalai Lama", 06.10.09, <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3305261.ece>, lastet: 21.04.10.
- Aftenposten, Elisabeth Rodum & NTB, "Sør-Afrika sliter 20 år etter Mandelas løslatelse", 11.02.10, <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3512937.ece>, lastet: 06.04.10.
- Bloomberg.com, Steven Bodzin, "Rio's Olympic Win is 'Victory of the Third World' Castro says", 03.10.09, <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601086&sid=a8WFjUm.9GD4>, lastet: 20.04.10.
- Cape Argus, Reuters, "Use 2010 soccer to give education a header", 06.10.09, <http://www.capeargus.co.za/index.php?fArticleId=5192044>, lastet: 27.03.10.
- CubaDebate.cu, Fidel Castro, "Un Triunfo del tercer Mundo", 02.10.09, <http://www.cubadebate.cu/reflexiones-fidel/2009/10/02/un-triunfo-del-tercer-mundo/>, lastet: 20.04.10.

Dagbladet, Esten O. Sæther, ”- Jeg er ikke glad når jeg snakker med menn”, 15.10.08,
<http://www.dagbladet.no/sport/2008/10/15/549718.html>, lastet:01.04.10.

Dagbladet, Esten O. Sæther, ”Gavene er blitt igjen hjemme”, 16.10.08,
<http://www.dagbladet.no/sport/2008/10/16/549720.html>, lastet: 01.04.10

Dagbladet, Anne Thurmann-Nielsen, ”Skjebnevalg for Sør-Afrika”, 14.04.09,
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2009/04/14/571516.html>, lastet: 17.03.10.

Dagbladet, NTB, ”Sør-Afrika strømmer til valglokale”, 22.04.09,
<http://www.dagbladet.no/2009/04/22/nyheter/sor-afrika/utenriks/politikk/valg/5859187/>, lastet: 06.04.10.

Dagbladet, Lars Molteberg Glomnes, ”Her skal de arrangere fotball-VM og sommer-OL”, 19.10.09,
<http://www.dagbladet.no/2009/10/19/nyheter/mafia/kokain/narkotika/brasil/8642651/>, lastet: 28.04.10.

Dagens Næringsliv, Stein B. Hauglid, ”En vanskelig Olympiade”, 12.04.08,
<http://www.dn.no/forsiden/kommentarer/article1378626.ece>, lastet: 21.04.10.

GamesBids.com, GB Staff, ”Hiroshima considers 2020 summer bid”, 10.10.09,
http://www.gamesbids.com/eng/olympic_bids/future_bids_2016/1216134771.html, lastet: 21.04.10.

Games Bids.com, GB Staff, ”Tokyo To Bid For 2020 Summer Games”, 07.11.09,
http://www.gamesbids.com/eng/olympic_bids/future_bids_2016/1216134834.html, lastet: 21.04.10.

Human Rights Watch, Allison Gill & Minky Worden, ”Letter to the International Olympic Committee Regarding the Sochi Games and Murders of Russia’s Rights Defenders”, 28.08.09,
<http://www.hrw.org/en/news/2009/08/28/letter-international-olympic-committee-regarding-sochi-games-and-murders-russia-s-ri>, lastet: 28.04.10.

NRK, Arve Lote, ”To arrestert etter Togo-angrepet”, 11.01.10, <http://www.nrkspor.no/fotball/1.6940464>, lastet: 15.03.10.

Norsk Journalistlag, ”NJs Russlandprosjekt er ett år”, 02.02.09,
http://www.nj.no/NJs+russlandsprosjekt+er+ett+%C3%A5r.b7C_xdrOY_.ips, lastet: 28.04.10.

Thoughtleader.co.za, Michael Trapido, ”Balancing China and the Dalai Lama”, 24.03.09,
<http://www.thoughtleader.co.za/traps/2009/03/23/balancing-china-and-the-dalai-lama/>, lastet: 02.04.10.

Times Live, Siphon Masondo & Zandile Mbabela, ”Tourists stay away from World Cup”, 19.04.10,
<http://www.timeslive.co.za/sport/article410651.ece/Tourists-stay-away-from-World-Cup>, lastet: 22.04.10.

VG, NTB, ”Omdal: - En seier for Europa”, 06.07.00,
<http://www.vg.no/sport/fotball/artikkel.php?artid=1528987>, lastet: 23.04.10.

VG, NTB, ”Fakkeltåger i rullestol heltdyrkes i Kina”, 11.04.08,
<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/artikkel.php?artid=505559>, lastet: 21.04.10.

Vedlegg I

Kina: Internettreferanser

Vedlegg I - Kina: Internettreferanser til avisoppslagene

Nr	Avis	Artikkelforfatter	Tittel	Dato	Internettreferanse	Lastet
1	Aftenposten	Anders Nordstoga	Viktige tap i retten for forureningsofre i Kina	01.07.2008	http://www.aftenposten.no/klima/article2516410.ece	14.04.2009
2	Aftenposten	Anders Nordstoga	Kinas kommunistiske vil lære av Norge	01.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2515247.ece	14.04.2009
3	Aftenposten	Anders Nordstoga	- Vi føler utslipps-kravene tungt på våre skuldre	02.07.2008	http://www.aftenposten.no/klima/article2518986.ece	14.04.2009
4	Aftenposten	Hanne Maria Breivik	Kina krever full turist-kontroll	03.07.2008	http://www.aftenposten.no/reise/nyheter/article2515327.ece	14.04.2009
5	Aftenposten	NTB	Kina stenger fabrikker før OL	04.07.2008	http://e24.no/utenriks/article2522370.ece	14.04.2009
6	Aftenposten	E24.se	Adidas åpner gigantbutikk	06.07.2008	http://e24.no/eksklusiv/article2522735.ece	14.04.2009
7	Aftenposten	Magnus Hoem	Sarkozy setter sinn i kok	10.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2532791.ece	14.04.2009
8	Aftenposten	NTB	Beijing tar hundekjøtt av menyen før OL	11.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2534336.ece	14.04.2009
9	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Flytter fabrikker ut av Beijing for å bli OL-klare	12.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2535984.ece	14.04.2009
10	Aftenposten	Flemming Trondsen	Kina skal holde Tibet i jerngrep	13.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2538306.ece	14.04.2009
11	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Bloggere vant over sensuren	13.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2537005.ece	14.04.2009
12	Aftenposten	NTB/Aftenposten.no	Slipper ikke inn i Kina	16.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2543246.ece	14.04.2009
13	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Belønner tips om OL-terror	16.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2542140.ece	14.04.2009
14	Aftenposten	Jon Herland	Innsjutt på miljøfronten foran Beijing-OL	18.07.2008	http://e24.no/utenriks/article2547333.ece	14.04.2009
15	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Beijing bremses bilen	19.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2549404.ece	14.04.2009
16	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Et liv i smug går mot slutten	21.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2550456.ece	14.04.2009
17	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Stenger svarte ute av bærer	21.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2551949.ece	14.04.2009
18	Aftenposten	NTB	Ingen norsk OL-boikott	23.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2554749.ece	14.04.2009
19	Aftenposten	NTB	Kineserne ser lyst på framtiden	23.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/article2554715.ece	14.04.2009
20	Aftenposten	NTB	Her møtes Kinas overklasse	23.07.2008	http://e24.no/utenriks/article2556113.ece	14.04.2009
21	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Tre drept i offentlig henrettelse	23.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2555305.ece	14.04.2009
22	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	"No fun Olympics"	26.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2559445.ece	14.04.2009
23	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Lever de i et terroristreir	26.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2560533.ece	14.04.2009
24	Aftenposten	Aslan W.A. Farshchian	OL i billettkaos	26.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2560551.ece	14.04.2009
25	Aftenposten	Odd Inge Skjævesland	Dansk terroralarm	28.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2562522.ece	14.04.2009
26	Aftenposten	Eivind Sørli	"Hårreisende hvis dette OL skal være et forbilde"	29.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2564339.ece	14.04.2009
27	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	OL-utøvere vil løpe med maske	29.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2564633.ece	14.04.2009
28	Aftenposten	Kurt Haugli	Billett til åpningen solgt for 158.000	30.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2566940.ece	14.04.2009
29	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Klarer ikke bli kvitt OL-smogen	31.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2567950.ece	14.04.2009
30	Aftenposten	Gudmund Bartnes	IOC godkjente internettensur	31.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2568497.ece	14.04.2009
31	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Viste opptak fra øvelser til åpnings- seremonien	31.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2568078.ece	14.04.2009
32	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Arresterte kinesisk lærer for bilder av kollapsede skoler	31.07.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2569136.ece	14.04.2009
33	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Besøk hos tibetanerne med agenter på slep	01.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2571339.ece	14.04.2009
34	Aftenposten	Mette Bugge	Liu Dong vant VM-gull. Treneren tvang henne til å drikke skilpaddeblod	01.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2569719.ece	14.04.2009
35	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Internettkrisen i OL er løst	01.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2569860.ece	14.04.2009
36	Aftenposten	Tale Lind	Norske telefonsamtaler kan avlyttes under OL	02.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2571730.ece	14.04.2009
37	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Historieløs OL-arkitektur	02.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2571383.ece	14.04.2009
38	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Hva sa Mao, sa du?	03.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2572697.ece	14.04.2009
39	Aftenposten	Thomas Larsen Røed og Mette Bugge	- Påvirker ikke oss	04.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2574150.ece	14.04.2009
40	Aftenposten	Aksel Kjær Vidnes	Kritisk blikk	04.08.2008	http://oslopolis.aftenposten.no/?service=redirect&sourceid=2573124	14.04.2009
41	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- Vi lar oss ikke skremme	04.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2573490.ece	14.04.2009
42	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg og Anders Hedeman	16 politifolk drept i granatangrep	04.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2572909.ece	14.04.2009
43	Aftenposten	NTB	Må spare på OL-maten	04.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2573242.ece	14.04.2009
44	Aftenposten	NTB	- Terrorister fører voldelig kamp mot OL	05.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2576294.ece	14.04.2009
45	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Angrep overlevende politifolk med kniver	05.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2575168.ece	14.04.2009
46	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Vil ikke tie om Tibet	05.08.2008	http://www.aftenposten.no/kul_und/article2574634.ece	14.04.2009
47	Aftenposten	NTB	Lerdue- skytterne setter pris på smog	05.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2575030.ece	14.04.2009
48	Aftenposten	Anders Nordstoga	Mugabe sendt hjem fra Kina	05.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2576323.ece	14.04.2009
49	Aftenposten	Anders Hedeman	Briter arrestert i Beijing	06.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2577370.ece	14.04.2009
50	Aftenposten	NTB	Syklistene beklager ansiktsmaske	06.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2578069.ece	14.04.2009
51	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Stolte av lekene	06.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2579159.ece	14.04.2009
52	Aftenposten	Mari Åsland	Google nekter å sensurere	06.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2578296.ece	14.04.2009
53	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Rensket og klar OL-by	07.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2581236.ece	14.04.2009
54	Aftenposten	Morten Fyhn	Norge skuffet over Kina	07.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2581237.ece	14.04.2009
55	Aftenposten	Knut A. Nygaard	Islamister med nye OL-trusler	07.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2581188.ece	14.04.2009
56	Aftenposten	Anders Nordstoga	Bush kritiserer Kina	07.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2579498.ece	14.04.2009
57	Aftenposten	NTB	Piratsending om menneskeret- tigheter i Beijing	08.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2581370.ece	14.04.2009
58	Aftenposten	Mari Hauge Åsland	Kinesisk fly snudde etter bombetrussel	08.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2581992.ece	14.04.2009
59	Aftenposten	Kurt Haugli	Åpnings- seremoni sett fra motorveien	08.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2582793.ece	14.04.2009
60	Aftenposten	Ida Torp Halvorsen	OL-turist drept i Beijing	09.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2583919.ece	14.04.2009
61	Aftenposten	Kaja Korsvold	Lever livet i parken	09.08.2008	http://www.aftenposten.no/reise/article2577760.ece	14.04.2009

Vedlegg I - Kina: Internettreferanser til avisoppslagene

Nr	Avis	Artikkelforfatter	Tittel	Dato	Internettreferanse	Lastet
62	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Bryllupsfeber	09.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2583192.ece	14.04.2009
63	Aftenposten	Jenny Sandvig	En smak av Kina i Oslo	09.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2583208.ece	14.04.2009
64	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Beijings unge vasser i luksus	09.08.2008	http://e24.no/utenriks/article2584002.ece	14.04.2009
65	Aftenposten	NTB	Xinjiang rammet av flere eksplosjoner	09.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2584261.ece	14.04.2009
66	Aftenposten	Mette Bugge	"De ser ut som steinansikter. Kineserne skremmer vettet av utlendinger. Slik kan vi ikke ha det."	10.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2585392.ece	14.04.2009
67	Aftenposten	Anders Hedeman	- Viser forakt for pressefriheten	11.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2586690.ece	14.04.2009
68	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- Faktisk synes jeg de smiler enda mer enn før	11.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2586687.ece	14.04.2009
69	Aftenposten	Mette Bugge og Alexander Carlsen Strande	Kongeparet stoppet i Beijing	11.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2585661.ece	14.04.2009
70	Aftenposten	Anders Hedeman	- Tre sikkerhets- vakter drept i Kina	12.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2588518.ece	14.04.2009
71	Aftenposten	Anders Hedeman	Kinesisk kristen-aktivist rømte	12.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2588353.ece	14.04.2009
72	Aftenposten	Kurt Haugli	- Seks slåbroker tatt	12.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2588237.ece	14.04.2009
73	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Her skulle folk få lov å si sin mening	13.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2589700.ece	14.04.2009
74	Aftenposten	Arne Hole	OL på kinesisk vis	13.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2589614.ece	14.04.2009
75	Aftenposten	Anders Hedeman	IOC forsvarer falsk OL-sang	13.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2591402.ece	14.04.2009
76	Aftenposten	Mari Waagaard Thomassen	Frykter for sikkerheten til treneren etter OL-kritikk	14.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2594662.ece	14.04.2009
77	Aftenposten	Mari Waagaard Thomassen	- Dette er en fryktelig historie	14.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2593531.ece	14.04.2009
78	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Bitter smak i munnen	14.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2594661.ece	14.04.2009
79	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Heltenes helvete	14.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2592182.ece	14.04.2009
80	Aftenposten	NTB	- Beijing utfordrer Lillehammer	14.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2592617.ece	14.04.2009
81	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kinas homofile forblir i skapet	15.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2597168.ece	14.04.2009
82	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg og Kurt Haugli	Tomt - men ingen billetter	15.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2597121.ece	14.04.2009
83	Aftenposten	NTB	Måtte bruke bleie under OL-åpningen	15.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2595587.ece	13.02.2009
84	Aftenposten	Kristine Høiland	Levende kulturkollisjon	16.08.2008	http://www.aftenposten.no/reise/article2592828.ece	14.04.2009
85	Aftenposten	Arne Halvorsen Holen	Tai Chi når dagen gryr	17.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2599364.ece	14.04.2009
86	Aftenposten	Jon Sigurd Eidstuen	Meitemark på menyen	17.08.2008	http://www.aftenposten.no/reise/article2589122.ece	14.04.2009
87	Aftenposten	Ida Torp Halvorsen	Ny OL-gren	19.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2604275.ece	14.04.2009
88	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- 140 tibetanere drept	21.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2608435.ece	14.04.2009
89	Aftenposten	?	London calling	25.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2615057.ece	14.04.2009
90	Aftenposten	Mette Bugge	- OL vil forandre Kina	25.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2617170.ece	14.04.2009
91	Aftenposten	Bertil Valderhaug	Medaljens bakside	25.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2614207.ece	14.04.2009
92	Aftenposten	NTB	Heiberg kritisk til pengebruk i OL	26.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2619378.ece	14.04.2009
93	Aftenposten	NTB	Blåmandag for deprimerede sports- tilhengere	27.08.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2620687.ece	14.04.2009
94	Aftenposten	Hans Marius Tonstad	Kina planlegger "verdens raskeste togrote"	01.09.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2629273.ece	14.04.2009
95	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Ingen blåmandag i Kina	10.09.2008	http://e24.no/utenriks/article2646403.ece	14.04.2009
96	Aftenposten	Anders Nordstoga	Nepal vil deportere tibetanske flyktninger	15.09.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2654924.ece	14.04.2009
97	Aftenposten	NTB-AP	Festen er over i Beijing	17.09.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/ol/article2659805.ece	14.04.2009
98	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Piratfilmer selges i de tusen hjem	17.09.2008	http://e24.no/naeringsliv/article2660357.ece	14.04.2009
99	Aftenposten	NTB/Aften- posten.no	53.000 barn syke av giftig melk i Kina	22.09.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2666848.ece	14.04.2009
100	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kinas kristne ber i skjul	22.09.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2667892.ece	14.04.2009
101	Aftenposten	Anders Hedeman	- Disse kan få fredspris	24.09.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2673997.ece	14.04.2009
102	Dagbladet	Silje Bryne	OL større enn formann Mao	07.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/07/540175.html	15.04.2009
103	Dagbladet	NTB	Fjerner hund fra OL-menyen	11.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/11/540585.html	15.04.2009
104	Dagbladet	NTB	Kina lover kjempedusør for terrortips	12.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/12/540672.html	15.04.2009
105	Dagbladet	Mari Lexander	Forbud mot tibetanske flagg og politiske symbol	18.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/18/541188.html	15.04.2009
106	Dagbladet	Sondre Midthun	Rydder Beijing for 1 650 000 biler	20.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/20/541265.html	15.04.2009
107	Dagbladet	NTB	- Vi skal angripe OL	26.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/26/541842.html	15.04.2009
108	Dagbladet	Dagbladet.no	Kinesisk idrettsstadion i brann	27.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/27/541914.html	15.04.2009
109	Dagbladet	Silje Bryne	- OL er grunnen til at Ye Guozhu fortsatt er fengslet	29.07.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/07/29/542064.html	15.04.2009
110	Dagbladet	NTB	OL-journalister klager på sensur	29.07.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/07/29/542079.html	15.04.2009
111	Dagbladet	NTB	Blokkerer nettsidene til BBC og Amnesty	30.07.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/07/30/542165.html	15.04.2009
112	Dagbladet	NTB	IOK tatt på senga av nettsensur	31.07.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/07/31/542243.html	15.04.2009
113	Dagbladet	NTB	Sensurkrisen i OL er løst	01.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/01/542361.html	15.04.2009
114	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	16 drept i granatangrep i Kina	04.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/04/542565.html	15.04.2009
115	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Frykter flere terroraksjoner under OL	04.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/04/542598.html	15.04.2009
116	Dagbladet	Mads Gudim Burheim og Sindre Granly Meldalen	Amerikanske OL-deltakere ankom Beijing med sorte masker	05.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/05/542708.html	15.04.2009
117	Dagbladet	Inger Bentzrud	Her lurer han OL-vaktene	06.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/06/542783.html	15.04.2009
118	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	- Taxisjåfør og grønnsakselger drepte 16 politimenn	06.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/06/542813.html	15.04.2009
119	Dagbladet	NTB	- Vi ber om åpenhet og rettferdighet	07.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/07/542857.html	15.04.2009
120	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Her blir de fjernet av sivilkledd politi	07.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/07/542883.html	15.04.2009
121	Dagbladet	NTB	Ny video med trusler mot OL i Beijing	07.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/07/542928.html	15.04.2009

Vedlegg I - Kina: Internettreferanser til avisoppslagene

Nr	Avis	Artikkelforfatter	Tittel	Dato	Internettreferanse	Lastet
122	Dagbladet	Trym Oust Sonstad	De skal delta i Darfur-OL	07.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/07/542939.html	15.04.2009
123	Dagbladet	NTB-DPA-Reuters	48 arrestert i Burma-demonstrasjon mot Kina	08.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/08/543010.html	15.04.2009
124	Dagbladet	Harald S. Klungveit	Satte fyr på seg selv i OL-protest	08.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/08/543007.html	15.04.2009
125	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	OL kan gjøre millioner stoltere, lykkeligere og friere	08.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/08/542959.html	15.04.2009
126	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Bombetrussel mot kinesisk fly	08.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/08/542979.html	15.04.2009
127	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Hongkong-undergrunnen stengt	08.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/08/542998.html	15.04.2009
128	Dagbladet	Trym Oust Sonstad	127 stjerner med Tibet-brev til Kina	08.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/08/542974.html	15.04.2009
129	Dagbladet	?	Amerikansk turist drept under OL	09.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/09/543078.html	15.04.2009
130	Dagbladet	Øystein Andersen og Stig Andresen	Flere eksplosjoner i Kina i natt	09.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/09/543125.html	15.04.2009
131	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Kinesisk aktivist forsvunnet	11.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/11/543240.html	15.04.2009
132	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Fyrverkeri-bildene var manipulerte	11.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/11/543227.html	15.04.2009
133	Dagbladet	Eirik Winsnes	Kinesisk barnestjerne var også juks	12.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/12/543340.html	15.04.2009
134	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Yang Peiyi (7) for stygg for OL	12.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/12/543353.html	15.04.2009
135	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Du store kineser!	12.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/12/543369.html	15.04.2009
136	Dagbladet	Sindre Granly Meldalen	Britisk journalist arrestert i Kina fordi han dekket Tibet-demonstrasjon	13.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/13/543424.html	15.04.2009
137	Dagbladet	Esten O. Sæther	Speiler seg i enerom	13.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/13/543455.html	15.04.2009
138	Dagbladet	Jan Omdahl	Oops Blåskjerm under OL-åpningen	13.08.2008	http://www.dagbladet.no/kultur/2008/08/13/543454.html	15.04.2009
139	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	- Yang Peiyi er ikke stygg	13.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/13/543465.html	15.04.2009
140	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	- Ville vært en stor feil å gjøre Miaoke til sangstjerne	14.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/14/543544.html	15.04.2009
141	Dagbladet	NTB	IOK kritiserer spanske "skjeve øyne"	14.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/14/543548.html	15.04.2009
142	Dagbladet	NTB	Måtte bruke bleie under OL-åpningen	15.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/15/543695.html	15.04.2009
143	Dagbladet	NTB	Også minoritetsbarna var falske	15.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/15/543654.html	15.04.2009
144	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Derfor står seteradene tomme under OL	17.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/17/543851.html	15.04.2009
145	Dagbladet	Mads Gudim Burheim	Mimejenta får 450 000 for tre minutter på film	19.08.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/08/19/544121.html	15.04.2009
146	Dagbladet	NTB	- Viser hvor lite mediene forstår av Kina	22.08.2008	http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/08/22/544440.html	15.04.2009
147	Dagbladet	NTB	- Flere media-inggrep under OL enn i 2007	07.09.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/09/07/546054.html	15.04.2009
148	Dagbladet	Stian Haraldsen	- Ydmykende å gå med disse maskene	10.09.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/09/10/546403.html	15.04.2009
149	Dagbladet	Marie L. Kleve	Kina forbyr playback	14.11.2008	http://www.dagbladet.no/2008/11/14/kultur/ol_i_beijing/musikk/3720952/	15.04.2009
150	Dagens Næringsliv	NTB	Historisk direkteute mellom Kina og Taiwan	04.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1438501.ece	15.04.2009
151	Dagens Næringsliv	DN.no	Fjerner Mao fra pengeseddel	07.07.2008	http://www.dn.no/borspause/article1440082.ece	15.04.2009
152	Dagens Næringsliv	NTB	Kinesisk parti styrker eget demokrati	20.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1447979.ece	15.04.2009
153	Dagens Næringsliv	DN.no	Kinesiske merker vil erobre Vesten	20.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/haringsliv/article1447993.ece	15.04.2009
154	Dagens Næringsliv	DN.no	Dumper prisene på OL-rom	23.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1449899.ece	15.04.2009
155	Dagens Næringsliv	NTB	Kinas nye overklasse	23.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1450043.ece	15.04.2009
156	Dagens Næringsliv	TDN Finans	Smog truer OL	28.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1452605.ece	15.04.2009
157	Dagens Næringsliv	Christel Marie Stabæk	Kinas nye klær	29.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/kommentarer/article1453163.ece	15.04.2009
158	Dagens Næringsliv	Dagens Næringsliv	Fjerner kylling uten kjønnsorganer fra menyen	30.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1453943.ece	15.04.2009
159	Dagens Næringsliv	NTB	Kina kunngjør ekstratiltak	31.07.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1454775.ece	15.04.2009
160	Dagens Næringsliv	Kurt Lekanger	Letter på sensuren under OL	01.08.2008	http://www.dagensit.no/trender/article1455919.ece	15.04.2009
161	Dagens Næringsliv	Morten Møst	Ringer av mistillit	02.08.2008	http://www.dn.no/forsiden/kommentarer/article1456329.ece	15.04.2009
162	Dagens Næringsliv	TDN Finans	Dieselprisfall etter OL	07.08.2008	http://www.dn.no/energi/article1459237.ece	15.04.2009
163	Dagens Næringsliv	Dagens IT	Beijing-fyrverkeri var juks	11.08.2008	http://www.dagensit.no/trender/article1462162.ece	15.04.2009
164	Dagens Næringsliv	Kurt Lekanger	Mobiltelefon laget av mais	14.08.2008	http://www.dagensit.no/mobil/article1465466.ece	15.04.2009
165	Dagens Næringsliv	NTB	276 svartebørs-selgere tatt	19.08.2008	http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1470033.ece	15.04.2009
166	Dagens Næringsliv	Tonje Skjervold	Olympisk mote	20.08.2008	http://www.dn.no/d2/mote/article1470649.ece	15.04.2009
167	Dagens Næringsliv	NTB	Giske tror OL vil forandre Kina	26.08.2008	http://www.dn.no/forsiden/politikk/Samfunn/article1475472.ece	15.04.2009
168	Morgenbladet	Lars-Christian U. Talseth	Øyet som ser	08.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080808/OAKUJELTINT/270324796	15.04.2009
169	Morgenbladet	Semet Abla, leder Den norske uigurkomiteen	Hvem har hørt om uigurene	08.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080808/ODEBATT/341139625	15.04.2009
170	Morgenbladet	Simen Sætre, journalist	Og vinneren er: Diktaturet	15.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080815/OAKTUELTO02/822634058	15.04.2009
171	Morgenbladet	TG	Ikke så farlig	15.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080815/OAKTUELTO2/254299926	15.04.2009
172	Morgenbladet	Arne Jon Isachsen, professor, BI	Kapitalisme på kinesisk	22.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080822/ODEBATT/626050252	15.04.2009
173	Morgenbladet	Simen Sætre, journalist	Diktatur er helt fett	22.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080822/OAKTUELTO7/7585022	15.04.2009
174	Morgenbladet	Tine Ustad Figenschou, mediekommentator	Og taperen er...	29.08.2008	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080829/OAKTUELTO5/28617022	15.04.2009

Vedlegg II

Kina: Kommentarer til kategoriene

Kommentarer til kategoriene i Kina-materialet:

Aktivism: Saker om engasjement fra privatpersoner, offentlige personer (dvs. kjendiser), og/eller kritiske NGO'er, som protesterer mot ulike aspekter ved det kinesiske samfunnet.

Boikott: Saker der en potensiell boikott av lekene fra *offentlige* representanter fra ulike land tas opp.

Forfølgelse av opposisjonelle: Saker om at kinesiske myndigheter utøver urettferdig behandling av marginaliserte/forbudte grupper.

Ytringsfrihet og sensur: Om mangel på ytringsfrihet i Kina, og myndighetspålagt sensur av (enten kinesiske eller vestlige) journalister eller menneskerettighetsforkjempere i Kina.

Dødsstraff og tortur: Om dødsstraff og tortur i Kina. For at kategorien skal anerkjennes som operativ må oppslagene inneholde enten tall/estimat over hvor mange som er torturert eller henrettet, eller om bakgrunnen for *hvorfor* noen blir torturert eller henrettet.

Omskolering og tvangsflytting: Oppslag om at minoritetsrepresentanter, narkomane, uteliggere, etc. flyttes til omskoleringsleire i forbindelse med OL, i tillegg til oppslag om at husstander tvangsflyttes fordi myndighetene har besluttet å rive nabolaget de bor i, enten for å bygge OL-relaterte nybygg, eller for å bygge nye høyblokker.

Forurensning: Saker om forurensning i Beijing, og om tiltak som settes i verk for å bedre disse forholdene i forbindelse med OL.

Terror: Enten om faktiske terroranslag, om trusler, eller om frykt for terror; oppslagene må inneholde informasjon om hvem som kan ha stått bak angrep/trusler, eller om hvem som frykter terror og hvorfor.

Økonomisk vekst og lagdeling: Oppslag om Kinas økonomiske vekst, og evt. om forskjeller mellom fattig og rik. Oppslagene må inneholde tall, eller en beskrivelse av utviklingen.

OL som fasadebygging: Oppslag hvor tiltak kinesiske myndigheter har foretatt den siste tida, forstås (eksplisitt eller implisitt) som å være ledd i en slags propagandakampanje for at landet skal se mest mulig fordelaktig ut under OL.

Kineseres dagligliv: Oppslag hvor kineseres dagligliv beskrives. Et par av disse oppslagene tar, vel og merke, utgangspunkt i kinesere bosatt i Norge.

Afrika og Kina: Oppslag hvor det nære handelsforholdet mellom Afrika og Kina tematiseres.

Vesten og Kina: Oppslag om forholdet mellom Vesten og Kina, både politisk og næringslivsmessig; i tillegg til oppslag der kinesisk og vestlig ideologi sammenlignes.

Norge og Kina: Det samme som i "Vesten og Kina", bare med forholdet mellom Norge og Kina i stedet.

Kuriosa: Oppslag hvor en vesentlig hensikt virker å være å underholde leseren.

Kinesisk svar på kritikk: Oppslag hvor offisielle representanter enten fra kinesiske myndigheter, Kinas olympiske komité eller fra kinesiske forskningsinstitusjoner får svare på all kritikken som er blitt rettet mot dem fra utenlandske medier. Svarene må være mer enn bare én rask uttalelse på en pressekonferanse dersom kategorien skal betraktes som operativ; kineserne må få tid og plass til å forklare situasjonen ut i fra et "kinesisk" perspektiv.

Oppsummeringer: Oppslag skrevet i etterkant av OL, hvor OLs "effekt" på Kina vurderes.

Framtidshåp: Oppslag hvor mulighetene for en demokratisk utvikling i Kina behandles.

Vedlegg III

Kina: Kategorisering av oppslag – temaer og tekstelementer

Vedlegg III - Kina: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																	
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Aktivismе og demon-strasjoner	Boi-kott	Forfølgelse av opposi-sjonelle	Ytrings-frihet og sensur	Døds-straff og tortur	Omskole-ring og tvangs-flytting	For-urens-ning	Terror	Økonomisk vekst og lagdeling	Fasade-bygging	Kineseres dagligliv	Afrika og Kina	Vesten og Kina	Norge og Kina	Kuriosa	Kinesisk svar på kritikken	Oppsum-meringer	Framtids-håp
1	Aftenposten	Anders Nordstoga	Viktige tap i retten for forurensnings- ofre i Kina	Artikkel	01.07.2008	1						1							1				1
2	Aftenposten	Anders Nordstoga	Kinas kommunistiske vil lære av Norge	Artikkel	01.07.2008									1					1				1
3	Aftenposten	Anders Nordstoga	- Vi føler utslipps- kravene tungt på våre skuldre	Reportasje	02.07.2008							1							1				
4	Aftenposten	Hanne Maria Brevik	Kina krever full turist-kontroll	Artikkel	03.07.2008										1				1				
5	Aftenposten	NTB	Kina stenger fabrikker før OL	Notis	04.07.2008							1											
6	Aftenposten	E24.se	Adidas åpner gigantbutikk	Artikkel	06.07.2008									1				1					
7	Aftenposten	Magnus Hoem	Sarkozy setter sinner i kok	Artikkel	10.07.2008		1											1					
8	Aftenposten	NTB	Beijing tar hundekjøtt av menyen før OL	Notis	11.07.2008										1			1		1			
9	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Flytter fabrikker ut av Beijing for å bli OL-klare	Reportasje	12.07.2008					1	1	1		1	1	1				1			
10	Aftenposten	Flemming Trondsen	Kina skal holde Tibet i jengrep	Artikkel	13.07.2008			1			1												
11	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Bloggere vant over sensuren	Artikkel	13.07.2008	1			1														
12	Aftenposten	NTB/Aftenposten.no	Slipper ikke inn i Kina	Artikkel	16.07.2008				1										1				
13	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Belønner tips om OL-terror	Artikkel	16.07.2008								1		1								
14	Aftenposten	Jon Herland	Innsjutt på miljøfronten foran Beijing-OL	Artikkel	18.07.2008							1											1
15	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Beijing bremses bilen	Artikkel	19.07.2008							1		1	1					1			
16	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Et liv i smug går mot slutten	Reportasje	21.07.2008					1				1		1				1			
17	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Stenger svarte ute av barer	Artikkel	21.07.2008			1							1								
18	Aftenposten	NTB	Ingen norsk OL-boikott	Artikkel	23.07.2008		1													1			
19	Aftenposten	NTB	Kineserne ser lyst på framtiden	Artikkel	23.07.2008									1				1					1
20	Aftenposten	NTB	Her møtes Kinas overklasse	Reportasje	23.07.2008									1									
21	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Tre drept i offentlig henrettelse	Artikkel	23.07.2008					1			1					1					
22	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	"No fun Olympics"	Artikkel	26.07.2008						1	1	1	1	1					1			
23	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Lever de i et terroristreir	Reportasje	26.07.2008			1					1			1							
24	Aftenposten	Aslan W.A. Farschchian	OL i billettkaos	Artikkel	26.07.2008				1											1			
25	Aftenposten	Odd Inge Skjævesland	Dansk terroralarm	Artikkel	28.07.2008								1					1					
26	Aftenposten	Eivind Sørli	"Hårreisende hvis dette OL skal være et forbilde"	Artikkel	29.07.2008	1					1				1					1			
27	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	OL-utøvere vil løpe med maske	Artikkel	29.07.2008							1			1								
28	Aftenposten	Kurt Haugli	Billett til åpningen solgt for 158.000	Artikkel	30.07.2008															1			
29	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Klarer ikke bli kvitt OL-smogen	Artikkel	31.07.2008							1											
30	Aftenposten	Gudmund Bartnes	IOC godkjente internetsensur	Artikkel	31.07.2008			1	1														
31	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Viste opptak fra øvelser til åpnings- seremonien	Artikkel	31.07.2008				1						1								
32	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Arresterte kinesisk lærer for bilder av kollapsede skoler	Artikkel	31.07.2008	1			1		1												
33	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Besøk hos tibetanerne med agenter på slep	Reportasje	01.08.2008			1	1							1							
34	Aftenposten	Mette Bugge	Liu Dong vant VM-gull. Treneren tvang henne til å drikke skilpaddeblod	Reportasje	01.08.2008															1			
35	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Internettikrisen i OL er løst	Artikkel	01.08.2008			1	1														
36	Aftenposten	Tale Lind	Norske telefonsamtaler kan avlyttes under OL	Artikkel	02.08.2008				1										1	1			
37	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Historieløse OL-arkitektur	Artikkel	02.08.2008									1				1					

Vedlegg III - Kina: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																		
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Aktivism og demon-strasjoner	Boi-kott	Forfølgelse av opposi-sjonelle	Ytrings-frihet og sensur	Døds-straff og tortur	Omskole-ring og tvangs-flytting	For-urens-ning	Terror	Økonomisk vekst og lagdeling	Fasade-bygging	Kineseres dagligliv	Afrika og Kina	Vesten og Kina	Norge og Kina	Kuriosa	Kinesisk svar på kritikken	Oppsum-meringer	Framtids-håp	
38	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Hva sa Mao, sa du?	Reportasje	03.08.2008									1		1								
39	Aftenposten	Thomas Larsen Røed og Mette Bugge	- Påvirker ikke oss	Notis	04.08.2008								1						1					
40	Aftenposten	Aksel Kjær Vidnes	Kritisk blick	Artikkel	04.08.2008													1	1					1
41	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- Vi lar oss ikke skremme	Reportasje	04.08.2008								1					1						
42	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg og Anders Hedeman	16 politifolk drept i granatangrep	Artikkel	04.08.2008								1											
43	Aftenposten	NTB	Må spare på OL-maten	Notis	04.08.2008														1	1				
44	Aftenposten	NTB	- Terrorister fører voldelig kamp mot OL	Artikkel	05.08.2008			1	1				1								1			
45	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Angrep overlevende politifolk med kniver	Artikkel	05.08.2008			1					1											
46	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Vil ikke tie om Tibet	Reportasje	05.08.2008	1		1	1															
47	Aftenposten	NTB	Lerdue- skytterne setter pris på smog	Notis	05.08.2008							1												1
48	Aftenposten	Anders Nordstoga	Mugabe sendt hjem fra Kina	Artikkel	05.08.2008												1							
49	Aftenposten	Anders Hedeman	Briten arrestert i Beijing	Artikkel	06.08.2008	1		1	1															
50	Aftenposten	NTB	Syklistene beklager ansiktsmaske	Notis	06.08.2008							1												
51	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Stolte av lekene	Reportasje	06.08.2008											1								1
52	Aftenposten	Mari Åsland	Google nekter å sensurere	Artikkel	06.08.2008																			
53	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Rensket og klar OL-by	Reportasje	07.08.2008				1		1				1			1						
54	Aftenposten	Morten Fyhn	Norge skuffet over Kina	Artikkel	07.08.2008	1			1									1	1					
55	Aftenposten	Knut A. Nygaard	Islamister med nye OL-trusler	Artikkel	07.08.2008								1											
56	Aftenposten	Anders Nordstoga	Bush kritiserer Kina	Artikkel	07.08.2008			1										1						
57	Aftenposten	NTB	Piratsending om menneskeret-ligheter i Beijing	Notis	08.08.2008	1			1															
58	Aftenposten	Mari Hauge Åsland	Kinesisk fly snudde etter bombetrussel	Artikkel	08.08.2008								1											
59	Aftenposten	Kurt Haugli	Åpnings- seremoni sett fra motorveien	Reportasje	08.08.2008				1						1									
60	Aftenposten	Ida Torp Halvorsen	OL-turist drept i Beijing	Notis	09.08.2008																			1
61	Aftenposten	Kaja Korsvold	Lever livet i parken	Artikkel	09.08.2008				1							1			1					
62	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Bryllupsfeber	Reportasje	09.08.2008											1								1
63	Aftenposten	Jenny Sandvig	En smak av Kina i Oslo	Reportasje	09.08.2008											1								
64	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Beijings unge vasser i luksus	Reportasje	09.08.2008									1										
65	Aftenposten	NTB	Xinjiang rammet av flere eksplosjoner	Artikkel	09.08.2008								1											
66	Aftenposten	Mette Bugge	"De ser ut som steinansikter. Kineserne skremmer vettet av utlendinger. Slik kan vi ikke ha det."	Reportasje	10.08.2008				1						1									1
67	Aftenposten	Anders Hedeman	- Viser forakt for pressefriheten	Artikkel	11.08.2008				1										1					
68	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- Faktisk synes jeg de smiler enda mer enn før	Reportasje	11.08.2008																			1
69	Aftenposten	Mette Bugge og Alexander Carlsen Strande	Kongeparet stoppet i Beijing	Artikkel	11.08.2008														1	1				
70	Aftenposten	Anders Hedeman	- Tre sikkerhets- vakter drept i Kina	Artikkel	12.08.2008								1											
71	Aftenposten	Anders Hedeman	Kinesisk kristen-aktivist rømte	Artikkel	12.08.2008			1																

Vedlegg III - Kina: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																	
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Aktivismisme og demonstrasjoner	Boi-kott	Forfølgelse av opposisjonelle	Ytrings-frihet og sensur	Døds-straff og tortur	Omskole-ning og tvangs-flytting	For-urens-ning	Terror	Økonomisk vekst og lagdeling	Fasade-bygging	Kineseres dagligliv	Afrika og Kina	Vesten og Kina	Norge og Kina	Kuriosa	Kinesisk svar på kritikken	Oppsum-meringer	Framtids-håp
72	Aftenposten	Kurt Haugli	- Seks slåbroker takk	Artikkel	12.08.2008															1			
73	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Her skulle folk få lov å si sin mening	Reportasje	13.08.2008	1			1						1								
74	Aftenposten	Arne Hole	OL på kinesisk vis	Reportasje	13.08.2008															1			
75	Aftenposten	Anders Hedeman	IOC forsvarer falsk OL-sang	Artikkel	13.08.2008										1					1			
76	Aftenposten	Mari Waagaard Thomassen	Frykter for sikkerheten til treneren etter OL-kritikk	Artikkel	14.08.2008				1						1								
77	Aftenposten	Mari Waagaard Thomassen	- Dette er en fryktelig historie	Artikkel	14.08.2008				1														
78	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Bitter smak i munnen	Kommentar	14.08.2008				1						1								
79	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Heltenes helvete	Reportasje	14.08.2008										1								
80	Aftenposten	NTB	- Beijing utfordrer Lillehammer	Notis	14.08.2008														1				
81	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kinas homofile forblir i skapet	Reportasje	15.08.2008			1								1							
82	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg og Kurt Haugli	Tomt - men ingen billetter	Reportasje	15.08.2008										1				1	1			
83	Aftenposten	NTB	Måtte bruke bleie under OL-åpningen	Notis	15.08.2008										1					1			
84	Aftenposten	Kristine Høiland	Levende kulturkollisjon	Reportasje	16.08.2008									1		1		1	1				
85	Aftenposten	Arne Halvorsen Holen	Tai Chi når dagen gryr	Reportasje	17.08.2008											1							
86	Aftenposten	Jon Sigurd Eidstuen	Meitemark på menyen	Reportasje	17.08.2008													1		1			
87	Aftenposten	Ida Torp Halvorsen	Ny OL-gren	Artikkel	19.08.2008													1		1			
88	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- 140 tibetanere drept	Artikkel	21.08.2008			1															
89	Aftenposten	?	London calling	Artikkel	25.08.2008										1				1				
90	Aftenposten	Mette Bugge	- OL vil forandre Kina	Artikkel	25.08.2008			1				1			1			1	1			1	1
91	Aftenposten	Bertil Valderhaug	Medaljens bakside	Kommentar	25.08.2008				1		1				1							1	1
92	Aftenposten	NTB	Heiberg kritisk til pengebruk i OL	Notis	26.08.2008													1	1				
93	Aftenposten	NTB	Blåmandag for deprimerede sports-tilhengere	Notis	27.08.2008															1			
94	Aftenposten	Hans Marius Tonstad	Kina planlegger "verdens raskeste togrute"	Artikkel	01.09.2008										1								
95	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Ingen blåmandag i Kina	Artikkel	10.09.2008										1								
96	Aftenposten	Anders Nordstoga	Nepal vil deportere tibetanske flyktninger	Artikkel	15.09.2008	1		1		1	1								1				
97	Aftenposten	NTB-AP	Festen er over i Beijing	Notis	17.09.2008							1										1	
98	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Piratfilmer selges i de tusen hjem	Artikkel	17.09.2008										1	1				1			
99	Aftenposten	NTB/Aftenposten.no	53.000 barn syke av giftig melk i Kina	Artikkel	22.09.2008							1						1					
100	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kinas kristne ber i skjul	Reportasje	22.09.2008			1								1							
101	Aftenposten	Anders Hedeman	- Disse kan få fredspris	Artikkel	24.09.2008	1		1	1										1				1
102	Dagbladet	Silje Bryne	OL større enn formann Mao	Artikkel	07.07.2008															1			
103	Dagbladet	NTB	Fjerner hund fra OL-menyen	Notis	11.07.2008										1			1		1			
104	Dagbladet	NTB	Kina lover kjempeduser for terrortips	Artikkel	12.07.2008					1			1										
105	Dagbladet	Mari Lexander	Forbud mot tibetanske flagg og politiske symbol	Artikkel	18.07.2008	1			1														
106	Dagbladet	Sondre Midthun	Rydder Beijing for 1 650 000 biler	Artikkel	20.07.2008							1			1								
107	Dagbladet	NTB	- Vi skal angripe OL	Artikkel	26.07.2008								1										
108	Dagbladet	Dagbladet.no	Kinesisk idrettsstadion i brann	Notis	27.07.2008								1										
109	Dagbladet	Silje Bryne	- OL er grunnen til at Ye Guozhu fortsatt er fengslet	Artikkel	29.07.2008	1			1		1										1		
110	Dagbladet	NTB	OL-journalister klager på sensur	Artikkel	29.07.2008				1														

Vedlegg III - Kina: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																		
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Aktivismisme og demonstrasjoner	Boikott	Forfølgelse av opposisjonelle	Ytrings-frihet og sensur	Døds- straff og tortur	Omskole- ring og tvangs- flytting	For- urens- ning	Terror	Økonomisk vekst og lagdeling	Fasade- bygging	Kineseres dagligliv	Afrika og Kina	Vesten og Kina	Norge og Kina	Kuriosa	Kinesisk svar på kritikken	Oppsum- meringer	Framtids- håp	
111	Dagbladet	NTB	Blokkerer nettsidene til BBC og Amnesty	Artikkel	30.07.2008				1															
112	Dagbladet	NTB	IOK tatt på senga av nettsensur	Notis	31.07.2008				1															
113	Dagbladet	NTB	Sensurkrisen i OL er løst	Notis	01.08.2008				1															
114	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	16 drept i granatangrep i Kina	Artikkel	04.08.2008			1					1		1									
115	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Frykter flere terroraksjoner under OL	Artikkel	04.08.2008			1					1											
116	Dagbladet	Mads Gudim Burheim og Sindre Granly Meldalen	Amerikanske OL-deltakere ankom Beijing med sorte masker	Artikkel	05.08.2008							1									1			
117	Dagbladet	Inger Bentzrud	Her lurer han OL-vaktene	Artikkel	06.08.2008	1			1										1					
118	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	- Taxisjåfør og grønnsakselger drepte 16 politimenn	Artikkel	06.08.2008	1		1					1											
119	Dagbladet	NTB	- Vi ber om åpenhet og rettferdighet	Artikkel	07.08.2008														1					
120	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Her blir de fjernet av sivilkledd politi	Artikkel	07.08.2008	1		1	1										1					
121	Dagbladet	NTB	Ny video med trusler mot OL i Beijing	Notis	07.08.2008								1											
122	Dagbladet	Trym Oust Sonstad	De skal delta i Darfur-OL	Artikkel	07.08.2008	1												1	1					
123	Dagbladet	NTB-DPA-Reuters	48 arrestert i Burma-demonstrasjon mot Kina	Artikkel	08.08.2008	1																		
124	Dagbladet	Harald S. Klungveit	Satte fyr på seg selv i OL-protest	Artikkel	08.08.2008	1																		
125	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	OL kan gjøre millioner stoltere, lykkeligere og friere	Kommentar	08.08.2008	1		1						1					1	1				1
126	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Bombetrussel mot kinesisk fly	Artikkel	08.08.2008								1											
127	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Hongkong-undergrunnen stengt	Artikkel	08.08.2008								1											
128	Dagbladet	Trym Oust Sonstad	127 stjerner med Tibet-brev til Kina	Artikkel	08.08.2008	1																		
129	Dagbladet	?	Amerikansk turist drept under OL	Notis	09.08.2008														1					
130	Dagbladet	Øystein Andersen og Stig Andresen	Fiere eksplosjoner i Kina i natt	Artikkel	09.08.2008			1					1											
131	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Kinesisk aktivist forsvunnet	Artikkel	11.08.2008			1											1					
132	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Fyrverkeri-bildene var manipulerte	Artikkel	11.08.2008										1						1			
133	Dagbladet	Eirik Winsnes	Kinesisk barnestjerne var også juks	Artikkel	12.08.2008										1						1			
134	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Yang Peiyi (7) for stygg for OL	Artikkel	12.08.2008										1				1		1			
135	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Du store kineser!	Artikkel	12.08.2008														1		1			
136	Dagbladet	Sindre Granly Meldalen	Britisk journalist arrestert i Kina fordi han dekket Tibet-demonstrasjon	Artikkel	13.08.2008				1															
137	Dagbladet	Esten O. Sæther	Spiller seg i enerom	Kommentar	13.08.2008										1						1			
138	Dagbladet	Jan Omdahl	Oops Blåskjerm under OL-åpningen	Artikkel	13.08.2008																1			
139	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	- Yang Peiyi er ikke stygg	Artikkel	13.08.2008										1						1			
140	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	- Ville vært en stor feil å gjøre Miaoke til sangstjerne	Artikkel	14.08.2008										1						1			
141	Dagbladet	NTB	IOK kritiserer spanske "skjeve øyne"	Notis	14.08.2008																1			
142	Dagbladet	NTB	Måtte bruke bleie under OL-åpningen	Notis	15.08.2008										1						1			
143	Dagbladet	NTB	Også minoritetsbarna var falske	Artikkel	15.08.2008										1						1			
144	Dagbladet	Sun Heidi Sæbø	Derfor står seteradene tomme under OL	Artikkel	17.08.2008										1						1			

Vedlegg III - Kina: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																	
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Aktivismisme og demon-strasjoner	Boi-kott	Forfølgelse av opposi-sjonelle	Ytrings-frihet og sensur	Døds-straff og tortur	Omskole-ring og tvangs-flytting	For-urens-ning	Terror	Økonomisk vekst og lagdeling	Fasade-bygging	Kineseres dagligliv	Afrika og Kina	Vesten og Kina	Norge og Kina	Kuriosa	Kinesisk svar på kritikken	Oppsum-meringer	Framtids-håp
145	Dagbladet	Mads Gudim Burheim	Mimejenta får 450 000 for tre minutter på film	Artikkel	19.08.2008										1					1			
146	Dagbladet	NTB	- Viser hvor lite mediene forstår av Kina	Artikkel	22.08.2008																1		
147	Dagbladet	NTB	- Flere media-inggrep under OL enn i 2007	Artikkel	07.09.2008				1									1				1	
148	Dagbladet	Stian Haraldsen	- Ydmykende å gå med disse maskene	Artikkel	10.09.2008																1		
149	Dagbladet	Marie L. Kleve	Kina forbyr playback	Artikkel	14.11.2008																1		
150	Dagens Næringsliv	NTB	Historisk direkte rute mellom Kina og Taiwan	Artikkel	04.07.2008			1													1		1
151	Dagens Næringsliv	DN.no	Fjerner Mao fra pengeseddel	Notis	07.07.2008																1		
152	Dagens Næringsliv	NTB	Kinesisk parti styrker eget demokrati	Artikkel	20.07.2008													1			1		1
153	Dagens Næringsliv	DN.no	Kinesiske merker vil erobre Vesten	Artikkel	20.07.2008									1				1					
154	Dagens Næringsliv	DN.no	Dumper prisene på OL-rom	Notis	23.07.2008									1									
155	Dagens Næringsliv	NTB	Kinas nye overklasse	Reportasje	23.07.2008									1									
156	Dagens Næringsliv	TDN Finans	Smog truer OL	Notis	28.07.2008							1											
157	Dagens Næringsliv	Christel Marie Stabæk	Kinas nye klær	Artikkel	29.07.2008									1				1					
158	Dagens Næringsliv	Dagens Næringsliv	Fjerner kylling uten kjønnsorganer fra menyen	Notis	30.07.2008													1		1			
159	Dagens Næringsliv	NTB	Kina kunngjør ekstratiltak	Notis	31.07.2008							1											
160	Dagens Næringsliv	Kurt Lekanger	Letter på sensuren under OL	Artikkel	01.08.2008				1														
161	Dagens Næringsliv	Morten Møst	Ringer av mistillit	Kommentar	02.08.2008				1					1	1								1
162	Dagens Næringsliv	TDN Finans	Dieselpriisfall etter OL	Notis	07.08.2008									1				1					
163	Dagens Næringsliv	Dagens IT	Beijing-fyrverken var juks	Notis	11.08.2008										1					1			
164	Dagens Næringsliv	Kurt Lekanger	Mobiltelefon laget av mais	Artikkel	14.08.2008							1											
165	Dagens Næringsliv	NTB	276 svartebørs- selgere tatt	Notis	19.08.2008										1								
166	Dagens Næringsliv	Tonje Skjervold	Olympisk mote	Artikkel	20.08.2008										1								
167	Dagens Næringsliv	NTB	Giske tror OL vil forandre Kina	Artikkel	26.08.2008														1			1	
168	Morgenbladet	Lars-Christian U. Talseth	Øyet som ser	Artikkel	08.08.2008				1	1				1				1					1
169	Morgenbladet	Semmet Abla, leder Den norske uigurkomiteen	Hvem har hørt om uigurene	Artikkel	08.08.2008			1	1	1	1												
170	Morgenbladet	Simen Sætre, journalist	Og vinneren er: Diktaturet	Reportasje	15.08.2008			1	1					1		1		1		1			
171	Morgenbladet	TG	Ikke så farlig	Notis	15.08.2008													1					
172	Morgenbladet	Arne Jon Isachsen, professor, BI	Kapitalisme på kinesisk	Kommentar	22.08.2008									1									
173	Morgenbladet	Simen Sætre, journalist	Diktatur er helt fett	Reportasje	22.08.2008			1	1					1		1		1		1			
174	Morgenbladet	Tine Ustad Figenschou, mediekommentator	Og taperen er...	Kommentar	29.08.2008				1													1	
					Sum:	21	2	29	43	7	11	19	24	28	41	16	2	40	26	49	4	6	13

Vedlegg IV

Kina: Kategorisering av oppslag – representanter for ulike aktørgrupper

Vedlegg IV - Kina: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten												
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	IOC og BOCOG	Kinesiske myndigheter	Kinesiske forskere	Vanlige kinesere	Kinesiske annerledes tenkende	Norske myndigheter	Norske forskere	Vanlige nordmenn	Norske demonstranter	Vestlige myndigheter	Vestlige forskere	Vestlige demonstranter	Kun journalist/nyhetsbyrå
1	Aftenposten	Anders Nordstoga	Viktige tap i retten for forurensnings- ofre i Kina	Artikkel	01.07.2008					1	1							
2	Aftenposten	Anders Nordstoga	Kinas kommunistiske vil lære av Norge	Artikkel	01.07.2008		1				1	1						
3	Aftenposten	Anders Nordstoga	- Vi føler utslipps- kravene tungt på våre skuldre	Reportasje	02.07.2008		1				1							
4	Aftenposten	Hanne Maria Breivik	Kina krever full turist-kontroll	Artikkel	03.07.2008													
5	Aftenposten	NTB	Kina stenger fabrikk før OL	Notis	04.07.2008													1
6	Aftenposten	E24.se	Adidas åpner gigantbutikk	Artikkel	06.07.2008													1
7	Aftenposten	Magnus Hoem	Sarkozy setter sinner i kok	Artikkel	10.07.2008													
8	Aftenposten	NTB	Beijing tar hundekjøtt av menyen før OL	Notis	11.07.2008										1		1	1
9	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Flytter fabrikk ut av Beijing for å bli OL-klare	Reportasje	12.07.2008													
10	Aftenposten	Flemming Trondsen	Kina skal holde Tibet i jerngrep	Artikkel	13.07.2008													1
11	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Bloggere vant over sensuren	Artikkel	13.07.2008													1
12	Aftenposten	NTB/Aftenposten.no	Slipper ikke inn i Kina	Artikkel	16.07.2008						1	1						
13	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Belønner tips om OL-terror	Artikkel	16.07.2008	1		1										
14	Aftenposten	Jon Herland	Innsjutt på miljøfronten foran Beijing-OL	Artikkel	18.07.2008	1												
15	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Beijing bremses bilen	Artikkel	19.07.2008													1
16	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Et liv i smug går mot slutten	Reportasje	21.07.2008				2									
17	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Stenger svarte ute av barer	Artikkel	21.07.2008													
18	Aftenposten	NTB	Ingen norsk OL-boikott	Artikkel	23.07.2008						1							
19	Aftenposten	NTB	Kineserne ser lyst på framtiden	Artikkel	23.07.2008													1
20	Aftenposten	NTB	Her møtes Kinas overklasse	Reportasje	23.07.2008													
21	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Tre drept i offentlig henrettelse	Artikkel	23.07.2008											1	1	
22	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	"No fun Olympics"	Artikkel	26.07.2008	1	1											
23	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Lever de i et terrorstreir	Reportasje	26.07.2008				3									
24	Aftenposten	Aslan W.A. Farschchian	OL i billettkaos	Artikkel	26.07.2008		1		2									
25	Aftenposten	Odd Inge Skjævesland	Dansk terroralarm	Artikkel	28.07.2008													
26	Aftenposten	Eivind Sørli	"Hårreisende hvis dette OL skal være et forbilde"	Artikkel	29.07.2008									1				
27	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	OL-utøvere vil løpe med maske	Artikkel	29.07.2008													1
28	Aftenposten	Kurt Haugli	Billett til åpningen solgt for 158.000	Artikkel	30.07.2008	1												
29	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Klarer ikke bli kvitt OL-smogen	Artikkel	31.07.2008	1												
30	Aftenposten	Gudmund Bartnes	IOC godkjente internetsensur	Artikkel	31.07.2008	4												
31	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Viste opptak fra øvelser til åpnings- seremonien	Artikkel	31.07.2008	1												
32	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Arresterte kinesisk lærer for bilder av kollapsede skoler	Artikkel	31.07.2008												1	
33	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Besøk hos tibetanerne med agenter på slep	Reportasje	01.08.2008		1		1									

Vedlegg IV - Kina: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten												
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	IOC og BOCOG	Kinesiske myndigheter	Kinesiske forskere	Vanlige kinesere	Kinesiske annerledes-tenkende	Norske myndigheter	Norske forskere	Vanlige nordmenn	Norske demonstranter	Vestlige myndigheter	Vestlige forskere	Vestlige demonstranter	Kun journalist/nyhetsbyrå
34	Aftenposten	Mette Bugge	Liu Dong vant VM-gull. Treneren tvang henne til å drikke skilpaddeblod	Reportasje	01.08.2008													
35	Aftenposten	Gudmund Bartnes	Internettikrisen i OL er løst	Artikkel	01.08.2008	4												
36	Aftenposten	Tale Lind	Norske telefonsamtaler kan avlyttes under OL	Artikkel	02.08.2008						2							
37	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Historieløs OL-arkitektur	Artikkel	02.08.2008													
38	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Hva sa Mao, sa du?	Reportasje	03.08.2008				4									
39	Aftenposten	Thomas Larsen Røed og Mette Bugge	- Påvirker ikke oss	Notis	04.08.2008													
40	Aftenposten	Aksel Kjær Vidnes	Kritisk blikk	Artikkel	04.08.2008													
41	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- Vi lar oss ikke skremme	Reportasje	04.08.2008													
42	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg og Anders Hedeman	16 politifolk drept i granatangrep	Artikkel	04.08.2008													1
43	Aftenposten	NTB	Må spare på OL-maten	Notis	04.08.2008													
44	Aftenposten	NTB	- Terrorister fører voldelig kamp mot OL	Artikkel	05.08.2008		1			2								
45	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Angrep overlevende politifolk med kniver	Artikkel	05.08.2008											1		
46	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Vil ikke tie om Tibet	Reportasje	05.08.2008					1								
47	Aftenposten	NTB	Lerdue- skytterne setter pris på smog	Notis	05.08.2008													
48	Aftenposten	Anders Nordstoga	Mugabe sendt hjem fra Kina	Artikkel	05.08.2008													1
49	Aftenposten	Anders Hedeman	Briter arrestert i Beijing	Artikkel	06.08.2008	1				1								1
50	Aftenposten	NTB	Syklistene beklager ansiktsmaske	Notis	06.08.2008													
51	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Stolte av lekene	Reportasje	06.08.2008				3									
52	Aftenposten	Mari Åsland	Google nekter å sensurere	Artikkel	06.08.2008													
53	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Rensket og klar OL-by	Reportasje	07.08.2008				2									
54	Aftenposten	Morten Fyhn	Norge skuffet over Kina	Artikkel	07.08.2008						1				1			
55	Aftenposten	Knut A. Nygaard	Islamister med nye OL-trusler	Artikkel	07.08.2008													1
56	Aftenposten	Anders Nordstoga	Bush kritiserer Kina	Artikkel	07.08.2008		1								1			
57	Aftenposten	NTB	Piratsending om menneskerettigheter i Beijing	Notis	08.08.2008					1								
58	Aftenposten	Mari Hauge Åsland	Kinesisk fly snudde etter bombetrussel	Artikkel	08.08.2008													1
59	Aftenposten	Kurt Haugli	Åprings- seremoni sett fra motorveien	Reportasje	08.08.2008				1									
60	Aftenposten	Ida Torp Halvorsen	OL-turist drept i Beijing	Notis	09.08.2008													
61	Aftenposten	Kaja Korsvold	Lever livet i parken	Artikkel	09.08.2008													
62	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Bryllupsfeber	Reportasje	09.08.2008		1		3									
63	Aftenposten	Jenny Sandvig	En smak av Kina i Oslo	Reportasje	09.08.2008				3									

Vedlegg IV - Kina: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten												
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	IOC og BOCOG	Kinesiske myndigheter	Kinesiske forskere	Vanlige kinesere	Kinesiske annerledes-tenkende	Norske myndigheter	Norske forskere	Vanlige nordmenn	Norske demonstranter	Vestlige myndigheter	Vestlige forskere	Vestlige demonstranter	Kun journalist/nyhetsbyrå
64	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Beijings unge vasser i luksus	Reportasje	09.08.2008				2									
65	Aftenposten	NTB	Xinjiang rammet av flere eksplosjoner	Artikkel	09.08.2008													
66	Aftenposten	Mette Bugge	"De ser ut som steinansikter. Kineserne skremmer vettet av utlendinger. Slik kan vi ikke ha det."	Reportasje	10.08.2008	1												
67	Aftenposten	Anders Hedeman	- Viser forakt for pressefriheten	Artikkel	11.08.2008												1	
68	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- Faktisk synes jeg de smiler enda mer enn før	Reportasje	11.08.2008				1				2					
69	Aftenposten	Mette Bugge og Alexander Carlsen Strande	Kongeparet stoppet i Beijing	Artikkel	11.08.2008													
70	Aftenposten	Anders Hedeman	- Tre sikkerhets- vakter drept i Kina	Artikkel	12.08.2008					1								
71	Aftenposten	Anders Hedeman	Kinesisk kristen-aktivist rømte	Artikkel	12.08.2008					2								
72	Aftenposten	Kurt Haugli	- Seks slåbroker takk	Artikkel	12.08.2008													1
73	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Her skulle folk få lov å si sin mening	Reportasje	13.08.2008		1		1									
74	Aftenposten	Arne Hole	OL på kinesisk vis	Reportasje	13.08.2008				2									
75	Aftenposten	Anders Hedeman	IOC forsvarer falsk OL-sang	Artikkel	13.08.2008	2												
76	Aftenposten	Mari Waagaard Thomassen	Frykter for sikkerheten til treneren etter OL-kritikk	Artikkel	14.08.2008							2		1				
77	Aftenposten	Mari Waagaard Thomassen	- Dette er en fryktelig historie	Artikkel	14.08.2008									1				
78	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Bitter smak i munnen	Kommentar	14.08.2008													1
79	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Heltenes helvete	Reportasje	14.08.2008													
80	Aftenposten	NTB	- Beijing utfordrer Lillehammer	Notis	14.08.2008	1												
81	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kinas homofile forblir i skapet	Reportasje	15.08.2008					5								
82	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg og Kurt Haugli	Tomt - men ingen billetter	Reportasje	15.08.2008	1							1					
83	Aftenposten	NTB	Måtte bruke bleie under OL-åpningen	Notis	15.08.2008	1												
84	Aftenposten	Kristine Høiland	Levende kulturkollisjon	Reportasje	16.08.2008							1						
85	Aftenposten	Arne Halvorsen Hølen	Tai Chi når dagen gryr	Reportasje	17.08.2008				2									
86	Aftenposten	Jon Sigurd Eidstuen	Meitemark på menyen	Reportasje	17.08.2008													
87	Aftenposten	Ida Torp Halvorsen	Ny OL-gren	Artikkel	19.08.2008													
88	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	- 140 tibetanere drept	Artikkel	21.08.2008					2								
89	Aftenposten	?	London calling	Artikkel	25.08.2008	2									1			
90	Aftenposten	Mette Bugge	- OL vil forandre Kina	Artikkel	25.08.2008						1							
91	Aftenposten	Bertil Valderhaug	Medaljens bakside	Kommentar	25.08.2008													1
92	Aftenposten	NTB	Heiberg kritisk til pengebruk i OL	Notis	26.08.2008	1												
93	Aftenposten	NTB	Blåmandag for deprimererte sportstilhengere	Notis	27.08.2008													

Vedlegg IV - Kina: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten												
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	IOC og BOCOG	Kinesiske myndigheter	Kinesiske forskere	Vanlige kinesere	Kinesiske annerledes-tenkende	Norske myndigheter	Norske forskere	Vanlige nordmenn	Norske demonstranter	Vestlige myndigheter	Vestlige forskere	Vestlige demonstranter	Kun journalist/nyhetsbyrå
94	Aftenposten	Hans Marius Tonstad	Kina planlegger "verdens raskeste togrute"	Artikkel	01.09.2008		1											
95	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Ingen blåmandag i Kina	Artikkel	10.09.2008													1
96	Aftenposten	Anders Nordstoga	Nepal vil deportere tibetanske flyktninger	Artikkel	15.09.2008					2				1				
97	Aftenposten	NTB-AP	Festen er over i Beijing	Notis	17.09.2008													1
98	Aftenposten	Torbjörn Petersson	Piratfilmer selges i de tusen hjem	Artikkel	17.09.2008													1
99	Aftenposten	NTB/Aftenposten.no	53.000 barn syke av giftig melk i Kina	Artikkel	22.09.2008		1											
100	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kinas kristne ber i skjul	Reportasje	22.09.2008					1								
101	Aftenposten	Anders Hedeman	- Disse kan få fredspris	Artikkel	24.09.2008							2						
102	Dagbladet	Silje Bryne	OL større enn formann Mao	Artikkel	07.07.2008													1
103	Dagbladet	NTB	Fjerner hund fra OL-menyen	Notis	11.07.2008													1
104	Dagbladet	NTB	Kina lover kjempedusør for terrortips	Artikkel	12.07.2008													1
105	Dagbladet	Mari Lexander	Forbud mot tibetanske flagg og politiske symbol	Artikkel	18.07.2008	1												
106	Dagbladet	Sondre Midthun	Rydder Beijing for 1 650 000 biler	Artikkel	20.07.2008											1		
107	Dagbladet	NTB	- Vi skal angripe OL	Artikkel	26.07.2008		2											
108	Dagbladet	Dagbladet.no	Kinesisk idrettsstadion i brann	Notis	27.07.2008													1
109	Dagbladet	Silje Bryne	- OL er grunnen til at Ye Guozhu fortsatt er fengslet	Artikkel	29.07.2008		1	1						1				
110	Dagbladet	NTB	OL-journalister klager på sensur	Artikkel	29.07.2008	1												
111	Dagbladet	NTB	Blokkerer nettsidene til BBC og Amnesty	Artikkel	30.07.2008	2												
112	Dagbladet	NTB	IOK tatt på senga av nettsensur	Notis	31.07.2008	1											1	
113	Dagbladet	NTB	Sensurkrisen i OL er løst	Notis	01.08.2008	1												
114	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	16 drept i granatangrep i Kina	Artikkel	04.08.2008													1
115	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Frykter flere terroraksjoner under OL	Artikkel	04.08.2008							1						
116	Dagbladet	Mads Gudim Burheim og Sindre Granly Meldalen	Amerikanske OL-deltakere ankom Beijing med sorte masker	Artikkel	05.08.2008	1												
117	Dagbladet	Inger Bentzrud	Her lurer han OL-vaktene	Artikkel	06.08.2008													1
118	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	- Taxisjåfør og grønnsakselger drept 16 politimenn	Artikkel	06.08.2008		2											
119	Dagbladet	NTB	- Vi ber om åpenhet og rettferdighet	Artikkel	07.08.2008										1			
120	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Her blir de fjernet av sivilkledd politi	Artikkel	07.08.2008												2	
121	Dagbladet	NTB	Ny video med trusler mot OL i Beijing	Notis	07.08.2008													1
122	Dagbladet	Trym Oust Sonstad	De skal delta i Darfur-OL	Artikkel	07.08.2008												1	
123	Dagbladet	NTB-DPA-Reuters	48 arrestert i Burma-demonstrasjon mot Kina	Artikkel	08.08.2008													
124	Dagbladet	Harald S. Klungtveit	Satte fyr på seg selv i OL-protest	Artikkel	08.08.2008													1
125	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	OL kan gjøre millioner stoltere, lykkeligere og friere	Kommentar	08.08.2008							4						

Vedlegg IV - Kina: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten												
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	IOC og BOCOG	Kinesiske myndigheter	Kinesiske forskere	Vanlige kinesere	Kinesiske annerledes-tenkende	Norske myndigheter	Norske forskere	Vanlige nordmenn	Norske demonstranter	Vestlige myndigheter	Vestlige forskere	Vestlige demonstranter	Kun journalist/nyhetsbyrå
126	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Bombetrussel mot kinesisk fly	Artikkel	08.08.2008													
127	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Hongkong-undergrunnen stengt	Artikkel	08.08.2008													1
128	Dagbladet	Trym Oust Sonstad	127 stjerner med Tibet-brev til Kina	Artikkel	08.08.2008													
129	Dagbladet	?	Amerikansk turist drept under OL	Notis	09.08.2008													1
130	Dagbladet	Øystein Andersen og Stig Andresen	Flere eksplosjoner i Kina i natt	Artikkel	09.08.2008													1
131	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Kinesisk aktivist forsvunnet	Artikkel	11.08.2008					1					1			
132	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Fyrverkeri-bildene var manipulerte	Artikkel	11.08.2008	2												
133	Dagbladet	Eirik Winsnes	Kinesisk barnestjerne var også juks	Artikkel	12.08.2008	1												
134	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Yang Peiyi (7) for stygg for OL	Artikkel	12.08.2008	2						1						
135	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Du store kineser!	Artikkel	12.08.2008													1
136	Dagbladet	Sindre Granly Meldalen	Britisk journalist arrestert i Kina fordi han dekket Tibet-demonstrasjon	Artikkel	13.08.2008													
137	Dagbladet	Esten O. Sæther	Speiler seg i enerom	Kommentar	13.08.2008	1												
138	Dagbladet	Jan Omdahl	Oops Blåskjerm under OL-åpningen	Artikkel	13.08.2008													1
139	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	- Yang Peiyi er ikke stygg	Artikkel	13.08.2008	1												
140	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	- Ville vært en stor feil å gjøre Miaoke til sangstjerne	Artikkel	14.08.2008	1												
141	Dagbladet	NTB	IOK kritiserer spanske "skjeve øyne"	Notis	14.08.2008	1												
142	Dagbladet	NTB	Måtte bruke bleie under OL-åpningen	Notis	15.08.2008	1												
143	Dagbladet	NTB	Også minoritetsbarna var falske	Artikkel	15.08.2008	1												
144	Dagbladet	Sun Heidi Sæbbø	Derfor står seteradene tomme under OL	Artikkel	17.08.2008				1				1					
145	Dagbladet	Mads Gudim Burheim	Mimejenta får 450 000 for tre minutter på film	Artikkel	19.08.2008	1												
146	Dagbladet	NTB	- Viser hvor lite mediene forstår av Kina	Artikkel	22.08.2008	1												
147	Dagbladet	NTB	- Flere media-inngrep under OL enn i 2007	Artikkel	07.09.2008									1				
148	Dagbladet	Stian Haraldsen	- Ydmykende å gå med disse maskene	Artikkel	10.09.2008													
149	Dagbladet	Marie L. Kleve	Kina forbyr playback	Artikkel	14.11.2008													1
150	Dagens Næringsliv	NTB	Historisk direkte rute mellom Kina og Taiwan	Artikkel	04.07.2008													
151	Dagens Næringsliv	DN.no	Fjerner Mao fra pengeseddel	Notis	07.07.2008													1
152	Dagens Næringsliv	NTB	Kinesisk parti styrker eget demokrati	Artikkel	20.07.2008			2										
153	Dagens Næringsliv	DN.no	Kinesiske merker vil erobre Vesten	Artikkel	20.07.2008													
154	Dagens Næringsliv	DN.no	Dumper prisene på OL-rom	Notis	23.07.2008													1

Vedlegg IV - Kina: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten												
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	IOC og BOCOG	Kinesiske myndigheter	Kinesiske forskere	Vanlige kinesere	Kinesiske annerledes-tenkende	Norske myndigheter	Norske forskere	Vanlige nordmenn	Norske demonstranter	Vestlige myndigheter	Vestlige forskere	Vestlige demonstranter	Kun journalist/nyhetsbyrå
155	Dagens Næringsliv	NTB	Kinas nye overklasse	Reportasje	23.07.2008													
156	Dagens Næringsliv	TDN Finans	Smog truer OL	Notis	28.07.2008		1											
157	Dagens Næringsliv	Christel Marie Stabæk	Kinas nye klær	Artikkel	29.07.2008													
158	Dagens Næringsliv	Dagens Næringsliv	Fjerner kylling uten kjønnsorganer fra menyen	Notis	30.07.2008													1
159	Dagens Næringsliv	NTB	Kina kunngjør ekstratiltak	Notis	31.07.2008													1
160	Dagens Næringsliv	Kurt Lekanger	Letter på sensuren under OL	Artikkel	01.08.2008													1
161	Dagens Næringsliv	Morten Møst	Ringer av mistillit	Kommentar	02.08.2008													1
162	Dagens Næringsliv	TDN Finans	Dieselpriksfall etter OL	Notis	07.08.2008													1
163	Dagens Næringsliv	Dagens IT	Beijing-fyrverkeri var juks	Notis	11.08.2008	1												
164	Dagens Næringsliv	Kurt Lekanger	Mobiltelefon laget av mais	Artikkel	14.08.2008													1
165	Dagens Næringsliv	NTB	276 svartebørs- selgere tatt	Notis	19.08.2008													1
166	Dagens Næringsliv	Tonje Skjervold	Olympisk mote	Artikkel	20.08.2008													1
167	Dagens Næringsliv	NTB	Giske tror OL vil forandre Kina	Artikkel	26.08.2008					1								
168	Morgenbladet	Lars-Christian U. Talseth	Øyet som ser	Artikkel	08.08.2008			1										
169	Morgenbladet	Semet Abia, leder Den norske uigurkomiteen	Hvem har hørt om uigurene	Artikkel	08.08.2008					1								
170	Morgenbladet	Simen Sætre, journalist	Og vinneren er: Diktaturet	Reportasje	15.08.2008				6									
171	Morgenbladet	TG	Ikke så farlig	Notis	15.08.2008													1
172	Morgenbladet	Arne Jon Isachsen, professor, BI	Kapitalisme på kinesisk	Kommentar	22.08.2008						1							
173	Morgenbladet	Simen Sætre, journalist	Diktatur er helt fett	Reportasje	22.08.2008				7									
174	Morgenbladet	Tine Ustad Figenschou, mediekommentator	Og taperen er...	Kommentar	29.08.2008						1							
					Sum:	45	17	5	46	21	10	15	4	6	6	3	9	43

Vedlegg V

Sør-Afrika: Internettreferanser

Vedlegg V - Sør-Afrika: Internettreferanser til avisoppslagene

Nr	Avis	Artikkelforfatter	Tittel	Dato	Internettreferanse	Lastet
1	Aftenposten	Arild Sandven	Siem og Mandela på lag - for fotball og fred	09.10.2008	http://fotball.aftenposten.no/internasjonale/article119965.ece	30.04.2010
2	Aftenposten	Elisabeth Rodum	Fattigdomskrise i Sør-Afrika	23.10.2008	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2729931.ece	30.04.2010
3	Aftenposten	Roar Østgårdshjølten	Smalhans for fotball-VM	24.11.2008	http://e24.no/utenriks/article2788231.ece	30.04.2010
4	Aftenposten	Elisabeth Rodum	Tibets åndelige leder Dalai Lama nektes innreise i Sør-Afrika	23.03.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2992541.ece	30.04.2010
5	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Fredskonferansen avlyst	24.03.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2994575.ece	30.04.2010
6	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kan trekke seg fra fredskonferanse	24.03.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2994088.ece	30.04.2010
7	Aftenposten	Morten Fyhn	Nobelkomiteen dropper Sør-Afrika	24.03.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2993328.ece	30.04.2010
8	Aftenposten	Leder	Avslørende	25.03.2009	http://www.aftenposten.no/meningener/leder/article2997085.ece	30.04.2010
9	Aftenposten	Mari Torsdatter Hauge	Barn i Zimbabwe selger sex for mat	14.06.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3121176.ece	30.04.2010
10	Aftenposten	Per-Anders Petterson	Zumaland	01.09.2009	Papirutgave, Aftenposten Innsikt september 2009	
11	Aftenposten	Morten Glinvad	Sørafrikansk sluttspill. Svart sport.	01.09.2009	Papirutgave, Aftenposten Innsikt september 2009	
12	Aftenposten	Pia Strømstad	Kultur i kø fra Sør-Afrika	01.09.2009	Papirutgave, Aftenposten Innsikt september 2009	
13	Aftenposten	Anders Nordstoga	Zuma vil fjerne krav om varselskudd i politiet	07.10.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3307604.ece	30.04.2010
14	Aftenposten	Bertil Valderhaug	Dette trenger fotballen	07.10.2009	http://www.aftenposten.no/meningener/kommentatorer/valderhaug/article3308096.ece	30.04.2010
15	Aftenposten	NTB-DPA	IOC får observatøratatus i FN	20.10.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/article3329398.ece	30.04.2010
16	Aftenposten	Arild Sandven	En gedigen skuffelse	12.11.2009	http://fotball.aftenposten.no/eliteserien/article155431.ece	30.04.2010
17	Aftenposten	Arild Sandven	Maktkamp stopper fredscupen	12.11.2009	http://fotball.aftenposten.no/eliteserien/article155424.ece	30.04.2010
18	Aftenposten	Wenche Fuglehaug	- Sør-Afrika vil aldri glemme Norges støtte	24.11.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/kongelige/article3389283.ece	30.04.2010
19	Aftenposten	Leder	Krevende investeringer	24.11.2009	http://www.aftenposten.no/meningener/leder/article3389335.ece	30.04.2010
20	Aftenposten	Jon Dagsland Holgersen	Bavianbander raider turister i Cape Town	02.12.2009	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3391172.ece	30.04.2010
21	Aftenposten	Roy Ellingsen	Bombetrussel foran kveldens VM-trekning	04.12.2009	http://fotball.aftenposten.no/vm/article156970.ece	30.04.2010
22	Aftenposten	Emma Tollersrud	Fotball-VM kan bli en helsekatastrofe	20.01.2010	http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3475119.ece	30.04.2010
23	Aftenposten	NTB	To av tre VM-billetter solgt	27.01.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article160216.ece	30.04.2010
24	Aftenposten	Arild Sandven	- Mangel på respekt for Afrika	12.02.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article161524.ece	30.04.2010
25	Aftenposten	NTB	Kondomboom i VM	22.02.2010	http://fotball.aftenposten.no/internasjonale/article162158.ece	30.04.2010
26	Aftenposten	NTB	Blatter mener Sør-Afrika er klare	02.03.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article162734.ece	30.04.2010
27	Aftenposten	Joar Time	Forbyr apartheid-flagg på VM-stadion	02.03.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article162711.ece	30.04.2010
28	Aftenposten	Joar Time	Budsjettsprekk for VM-arena	04.03.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article162852.ece	30.04.2010
29	Aftenposten	Joar Time	Frykter hai-sommer	21.03.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article164214.ece	30.04.2010
30	Aftenposten	Per Kristian Haugen	En ekstremists død	07.04.2010	http://www.aftenposten.no/meningener/kommentatorer/haugen/article3595078.ece	30.04.2010
31	Aftenposten	NTB	Fremdeles VM-billetter	14.04.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article166440.ece	30.04.2010
32	Aftenposten	NTB	Færre utenlandske VM-turister	15.04.2010	http://fotball.aftenposten.no/vm/article166653.ece	30.04.2010
33	Dagbladet	Esten O. Sæther	VM-festen kommer for tidlig	13.10.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/10/09/549701.html	30.04.2010
34	Dagbladet	Esten O. Sæther	I Cape Town uten Mercedes	14.10.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/10/09/549715.html	30.04.2010
35	Dagbladet	NTB	Sørafrikanere beskymret over finanskrisen	21.11.2008	http://www.dagbladet.no/sport/2008/11/21/555018.html	30.04.2010
36	Dagbladet	NTB	Fredskonferanse i Sør-Afrika avlyst	24.03.2009	http://www.dagbladet.no/2009/03/24/nyheter/utenriks/dalai_lama/sor-afrika/kina/5443879/	30.04.2010
37	Dagbladet	Torbjörn Selander	Fotballens bakgård	28.03.2009	http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001090046843&tag=item&words=s%F8-afrika%3Bvm%3Bs%F8-afrika	30.04.2010
38	Dagbladet	?	- Norge har vist holdninger som viser mangel på respekt	30.03.2009	http://www.dagbladet.no/2009/03/30/sport/fotball/landslaget/kjetil_siem/sor-afrika/5538587/	30.04.2010
39	Dagbladet	Esten O. Sæther	Oss nærsynte mellom	31.03.2009	http://www.dagbladet.no/2009/03/31/sport/sorafrika/fotball/drillo/landslaget/5548603/	30.04.2010
40	Dagbladet	Tore Ulrik Bratland	Vuvuzela-bråk	21.06.2009	http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001090062167&tag=item&words=s%F8-afrika%3Bvm%3Bs%F8-afrika	30.04.2010
41	Dagbladet	Mads Gudim Burheim	- Vi bråker for å forvirre motstanderen	29.06.2009	http://www.dagbladet.no/2009/06/29/sport/fotball/confederations_cup/vm_i_sor-afrika/6959395/	30.04.2010
42	Dagbladet	Erik Hattrem Trym Oust Sonstad	Noble planer	17.07.2009	http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001090066944&tag=item&words=s%F8-afrika%3Bvm%3Bs%F8-afrika	30.04.2010
43	Dagbladet	NTB	Ber Ballack & co. gå med skuddsikker vest	21.10.2009	http://www.dagbladet.no/2009/10/21/sport/fotball/vm_2010/michael_ballack/8673923/	30.04.2010
44	Dagbladet	NTB	Flere bombetrusler før VM-trekningen	04.12.2009	http://www.dagbladet.no/2009/12/04/sport/fotball/vm_i_sor-afrika/9347578/	30.04.2010
45	Dagbladet	Sondre Midtun	Kaka og Ronaldo skal spille VM i drakter fra plastflasker	25.02.2010	http://www.dagbladet.no/2010/02/25/sport/fotball/miljo/cristiano_ronaldo/10597026/	30.04.2010
46	Dagbladet	NTB	Blatter mener Sør-Afrika er klare	02.03.2010	http://www.dagbladet.no/2010/03/02/sport/fotball/vm_2010/vm_i_sor-afrika/10670541/	30.04.2010
47	Dagbladet	Marie Melgård	Føler seg glemte i virkelighetens "District 6"	07.03.2010	http://www.dagbladet.no/2010/03/07/kultur/oscar_2010/district_9/film/10734490/	30.04.2010
48	Dagens Næringsliv	Richard Quest	VM sparker i gang økonomien	20.05.2009	http://www.dn.no/forsiden/borsMarked/article1672679.ece	30.04.2010
49	Dagens Næringsliv	Gunnar Lier	Rød Grafikk hos Vizrt	26.05.2009	http://www.dagensit.no/finans/article1676756.ece	30.04.2010
50	Morgenbladet	Ingrid Samset	Nynasjonalisme i Afrika	08.01.2010	Papirutgave, Morgenbladet, 08.01.10	
51	Morgenbladet	Jo Moen Bredeveien	Glad han lever	15.01.2010	http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100115/OAKTUEL701159943/-1/	30.04.2010

Vedlegg VI

Sør-Afrika: Kommentarer til kategoriene

Kommentarer til kategoriene i Sør-Afrika-materialet:

Organiseringsproblemer: Oppslag hvor arrangementstekniske problemer tas opp, som for eksempel budsjettsprekke på utbygging av stadioner og problemer med finansiering.

Kriminalitet: Oppslag hvor kriminalitetsraten i Sør-Afrika beskrives, eller hvor ulike former for kriminalitet inngår i oppslagene; f.eks. prostitusjon, trafficking, drap eller ran.

HIV/AIDS: Oppslag hvor utbredelsen av HIV/AIDS inngår i oppslagene, og hvor den høye HIV-raten oppfattes som en "trussel" for VM-turister.

Rasemotsetninger: Saker hvor forskjeller mellom svarte og hvite tematiseres. Som regel framstilles slike motsetninger som vedvarende, til tross for opphevelsen av apartheid.

Fattigdom og lagdeling: Om den økonomiske situasjonen for Sør-Afrikas befolkning. Som regel tas det utgangspunkt i fattige svarte. En del interdiskursivitet mellom denne kategorien og "Rasemotsetninger".

Tvangsflytting: Oppslag om husstander som tvangsflyttes fordi myndighetene har besluttet å rive nabolag for å bygge VM-relaterte nybygg.

Forurensning: Saker om miljøvernsaspekter ved VM.

Terror: Enten om faktiske terroranslag, om trusler, eller om frykt for terror.

Sørafrikaneres dagligliv: Oppslag som viser aspekter ved sørafrikaneres dagligliv, eller hvor det eksplisitt beskrives hvordan politiske beslutninger påvirker sørafrikaneres hverdag.

Afrika og Sør-Afrika: Oppslag hvor forbindelser mellom Sør-Afrika og andre afrikanske land blir tatt opp. Slike forbindelser kan enten tematiseres gjennom at VM forstås som å være av betydning for hele kontinentet, eller gjennom Afrika-reduksjonisme.

Kina og Sør-Afrika: Om det politiske og handelsmessige forholdet mellom Kina og Sør-Afrika.

Vesten og Sør-Afrika: Om politiske og handelsmessige forbindelser mellom Vesten og Sør-Afrika, i tillegg til oppslag hvor kulturelle forhold sammenlignes.

Norge og Sør-Afrika: Det samme som i "Vesten og Sør-Afrika", men med forholdet mellom Norge og Sør-Afrika i stedet.

Kuriosa: Oppslag hvor en vesentlig hensikt virker å være å underholde leseren.

Fred og forsoning: Oppslag hvor referansene til Sør-Afrikas overgang fra apartheid til demokrati og/eller Sør-Afrikas relativt mange Nobels fredspriser er tydelige.

Fotballens kulturelle rolle: Saker hvor fotballens posisjon i sørafrikansk samfunn og kultur beskrives, og saker om fotball-VMs potesial for å samle befolkningen.

Framtidshåp: Oppslag hvor de økonomiske og levekårsmessige framtidsutsiktene for sørafrikanere framstilles i et optimistisk lys.

Vedlegg VII

Sør-Afrika: Kategorisering av oppslag – temaer og tekstelementer

Vedlegg VII - Sør-Afrika: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																	
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Organi-serings-problemer	Krimi-nalitet	HIV/AIDS	Rase-motset-ninger	Fattigdom og lagdeling	Tvangs-flytting	Forurens-ning	Terror	Sør-afrikaneres dagligliv	Afrika og Sør-Afrika	Kina og Sør-Afrika	Vesten og Sør-Afrika	Norge og Sør-Afrika	Kuriosa	Fred og forsoning	Fotballens kulturelle rolle	Framtids-håp	
1	Aftenposten	Arild Sandven	Siem og Mandela på lag - for fotball og fred	Artikkel	09.10.2008																		
2	Aftenposten	Elisabeth Rodum	Fattigdomskrise i Sør-Afrika	Artikkel	23.10.2008		1	1		1				1				1		1	1	1	
3	Aftenposten	Roar Østgårdshjelt en	Smalhans for fotball-VM	Artikkel	24.11.2008	1											1						
4	Aftenposten	Elisabeth Rodum	Tibets åndelige leder Dalai Lama nektes innreise i Sør-Afrika	Artikkel	23.03.2009											1		1		1	1		
5	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Fredskonferansen avlyst	Artikkel	24.03.2009											1		1		1			
6	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kan trekke seg fra fredskonferanse	Artikkel	24.03.2009											1		1		1			
7	Aftenposten	Morten Fyhn	Nobelkomiteen dropper Sør-Afrika	Artikkel	24.03.2009											1		1		1			
8	Aftenposten	Leder	Avslørende	Kommentar	25.03.2009											1		1		1			
9	Aftenposten	Mari Torsdatter Hauge	Barn i Zimbabwe selger sex for mat	Artikkel	14.06.2009		1	1															
10	Aftenposten	Per-Anders Petterson	Zumaland	Reportasje	01.09.2009		1	1	1	1	1			1	1							1	
11	Aftenposten	Morten Glinvad	Sørafrikansk sluttspill. Svart sport.	Reportasje	01.09.2009				1	1				1						1	1		
12	Aftenposten	Pia Strømstad	Kultur i kø fra Sør-Afrika	Artikkel	01.09.2009				1	1								1		1		1	
13	Aftenposten	Anders Nordstoga	Zuma vil fjerne krav om varselekskudd i politiet	Artikkel	07.10.2009		1																1
14	Aftenposten	Bertil Valderhaug	Dette trenger fotballen	Kommentar	07.10.2009													1		1	1	1	
15	Aftenposten	NTB-DPA	IOC får observatøratatus i FN	Artikkel	20.10.2009										1							1	1
16	Aftenposten	Arild Sandven	En gedigen skuffelse	Artikkel	12.11.2009	1												1					
17	Aftenposten	Arild Sandven	Maktkamp stopper fredscupen	Artikkel	12.11.2009	1												1		1			
18	Aftenposten	Wenche Fuglehaug	- Sør-Afrika vil aldri glemme Norges støtte	Artikkel	24.11.2009							1						1		1			1
19	Aftenposten	Leder	Krevende investeringer	Kommentar	24.11.2009					1						1		1					
20	Aftenposten	Jon Dagsland Holgersen	Bavianbander raider turister i Cape Town	Artikkel	02.12.2009																		
21	Aftenposten	Roy Ellingsen	Bombetrussel foran kveldens VM-trekning	Artikkel	04.12.2009								1						1				
22	Aftenposten	Emma Tollersrud	Fotball-VM kan bli en helsekatastrofe	Artikkel	20.01.2010		1	1															
23	Aftenposten	NTB	To av tre VM-billetter solgt	Notis	27.01.2010					1													
24	Aftenposten	Arild Sandven	- Mangel på respekt for Afrika	Artikkel	12.02.2010								1		1		1						
25	Aftenposten	NTB	Kondomboom i VM	Notis	22.02.2010				1														
26	Aftenposten	NTB	Blatter mener Sør-Afrika er klare	Notis	02.03.2010	1																	
27	Aftenposten	Joar Time	Forbyr apartheid-flagg på VM-stadion	Artikkel	02.03.2010				1														
28	Aftenposten	Joar Time	Budsjettsprekk for VM-arena	Artikkel	04.03.2010	1																	
29	Aftenposten	Joar Time	Frykter hai-sommer	Artikkel	21.03.2010																		
30	Aftenposten	Per Kristian Haugen	En ekstremists død	Kommentar	07.04.2010		1		1					1					1		1		

Vedlegg VII - Sør-Afrika: Kategorisering av oppslagene - forekomst av ulike temaer og tekstelementer

Identifikasjon						Operative kategorier																
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	Organi-serings-problemer	Krimi-nalitet	HIV/AIDS	Rase-motset-ninger	Fattigdom og lagdeling	Tvangs-flytting	Forurens-ning	Terror	Sør-afrikaneres dagligliv	Afrika og Sør-Afrika	Kina og Sør-Afrika	Vesten og Sør-Afrika	Norge og Sør-Afrika	Kuriosa	Fred og forsoning	Fotballens kulturelle rolle	Framtids-håp
31	Aftenposten	NTB	Fremdeles VM-billetter	Notis	14.04.2010					1												
32	Aftenposten	NTB	Færre utenlandske VM-turister	Artikkel	15.04.2010	1											1					
33	Dagbladet	Esten O. Sæther	VM-festen kommer for tidlig	Reportasje	13.10.2008		1	1	1	1				1				1			1	1
34	Dagbladet	Esten O. Sæther	I Cape Town uten Mercedes	Reportasje	14.10.2008				1	1				1							1	1
35	Dagbladet	NTB	Sørafrikanere beskymret over finanskrisen	Notis	21.11.2008	1											1					
36	Dagbladet	NTB	Fredskonferanse i Sør-Afrika avlyst	Notis	24.03.2009											1		1		1	1	
37	Dagbladet	Torbjörn Selander	Fotballens bakgård	Reportasje	28.03.2009		1			1				1						1	1	
38	Dagbladet	?	- Norge har vist holdninger som viser mangel på respekt	Artikkel	30.03.2009													1			1	
39	Dagbladet	Esten O. Sæther	Oss nærsynte imellom	Kommentar	31.03.2009													1			1	
40	Dagbladet	Tore Ulrik Bratland	Vuvuzela-bråk	Artikkel	21.06.2009												1		1		1	
41	Dagbladet	Mads Gudim Burheim	- Vi bråker for å forvirre motstanderen	Artikkel	29.06.2009												1				1	
42	Dagbladet	Erik Hattrem Trym Oust Sonstad	Noble planer	Artikkel	17.07.2009												1				1	
43	Dagbladet	NTB	Ber Ballack & co. gå med skuddsikker vest	Notis	21.10.2009		1															1
44	Dagbladet	NTB	Fleire bombetrusler før VM-trekningen	Notis	04.12.2009								1									
45	Dagbladet	Sondre Midtun	Kaka og Ronaldo skal spille VM i drakter fra plastflasker	Artikkel	25.02.2010							1							1			
46	Dagbladet	NTB	Blatter mener Sør-Afrika er klare	Artikkel	02.03.2010	1																
47	Dagbladet	Marie Melgård	Føler seg glemt i virkelighetens "District 6"	Reportasje	07.03.2010		1		1	1				1								
48	Dagens Næringsliv	Richard Quest	VM sparker i gang økonomien	Kommentar	20.05.2009																	1
49	Dagens Næringsliv	Gunnar Lier	Rød Grafikk hos Vizrt	Artikkel	26.05.2009													1				
50	Morgenbladet	Ingrid Samset	Nynasjonalisme i Afrika	Kommentar	08.01.2010		1			1					1	1	1				1	
51	Morgenbladet	Jo Moen Bredeveien	Glad han lever	Artikkel	15.01.2010								1		1							
Sum:						8	11	6	8	13	1	2	4	8	9	7	7	18	5	15	15	11

Vedlegg VIII

Sør-Afrika: Kategorisering av oppslag – representanter for ulike aktørgrupper

Vedlegg VIII - Sør-Afrika: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten									
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	FIFA og LOC	Sør-afrikanske myndigheter	Sør-afrikanske forskere	Vanlige sør-afrikanere	Sør-afrikanske interesse-organisasjoner	Norske myndigheter	Norske interesse-organisasjoner	Vestlige myndigheter	Vestlige aktivister og hjelpe-organisasjoner	Kun journalist/nyhetsbyrå
1	Aftenposten	Arild Sandven	Siem og Mandela på lag - for fotball og fred	Artikkel	09.10.2008	3									
2	Aftenposten	Elisabeth Rodum	Fattigdomskrise i Sør-Afrika	Artikkel	23.10.2008					1					
3	Aftenposten	Roar Østgårdshjelt	Smalhans for fotball-VM	Artikkel	24.11.2008	3									
4	Aftenposten	Elisabeth Rodum	Tibets åndelige leder Dalai Lama nektes innreise i Sør-Afrika	Artikkel	23.03.2009		1								
5	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Fredskonfe-ransen avlyst	Artikkel	24.03.2009	1	1				3				
6	Aftenposten	Kristoffer Rønneberg	Kan trekke seg fra fredskonfe-ranse	Artikkel	24.03.2009		1				1				
7	Aftenposten	Morten Fyhn	Nobelkomiteen dropper Sør-Afrika	Artikkel	24.03.2009						3				
8	Aftenposten	Leder	Avslørende	Kommentar	25.03.2009										1
9	Aftenposten	Mari Torsdatter Hauø	Barn i Zimbabwe selger sex for mat	Artikkel	14.06.2009								1	2	
10	Aftenposten	Per-Anders Petterson	Zumaland	Reportasje	01.09.2009										1
11	Aftenposten	Morten Glinvad	Sørafrikansk sluttspill. Svart sport.	Reportasje	01.09.2009			1	2						
12	Aftenposten	Pia Strømstad	Kultur i kø fra Sør-Afrika	Artikkel	01.09.2009										
13	Aftenposten	Anders Nordstoga	Zuma vil fjerne krav om varselskudd i politiet	Artikkel	07.10.2009		1								
14	Aftenposten	Bertil Valderhaug	Dette trenger fotballen	Kommentar	07.10.2009										1
15	Aftenposten	NTB-DPA	IOC får observatøratatus i FN	Artikkel	20.10.2009		1								
16	Aftenposten	Arild Sandven	En gedigen skuffelse	Artikkel	12.11.2009										
17	Aftenposten	Arild Sandven	Maktkamp stopper fredscupen	Artikkel	12.11.2009	1									
18	Aftenposten	Wenche Fuglehaug	- Sør-Afrika vil aldri glemme Norges støtte	Artikkel	24.11.2009		1				2				
19	Aftenposten	Leder	Krevende investeringer	Kommentar	24.11.2009										1
20	Aftenposten	Jon Dagsland Holgersen	Bavianbander raider turister i Cape Town	Artikkel	02.12.2009			1							
21	Aftenposten	Roy Ellingsen	Bombetrussel foran kveldens VM-trekning	Artikkel	04.12.2009		1								
22	Aftenposten	Emma Tollersrud	Fotball-VM kan bli en helsekatastrofe	Artikkel	20.01.2010		3			1					
23	Aftenposten	NTB	To av tre VM-billetter solgt	Notis	27.01.2010	1									
24	Aftenposten	Arild Sandven	- Mangel på respekt for Afrika	Artikkel	12.02.2010	1									
25	Aftenposten	NTB	Kondomboom i VM	Notis	22.02.2010	2									
26	Aftenposten	NTB	Blatter mener Sør-Afrika er klare	Notis	02.03.2010	2									
27	Aftenposten	Joar Time	Forbyr apartheid-flagg på VM-stadion	Artikkel	02.03.2010		1								
28	Aftenposten	Joar Time	Budsjettsprekk for VM-arena	Artikkel	04.03.2010										1
29	Aftenposten	Joar Time	Frykter hai-sommer	Artikkel	21.03.2010		1								
30	Aftenposten	Per Kristian Haugen	En ekstremists død	Kommentar	07.04.2010										1
31	Aftenposten	NTB	Fremdeles VM-billetter	Notis	14.04.2010										1
32	Aftenposten	NTB	Færre utenlandske VM-turister	Artikkel	15.04.2010	1									

Vedlegg VIII - Sør-Afrika: Kategorisering av oppslagene - antall representanter fra ulike aktørgrupper som er sitert

Identifikasjon						Aktive subjekter i teksten									
Nr	Avis	Artikkel-forfatter	Tittel	Sjanger	Dato	FIFA og LOC	Sør-afrikanske myndigheter	Sør-afrikanske forskere	Vanlige sør-afrikanere	Sør-afrikanske interesse-organisasjoner	Norske myndigheter	Norske interesse-organisasjoner	Vestlige myndigheter	Vestlige aktivister og hjelpe-organisasjoner	Kun journalist/nyhetsbyrå
33	Dagbladet	Esten O. Sæther	VM-festen kommer for tidlig	Reportasje	13.10.2008				1			1			
34	Dagbladet	Esten O. Sæther	I Cape Town uten Mercedes	Reportasje	14.10.2008					3					
35	Dagbladet	NTB	Sørafrikanere beskymret over finanskrisen	Notis	21.11.2008	1									
36	Dagbladet	NTB	Fredskonferanse i Sør-Afrika avlyst	Notis	24.03.2009	1					1				
37	Dagbladet	Torbjörn Selander	Fotballens bakgård	Reportasje	28.03.2009				2						
38	Dagbladet	?	Norge har vist holdninger som viser mangel på respekt	Artikkel	30.03.2009	1									
39	Dagbladet	Esten O. Sæther	Oss nærsynte imellom	Kommentar	31.03.2009										1
40	Dagbladet	Tore Ulrik Bratland	Vuvuzela-bråk	Artikkel	21.06.2009										
41	Dagbladet	Mads Gudim Burheim	- Vi bråker for å forvirre mot-standeren	Artikkel	29.06.2009	1									
42	Dagbladet	Erik Hattrem Trym Oust Sonstad	Noble planer	Artikkel	17.07.2009	1					1				
43	Dagbladet	NTB	Ber Ballack & co. gå med skuddsikker vest	Notis	21.10.2009										
44	Dagbladet	NTB	Flere bombetrusler før VM-trekingen	Notis	04.12.2009		1								
45	Dagbladet	Sondre Midtun	Kaka og Ronaldo skal spille VM i drakter fra plastflasker	Artikkel	25.02.2010										
46	Dagbladet	NTB	Blatter mener Sør-Afrika er klare	Artikkel	02.03.2010	2									
47	Dagbladet	Marie Melgård	Føler seg glemt i virkelighetens "District 6"	Reportasje	07.03.2010				3						
48	Dagens Næringsliv	Richard Quest	VM sparker i gang økonomien	Kommentar	20.05.2009										1
49	Dagens Næringsliv	Gunnar Lier	Rød Grafikk hos Vizrt	Artikkel	26.05.2009										
50	Morgenbladet	Ingrid Samset	Nynasjonalisme i Afrika	Kommentar	08.01.2010										1
51	Morgenbladet	Jo Moen Bredeveien	Glad han lever	Artikkel	15.01.2010										
					Sum:	22	13	2	8	5	11	1	1	2	10